

Послання апостола Павла до

галатів

ПОСІБНИК ДЛЯ ЛІДЕРА

ПОСЛАННЯ АПОСТОЛА ПАВЛА ДО ГАЛАТІВ

ПОСІБНИК ДЛЯ ЛІДЕРА

Усі права збережені © 2010 Тимоті Дж. Келлер та Пресвітеріанська церква Відкупителя.
Усі права збережені. Відповідно до обмежень щодо авторських прав, жодну частину цього матеріалу не можна відтворювати в будь-який спосіб або зберігати будь-яким засобом без дозволу *Пресвітеріанської церкви Відкупителя (Redeemer Presbyterian Church 271 Madison Ave., Suite 1600 New York, NY 10016)*

www.kraynebo.com
Видавництво «Крайнебо»

Переклад українською мовою.
Усі права збережені © 2019 Видавництво «Крайнебо»
Версія 1 – 1 липня 2019 р.

Як користуватися цим матеріалом

Це вивчення Послання до галатів розбите на тринадцять занять. Кожне заняття складається з двох розділів: вивчення Біблії та розділу з вправами або роздумами. Перший розділ розбирає уривок з Послання до галатів, а другий містить концепції з Послання, які допомагають краще зрозуміти його (через роздуми) та застосувати до життя (через вправи).

Щоб зростати у Христі, цей матеріал можна використовувати трьома способами. Наводжу їх у порядку зростання їхньої ефективності.

Особисто. Ви можете використовувати цей посібник разом із найкращими коментарями до Послання. Я рекомендую коментарі Джона Р. В. Стотта «Послання до галатів» (*The Message of Galatians from The Bible Speaks Today Series* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1968). Читаючи матеріали цього посібника разом із коментарями, ви зможете пройти його самостійно.

У неформальній малій групі. Це групка з двох або трьох людей, які захочуть разом пройти цей матеріал. У такому випадку Вам треба придбати коментарі Стотта і розбирати заняття, періодично збираючись разом, щоб поділитися основними моментами, які ви вивчили. Цей спосіб значно кращий від попереднього, бо він вносить деяку відповідальність, а також залучає спільноту, як фактор занять.

У домашній біблійній групі із навченим лідером. Це найкращий контекст для цього посібника. Зміна євангельського життя найкраще відбувається у спільноті, де є баланс поклоніння, дружби та вивчення. Концепції, наведені у цьому посібнику, можуть стати причиною змін у житті, однак вимагають ретельних роздумів. Найкраще це відбувається у спільноті малої групи, яка збирається регулярно. Якщо Ви насправді хочете зрозуміти цей матеріал і зростати через нього, тоді такий спосіб – найкращий!

НОТАТКИ ДЛЯ ЛІДЕРА

Матеріали

У це вивчення Послання до галатів входить посібник для кожного учасника групи та посібник для лідера (який Ви зараз читаете). У посібнику тринадцять занять, у кожному є розділ вивчення Біблії та розділ «читання і роздуми», або розділ із вправами. Посібник лідера містить усе, що є у посібнику учня, а також вступний матеріал для вчителів про біблійні тексти і запропоновані відповіді на запитання з вивчення Біблії.

Планування Вашого щотижневого заняття

Матеріал розрахований на двогодинні зустрічі. Якщо у Вас менше часу, то лідеру доведеться адаптувати матеріал. Щоб виділити достатньо часу на поклоніння, роздуми та молитву, стежте, щоб вивчення Біблії та розділ «читання та роздуми/вправи» не тривали понад годину (разом). Найоптимальніше – 45 хвилин. Загалом у посібнику є більше матеріалу, ніж може пройти мала група, маючи одне заняття на тиждень. Тому важливо взяти до уваги такі поради:

Якщо Ви бажаєте пройти все:

1. Перш ніж прийти на зустріч, усі учасники групи *мають* прочитати розділ «читання та роздуми/вправи» та написати відповіді на запитання. («Старші» групи також можуть заздалегідь прочитати текст із Галатів та відповісти на запитання вивчення Біблії). Основну частину часу Ви можете присвятити обговоренню тексту, використовуючи запитання для вивчення Біблії. Після цього Ви можете коротко обмінятися найкращими думками учасників групи до розділу «читання та роздуми/вправи».

Інколи Ви можете робити це по-іншому. Можна виділити менше часу на вивчення Біблії, а більше – на «читання та роздуми/вправи». Попередня підготовка є необхідною умовою для кожного з цих випадків, якщо на Ваших зустрічах Ви хочете пройти увесь матеріал.

Інший спосіб пройти все – це організувати понад тринадцять зустрічей.

2. Якщо Ваша група не може готуватися заздалегідь, то кожного тижня лідер групи повинен обирати, на якому розділі зосередитися: *або* на вивченні Біблії, *або* на розділі «читання та роздуми/вправи». Якщо Ви оберете вивчення Біблії, то скористайтесь відповідними запитаннями, щоб сприяти обговоренню в групі, а також заохочуйте учасників самостійно пройти розділ «читання та роздуми/вправи». Ви можете коротко підсумувати, про що він, вказуючи на те, як він стосується уривка з Послання, який ви проходите.

Після цього можна вголос прочитати деякі частини розділу (якщо він довгий), або увесь (якщо він короткий) і розпочати обговорення, ставлячи запитання.

Наведені нижче розділи «читання та роздуми/вправи» є, напевно, найважливішими. Майте це на увазі, плануючи заняття.

- Заняття 1. Читання та роздуми: Вступ Мартіна Лютера до Послання до галатів
- Заняття 3. Читання та роздуми: Два блудні сина
- Заняття 4. Вправа: Ходити «рівно» за Євангелієм
- Заняття 5. Читання та роздуми: Благодать та зростання (уривок Ловлейса)
- Заняття 6. Вправа: Діла, слова та серце
- Заняття 8. Вправа: Ідоли серця
- Заняття 10. Вправа: Сина чи раби?

Підготовка до вивчення Біблії

Усі біблійні цитати у посібнику наведено з українського перекладу Біблії Івана Огієнка. Однак Ви можете обирати також інші переклади.

Відповіді, запропоновані у посібнику, для лідера та групи можуть бути тільки вступом. Найкраще, якщо під час підготовки до зустрічі лідер буде дотримуватися наведеної нижче послідовності.

- Дайте відповіді на запитання самостійно. Запишіть їх у посібнику для учня до того, як прочитаєте відповіді з посібника для лідера. Тоді доповніть та перевірте свої відповіді за допомогою запропонованого матеріалу.
- Важливо адаптувати запитання. Ви знаєте себе та свою групу. Ви знаєте, які запитання можуть бути занадто складними або нецікавими. Можливо, Ви побачите інші теми у Посланні, які захочете обговорити. Тому підготуйте свої власні запитання. Церква Відкупителя пропонує прекрасні посібники для організації малої групи та підготовки чудових запитань для обговорення.

Послання апостола Павла до галатів

Зміст

Як користуватися цим матеріалом	3	Заняття 7 Галатів 3:26 - 4:7	
Історичний контекст послання до галатів	8	Божі діти.	95
Вступ до послання до галатів		Читання та роздуми. Усиновлення у Христі ...	105
Вступний матеріал для вчителів	10	Заняття 8 Галатів 4:8-20	
Анотація бібліографії послання до галатів	12	Місія, що ґрунтується на Євангелії.....	113
Заняття 1 Галатів 1:1-9		Вправа. Ідоли серця	123
Унікальність Євангелія	15	Заняття 9 Галатів 4:21-31	
Читання та роздуми. Вступ Мартіна Лютера до Послання до галатів	21	Благодать неплідній	131
Заняття 2 Галатів 1:20-24		Вправа. Євангельське прощення	139
Життя, що його змінило Євангеліє.....	25	Заняття 10 Галатів 5:1-15	
Вправа. Свідчення	31	Свобода Євангелія.....	149
Заняття 3 Галатів 2:1-10		Вправа. Сини чи раби?.....	161
Єдність у Євангелії.....	35	Заняття 11 Галатів 5:16-25	
Читання та роздуми. Два блудні сини.....	41	Євангельський характер	165
Заняття 4 Галатів 2:11-21		Вправа. Плід Духа.....	171
Жити Євангелієм	49	Заняття 12 Галатів 5:26-6:5	
Вправа. Ходити «рівно» за Євангелієм	59	Євангельські стосунки.....	177
Нотатки для лідера.		Вправа. Євангельські стосунки	185
Ходити «рівно» за Євангелієм: додаткові тематичні спостереження	65	Заняття 13 Галатів 6:6-18	
Заняття 5 Галатів 3:1-14		Що посієш – те й пожнеш	191
Євангеліє та віра.....	71	Читання та роздуми.	
Читання та роздуми. Благодать і зростання... ..	79	Ще одне слово Лютера	199
Заняття 6 Галатів 3:15-25			
Євангеліє та Закон.....	83		
Вправа. Діла, слова та серце.....	89		

ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ ПОСЛАННЯ ДО ГАЛАТІВ

Апостол Павло був місіонером, який засновував нові церкви. Успішно заснувавши церкву, він ішов із того регіону, але продовжував наглядати за спільнотою через свої листи. Одним із таких листів є Послання до християнських церков галатського регіону Малої Азії. Більшість вчених схиляються до думки, що цього листа апостол Павло написав приблизно 50 р. н. е. (Всього лиш через 15-20 років після смерті Христа). Краще зрозуміти суть цього послання допоможуть нам три історичні передумови.

- У цьому посланні Павло порушує тему соціального та расового поділу галатських церков. Перші християни в Єрусалимі були євреями, але коли Євангеліє почало поширюватися, то все більше і більше язичників почали приймати Христа. У галатському регіоні була група вчителів, які почали наполягати, що язичникам потрібно дотримуватися ритуальних законів Мойсея, як це робили євреї. Вони навчали, що язичникам треба дотримуватися єврейських приписів щодо їжі, а також робити обрізання задля «повного прийняття» і Божої ласки.
- Хоча сьогодні ми можемо бути далекими від цього протиріччя, але у відповіді Павла є незмінна і важлива істина. Він навчав, що культурний поділ та відсутність єдності у галатських церквах ставалися через нерозуміння природи Євангелія. Наполягаючи на формулі «Христос *плюс* ще щось», яка дає нам повне прийняття Богом, ці вчителі представляли абсолютно інший спосіб доступу до Бога («інше Євангеліє», 1:6), ніж той, який представив їм Павло («те, що ми благовістили»). Саме це «інше Євангеліє» створювало культурний поділ та ворожнечу. Павло завзято та безкомпромісно боровся з «іншим Євангелієм», оскільки втратити справжнє Євангеліє означало втратити самого Христа (1:6). Тому в цій суперечці на карту було поставлено все.
- Факт історичного контексту, який є найочевиднішим, часто залишається знехтуваним. У Посланні до галатів Павло детально роз'яснює Євангеліє і те, як воно працює. Однак першими читачами цього пояснення є віруючі *християни*. І якраз віруючі, а не ті, хто не є християнином, мають ще раз вчитися і ще раз застосовувати Євангеліє до свого життя.

НЕЗМІННА ВАЖЛИВІСТЬ ЄВАНГЕЛІЯ

У християнських колах є поширеною думка, що «євангеліє» – це щось лише для невіруючих. Ми припускаємо, що Євангеліє – це така собі «абетка», ази християнства, яку «зрілі» християни не мають потреби переглядати чи чути ще раз. Натомість таким християнам начебто треба переходити до «вищої математики» християнства. Але це велике проголошення Євангелія галатам було написано віруючим, які не бачили, як застосувати Євангеліє у тих життєвих проблемах, із якими стикалися. Тому Павло відповідає на відсутність єдності та расовий поділ не просто закликком «будьте кращими християнами», але закликаючи їх жити згідно з Євангелієм. Це означає, що християни потребують Євангелія такою ж мірою, як і нехристияни. Проблеми

виникають через те, що вони схильні втрачати значення та забувати Євангеліє. Поступу можна досягнути, лише якщо знову і знову глибше і глибше осягати та застосовувати Євангеліє.

Євангеліє показує нам, що наша духовна проблема це не просто невміння бути слухняними Богові, але також у тому, що ми *покладаємося* на свій власний послух у тому, щоб нас прийняв Бог, щоб ми самі себе прийняли, а також нас прийняли інші. Кожна хиба характеру виходить із цього природного імпульсу – своєю поведінкою та досягненнями самому бути своїм особистим «спасителем». З одного боку, горді та самовпевнені особистості вибудовують свою ідентичність на ґрунті власних досягнень (думаючи, що їм все вдається). З іншого боку, підґрунтям ідентичності знеохочених та депресивних людей *також* є їхня поведінка (адже вони думають, що їм нічого не вдається).

Тому віра в Євангеліє – це не просто спосіб входження до Божого Царства. Це також спосіб дати собі раду з будь-якими перешкодами та зростати у будь-якій сфері. Євангеліє – це ази християнства, але це також і «початок та кінець» християнського життя. Євангеліє – це спосіб оновити і перетворити будь-що через Христа – серце, стосунки, церкву, спільноту. Всі наші проблеми виникають тому, що ми недостатньо зосереджені на Євангелії. Якщо говорити у позитивному світлі, то Євангеліє змінює наші серця, наші думки та наше ставлення до абсолютно всього у житті.

Євангеліє виправдальної віри означає, що хоча християни у своїй суті все ще є грішними та продовжують грішити, однак Бог у Христі їх прийняв і вони є праведними у Божих очах. Тому можна сказати, що *ми є більш грішними, ніж можемо це собі уявити, але водночас і більше любленими та прийнятими у Христі, ніж коли-небудь могли б сподіватися*. Це закладає абсолютно нову динаміку для особистого розвитку. Це означає, що більше ми бачитимемо свої вади та гріхи, то ціннішою, життєдайнішою і дивовижнішою здаватиметься нам благодать. Водночас, що більше ми розумітимемо Божу благодать та прийняття у Христі, то краще нам вдаватиметься не заперечувати та не захищати свій гріх – і ми зможемо визнати те, яким він є насправді.

Це закладає також цілковито нову динаміку для дисципліни та послуху. По-перше, знання про наше прийняття у Христі *полегшує* нам визнання того, що ми є грішними (адже ми знаємо, що нас не відкинуть, якщо ми визнаємо справжню глибину свого гріха). По-друге, Божий Закон перестає бути тягарем і перетворюється на щось прекрасне. Ми можемо використовувати його, щоб насолоджуватися та наслідувати Того, Хто спас нас, замість того, щоб завойовувати Його увагу та Його ласку. Тепер ми змагаємося «заради радості, яка перед нами», а не «через страх, який позаду нас».

Що з цього короткого історичного огляду було найкориснішим? Чому?

ВСТУП ДО ПОСЛАННЯ ДО ГАЛАТІВ ТА «ДІЛА ЗАКОНУ»

Послання до галатів історично вважають збіркою аргументів Павла проти галатських вчителів, яких ще часто називають «юдаїстами». Класичне розуміння суперечки є таким: (1) «юдаїсти» навчали єврейського законництва, в основному, що галати добрими справами мали заслужити собі спасіння. (2) Павло ж, натомість, це заперечував, кажучи, що ніхто не може бути спасенним через виконання Божого Закону («через діла Закону»). Але нас прощено і виправдано лише вірою у Христа, не через наші добрі вчинки. У цьому світлі термін «діла Закону» розуміють як добрі вчинки та, загалом, будь-які моральні зусилля.

Протягом останніх кількох років було випрацьовано «новий підхід» щодо того, що означав термін «діла Закону» у Галатів 2:1 та 3:2, 5, 10. Багато хто вважає, що Павло говорить *лише* про ритуальний Закон Мойсея, тобто обрізання, приписи щодо їжі та інші закони «очищення». За такого підходу «діла Закону» стосуються не моральних вчинків загалом, а прийняття єврейських культурних звичаїв та етнічних норм. Згідно з таким поглядом юдаїсти не насаджують галатам систему спасіння «діла – праведність», а, радше, наполягають, щоб язичницькі християни переймали їхні етнічні норми і долучалися до єврейської культури. Якщо дивитися з такої точки зору, то юдаїсти є не законниками, а націоналістами. Тому Павло протестує не проти системи «діла – праведність», а проти расової та національної винятковості. Мета Павла у Посланні до галатів – переконати, що всі раси та класи рівноправно сидітимуть за Божим столом, бо у Христі ми – одне.

Я довго зважував плюси та мінуси цієї нової точки зору. Вірю, що вона є корисною у кількох розрізах, але вона не заперечує суті історичного класичного підходу.¹ Ось мої висновки.

Не можна проводити категоричний вододіл між націоналізмом та законництвом – так, наче це дві різні речі. Послання до галатів розглядає суперечність, у якій, по суті, були расова (чи етнічна) гордість та зверхність. Петро у 2:11-16 перебуває у полоні цієї проблеми і очевидно, що на нього вплинули юдаїсти (2:11). Ці вчителі тиснули, насаджували єврейські культурні особливості на новонавернених язичників, а тому «діла Закону», напевно, поширюються також і на них. Але націоналізм є формою законництва. Законництво – це додавання до Ісуса Христа *будь-чого* під виглядом передумови до прийняття Богом. Моральна зверхність, що походить від добрих справ *чи* від расового або культурного походження, має однакове коріння. Євангеліє – це коли ми спасаємося через те, що зробив Христос і Ким Він є, а не через те, що зробили ми, чи те, ким ми є.

Тому, коли юдаїсти закликали навернених язичників до «діл Закону», вони закликали їх до прийняття єврейської культурної ідентичності, але вони також втягували їх у форму «самоспасіння», де підґрунтям до прийняття Богом є людські надбання.

Це видно у тому, як Павло говорить про «діла Закону» у Посланні до римлян 3:20, 27-28. З одного боку, у цьому терміні закладено етнічну важливість для євреїв. Адже саме через «діла» ізраїльський народ сподівався встановити стосунки з Богом (Римлян 9:30-10:3). З іншого боку, Павло ототожнює «діла Закону» з «хвалюбою» (Римлян 3:27-28). Цей термін Павло знаходить у Писанні

на позначення гордості та покладання на чийсь мудрість, силу чи достаток (Єремії 9:23-24; 1 Коринтян 1:31). Це чітко показує, що хоча «діла Закону» вказують на націоналізм, вони також означають і гордість та самоспасіння, тобто законництво.

Тож, зрештою, ми маємо розглядати Послання до галатів як Павлів захист Євангелія безкоштовної благодаті на противагу заслуговуванню Божої прихильності через людські досягнення та статус. «Новий погляд» не може витіснити класичного підходу до розуміння Послання до галатів, однак ця дискусія про значення терміну «діла Закону» є корисною з двох причин.

По-перше, це показує нам, наскільки тонко можна знівелювати Євангеліє у християнській церковній спільноті. Новий погляд показує нам, що юдаїсти не були абсолютними законниками, які прямо відкидали Христа. Вони *не* проповідували: «Христос тобі не потрібен. Якщо ти добра людина, то неодмінно потрапиш до раю». Дуже мало ймовірно, щоб галати купилися на таке очевидне заперечення Євангелія, яке їх спасло. Натомість, юдаїсти говорили: «Ісус був важливим для вашого спасіння. Але однієї лише віри у Нього недостатньо, щоб привести вас до *повного* прийняття Богом. Тепер вам треба прийняти всі церемоніальні закони Мойсея, а також культурні традиції». Це вже значно прихованіше. Це неначе говорити: «Стосунки з Богом були встановлені благодаттю, але тепер тобі треба зростати у Ньому, намагаючись дуже-дуже сильно виконувати всі ці правила» (див. 3:1-5). Такий моралізм, що притуплює духа, не виріс би у церкві, якщо б це були прямі, відкриті заперечення доктрин виправдання лише вірою. Швидше ми будемо бачити нові способи вимог бути «культурно правильними» чи інші підходи, як це сталося у випадку з юдаїстами.

По-друге, це показує нам, що ми занадто часто читаємо Послання до галатів так, наче це наукові дебати про теологічну доктрину. Павло не просто переймається руйнуванням доктринальних вірувань людей. Його сильно тривожить розпад християнської єдності та спільноти. Звісно, що Павло вірить, що поділ виник через фундаментальне нерозуміння Євангелія, але важливо розуміти, якою мірою в Посланні ми вчитуємо проблеми расової та культурної винятковості, а якою – інші соціальні аспекти християнського життя.

Навіщо потрібен такий вступ? По-перше, тому, що багато лідерів груп братимуть до уваги коментарі, а через відмінності між ними зрозуміти основні аргументи цієї дискусії буде нелегко. По-друге, дехто з вашої групи міг уже чути уривки такої полеміки, а тому на їхні запитання буде важко відповісти без розуміння фундаментальних засад цієї дискусії.

¹ Насправді це аж ніяк не *новий* погляд. (Дуже мало ідей у теології можна назвати «новими»). Багато з тих, хто не сприймав Реформацію Лютера та Кальвіна, наголошували, що «діла Закону» у Посланні до галатів стосуються лише ритуального Закону Мойсея. Вони говорили, що християнам не треба дотримуватися Мойсеевих постанов, але потрібно триматися морального закону, щоб бути прийнятими Богом. Кальвін же ж дієво наполягав, що Павло заперечував *увесь* Закон як систему заробляння спасіння у Бога. Докладніше про це читайте в «Інститутах» Кальвіна, том 3, 19-20.

АНОТАЦІЯ БІБЛІОГРАФІЇ ПОСЛАННЯ ДО ГАЛАТІВ

Традиційна точка зору

Наведені нижче коментарі традиційно тлумачать Послання до галатів, припускаючи, що Павло говорив переважно проти фальшивого вчення про виправдання. Тут немає наголосу на соціальних чи расових поділах у галатській церкві або ж його дуже мало. Коментарі Джона Стотта написані дуже доступною мовою і призначено для середньостатичного читача.

Ф. Ф. Брюс «Послання до галатів: коментарі до грецького тексту». (Bruce, F. F. *The Epistle to the Galatians: A Commentary on the Greek Text*, New International Greek Testament Commentary (Grand Rapids: Eerdmans, 1982)

Джеймс Монтгомері Бойс «Галати» (Boice, James Montgomery, "Galatians" in *The Expositor's Bible Commentary* (Grand Rapids: Zondervan, 1976)

Дональд Гутрі «Галати» (Guthrie, Donald, *Galatians*, New Century Bible Commentary Series (London: Marshall, Morgan & Scott, 1973)

Леон Морріс «Галати: Хартія апостола Павла про християнську свободу» (Morris, Leon, *Galatians: Paul's Charter of Christian Freedom* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1996)

Джон Р. В. Стотт «Послання до галатів» (Stott, John R. W., *The Message of Galatians*, The Bible Speaks Today Series (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1968).

Нова точка зору

Наведені далі коментарі та праці написано з позиції, що Павло говорив про соціальний поділ і расову винятковість більше, ніж про індивідуальне спасіння та законництво. Тут висвітлено бачення, що Павло переймається не стільки особистим спасінням, а тим, як Божя мета спасіння має проявлятися у християнській спільноті.

Марк Бейкер: «Жодної релігії: побудова спільнот благодаті та свободи». (Baker, Mark, *Religious No More: Building Communities of Grace and Freedom* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1999)

Дунн Дж. Д. Г. «Послання до галатів» (Dunn, J. D. G., *The Epistle to the Galatians* (Peabody, Mass.: Hendrickson, 1993)

Гансен Г. Волтер «Галати» (Hansen, G. Walter, *Galatians*, InterVarsity New Testament Commentary (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1994)

Скот Макнайт «Галати» (Scot McKnight, *Galatians*, The NIV Application Commentary (Grand Rapids: Zondervan, 1995)

Змішана точка зору

Наведені нижче коментарі відстоюють традиційну точку зору, що Павло говорив про доктрину виправдання і протиставляв її законницькому вченню. Однак сильніший наголос стоїть тут на соціальних та суспільних втіленнях Євангелія, а також на расовому поділі, і саме це становить історичний контекст послання.

Р. Н. Лонгенекер «Галати» (Longenecker, R. N., *Galatians*, Word Biblical Commentary (Waco, Tex.: Word, 1990).

Сільва Мойсес «Галати» (Silva Moises, "Galatians" in *The New Bible Commentary: Twenty-First Century Edition*, eds.)

Г. Венхем, А. Мотьер, Д. Карсон, Р. Франс (A. Motyer, D. Carson, R. France (Downers Grove, Ill: InterVarsity Press, 1994))

Сільва Мойсес «Дослідження екзегетичного методу: Послання до галатів як пробний текст» (Silva, Moises, *Explorations in Exegetical Method: Galatians as a test case* (Grand Rapids: Baker, 1996)). Див. розділ 9 про дискусію щодо «діл Закону» у Посланні до галатів.

Марк Сейфрід «Христос - наша праведність: Теологія апостола Павла про виправдання» (Seifrid, Mark, *Christ Our Righteousness: Paul's Theology of Justification* (Leicester, UK: Apollos, and Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 2000). See chapter 4 on the debate about the term "the works of the law" in Galatians.

Послання апостола Павла до галатів

Унікальність Євангелія

Заняття 1 | Галатів 1:1-9

У більшості своїх послань до церков Павло після привітання висловлює вдячність за життя людей. Але новини, які він почув про церкву в Галатії, глибоко його засмутили. Його емоції починають проявлятися майже одразу.

ВСТУПНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ

Загальний огляд Послання до галатів

Послання до галатів можна поділити на такі частини. (Корисно знати такий поділ, розбираючи цей матеріал).

- 1:1-9 Вступ до Євангелія та привід до написання листа
- 1:10-2:21 Власний захист Павлом свого євангельського служіння
- 3:1-4:31 Теологічний захист Павлом євангельського послання
- 5:1-6:18 Практичні вказівки Павла щодо застосування євангельського послання до нашого життя.

ПРОЧИТАЙТЕ ГАЛАТІВ 1:1-9

1. Опишіть тон Павла (чи настрій), яким він писав це послання. Що спричинило таке ставлення? Чи є воно виправданим?

По-перше, Павло «здивований» (1:6). Разом із шоком приходить тривога та хвилювання. Галати тримаються Євангелія, яке насправді ним не є (1:7), тому вони опинилися у великій небезпеці. Їх «непокоять» (1:7).

По-друге, Павло, здається, розгніваний. Його слова «кусаються». Він відкрито висловлює свій гнів щодо тих, хто зводить вірних Церкви. Він називає їх «деякі», які «хочуть перевернути» Євангеліє (вірш 7). Він наводить «осуд» на них (вірш 9). Непрямо він розгніваний на самих галатів, застерігаючи їх, що вони «скоро відхилюються» від Бога, Який покликав їх (1:6) – це серйозне обвинувачення! Вони самі відвертаються від Бога.

Очевидно, такий вибуховий і гнівний вступ був викликаний групою вчителів, які навчали навернених язичників дотримуватися єврейських культурних традицій Мойсеєвого Закону, а саме законів про їжу, обрізання та інших ритуальних приписів. *Лише тоді* Бог зможе їх прийняти. Напевно, галатам це не здавалося таким радикальним відходом від того, чого їх навчили раніше. Звісно, що вся суть християнського життя – бути прийнятим Богом! Але Павло пише: «Це абсолютне зречення всього, чого я вас навчаю!»

Якщо ми віримо у те саме Євангеліє, в яке вірить Павло, то побачимо, що таке ставлення є виправданим. Якщо галати й справді повертаються до Бога спиною і тримаються такого Євангелія, яке насправді ним не є, то вони у небезпечному становищі. Павло виявляє таку ж тривогу і такий же гнів, які виявив би будь-який люблячий батько чи друг, якби його дитина чи товариш пішли б хибним шляхом. Навіть його апелювання до власного авторитету продиктоване любов'ю, а не пихою.

2. Павло називає себе «апостолом». Чого з віршів 1-9 можна навчитися про те, ким усе-таки є апостол і що він робить?

По-перше, у віршах 1-2 Павло говорить, що його *поставлено найвищою божественною владою*. Грецьке слово *apostolos* означає «*посланий*». Фраза Павла «*ні від людей, ані від чоловіка*» говорить про унікальність перших апостолів. Ті, хто «*покликаний*» до служіння Святим Духом, сьогодні також не «*від людей*», адже основною причиною їхнього служіння є покликання Ісуса Христа. Але вони «*від чоловіка*». (Тут вжито грецький прийменник «*dia*», що означає «*від*» або «*через*», наприклад, у слові *діаметр*). Це означає, що, хоча служителі отримують своє найвище покликання від Бога, їх покликано за посередництвом інших служителів, через вибрання у спільноті тощо. Павло ж претендує на щось інше. Він каже, що взагалі не отримав апостольства через посередника. Його послав і навчав Сам воскреслий Ісус. (Напевно, саме тому він згадує про воскресіння у вірші 1, коли говорить про себе, а не у віршах 3-5, коли описує підсумки того, що зробив Христос).

По-друге, у віршах 8-9 Павло говорить, що *він був посланий благовістити конкретне божественне послання* – Євангеліє. Тому Павло може використовувати своє божественне вчення як стандарт, щоб розсудити, хто є правовірним, а хто єретиком (1:9 «*Коли хто вам не те благовістить, що ви прийняли, нехай буде проклятий!*»). Ми згодом більше поговоримо про те, що саме він говорить цими словами, але очевидно, що навіть апостол не може змінювати, переглядати послання Христа чи додавати щось до нього. Послання Павла – це не результат його власного вивчення, дослідження, роздумів та мудрості. Навіть *він сам* не може змінити послання.

Зверніть увагу: *під час заняття* хтось може запитати, чи зараз також є апостоли. Найкраще відповісти ось так: «Не у тій повноті, яку мали Павло та дванадцять апостолів». У ранній церкві ми бачимо, що були й інші, окрім Павла та дванадцятьох, яких називали «апостолами церкви». Наприклад, Варнава був «посланий», а тому є «апостолом» до Антіохії (Дії 11:22), згодом його прямо названо «апостолом» (Дії 14:14). Однак, хоча вони були посланими як місіонери, вони отримали свої повноваження від інших – або від перших апостолів, або від церков. Варнава ніколи не зустрів воскреслого Христа і ніколи не отримував вчення від присутнього у тілі Христа, як це було у випадку з Павлом та дванадцятьма апостолами. Тому таких людей (і колись, і сьогодні), які мають незвичайні лідерські якості, ми можемо називати «апостолами» з маленької літери. Однак Павло претендує на звання Апостола з великої літери. З огляду на те, що Христос призначив їх *напрямую*, такі Апостоли мали абсолютну владу. (Саме тому написано ними вважається Писанням).

3. Павло пропонує короткий огляд Євангелія у перших віршах. Жоден огляд не є повним, але чи складаються всі ці частини в одне ціле?

По-перше, ми дізнаємося, що знаходимося у стані немочі та загибелі. Саме тому у вірші 4 читаємо слово «*визволити*». Засновники інших релігій в основному можуть навчати, але не визволяти. Ісус, звісно, був великим учителем, але Павло, коротко підсумовуючи служіння Ісуса, не згадує про це. Пересічна людина вважає, що християнин – це той, хто керується вченням і наслідує приклад Ісуса, але Павло показує нам, що це неможливо. Не можна визволити людину, якщо вона не у (1) втраченому, загубленому стані та не у (2) безпомічному стані. Такі люди гинуть і не можуть допомогти собі. Тому

це слово «визволити» навчає нас того, що теологи називають «духовною неспроможністю».

По-друге, ми дізнаємося, що було зроблено, щоб визволити нас. *Що зробив Ісус*: Він приніс жертву («дав Самого Себе» – вірш 4) – це було актом заміщення. Прийменник «за» означає «замість», «від імені когось» («за наші гріхи»). Цей принцип обміну буде роз'яснено пізніше, але в цьому, власне, і полягає причина того, що Євангеліє є настільки революційним. Смерть Христа не була просто звичайною жертвою, це була жертва заміщення. Це означає, що Він не просто купив нам другий шанс, але що *Він* зробив усе, що мали зробити ми. Якщо своєю смертю Ісус справді заплатив за наші гріхи від нашого імені, то ми вже ніколи не можемо знову бути осудженими. Чому? Бо Бог тоді прийматиме дві заплати за один і той же гріх, а це було б несправедливо! Усе, що мали зробити ми, Ісус зробив замість нас, щоб коли Він стає нашим Спасителем, ми були абсолютно вільними від покарання або засудження. *Що зробив Отець*: Бог прийняв працю Христа від нашого імені, воскресивши Його «з мертвих» (вірш 1) і даючи «благодать та мир» (вірш 3), які Христос заслужив та здобув для нас.

По-третє, ми дізнаємося, *чому Бог це зробив*. Усе це було зроблено через благодать. Не тому, що ми щось зробили, але «за волею Бога й Отця нашого» (вірш 4). Ми також покликані «благодаттю Христа» (вірш 6). Ми навіть не просили про визволення, але Ісус прийшов «за волею Отця». Ми не заслужили визволення, але Ісус прийшов «за волею Отця». Немає натяку на жодну іншу мотивацію або причину, окрім як на волю Отця. Саме тому спасіння є просто незаслуженою благодаттю. Саме тому Тим Єдиним, Хто заслуговує «вічної слави» за наше спасіння, є лише Бог (вірш 5).

4. Згідно з віршами 6-7 будь-яка зміна Євангелія анулює його та робить недійсним. Чому?

У вірші 6 читаємо, що ми були «покликані Христовою благодаттю». Це означає, що (а) Бог покликав нас, а не ми Його, та (б) Бог прийняв нас одразу, незважаючи на відсутність наших заслуг. Таким є «порядок» Євангелія. Бог приймає нас, а тоді ми йдемо вслід за Ним (а не «сходимо зі стежки»). Інші релігійні системи працюють навпаки: ми повинні дати щось Богові, щоб Він нас прийняв.

Люди, які спонукали галатів просто прийняти ритуальні Закони Мойсея, пропонували не просто переглянути Євангеліє, а повністю змінити його. У вірші 7 читаємо, що таке вчення буквально «перевертає» Євангеліє. Таке розуміння витверджує. Якщо до Христа додати ще *яку-небудь* (благодать Христа *плюс* щось ще) вимогу для прийняття Богом, тоді ми повністю перевертаємо порядок Євангелія та робимо його недійсним. Саме тому Павло у вірші 6 говорить, що лжевчителі проповідують «інше Євангеліє», яке, як він швидко уточнює у вірші 7, «взагалі не є Євангелієм». Павло каже буквально: «на інше Євангеліє, що не інше воно». Це дуже чітко та категорично. Інше Євангеліє не є Євангелієм! Змінивши Євангеліє лиш на йоту означає взагалі його втратити – настільки, що нове вчення навіть не може називатися Євангелієм. Нижче ви знайдете уривок про це у передмові Мартіна Лютера до Послання до галатів:

«Не існує жодного компромісу між християнською праведністю та схемою «діла – праведність». Немає альтернативи християнській праведності, окрім як схеми «діла – праведність»: якщо ми не будемо свою впевненість на ділах Христа, то, без сумніву, будемо її на впевненості у своїх діл.¹

5. Як люди «додають до Євангелія» сьогодні, применшуючи його силу?

Є багато прикладів. Присвятіть час, щоб подумати і поговорити про це у групі. Загалом Павло засуджує будь-яке вчення, яке не ґрунтується на факті, що (а) ми надто грішні, щоб здобути своє спасіння (нам потрібне повне *визволення*), а тому (б) ми спасаємося вірою у те, що зробив Христос (Христова *благодать*), не додаючи до цього нічого. Наведу три приклади сучасних поглядів, які заперечують одну з цих істин або ж обидві.

У деяких церквах відкрито чи приховано навчають, що ми спасаємося через те, що «здаємося» Христові, а також (плюс!) маємо правильні вірування та поведінку. Це доволі поширена помилка у євангельських церквах. Людей спонукають «віддати своє життя Ісусові» та (або) «запросити Його у своє життя». Це звучить дуже біблійно, але воно все ще може відкидати принцип «насамперед благодать». Багато людей вважають, що це означає, що ми спасаємося сильною вірою, довірою та любов'ю до Бога, разом із посвяченим Йому життям. Саме тому вони відчують, що повинні вправлятися у духовному жалі, голоді та любові, щоб отримати присутність Христа. А тоді їм треба якось усе це підтримувати, щоб «залишатися спасеними». Іншими словами, багато консервативних церков фактично навчають, що ми спасаємося через *рівень* нашої віри. Але Євангеліє вчить, що ми спасаємося через *нашу віру*. Насправді у першому підході «спасителем» є наші вчинки, а другий, власне, робить вчинки Христа Спасителем. Спасє нас не *рівень*, а Об'єкт нашої віри.

Інші церкви навчають, що насправді немає значення, у що ти віриш, якщо ти просто добра і любляча людина. Це типова помилка «ліберальних» церков. Цей погляд навчає, що всі добрі люди, незалежно від їхньої релігії (чи навіть її відсутності), знайдуть Бога. На перший погляд, це звучить дуже неупереджено, але тут є подвійне заперечення принципу «тільки благодаттю».

По-перше, такий підхід навчає, що добрих вчинків достатньо, щоб дістатися до Бога. (Якщо всі добрі люди можуть пізнати Бога, тоді смерть Ісуса не була необхідною. Усе, що потрібно, – це чесноти). Проблема в тому, що це означає, що погані люди не мають надії, а це, своєю чергою, суперечить Євангелію, яке «і злих, і добрих» запрошує на Божий бенкет (Матвія 22:10). Якщо ми говоримо, що люди спасаються не вірою в Христа, а просто тому, що є добрими, тоді ми запрошували б лише «добрих» на Божий бенкет.

По-друге, це робить толерантність, «відкритість» і любов найвищими чеснотами, на протигагу старанному благочестивому життю. І хоча це приємно звучить, однак такий підхід є моралістичним. Він непрямо спонукає людей думати, що якщо вони будуть толерантними та відкритими, то Богові це сподобається. Євангеліє, натомість, кидає людям виклик – побачити всю нестерпність свого гріха. Без пізнання власного зла, знання про Божу благодать не змінять людину.

Третій приклад знаходимо у церквах, які є надзвичайно нетолерантними до незначних розбіжностей, які стосують одягу або звичаїв. Більшість із нас, читаючи про лжевчителів Галатії, насамперед подумає саме про такі церкви. Вони хотіли (і ми це ще побачимо) нав'язати багато старих правил та звичаїв,

що стосувалися одягу, їжі та ритуальних настанов. Природно асоціювати їх із церквами та релігійними спільнотами, які повністю контролюють своїх членів щодо «правильної» їжі, одягу, побачень, розкладу тощо, або якщо йдеться про спільноту, яка наполягає на дотриманні багатьох складних звичаїв. Тому сучасні приклади галатської єреси – це дуже авторитарні, ритуально-обрядові та законницькі церкви. Я зазначив «законницькі» церкви насамкінець, адже їхні проблеми є очевидними для більшості людей, а тому не такими небезпечними. Перший та другий приклади, однак, є набагато поширенішими та більш згубними.

Цей третій тип служіння стосується також місіонерів, які започатковують церкви у нових культурах та наполягають, щоб їхні послідовники приймали їхній стиль одягу, їжі та культурні звичаї для того, щоб охреститися. Ми можемо наполягати, щоб інші люди уподібнювалися до нас культурно, якщо хочуть бути «справжніми» християнами. Але різні культури висловлюють радість та благоговіння по-різному. Вони часто мають різні рівні толерантності щодо різних гріхів. Дуже легко негативно ставитися до християнина з іншої культури. Пізніше ми побачимо, як брак зосередження на Євангелії призводить до культурної вузьколобості.

6. Яким є ставлення Павла до тих, хто спотворює Євангеліє (вірші 8-9)? Як ми можемо впевнитися, що Євангеліє, в яке ми віримо, є «істинним»?

Уживаючи найсуворішу лексику, Павло встановлює «висок», «васервагу» – критерій оцінювання істинності всіх заяв – чи то зовнішніх (від учителів, письменників, мислителів та проповідників), чи то внутрішніх (відчуття, почуття та досвід). Таким стандартом є Євангеліє, яке він (та всі інші апостоли) отримали від Христа, якого вони навчали і яке знаходимо у Посланні до галатів та у цілій Біблії.

По-перше, він каже: «Але якби й ми або Ангол із неба зачав благовістити вам не те, що ми вам благовістили, нехай буде проклятий!» (вірш 8). Тут Павло вказує нам, як засуджувати зовнішні авторитети, наприклад, вчителів, лідерів чи навіть служителів, рукопокладених у церковній ієрархії. Дивовижно, що Павло говорить «ми», вводячи й себе до числа людських авторитетів. Він каже, що і його треба відкинути, якщо *він* коли-небудь скаже: «Я змінив своє Євангеліє». Його аргументація у розділах 1 та 2 полягає в тому, що Євангеліє прийшло до нього не через процес міркування та роздумів. Його було *отримано*. Саме тому йому не можна змінювати його через обґрунтування чи роздуми. У розділі 2 Павло запевняє нас, що його Євангеліє підтвердили інші, які також отримали послання через одкровення від воскреслого Христа. Такий апостольський консенсус, цей «оригінальний» фундамент є мірилом для перевірки будь-яких заяв, які претендують на істинність – і зовнішніх, і внутрішніх.

Це дуже важливо. Павло говорить у вірші 8, що навіть його апостольська влада походить із влади євангельської, а не навпаки. Він є апостолом, бо його Євангеліє правдиве. Але Євангеліє є правдивим не тому, що він є апостолом.

Тут Павло просить галатів оцінити *його*, апостола, та його вчення відповідно до біблійного Євангелія. Інакше кажучи, Біблія є мірилом церкви, а не церква є мірилом Біблії. Біблія є фундаментом і творцем церкви, церква не є фундаментом чи творцем Біблії. Павло говорить, що віруючий повинен

оцінити церкву та її ієрархію крізь призму біблійного Євангелія. Воно має бути тією «лінією розмежування», відповідно до якої можна робити висновки щодо всіх суджень, які претендують на істинність.

По-друге, у вірші 8 Павло говорить, що навіть якби ми побачили видіння, у якому ангел світла буквально з'явився б нам і передав послання, що відрізнялося б від Євангелія благодаті, то ми, не вагаючись, маємо підстави вважати, цей досвід таким, що має психологічне або демонічне (або ще якесь) джерело. Наш досвід має отримати оцінку з огляду на Євангеліє, а не навпаки. Це також дивовижна заява. Це означає, що для істини «лінію розмежування» вимальовує не наш власний досвід, а апостольське вчення, яке ми знаходимо у Біблії. І навіть якби ангел дійсно з'явився перед натовпом людей і почав навчати, що спасіння здобувається добрими справами (або будь-чим іншим, окрім Христа), то ми повинні буквально вигнати геть такого ангела!

Тому коли Павло говорить «якби й ми або ангол», то він дає узагальнювальний висновок правильній християнській «епістемології» – як знати, що є правдою.

Чому Павло є таким безкомпромісним? Він наводить три причини.

По-перше, він каже у вірші 6: *«ви так скоро відхилюєтесь від того, хто покликав Христовою благодаттю вас»*. Аргумент Павла полягає в тому, що відмовитися від євангельської теології – це покинути Самого Христа. Якщо ми змінимо теологію, то це вплине на наш досвід. Іншими словами, різниця в усвідомленні доктрини призводить до видозміненого розуміння того, Хто такий Ісус.

По-друге, він говорить у віршах 6-7: *«Інше Євангеліє – це взагалі не Євангеліє»*. Це означає, що природа євангельського послання є такою, що його не можна трошки змінити і при цьому не втратити. Це нагадує вакуум: не можна впустити трохи повітря і сказати, що там 90% вакуумного повітря. Це або вакуум, або зовсім не вакуум. Так само і з євангельським посланням. Ми або спасаємося благодаттю через діла Христа, або взагалі нічим. Щойно ми додамо щось до нього, як повністю його втратимо.

По-третє, у віршах 8 та 9 він говорить, що інше євангеліє приносить засудження. Пізніше у Посланні він говорить, що інші євангелія приносять із собою «прокляття». Це означає, що змінювати Євангеліє – це бавитися з вічним життям та смертю. Це також означає, що страх, тривога та провина (відчуття засудження і прокляття) завжди будуть пов'язані з іншими євангеліями, навіть у цьому житті. Як ми побачимо далі у Посланні, навіть християни інколи відчувають засудження. Коли таке відбувається, то вони фактично довіряють іншим євангеліям – різним способам заробити спасіння. «Сучасний вік» (вірш 4) все ще може впливати на віруючих. У світлі цих трьох речей ми можемо зрозуміти всю серйозність та переконливість мови Павла.

7. Опишіть Євангеліє своїми словами так, як ви його розумієте зараз. Поділіться з іншими та обговоріть. Пізніше поверніться до цього запитання та порівняйте своє розуміння наприкінці цього курсу.

Послання апостола Павла до галатів

Вступ Мартіна Лютера до Послання до галатів²

Заняття 1 | Читання та роздуми

(Скорочено та адаптовано Тимоті Келлером)

Читайте з олівцем

«!» – щось, що було для вас корисним.

«?» – є запитання.

1. Найважливіше у світі

Одна доктрина, яку я найбільше бережу в серці, – це віра у Христа, від Якого, через Якого і до Якого скеровано всі мої теологічні роздуми вдень і вночі. Доктрину виправдання через віру можна назвати саме тієї скелею, яку зрушив сатана у раю, переконавши наших прабатьків, що вони самі своєю мудрістю та силою можуть бути немов боги. З того часу увесь світ вигадує собі численні релігії та способи, через які без Христа, своїми силами хоче відкупити себе від зла та гріхів.

Коли Павло обговорював біблійну доктрину виправдання вірою, то він пояснював, що є кілька видів «праведності». По-перше, є політична, або *соціальна праведність* – це закони держави, яких можуть навчати і які можуть захищати юристи та правники. По-друге, є *культурна праведність*, – це стандарти нашої сім'ї, соціальної групи чи класу, яких можуть навчати батьки та вчителі. По-третє, є *етична праведність* – Десять заповідей та Божий Закон, яких може вчити Церква, але тільки у світлі *Христової праведності*. Усі вони не становлять загрози, якщо тільки ми не приписуємо їм силу спокутування гріхів, щоб задобрити Бога чи щоб заслужити благодать... Такі види праведності є Божими дарами, як і всі добрі речі, якими ми насолоджуємося.

Однак є ще одна праведність, що стоїть понад усіма іншими. Це та, яку апостол Павло називає «праведністю віри» – Христова праведність. Бог приписує її нам незалежно від наших діл. Іншими словами – це *пасивна праведність*, адже всі інші є *активними*. Бо ми нічого не можемо *зробити*, щоб її отримати, і нічого не можемо *віддати* замість неї. Ми можемо лише отримати її.

2. Потреба у Христовій праведності

Ця «пасивна» праведність є таємницею, яку світ не може зрозуміти. Навіть більше, самі християни ніколи до кінця не розуміють її, а тому не користуються нею, коли стикаються з труднощами чи спокусами. Тому ми маємо постійно навчати про неї, повторювати її та втілювати її у життя. Того, хто не розуміє цієї праведності чи не цінує її в своєму серці, будуть постійно переповнювати страх і депресія. *Ніщо не дає такого миру, як пасивна праведність.*

Йдучи за своєю природою, люди, стикнувшись із небезпекою чи навіть смертю, обов'язково оцінять власну значущість. Ми захищаємо себе від усіх небезпек, апелюючи до своїх добрих вчинків і моральних зусиль. Але тоді спогади про наші гріхи та недоліки починають переважати і невідворотно розривають нас на шматки. Ми думаємо собі: «Скільки помилок і зла я накоїв!» Будь ласка, Боже, дозволь мені жити, щоб я міг виправити заподіяне».

Ми стаємо одержимими своєю *активною* праведністю та жахаємося власних недоліків. Однак справжнє зло полягає в тому, що ми довіряємо своїй власній силі бути праведними і не хочемо підвести очі догори, щоб побачити, що Христос помер за нас... Тому для обтяженої совісті немає кращого ліку від відчаю та відчуття негідності, окрім ухопитися за прощення гріхів *благодаттю*, безкоштовно даною в Ісусі Христі. Це і є та пасивна Христова праведність... Якщо б я намагався виконати Закон самотужки, то не міг би довіритися власним зусиллям, а також не міг би встояти на суді перед Богом. Тому ... *Я спочину лише на Христовій праведності... яку я не можу здобути, лише отримати. Бог Отець безкоштовно дає її нам через Ісуса Христа.*

3. Закон і благодать

Це абсолютне та унікальне вчення для всього світу. Завдяки Христу ми можемо жити так, ніби немає Закону, чи гніву, чи покарання. В певному сенсі ці речі більше не існують для християн, а лише цілковита благодать та милосердя заради Христа. Коли ми перебуваємо у Христі, то Закон стає для нашого життя найкращим поводителем, але до того моменту, як Христова праведність осінить нас, усе, що може зробити Закон – це вказати на нашу гріховність і засудити нас. Навіть більше, тим, хто є поза Христовою праведністю, Закон потрібно дуже ретельно роз'яснювати. Чому? Щоб Закон упокорив людей, які вважають, що мають силу бути праведними перед Богом, і вони зрозуміли, що є грішниками.

Саме тому треба дуже обачно застосовувати Закон. Якщо ми використовуємо Закон для того, щоб Бог прийняв нас за нашу слухняність, тоді в нашому розумінні Христова праведність змішується із заробленою (моральною) праведністю. Якщо ми намагаємося заслужити свою праведність, *роблячи* багато добрих справ, то насправді нам не вдається зробити нічого. Ми не задовольняємо Бога своєю системою «діла – праведність», а також ми не поважаємо тієї мети, заради якої Закон узагалі було дано. Але якщо спочатку ми отримаємо Христову праведність, тоді можемо користуватися також і Законом. Не для того, щоб отримати спасіння, але задля Його честі та слави і щоб у любові висловити Йому свою вдячність.

Невже нам нічого не треба робити, щоб здобути праведність? Так, *анічогісінько!* Бо ця праведність дається просто так, не через слухання чи знання, але радше через знання і віру тільки у те, що Христос сидить по правиці Отця не щоб бути нашим Суддею, але щоб *замість* нас бути нашою мудрістю, нашою праведністю, нашою святістю, нашим спасінням! Тепер Бог не бачить у нас гріха, бо у цій небесній святості немає місця для гріха. Тому тепер ми з упевненістю можемо думати: «Хоча я все ще грішу, я не падаю духом, бо Христос живе, Він є моєю праведністю та вічним життям». У цій праведності я не маю гріха, страху, сумління, яке мені докоряє, та страху смерті. У цьому житті та в цій своїй праведності я є грішником, але у мене є інше життя, інша праведність, що перевершує це життя, – вона у Христі, Сині Божому, Який не знає ні гріха, ні смерті, але є вічною праведністю та вічним життям.

4. Жити Євангелієм

Доки ми житимемо на землі, нас обвинувачуватимуть, ми зіткнемося зі спокусами, опинимося під тиском тягарів та суму, нас битиме Закон зі своїми вимогами активної праведності. Саме тому в Посланні до галатів апостол Павло залишає нам пояснення, щоб навчити нас, утішити нас та щоб ми постійно пам'ятали про цю Христову праведність. Бо якщо загубити істину про *виправдання лише Христом* (а не нашими ділами), тоді всі християнські істини також загубляться. Не існує жодного компромісу між християнською праведністю та схемою «діла – праведність». Немає іншої альтернативи християнській праведності, яка не вкладалася б у схему «діла – праведність»: якщо ми не будемо своєю впевненістю на ділах Христа, то, напевно, будемо її на впевненості у власних вчинках. На цій істині та *тільки* на цій істині Церква побудована та стоїть.

Цю різницю легко висловити, але дуже важко нею жити. Тому я кидаю вам виклик постійно вправлятися у цьому через навчання, читання, роздуми про Слово та у молитві, щоб у часи випробування ви змогли *розказати* та *утішити* як свою совість, так і ближніх, привести їх від Закону до благодаті, від праведності вчинків до Христової праведності. У часи боротьби диявол намагатиметься залякати нас, використовуючи проти нас наше минуле та гнів і Закон Божий. Тому якщо ми не бачимо різниці між цими двома видами праведності і якщо вірю ми не тримаємося Христа, Який сидить по правиці Отця (Євреїв 7:25) та заступається за нас, грішників, перед Отцем, тоді ми перебуваємо під Законом, а не під благодаттю. Христос тоді є не Спасителем, а законодавцем, і ми тоді маємо не спасіння, а лише вічний відчай.

Тому навчіться «розповідати Євангеліє» своєму серцю. Наприклад, коли Закон підкрадається у вашу совість, навчіться бути хитрим логіком. Навчіться використовувати проти нього аргументи Євангелія. Скажіть:

О, Законе! Ти пробрався у царство моєї совісті і правив би там, осуджував би мене за гріх і викрадав би з мого серця радість, яку я маю через віру в Христа, і заганяв би мене у відчай, щоб я жив без надії. Але ти перейшов свою межу. Знай своє місце! Ти є дороговказом для моїх учинків, але ти не є Спасителем і Господом мого серця. Бо я охристився і через Євангеліє я покликаний отримати праведність та вічне життя... *Тому не турбуй мене!* Бо я не дозволю тобі, о нестерпний тиране та мучителю, владарювати у моєму серці та совісті, бо вони є трон і храмом Христа, Сина Божого, Який є Царем праведності та миру та моїм найсолодшим Спасителем і Посередником. Він вбереже спокій та радість у моїй совісті через чисту істину Євангелія, через знання незаслуженої небесної благодаті.

Коли ми будемо певні цієї праведності, то не лише бадьоро та добре працюватимемо у своєму покликанні, але й упокоримося перед усілякими тягарями та небезпеками у цьому теперішньому житті, бо ми знаємо, що такою є воля Божа і що цей послух є для Нього приємним. Саме цей аргумент Павло роз'яснює в цьому Посланні та протиставляє лжевчителям, які затьмарили розуміння галатів щодо праведності через віру.

ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

- 1. Якою є ключова різниця між Христовою праведністю та іншими видами праведності?**
- 2. Що таке пасивна праведність?**
- 3. Чому різниця між пасивною та активною праведністю є настільки важливою?**
- 4. Назвіть щось одне, що найкраще запам'яталося вам від Лютера? Як це може змінити Вас, якщо Ви збагнете і застосуєте це у своєму житті?**

¹ Вступ Мартіна Лютера до Послання до галатів, адаптовано Тимоті Келлером

² Мартін Лютер, вступ до «Коментарів до Послання до галатів», 1535 р.

Послання апостола Павла до галатів

Життя, що його змінило Євангеліє

Заняття 2 | Галатів 1:20-24

Галатів 1:10-2:21 часто називають автобіографічною частиною Послання, бо Павло детально згадує про події свого навернення та ранній християнський досвід. Але Павло не ділиться своїм свідченням заради загального натхнення. Минулого разу ми побачили, що «деякі» (1:7) з-поміж галатських християн прийшли з певними твердженнями та вченням, що суперечили тому навчанню, яке Павло дав їм раніше. У цій частині він використовує своє власне свідчення, щоб спростувати деякі з цих тверджень.

ПРОЧИТАЙТЕ ГАЛАТІВ 1:10-24; ТАКОЖ ПРОЧИТАЙТЕ ДІЇ 9:1-9

1. Які заяви або твердження Павло спростовує у розповіді про своє навернення та про ранній християнський досвід?

По-перше, Павло спростовує заяву, що його Євангеліє походить від інших християнських лідерів, зокрема з Єрусалима. Він говорить: «я не радився зараз із тілом та кров'ю, і не відправився в Єрусалим до апостолів, що передо мною були, а пішов я в Арабію, і знову вернувся в Дамаск» (вірші 16-17). У віршах 18-19 він говорить, що аж через три роки він вирушив у Єрусалим, але його жодним чином не навчали тамтешні лідери. Оскільки він постійно згадує апостолів у Єрусалимі, то можемо зробити висновок, що «деякі» (1:7) говорили, буцімто Павло отримав своє Євангеліє безпосередньо зі «штаб-квартири». Можна припустити, що вони вчинили так, щоб могли сказати потім: «Ми *також* отримали навчання в Єрусалимській «штаб-квартирі» та *стверджуємо*, що Павло не розповів усієї історії. Є ще інші речі, які треба робити, щоб задобрити Бога».

По-друге, Павло спростовує ідею, що він прийшов до розуміння свого євангельського послання через власні роздуми, аргументи та мислення. Він згадує, що «жорстоко переслідував» церкву та християнство (вірш 13) аж до свого навернення. Не було жодного розвитку думок через процес дискусій, обговорень, спілкування з іншими та повторення. Павло вказує, що його християнське послання в жодному разі не могло бути продуктом його думок. Усе якраз навпаки. Його попереднє життя, яке було відверто ворожим до християнства, впливало із загальних знань. Натомість чи могло його християнство бути продуктом раціональних чи культурних процесів? Він так завзято протиставляв християнству, що нікому не вдалося б навіть наблизитися до нього, щоб «засвідчити» йому. Він був настільки жорстоким, що зовсім не замислювався над християнством. Тому його досвід є сильним доказом, що його вчення походить з Одкровення.

По-третє, Павло показує, що хоча він не отримав Євангеліє від якогось церковного лідера, однак його Євангеліє *збігається* з тим посланням, яке інші апостоли отримали від Бога. Це відбулося неофіційно у віршах 18-19, але, як ми згодом побачимо, Павлове апостольство було офіційно визнаним у 2:7-9. Як видно з розділу 9 Книги Дій, воскреслий Ісус особисто зустрівся з Павлом і все йому розповів. Павло не просто перебував у трансі чи спав. Ісус був присутнім там у часі та просторі,

оскільки навіть інші чоловіки, що були поруч з Павлом, відчули духовну присутність (Дії 9:7). У цьому сенсі Павло став апостолом, як і «апостоли, що передо мною були» (Галатів 1:17). Він не отримав свою місію чи послання від інших апостолів, але його послання було таким же, яке й інші апостоли отримали від воскреслого Господа (Луки 24:45-49).

Тому розповідь Павла про його християнський досвід спростовує заяви на кшталт: (а) «Павлове послання є добрим, але не повним» та (б) «Павлове послання є просто його – ми також є вчителями Євангелія».

2. Павлова розповідь не просто встановлює його авторитет як учителя Євангелія. Вона також ілюструє деякі аспекти того, що таке Євангеліє. Як саме?

По-перше, у цій розповіді галатам він каже, що вже багато років він намагався жити згідно з єврейськими звичаями і традиціями. Павло говорить, що він перевершив будь-кого у своєму поколінні («своїх ровесників» – вірш 14) у прагненні до моральної праведності (вірш 14). Однак це не примирило його з Богом. До цього моменту в Посланні ми ще нічого не читаємо про природу навчання «деяких», які «хотіли перевернути Євангеліє» (1:7), але саме тут читаємо перший натяк. (Пізніше ми побачимо, що вони закликали язичницьких християн стати повноцінними адептами юдаїзму, приймаючи усі Мойсееві приписи щодо їжі, одягу та обрізання [Галатів 2:12, 3:5, 6:12]). Але Павло каже таке: «Я вже там був! Я вже це робив! Я все знаю про це! Бога неможливо удостоїтися навіть найревнішим та найретельнішим дотриманням моральних, етичних чи культурних норм».

По-друге, ця розповідь також говорить нам, що він вчинив багато жадливих речей. «Божу Церкву жорстоко я переслідував та руйнував її» (вірш 13). Павло вбив багатьох невинних людей. Він був сповнений ненависті та гордині. Але, незважаючи на це все, Христос не лише спас його, але також покликав бути проповідником і лідером віри. Благодать часто описують як «безкоштовну, незаслужену Божу ласку», яка працює в розумі та серці, щоб змінити життя.¹ Немає виразнішого прикладу за Павловий, що спасіння дається лише через благодать, а не через моральні чи релігійні вчинки. Павлові гріхи були дуже серйозними, але Бог його покликав.

Тому досвід Павла видимо доводить, що Євангеліє – це не просто «релігія», як її загалом розуміють. З одного боку, він був надзвичайно моральним та праведним, але все ж не був достатньо добрим, щоб примиритися з Богом. З іншого боку, він був неймовірно злим, але все ж не настільки злим, щоб Євангеліє благодаті не змогло його відкупити. Ніхто не є настільки добрим, щоб *не потребувати* Євангелія, ані ніхто не є настільки злим, щоб не могли *прийняти* благодать Євангелія. Павло чітко показує нам, що Євангеліє кличе нас відійти як від релігійного, так і від *нерелігійного* життя.

Павло був дуже релігійним, але потребував Євангелія. Як колись зазначив К. С. Льюїс: «Християнство точно від Бога, бо хто ще міг таке придумати?»²

3. Як Павло пояснює, що Божа благодать діяла в його житті до навернення? Які є ознаки, що Бог працював у вашому житті до навернення?

Павло тепер усвідомлює, що Божа суверенна благодать працювала у його житті і до навернення. Коли Павло каже, що Бог «вибрав мене від утроби матері» (вірш 15), він має на увазі, що Божа благодать усе життя формувала та готувала його до того, до чого Бог його покликав. І хоча він противився Богові та чинив багато лиха (див. Дії 26:14), Бог подолав усі його наміри та використав його минуле (навіть його падіння), щоб підготувати його спочатку до навернення, а потім до того, щоб проповідувати язичникам (вірш 16). Його знання Старого Завіту, його наполегливість, навчання та праця – усе це Бог використав, щоб зламати його та зробити Своїм інструментом. Тому цей Божий поклик не був втручанням в останню мить, щоб зупинити ворога. Бог від самого початку працював у житті Павла, щоб встановити там віру, якій він так противився (вірш 23).

Це велика тема у Біблії. Йосип сказав своїм братам, що Бог використав їхні намагання не допустити Йосипа, щоб він став визволителем, якого обрав Бог (Буття 37:5-8, 19-20), власне для того, щоб поставити Йосипа визволителем (Буття 50:19-20). Апостоли наполягали, що люди, які намагалися протистояти Ісусові, лише сприяли досягненню Божої мети (Дії 2:23; 4:27-28). Ми побачимо, що будь-який спротив Богові завершувався тим, що він лише утверджував Божий задум і сприяв йому.

У розділі 9 своєї духовної автобіографії «Здивований радістю» К. С. Льюїс розповідає про свого шкільного вчителя містера Кіркпатріка, якого називали «пан Кулак». Він був запеклим сперечальником і логіком. Він навчив Льюїса вибудовувати та наводити аргументи. Кіркпатрік був атеїстом і мав намір зміцнити невірство Льюїса. Але роки минали і коли Льюїс став християнином, то виявилось, що цей учитель так добре натренував його, що той став одним із найбільших захисників християнської віри двадцятого століття.

Євангеліє дає нам окуляри, через які ми можемо оцінити своє життя та побачити, як Бог, попри наші падіння і гріхи, готує та формує нас, щоб ми стали Його знаряддям у світі.

4. Які події після навернення Павла пришвидшили його зростання як віруючого та належно підготували його до місії? Як ці фактори стосуються нас?

Читаємо, що Павло усвідомив, що він був «покликаний благодаттю Божою», бо Бог «уподобав виявити ним Сина» (вірш 15). Насамперед він зрозумів, що таке *благодать*. У фразах «покликаний благодаттю», а також «уподобав Бог», ми бачимо, що він набув досвіду Божої любові, яка є незаслуженою.

Незважаючи на жахливе зло, Бог не зробив його другосортним, але зробив його проповідником Євангелія. Божа ласка дається не за здобутки Павла у минулому, а навпаки *всупереч* ним. Це і є благодать. Ще більше це розуміємо у фразі «уподобав Бог». Чому Бог обрав і покликав Павла? Чи тому, що Павло догоджав Богові? Ні, просто тому, що Бог уподобав Собі так зробити. Іншими словами, Бог виявив Павлові любов не тому, що Павло її якось удостоївся, а просто тому, що Бог насолоджується, діючи в такий спосіб. Порівняйте це з Повторенням Закону 7:7-8, де написано: «Не через численність вашу понад усі народи Господь уподобав вас та вибрав вас, бо ж ви найменші зо всіх народів,

але з Господньої любові до вас...». Бог любить нас не тому, що ми можемо бути Йому корисними, Він любить нас тому, що Він любить нас. Це єдина любов, яка назавжди може вберегти нас, оскільки це єдина любов, якої ми не можемо втратити.

По-друге, ми читаємо, що Бог уподобав «виявити мною Сина Свого, щоб благовістив я Його між поганями» (вірш 16). Не відразу зрозуміло, що саме Павло мав на увазі, кажучи, що Бог виявив Сина «у» Павлі? Найкраще пояснення полягає в тому, що Павло поєднує два досвіди в одне. З одного боку, Бог видимо об'явив Ісуса *Павлові* по дорозі в Дамаск. Там Павло нарешті усвідомив, Ким був Ісус. У нього була особиста зустріч із живим Христом. Але, з іншого боку (як показує продовження речення у вірші 16), Павло одразу зрозумів, що він покликаний розповідати іншим про те, Ким був Ісус. Тому ми можемо сказати, що Бог виявив Христа *Павлові*, щоб виявити Христа *через* Нього. Це показує нам суттєву відмінність між просто релігійною/моральною людиною та християнином. Християнин не просто розумом вірить у Христа – християнин відчуває особисті стосунки з Ним. Але ці стосунки призначено не задля особистого комфорту чи радості. У нас є відповідальність виявляти Христа іншим через те, ким ми є, через те, що ми робимо і що говоримо.

По-третє, ось що ми бачимо на шляху «зростання та учнівства» Павла.

- По-перше, Павло проводив час наодинці з Богом. Можна припустити, що впродовж трьох років в Аравії він навчався від Бога того, про що пізніше навчав. Хоча також не варто думати, що всі ці три роки в Аравії він провів самоті (там були процвітаючі міста), однак читаємо про важливість навчання, роздумів та розвитку особистого знайомства з Богом. Ми живемо у час активного акцентування на діяльності та досягненнях, але ми мало наголошуємо на роздумах та розмірковуваннях.
- По-друге, навіть апостол, вибраний Ісусом власноруч, не звершує місію наодинці. Він їде в Єрусалим не щоб отримати вказівки, а щоб утвердити відповідальність і єдність (вірш 18). Навіть Павло мусив працювати над єдністю з іншими апостолами і мав показати, що його послання збігається з їхнім. Скільки ж тоді такої відповідальності лежить на нас? Ми також маємо бути глибоко вкоріненими у церковні спільноти. Ми повинні уникати «паломництв» то туди, то сюди, не будучи вщепленими у спільноту інших віруючих.
- Зрештою, життя Павла призвело до того, що інші люди побачили славу Божу (вірш 24). Недоконаний стан тут говорить нам, що проповідування та прославлення продовжувалося. Зміни в житті Павла та його служіння іншим привели не до створення культу Павла, а до слави Божої.

Зверніть увагу: згадка про Аравію є унікальною у Новому Завіті. І якщо ми поставимо буквальний наголос на слові «зараз» (вірш 16), то здається, що це не узгоджується з Діями 9:19-22, де йде мова, що Павло почав проповідувати у синагозі відразу ж після свого хрещення. У своїй розповіді Павло має на увазі, що він пішов до Аравії, *а не* до Єрусалима, щоб провести свій перший тривалий час роздумів та підготовки.

5. Прочитайте вірші 10 та 23-24. Які результати бачимо у житті, що його змінило Євангеліє?

У вірші 10 бачимо, що Євангеліє викорінює дух «догодження людям», щоб «шукати признання в людей» (вірш 10). Тут також розуміємо, що не потрібно завойовувати людське схвалення у тому, що робиш, але бути впевненим і безстрашним, роблячи те, що правильно, не переймаючись тим, щоб інші мали про тебе добру думку. Павло говорить, що він не міг би бути «рабом Богові», якби він «догоджав людям». Це дуже важливо!

У Біблії про цей гріх йдеться у кількох випадках та фразах. Якщо зібрати їх до купи, то назбирається чималий матеріал. У Приповістях 29:25 написано: «Страх перед людиною пастку дає». У Старому Завіті «страх Божий» не просто означає були наляканим Богом, але бути сповненим благоговіння та зачудування Його величчю. Тому «страх перед людиною» також означає ставитися до людини (конкретної особи чи групи осіб) у спосіб, щоб піднімати їхню важливість, зачаровуватися ними, прагнути їхнього схвалення і боятися їхнього несхвалення. Наше бажання їхнього благословення – це обожнювання та поклоніння, тобто ми надаємо людям тієї сили і влади над нашим серцем, яку має мати лише Бог. Це означає, що ми будемо такими ж спустошеними, якщо втратимо їхнє схвалення, наче ми відчули б прокляття і відчуження Бога.

Прояви такого страху перед людьми є численними. Коли Саул не послухався Бога у 1 Самуїла 15:24, то це сталося через те, що він боявся людського осуду. Коли Самсон здався Делілі, це сталося через те, що він боявся втратити її сексуальну увагу. Павло згадує ще одне дуже поширене явище: «про людське око» у Ефесян 6:6-7 та Колосян 3:22-23. Це означає робити щось лише для того, щоб отримати похвалу чи нагороду від тих, хто є вищим за вас. Якщо ви так працюватимете, тоді ваша праця буде непослідовною та неякісною. Ви ніколи не створите щось заради якості, заради радості творіння та добре виконаної роботи.

Павло виразно натякає на те, як Євангеліє руйнує «догодження людям» чи «страх перед людьми». У вірші 10 Павло говорить, що він безстрашний і впевнений, бо шукає лише Божого схвалення. Інакше кажучи, якщо у нас є Боже схвалення, то жодне інше несхвалення нас не налякає. І ми побачимо далі, як Євангеліє розповідає, що нам уже належить повнота Божої ласки та схвалення.

У віршах 23-24 бачимо, що життя Павла спонукало людей побачити великого, потужного та славного Бога. Однією з причин було те, що напрямок його життя цілковито змінився. Ще однією причиною було його прагнення говорити безстрашно. Як нам використати це у своєму житті? Це запитання має спонукати Вас до роздумів у двох напрямках.

- Назвіть когось, кого Бог поставив у Вашому житті, щоб Вас підбадьорювати. Чи славите Ви Бога за цю людину? Чи є люди, за яких Вам треба було б бути більш вдячними? Якщо ви зневірені, чи є хтось у Вашому житті, хто допомагає Вам підвестися?
- Як Ви можете жити, щоб інші люди славили Бога через Вас? Іншими словами, як Ви можете змінити своє життя так, щоб заохочувати інших поважати Бога?

6. Чому Павло поділився цим свідченням? Як Павло може допомогти нам дізнатися, навіщо, коли і як потрібно ділитися своїм свідченням про Божу благодать?

Павло ділиться своїм свідченням насправді для того, щоб переконати галатів у правді Євангелія, яке він їм дав. Він по-справжньому вірить, що, втративши чистоту євангельського послання, вони тим самим відійдуть і втратять Самого Бога (1:6). У двох словах, Павло ділиться своїм свідченням не тому, що в нього така звичка, не для того, щоб надихнути, і не тому, що любить виставляти на показ свій особистий досвід. Він ділиться своїм свідченням, бо вірить, що це допоможе його слухачам знайти Христа. Він не прагне звернути на себе увагу чи самоствердитися. Він цілковито зосереджений на своїх слухачах. Він не використовує своїх слухачів, щоб підняти свою самооцінку, але використовує своє свідчення, щоб допомогти своїм друзям.

Тут Павло є добрим прикладом для нас. Він показує нам, що ми маємо мати сміливість бути вразливими та особисто говорити про те, що означає для нас Євангеліє. Чому? (1) Бо християнство – це заклик привести усе своє життя, свій розум і серце до Христа. Якщо забрати когнітивний чи емпіричний елемент, тоді це буде неповна картина того, наскільки всепроникним є посвячення до християнства. (2) Але якщо не буде нашого свідчення, то картина того, наскільки всеохопним є християнство, також буде неповною. Христос звертається не лише до нашого розуму, Він наповнює й наше серце. (3) Різні культури та різні люди ставлять різні наголоси на когнітивному чи емпіричному. Якщо Ви не згадуватиме про своє свідчення, то культури, для яких важливим є досвід, не побачать привабливості християнства.

Павло водночас нагадує нам, що ми повинні ділитися своїм свідченням лише тоді, коли це буде корисно іншим. Дуже легко використовувати особисте свідчення, щоб затуманити Євангеліє. Якщо ми наголошуватимемо на драматичних, карколомних та пікантних деталях власної розповіді, то вкладемо такий посил: «Поглянь, який я є!» Павло переходить на особисте, щоб прояснити Євангеліє. Ми не ділимося своєю історією заради себе, але щоб допомогти іншим зрозуміти та знайти Христа.

Послання апостола Павла до галатів

Свідчення

Заняття 2 | Вправа

Читайте з олівцем

«!» – щось, що було для вас корисним.

«?» – є запитання.

ДОКТРИНА ПРО «ТВОРИВО»

У християнстві є щось дуже славне – це впевненість, що «...ми Його твориво, створені в Христі Ісусі на добрі діла, які Бог наперед приготував, щоб ми в них перебували» (Ефесян 2:10). Це твердження Павла, що ми «створені», не стосується лише нашого фізичного формування, бо Бог створив усіх людей (див. Буття 1:26-27). Тут Павло говорить про «створення у Христі». Це означає, що кожна людина, яка вірить у Христа, вірить завдяки тому, що є об'єктом Божого «духовного творіння». Слово «твориво» дуже важливе. Це грецьке слово *“роета”*, звідки й маємо слово «поезія». Це означає, що кожен віруючий – це витвір мистецтва – Божого мистецтва! Подумайте, як працюють митці – письменники, музиканти, художники, скульптори тощо. Вони довго й ретельно працюють, віддаючи своєму творінню багато уваги. Інколи вони роблять небагато – додають штрихи то тут, то там. Іншого разу – роблять масштабні зміни. Але завжди у них мета перетворити неочищений матеріал на мистецтво. Отже, Павло говорить нам, що Бог працює над усіма віруючими впродовж усього їхнього життя, втручаючись у нього та ведучи нас, надаючи нам форми, – Він робить це, щоб привести нас до того бачення, яке Він Сам має для нас. Це також згадується у Посланні до ефесян 2:10: «створені на добрі діла, які Бог наперед приготував, щоб ми в них перебували». Отже, у Бога є конкретний набір «добрих діл» для нас, до яких Він нас готує ціле наше життя.

ПОГЛЯД НА НАШЕ ЖИТТЯ

Саме тому дуже важливо озиратися на своє життя і бачити все, що з нами трапилося, крізь своєрідну «призму»:

- **Бог працює, впливаючи на різні сфери нашого життя** («Створені у Христі»). Наша сім'я, друзі, досвід і труднощі – усе є інструментом у руках Митця, Який творить і формує нас. Він працює ціле наше життя.
- **Бог працює, щоб зробити нас прекрасними («твориво»).** Бог працює над тим, щоб зробити з нас щось велике, щоб дати нам характер любові, радості, миру, довготерпіння, лагідності, милосердя, смирення та здержливості.
- **Бог працює, щоб зробити нас корисними («добрі діла, які Він наперед приготував»).** Бог також працює над тим, щоб наша *праця* була великою – щоб зробити нас корисними та щоб ми могли служити іншим в особливий спосіб.

«Доктрина творива» для Павла – це наче окуляри, крізь які він дивиться на все своє життя. У Галатів 1:13-23 він показує нам, що бачить, як Бог працює впродовж усього нашого життя («Бог, що вибрав мене від утроби

матері моєї і покликав благодаттю Своєю). По-друге, тепер він бачить, як Бог використав Євангеліє, щоб зробити з нього щось прекрасне. Він був затятим фанатиком, який поводився зверхньо, самоправедно та критикував інших («Божу Церкву жорстоко я переслідував та руйнував її... буди запеклим прихильником моїх отцівських передань», вірші 13-14). Але Бог дав йому смирення і показав йому, що без незаслуженої благодаті він – ніхто («і покликав благодаттю Своєю, уподобав виявити мною Сина Свого»), і тепер він любить вести людей до прославлення та вдячності («І славили Бога вони через мене!» вірш 24). По-третє, він усвідомлює, що хоча його надмірне вивчення Писання та теології («передання») було вмотивоване самоправедністю та бажанням вирізнитися, але завдяки цьому він став унікально спорядженим християнським проповідником, учителем і місіонером («щоб благовістив я Його між поганями»). Його освіта та знання Біблії дали йому змогу побудувати міст між християнством і різними язичницькими філософіями та релігіями.

ОБГОВОРЕННЯ

1. Що було для Вас найкориснішим? Де ви поставили [!] знаки оклику?

2. Які запитання у Вас виникли? Де ви поставили [?] знаки запитання?

ПЕРЕВІРТЕ СВОЄ ЖИТТЯ

Знайдіть час, щоб поглянути на своє життя крізь призму тих трьох запитань, що ґрунтуються на вченні Павла. Присвятіть кілька хвилин, щоб індивідуально відповісти на кожне з них. Тоді обговоріть кожне запитання у групі. Запросіть охочих поділитися своїми відповідями.

Озираючись на своє життя, як Ви бачите, що Бог працював (хоча Ви не помічали цього тоді), щоб:

а) захистити Вас?

б) пробудити Вас до того, чого Ви не хотіли?

в) показати Вам ваші слабкості та вади?

г) показати Вам, наскільки Ви є цінними для Нього?

(Зверніть увагу: ці категорії можуть перегукуватися (наприклад, Бог міг пробудити Вас, щоб показати Вам ваду Вашого характеру).

3. Як Бог допоміг Вам побачити, що спасіння дається благодаттю, а не добрими справами? (Або як Він це робить? Ви все ще можете бути у процесі розуміння!)

4. Які конкретні зміни у Вашому характері відбулися завдяки Божій благодаті? (Тобто наскільки іншою людиною Ви б були, якби Бог не виявив Вам Своєї любові?)

5. Як Бог готує Вас бути корисним і служити іншим? Як Він вас спорядив у Вашому служінні Богові, вашим близьким і людям навколо Вас?

¹ Дивіться відомий опис Роберта Галдана Послання Римлян та його коментар до вірша 7 розділу 1. «*Опис Послання до римлян*» (*Exposition of the Epistle to the Romans* (Edinburgh/Carlisle, Pa: Banner of Truth Trust, 1996).

² У «Вторгненні» К. С. Льюїс пише: «Це одна із причин, чому я вірю в християнство. Це релігія, яку годі передбачити... Це не те, що можна було б вигадати». «Просто християнство» (*Mere Christianity* (New York: Macmillan, 1960), с. 47-48.

Послання апостола Павла до галатів

Єдність у Євангелії

Заняття 3 | Галатів 2:1-10

Обряд обрізання є частиною того, що зараз називають «ритуальним законом» Старого Завіту. Це не те, що ми можемо назвати *моральними принципами* Старого Завіту на зразок Десяти заповідей, наприклад, «не вбий», «не чини перелюбу», «не свідчи неправдиво». Це були дуже детальні приписи щодо їжі, одягу та інших щоденних справ. За Мойсеевим Законом все це робило людину «ритуально чистою» та достойною Божої присутності у храмі. Такі приписи називалися «законами чистоти». Через те, що зазвичай язичники не дотримувалися цих постанов, то їх вважали «нечистими» та не гідними Божої присутності аж доти, доки вони не приймали всього Закону Мойсея про щоденне життя, зокрема й обрізання.

Ритуальний закон мав дві практичні мети. По-перше, він був для того, щоб культурно відокремити євреїв від інших груп й запобігти асимілюванню з більшими, язичницькими культурами, які їх оточували. Це був «культурний» бік закону, щоб євреям було важче укласти партнерство та шлюби з невірними. Отже, ці правила були «межами», які робили євреїв культурно та етнічно іншими. По-друге, ритуальний закон служив для того, щоб показати, що Бог є Святим Богом і ми можемо ввійти у Його присутність, якщо омиємося від нечистого. Цей бік Закону був «дидактичним», щоб навчити нас, що від природи ми не є чистими чи прийнятними в Божих очах.

ВСТУПНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ

Дві основні думки цього уривка такі: (а) не «додаючи» нічого до віри у Христа, ми є цілковито прийнятими Богом; (б) оскільки це так, то ми повинні, не додаючи нічого до віри у Христа, цілковито приймати інших християн.

Відповідь на запитання 7 може вимагати додаткового контексту. Можливо, Вам доведеться зробити всім копію з посібника для лідера, щоб мати змогу зосередитися на другій, практичній стороні питання.

ПРОЧИТАЙТЕ ГАЛАТІВ 2:1-10

1. Якщо Павлові не треба було людського дозволу на проповідання Євангелія, то чому він представляв своє Євангеліє лідерам у Єрусалимі? (2:1-2)

На перший погляд може здатися, що Павло пішов у Єрусалим, тому що боявся, що з наповненням його проповіді або методикою було щось не так. Це неможливо з кількох причин. По-перше, він говорить, що саме «відкриття від Бога» (2:2) спонукало його вирушити у Єрусалим. Це показує, що він був апостолом з прямим доступом до Бога.

Було б нелогічно, якби хтось, отримавши одкровення від Бога, йшов за дозволом до когось іншого! По-друге, Павло вже сказав у 1:12, що він отримав Євангеліє з уст видимого, воскреслого Христа і що у своєму Євангелії він «не радився зараз із тілом та кров'ю, і не відправився в Єрусалим до апостолів, що передо мною були» (1:16-17). Навіщо ж йому

було консультуватися з цими людьми, щоб підтвердити своє послання та місію, якщо раніше він такого не робив? Після стількох років він також має свідчення плоду, що змінює життя, через проголошення свого послання. Він проповідував уже 14 років, очевидно, що він уже приходив би до Єрусалима, якби був невпевнений. Отже, все, що Павло написав у першому розділі, свідчить проти того, що йому треба було отримати якесь навчання від апостолів для свого євангельського послання та місії (1:1, 16-19). По-третє, Павло сказав у 1:8, що галати повинні відкинути навіть самого Павла («ми»), якщо він прийде і скаже, що змінив свою думку про Євангеліє. Навіть ангел із неба не може змінити Євангеліє (1:8). У підсумку можна сказати, що Павлові не потрібно було їхати в Єрусалим ані за дозволом, ані для того, щоб перевірити своє Євангеліє на автентичність, оскільки щойно у 1:12-24 сказав, що не потребує такого підтвердження.

Ніщо не порушувало впевненості Павла, однак існувала загроза для його *плідності*. Якщо інші апостоли не підтримали б його і не зреклися б лжевчителів, то йому було б дуже важко втримати своїх новонавернених. Лжевчителі говорили своїм послідовникам, що Павло проповідував неточне Євангеліє, яке було, мовляв, не настільки повним, як у першоапостолів у Єрусалимі. Вони наполягали, що Павло занадто багато дозволяв, що справжнє Євангеліє полягало у тому, що «ми спасаємося як вірою в Христа, так і послухом Закону». Вони наполягали, що Павло проповідував «легковірство» і що це була його інтерпретація. Павлові не вдалося б зберегти здорове євангельське вчення у своїх церквах, якби він не зміг спростувати ці вигадки. Саме тому Павло перебував у небезпеці «марних змагань» (2:2). Він боявся, що його служіння може зів'язнути та не дати плоду.

2. Чому було так важливо, щоб від Тита (не єврея) єрусалимські лідери не вимагали прийняття єврейського знаку обрізання у 2:3-5? Які наслідки цього?

У часи, коли комунікація була повільною та затяжною, Павлові важко було б переконати людей, що єрусалимські апостоли погодилися, щоб язичників приймали без дотримання всього Мойсеєвого Закону. І, щоб довести це, Павло привів Тита. Замість того, щоб дозволити Якову, Петру та Івану говорити абстрактними поняттями про прийняття та їжу серед язичницьких християн, Павло дорікнув їм живим у тілі, необрізаним, грецьким християнином. Божою благодаттю єрусалимські апостоли отримали практичний наочний урок, замість теоретичного. Вони не наполягали на обрізанні Тита до того, як почали разом із ним поклонятися Богові (2:3). Усі знали, що Тита приймали, а також усі знали, що він необрізаний. Це було доказом того, що єрусалимські лідери прийняли служіння Павла та такі радикальні наслідки Євангелія. Павло тріумфально говорить, що вони «нічого мені не додали» (вірш 6). Єрусалимські апостоли нічого *не додали*, це означає, що вони погодилися, що для спасіння є необхідною тільки віра у Христа, без жодного іншого вчинку чи обряду.

Які наслідки цього? Численні приписи про «чистоту» у Законі Мойсея були написані (між іншим), щоб показати нам, що *неможливо* зробити себе ідеально прийнятними для Святого Бога. Але «вчителі» використовували ці постанови, щоб навчати протилежного: що ми *можемо* очистити себе та стати прийнятними для Бога, якщо будемо суворо дотримуватися їх. У Новому Завіті читаємо про цю помилку: «приносяться дари та жертви, що того не можуть

вдосконалити, щодо сумління того, хто служить, що тільки в потребах та в напоях, та в різних обмиваннях, в уставах тілесних, установлено їх аж до часу направи» (Євреїв 9:9-10, див. Колосян 2:16). Лише у Христі ми можемо стати «святими, і непорочними, і не повинними перед Собою...» (Колосян 1:22). Іншими словами, ритуальні закони були не стільки скасованими, як сповненими. Вони сповнені у Христі – саме *Христос* робить нас чистими (див. Марка 7:19)!

Прийняття Тита єврейськими віруючими було яскравою ілюстрацією принципу, що людина стає духовно «чистою та прийнятою» через Христа, а не ділами чи ритуалами. Суспільне застосування полягає в тому, що язичники могли бути повноцінними членами Божого народу без необхідності ставати євреєм за культурою чи традиціями. Членство в народі Божому тепер відкрите для членів усіх культур. Тому як і на особистому рівні, так і на суспільному прийняття Тита було радикальним публічним втіленням Євангелія.

3. Що ж тоді було поставлено на карту під час цієї зустрічі в Єрусалимі? Як можна було втратити «правду Євангелії» (2:5)? Уявіть собі все те погане, що могло статися, щоб оцінити, що Бог зробив для нас того дня.

Павло не боявся, що у нього не було правдивого Євангелія чи що єрусалимські апостоли не мають правдивого Євангелія. Чого ж тоді він «боявся» (вірш 2)? Оскільки апостоли були грішними, могло бути таке, що вони були невірними Євангелію, яке отримали від Христа. Вони могли не виступити проти лжевчителів, а дозволити їм продовжувати свою діяльність через свої культурні упередження. Це поділило б Церкву так, що жодна сторона цілковито не приймала б іншу, ставлячи під сумнів спасіння одне одного! Подумайте про це. Язичницькі церкви Павла сумнівалися б, що єврейські церкви мали віру в Христа, а єврейські церкви сумнівалися б у спасінні язичників. Саме тому Павло говорить, що на карті стояла сама «правда Євангелія» (вірш 5), а конкретніше – свобода, яку маємо у Христі (вірш 4). Джон Стотт говорить, що законництво та посилення ролі культури могло поставити під загрозу саме Євангеліє. У своїх коментарях до Книги Дій Стотт пише таке:

«Те, що єрусалимські лідери схвалили навернення язичників, – це одна справа. Але чи могли вони схвалити прийняття Месії без переходу в юдаїзм? Чи було їхнє бачення достатньо широким, щоб у Євангелії Христа побачити не реформований рух юдаїзму, але Добру новину для всього світу, а у Христовій Церкві – міжнародну Божу сім'ю? Ці питання були революційними...»¹

Іншими словами, опоненти Павла говорили: «Не всі євреї є християнами, але всі християни повинні бути євреями». Павло говорив, що Євангеліє – для всіх культур. Приїзд у Єрусалим – це був блискучий маневр Павла, хоча це могло і лякати, і бути ризикованим. Саме тому Павло боявся і саме тому, щоб він наважився, потрібно було аж одкровення від Бога. Якби того дня єрусалимські апостоли не були такими сміливими та відкритими, то єдність Церкви не встояла б. Уже на такій ранній стадії з'явилися б дві різні релігії. Немає нічого доброго у поділі на католиків і православних, а згодом – на католиків і протестантів, але це сталося принаймні через кілька століть після консенсусу щодо основних доктрин віри. Якби цей поділ стався, то лжевчителі захопили б велику частину Церкви у законницьку релігію, для якої Євангеліє було б чужим. Не дивно, що Павло боявся! Цей уривок треба читати з великим страхом і вдячністю – подумайте, що було поставлено на шальку терезів! Але Бог зберіг усіх нас у той день. «То ми їх не послушали ані на хвилю, і не піддалися були, щоб тривала в вас правда Євангелії» (2:5).

Це найбільше з того, що могло опинитися під загрозою. Інші апостоли залишилися в Єрусалимі й не розписали наслідків Євангелія для тих язичників, які стали християнами. Вони просто не дали жодних практичних вказівок, як розв'язати ці проблеми, і легко могли б опустити ті наслідки Євангелія, що стосувалися культури та духовної свободи. Було б дуже легко сказати щось на зразок: «Звичайно, всі християни мають їсти кошерну їжу!». Але наслідки таких «маленьких» помилок б були б величезними. Для такого фундаментального питання у християнстві з'явилося б два фронти, вороже налаштовані один щодо одного. По одну сторону барикад навчали б, що заради спасіння нам треба додати до Христа ще й зовнішню поведінку.

4. Павло говорить, що лжевчителі ставили під загрозу «вільність, яку ми маємо в Христі Ісусі» (2:4). Як саме Євангеліє дає нам таку свободу, якої не дають інші релігії, в яких потрібно «заробляти» спасіння.

По-перше, Євангеліє веде до «культурної свободи». Моралістичні релігії майже одразу тиснуть на своїх послідовників, щоб ті приймали дуже конкретні правила та приписи щодо одягу та щоденної поведінки. Чому? Якщо твоє спасіння залежить від виконання правил, то ти хочеш, аби правила були дуже чіткими, зрозумілими – такими, які можна виконати. Ніхто не хоче правила: «Люби ближнього свого, як самого себе», адже це неймовірно високий стандарт із безконечним переліком того, що з нього випливає! Нам хочеться мати такі правила: «не ходи в кіно», «не пий алкоголю» або «не їж того і того». Такі правила та постанови стосуються сфери щоденного культурного життя. Якби лжевчителі взяли гору, то ні італієць, ні африканець не міг би стати християнином, не перейнявши єврейської культури.

У кожному місті християнам довелося б формувати такі собі культурні «гетто». Це призвело б до перебільшеного наголошування на зовнішньому культурному відокремленні, на противагу внутрішній іншості щодо духа, мотивації, світогляду і точки зору. Возвеличення культурної приналежності до рівня духовної чесноти занурило б християнство у рабство наголошування на тому, що треба бути культурно «правильним» і «приналежним», а також до виразно нетолерантного та упередженого ставлення.

По-друге, Євангеліє веде до «психологічно-емоційної» свободи. Той, хто вірить, що наші стосунки з Богом ґрунтуються на дотриманні моральної поведінки, стає на стежку вини та сорому, якій нема кінця-краю. Як ми знаємо з листів Павла, він не «звільнив» язичницьких віруючих від морального імперативу Десяти заповідей. Християни не можуть брехати, красти, вчиняти перелюбу тощо. І хоча не є «вільними» від змісту морального закону, християни є вільними від Закону як системи спасіння. Ми слухаємося не через страх і сором чи сподіваючись заслужити спасіння. Ми слухаємося у свободі вдячності. Тому і лжевчителі, і Павло закликали християн виконувати Десять заповідей, але цілком з протилежних причин та мотивів. Якщо мотивацією не є подяка за благодать, тоді ми перебуваємо в рабстві.

Євангеліє дає неймовірну свободу: як у культурно-соціальних відносинах, так і в нашому емоційно-психологічному житті. «Інше Євангеліє» лжевчителів зруйнувало б і те, і те.

5. Як люди сьогодні втрачають «свободу» Євангелія та як зазвичай «додають до» Євангелія (2:6)?

Як ми *додаємо* до Євангелія? Деякі церкви наполягають, що ми маємо вірити у Христа, а також охреститися, щоб бути спасеними. Деякі церкви наполягають, що ми повинні належати до їхніх церков, щоб бути спасеними. Щоб «упевнитися», що ми таки стали християнами, у багатьох видах християнства до Євангелія додають децицію винятковості (віра у наперед-призначення, утримання від алкоголю, говоріння мовами). Іншими словами, у багатьох церквах скажуть, що ми спасенні лише вірою, але *впевненими* у тому, що ми – справжні християни, зможемо бути тоді, коли нам будуть притаманні ці виняткові особливості. Багато церков і християнських груп додають до Біблії свої культурні правила (про одяг чи розваги) та наполягають, що той, хто їх порушує, не може називатися християнином. Багато християн має емоційно-духовних «ідолів», функції яких ми додаємо до Ісуса і вважаємо необхідними для того, що бути щасливими, щоб радісно сприймати життя чи щоб приймати себе так, як це зробив Бог. Згодом ми розглянемо цю тему докладніше.

Як нам *не вдається зберегти повноту Євангелія*? Деякі церкви та християни адаптували Євангеліє до сучасного світу, забравши «образливі» елементи, наприклад, чуда чи вчення про те, що до Бога ми можемо прийти тільки через Христа. Але тоді зникає саме Євангеліє і ми залишаємося у ситуації, де мусимо самі себе спасати, будучи добрими.

Це провал збереження. З іншого боку, багато церков і християн настільки призвичаїлися до свого стилю музики, організації чи мови, що не хочуть вносити зміни, які враховували б смаки та настрої тих, хто ззовні. Це провал адаптування. Іронія в тому, що якщо адаптуватися недостатньо чи забагато, то «втрачаємо» Євангеліє. Якщо ми створюємо традиції, які не піддаються обговоренню, то неминуче створюємо законництво. Ми говоримо: «Справжні християни завжди роблять це у такий спосіб». Тому як консерватизм, так і законництво можуть поставити Євангеліє під загрозу – тією ж мірою, як і лібералізм.

Яким чином нам не вдається приймати людей, яких прийняв Бог? Один із способів – це насміхатися над християнам з інших соціальних класів, якщо їхні смаки або манери ми вважаємо «недоречними» або «зарозумілими». Дуже легко відкидати людей по той бік культурних барикад. Ще один спосіб проявляється, коли церкви відмовляються визнавати Хрещення чи Причастя інших церков. (Наприклад, католики можуть не визнавати протестантського Хрещення, а баптисти можуть не визнавати пресвітеріанського Хрещення тощо). Дещо з цього робиться не через лихі наміри, але навіть і так воно ніяк не узгоджується з цим уривком. Вважати якісь церкви нижчими – це повторювати те, що лжевчителі намагалися зробити з язичницькими церквами Павла.

6. У 2:7-10 ми бачимо, що має бути єдність не лише між євангельськими віруючими, а й єдність між проповідниками Євангелія. Як виявляється така єдність?

По-перше, апостоли визнавали різні дари та покликання. Вони «побачили, що мені припоручена Євангелія для необрізаних, як Петрові для обрізаних» (вірш 7). Хоча Петро і Павло проповідують одне і те ж Євангеліє (2:7), вони визнають, що можна робити це по-різному. Дехто має дар і вміння розповідати Євангеліє одній групі людей, а інші – іншій. Саме тому ми можемо адаптувати Євангеліє до різних людей, не змінюючи його суті. Це важливий висновок для місіонерства. Якщо ми (а) не зможемо адаптувати Євангеліє взагалі

(відповідно до зацікавлень людей) або ж (б) надмірно адаптуємо так, що втратимо суть, то ми не зможемо переконати та завоювати людей та дати їм радість і свободу Євангелія.

По-друге, вони налагодили стосунки співпраці, що ґрунтувалася на спільній євангельській істині. Павло та його співробітники – всі отримали «правицю спільноти» (2:9). «Дати правицю» було знаком дружби, співпраці та ствердження як тепер, так і колись. У цьому було щось більше, ніж просто ввічливість. Наслідком цього вчинку стала ізоляція та дискредитація лже-вчителів. Вони більше не могли заявляти, що представляють Якова, Петра та Івана (що вони, очевидно, робили, див. 2:12). І найважливіше – Павло встановив принцип, за яким ми маємо приймати всіх, кого прийняв Христос. Стосунків із Христом має бути достатньо, і для нас вони мають бути єдиним підґрунтям.

7. Чому, на Вашу думку, єрусалимські апостоли наголосили, щоб Павло «пам'ятав про вбогих» (2:10)? Чи відображено це у Вашому особистому житті?

Є дві причини цього застереження: загальна і конкретна. Конкретна причина полягала в тому, що єврейські церкви були значно убогішими, ніж церкви, які засновував Павло у язичницьких регіонах. Один із коментаторів написав про це так: «Становище юдейських християн було... їхня бідність викликала співчуття у язичницьких церквах (порівняйте Римлян 15:25; 1 Коринтян 16:1; 2 Коринтян 8:1; 9:1)»² Саме тому єрусалимські апостоли наполягали, щоб язичницькі та єврейські церкви підтримували зв'язки, розділяючи між собою ресурси так, як і в місцевій спільноті (Дії 4:32-35).

Загальна причина полягає в тому, що вся Біблія пронизана темою турботи про бідних. Нижче наведено скорочений підсумок біблійного вчення з цього питання. (Можливо, зробіть копії для всіх учасників групи).

Ісус доводить Іванові Хрестителю, що він є Христос, вказуючи, що Він зцілює тіла та проповідує вбогим (Матвія 11:1-6), про це говорили навіть пророки (Ісаї 11:1-4; 61:1-2; Луки 1:52-53). Ісус навчає, що будь-хто, кого торкнулася благодать милосердного Бога, будуть завзято допомагати нужденним (Луки 6:35-36; Матвія 5:43-48). Бог судитиме, чи є у нас виправдальна віра, дивлячись на наше служіння вбогим, біженцям, хворим, в'язням (Луки 2:24; 2 Коринтян 8:9). Він жив, їв та асоціював себе з найнижчим класом суспільства. Він називав це «милосердям» (Матвія 9:13). Біблія вимагає, щоб ми Його у цьому наслідували (2 Коринтян 8:8-15). Християни повинні простягати руку допомоги нужденним, аж поки в цьому є потреба (1 Івана 3:16-17; Повторення Закону 15:7-8). У церкві багатство має ділитися між багатими та бідними (2 Коринтян 8:13-15; Левит 25). Наслідуючи пророків, апостоли навчали, що справжня віра невідворотно проявить себе у вчинках милосердя (Якова 2:1-23). Матеріалізм досі залишається жадливим гріхом (Якова 5:1-6; 1 Тимофія 6:17-19). Згадані вище відповідальності покладено не лише на всіх віруючих, але щоб координувати служіння милосердя церкви, було призначено також особливих служителів (дияконів). Це показує, що служіння милосердя – це обов'язкове служіння церкви, так само, як і служіння Словом і дисципліна (Римлян 15:23-29). Павло говорить ефеським старійшинам у своєму прощальному зверненні, що він об'явив їм усю волю Божу. Це дуже важливо, оскільки у своїх словах Павло заохочує їх допомагати слабким і вбогим (вірш 35). Павло не лише вважав милосердя до вбогих «усією волею Бога», він вважав його настільки важливим, що сказав їм про це наприкінці свого навчання.

Послання апостола Павла до галатів

Два блудні сини

Заняття 3 | Читання та роздуми

Читайте з олівцем

«!» – щось, що було для вас корисним.

«?» – є запитання.

ЛУКИ 15:1-3, 11-32

(Проповідь Тима Келлера)

Вступ

Майже завжди цю притчу називають «притчею про блудного сина», але не Ісус. Спочатку Він говорить: «У чоловіка одного було два сини» (вірш 11), тому історія порівнює та виводить відмінності між обома братами. Ми занадто драматизуємо цю притчу, бо майже завжди зосереджуємося на середині притчі, яка стосується молодшого брата. Ми уявляємо, як схлипують розчулені першослухачі, почувши, що Бог завжди любить і приймає нас, незалежно від того, що ми накоїли. Але якщо ми справді зрозуміємо, чому Ісус розповів цю притчу і що Він мав на увазі, то побачимо, що Його першослухачі були шоковані, ображені та розлючені. Мета Ісуса полягала тут не в тому, щоб зігріти людські серця, а щоб зруйнувати усталені людські категорії про доступ до Бога. Він робить це, розповідаючи історію про двох людей, тобто про два види загубленості і два види втечі від Бога, але, попри це, про один шлях додому.

Два види людей

На початку розділу Лука дає нам контекст притчі. Фарисеї та вчителі Закону нарікали і скаржилися на Ісуса (вірш 2), але «наближались до Нього всі митники й грішники, щоб послухати Його» (вірш 1). Ці два типи людей – це двоє братів у притчі. Митники та грішники – це молодший брат. Вони ведуть аморальне, нерелігійне «марнотратне життя» (вірш 13). Вони відкинули традиційні норми моралі своїх сімей. Фарисеї та вчителі Закону – це старший брат. Вони дотримуються традиційних норм моралі свого виховання. Їхнє посвячення навчанню та послуху Слову Божому є дуже глибоким. Вони моляться і постійно поклоняються.

Релігійні та моральні брати були шоковані служінням Ісуса. Граматичний час грецького дієслова «наближались», а також контекст вказує на те, що головним трендом Ісусового служіння було приваблювати людей, які найбільше ненавиділи та зневажали релігію! Ісус не звертав уваги на моральних людей, але ті, хто був морально і соціально відкинутим, тягнулися до Нього. Ми бачимо це у різних фрагментах цілого Євангелія. Де б ми не читали про когось релігійного, там завжди є хтось, хто зазнавав гонінь – політичних (Закхей, Луки 19), сексуальних («грішна» жінка, Луки 7) чи расових (самарянка, Івана 4), «молодший брат» завжди примирюється з Ісусом, а «старший брат» – ні.

Ісус постійно говорить поважним і доброчесним: «Поправді кажу вам, що митники та блудодійки випереджують вас у Боже Царство» (Матвія 21:31). Отже, немає нічого дивного в тому, що моральні та релігійні люди були шоковані. Вони говорили: «Чому ці люди *ніколи* не приходять на

наші служіння? Вони ненавидять наші зібрання та організацію. Вони взагалі не люблять релігію. Тому з цим щось не так. Напевно, Він просто каже їм те, що вони хочуть почути!»

У чому ж суть? Коли послання Євангелія є зрозумілим, то моральні люди схильні не сприймати його, а нерелігійних людей воно інтригує та приваблює. Якщо «молодші брати» будуть більше тягнутися до нас, ніж «старші брати», це допоможе нам дізнатися, чи ми живемо тим самим Євангелієм і проповідуємо те саме Євангеліє, яким жив і яке проповідував Ісус. Це дуже викривальний тест, адже здебільшого наші церкви такими не є. Ми не приваблюємо тих людей, яких приваблював Ісус. Ми приваблюємо консервативних, порядних, моральних людей. «Розгнудані», «вільнодумці», зламані, люди з вулиці часто зневажають нас. Це може означати тільки одне. Ми думаємо, що розуміємо Євангеліє Ісуса, але це не так. Якщо ми не бачимо такого ж ефекту, який бачив Ісус, тоді нам бракує того ж послання, яке мав Ісус: якщо наші церкви не повняться «молодшими братами», тоді ми, напевно, є старшим братом більше, ніж нам здається.

Два підходи

Історія Ісуса про двох синів руйнує стандартні людські категорії спасіння та доступу до Бога. У світі є лише дві категорії розуміння духовного (хоча існує безліч варіацій кожної з них!). По-перше, є *моралістична* категорія. Згідно з нею «спасіння» досягається через виконання Закону або ж дотримання певних стандартів. І хоча Бог пробачає, якщо наше покаєння є дуже щирим, ми все одно міряємо себе своєю добротою. Друга категорія – *релятивістська*. Вона говорить, що «спасіння» – це знайти себе, слухаючи своє серце і йдучи за його покликом. У такій системі Бог може бути, Його може не бути, але якщо Він є, то Він завжди прийме нас, якщо ми щиро будемо шукати того, що за нашими відчуття є нашими принципами.

Ці дві категорії ділять світ на дві основні групи. Одні дивляться добре на одних, а на інших погано – і навпаки. Моралістична категорія бачитиме релігійних людей як «своїх», а аморальних – як «чужих». А релятивістська категорія сприйматиме вільнодумців «своїми», а людей, які їх осуджують – «чужими».

Як історія Ісуса співвідноситься з цими категоріями? Якщо забрати з тексту останні вісім віршів, то цю притчу сприймають і моралісти, і релятивісти, підтверджуючи свої категорії! Релятивістська категорія може взяти її на озброєння, сказавши: «Ага, бачите! Син повернувся додому після стількох гріхів – і батько його прийняв. Не потрібно було покарання, відкуплення чи відплати. Ось ключ – Бог приймає нас, незалежно від того, що ми робимо». Моралістична категорія також могла б узяти таку історію на озброєння: «Бачите, син зруйнував своє життя, коли не корився волі батька, але коли прийшов, щоб жити добрим життям, то був прийнятий. Ось ключ – Бог прийме тебе, якщо ти добрий».

Але закінчення притчі цілковито змінює все. Історія сміливо кидає виклик урбаністичній категорії «вільності», яка вбачає зло в обмеженні особистої свободи. Історія показує нам руїну такого життя. І, зрештою, є ще один фінальний прихований аргумент проти релятивістської категорії, про яку поговоримо трохи згодом.

Проте основна ціль Ісуса тут – це моралістична категорія. І ось шокуюча суть притчі. Ісус показує, що у батька було *два* сини, і вони *обидва* однаково відчужені від батьківського серця. Один проявляє це відчуження, утікаючи з дому, але й старший брат такий же розлючений і так само не любить батька. Батько має «вийти» до обох, щоб запросити їх додому (вірш 20, 28). І тут починається диво. Один брат є поганою людиною, але саме він, зрештою, приходить на бенкет батька, а добрий брат відмовляється ввійти. Першослухачі знали, що це означало. Вони були буквально приголомшені. Це був повний переверот усього, у що вони вірили. Можна навіть уявити, як вони витріщили очі наприкінці історії. Любитель повій входить у Боже Царство, а моральний чоловік – ні.

Однак зверніть увагу, що не дає старшому брату увійти? Він говорить: «Ото, стільки років служу я тобі, і ніколи наказу твого не порушив» (вірш 29). Його стримує не зло, а «доброта». У фіналі історії старший брат виявляється блудним – і не попри свої добрі справи, а якраз через них. Тепер ми починаємо розуміти, чим Євангеліє відрізняється від моральної категорії. Джон Герстнер так про це написав: «Ніщо так не стоїть між Богом і грішником, як “добрі справи” грішника... Усе, що треба – це потребувати. Усе, що треба мати – це нічого. Але як же важко грішникові розлучитися зі своїми “чеснотами”».³

Євангеліє – це не просто релігія чи її відсутність. Це не просто моральність чи аморальність. Багато вважають, що моралістична категорія – це християнська категорія, однак Євангеліє – це радикально інший підхід. Моралістична категорія говорить: «Приймаються тільки добрі, а погані не приймаються», а релятивістська категорія каже: «Приймаються тільки вільні, а не приймаються раби». Але Євангеліє говорить: «Приймаються смиренні, а не приймаються горді». Ісус говорить нам тут (як ми й бачимо в Євангеліях), що коли старші і молодші брати чують нове Євангеліє, то молодші брати зазвичай відкритіші й не так ображаються. Саме тому справжнє Євангеліє – це те, яке недолюблюють релігійні люди.

Два види втечі

Тож якою є євангельська категорія доступу до Бога? Притча про двох блудних синів дає нам кілька важливих критеріїв.

По-перше, ми дізнаємося, що, на відміну від двох інших категорій, Євангеліє дає радикально глибинний погляд на гріх. Всі знають, що релятивістський погляд на гріх є досить поверхневим, але, зрештою, він не надто відрізняється від моралістичного.

Обидві категорії вважають гріхом «порушення правил» – вони відрізняються лише правилами! Але основний лейтмотив у цій притчі (та й у всіх історіях розділу 15 Луки) полягає в тому, що *гріх – це втеча від Бога: уникання, забуття, фрази «Ти мені не потрібен»*.

Це набагато ґрунтовніша концепція, аніж просто «порушення правил». Чому? Фланнері О'Коннор зрозуміла це, написавши про одного зі своїх персонажів: «Він відчував беззвучне темне переконання, що спосіб уникнути Ісуса – це уникати гріха».⁴ Як таке може бути? Ось чоловік, який знає, що єдиний спосіб уникнути Ісуса як *Спасителя* – це уникати гріха. Якщо я вважаю, що я добра

людина, то можу дивитися на Ісуса як на приклад, на помічника, на силу... Але мені не потрібно буде цілковито покладатися на Нього у кожному своєму подиху та слухатися Його безумовно. Якщо я є доброю людиною, тоді у мене є права: Ісус у боргу переді мною і мусить вислуховувати мої молитви, захищати та винагороджувати мене.

Таким є ставлення старшого брата. Чому він так злиться на свого батька? Він відчуває, що має право вказувати батькові, що робити з одягом, перснями, телятами. Це показує, що він такий же озлоблений на батьківський контроль над маєтком, як і молодший брат. Молодший брат пішов геть, втікаючи від батьківського контролю над своїм багатством, але старший брат залишився вдома і «ніколи не ослуhavся» – це інший спосіб вчинити те саме. Їхні серця були однаковими. Обидва намагалися втекти від влади батька, обидва зневажали його контроль й обидва збунтувалися. Але один зробив це через порушення усіх батьківських правил, а інший – через дотримання їх.

Тепер ми бачимо, що «втеча від Бога» є значно глибшим визначенням гріха, ніж просто «порушення Божих правил», бо *ми можемо уникати Бога, порушуючи Його правила або дотримуючись їх*. Різниця між релігійною людиною та справжнім християнином у тому, що релігійна людина слухається Бога, щоб встановити контроль над Богом і отримати від Бога свою частку, а християнин слухається Бога, щоб мати *Бога*. Релігійні люди слухаються, щоб отримати вплив на Бога, контролювати Його, поставити Його у становище, де, на їхню думку, Він їм заборгував. Саме тому, попри їхню моральну ревність, вони намагаються самі бути для себе спасителями. Християни, які знають, що спасенні лише благодаттю і ніколи не зможуть контролювати Бога, слухаються Його через любов, вдячність і прагнення перебувати ближче до Того, Хто їх спас.

Це ще можна розуміти так: «Чому ми слухаємося або грішимо?» Якщо Євангеліє не змінить наші серця, то основна причина для обох вчинків є однаковою. Основною метою для молодшого і старшого брата було багатство батька. Вони хотіли його речей, але не його самого. Гріхи молодшого брата дозволили йому отримати свої гроші та робити з ними, що йому заманеться. Рушіями праведності старшого брата були такі ж причини. Тому насправді вони довіряли не батькові, а речам, які давали їм найбільшу радість. Їхня справжня радість і відчуття гідності перебували у цих речах, а не у батькові. Тому гріхи проти батьківської волі та «добрі справи», щоб отримати контроль над батьком – і одне, і друге – це способи отримати щось інше, але не Бога. Це способи, якими люди самі стають спасителями і господами себе самих.

Тепер ми бачимо ще одну причину, чому «молодші брати» загалом є відкритішими до Євангелія, аніж «старші брати». «Молодші брати» втікають від батька буквально – фізично та морально. Їм легше побачити свою потребу. Старші брати так не чинять. Вони втікають від Бога, проте фізично і морально залишаються поруч. Тому релігійним людям дуже важко повірити, що вони втікають від Бога! Але так воно і є.

Євангеліє не погоджується з думкою, що у світі є два типи людей: добрі та погані. Воно стверджує, що є дві різні втечі від Бога. Можна втікати від Бога, порушуючи Його правила або ж дотримуючись їх. Однак це – все одно втеча.

Два види загубленості

Євангеліє не тільки дає нам глибше визначення гріха, воно також глибше пояснює «загубленість». Люди зазвичай думають про «загублених» людей як про якихось шаленців або людей, які не контролюють себе. І такі люди, тіла й душі яких є зламаними диким і бунтівним життям, дійсно є. Взявши цей текст, зовсім не важко буде глянути на зруйноване життя молодшого сина і придумати розв'язання проблеми «загубленості молодшого сина».

Але оскільки є два види втеч від Бога, є так само і два види «загубленості». Ми зосередимося на «загубленості старшого сина», адже вона є набагато підступнішою та незрозумілішою. У церквах не лише повно-повнісінько людей, які не є християнами тому, що є «старшими братами», є ще також багато християн, які перебувають під впливом «старшого брата». Це люди, які не зовсім збагнули Євангеліє, які залишаються у моралістичній системі координат, крізь яку оцінюють себе і читають Біблію. Річард Ловлейс говорить, що багато християн «покладаються на своє освячення у своєму виправданні»⁵, а тому вони є дуже вразливими, нещасливими і тривожними. Нам потрібно усвідомлювати ознаки «загубленості старшого брата».

Однією з ознак «старшого брата» є те, що *він переповнений гнівом на плин свого життя* (вірш 28 «розгнівався»). Одна з ознак моралістичного життя – це відчуття, що Бог заборгував мені добре та комфортне життя, якщо я житиму згідно з Його стандартами. Це завжди призводитиме до гніву, коли життя повертатиме «не туди». Якщо ми відчуваємо, що жили правильно, то будемо гніватися на Бога. Якщо ж відчуваємо, що не жили правильно, то будемо гніватися на себе. Так чи інакше наше життя буде сповнене гнівом, бо своєю добротою ми намагаємося контролювати Бога.

Другою ознакою «старшого брата» є *безрадісний, механічний послух*. Зверніть увагу, як старший брат «знімає маску», кажучи: «Стільки років служу я тобі» (вірш 29). Погляньте на це ось так: можна слухати Моцарта у два способи. Можна слухати Моцарта, тому що так можна отримати щось інше – те, що вам подобається. Наприклад, ви можете слухати Моцарта, щоб отримати «відмінно» з музики, а відтак – отримати диплом і добру роботу.

Або ж можна слухати Моцарта, щоб почуватися (та виглядати) культурною людиною. Але також можна слухати музику Моцарта заради неї самої, бо вона гарна. Вона дає нам насолоду просто з огляду на те, чим вона є. Послух старшого брата демонструє ставлення до Бога як до засобу, щоб отримати щось інше. Ми робимо добро не тому, що насолоджуємось добротою. Ми робимо це без радості та з обов'язку. Але християни є зачудованими Божою благодаттю, а тому слухаються Його, насолоджуючись у Ньому заради Нього Самого.

Третя ознака «старшого брата» – це *холод та сухість у ставленні до «молодших братів»*. «Старші брати» є особливо презирливими та неефективними в євангелізації. Старший син навіть не визнає свого брата братом, кажучи: «Коли ж син твій вернувся оцей» (вірш 30). Людина, яку змінило справжнє Євангеліє, завжди захоплена євангелізацією. Якщо ми вважаємо себе грішниками, спасеними лише благодаттю, то не зможемо принаймні зверхньо ставитися до інших – до інших культур, рас, релігій –

або ж вивищуватися перед аморальними людьми. Ми будемо сприймати таких людей з повагою (бо знаємо, що наша моральність є такою ж грішною і такою ж втечею від Бога, як і їхня аморальність). По-друге, якщо ми розуміємо Євангеліє, то будемо ставитися до інших з надією. Ми ніколи не будемо дивитися на когось і казати: «Оцеї ніколи не стане християнином» (тому що тепер ми знаємо, що всі люди однаковою мірою не можуть самі знайти Бога). По-третє, якщо ми розуміємо Євангеліє, то ми будемо дуже сміливими у своєму свідченні. Нас не сковуватиме те, що про нас думають інші люди.

Четверта ознака «старшого брата» – це *брак запевнення батьківської любові*. Син каже: «А мені ти ніколи вечірки не влаштовував!» (вірш 29). У стосунках старшого сина з батьком немає святкування чи танців. Якщо ми намагаємося вислужити своє спасіння, силкуючись контролювати Бога своєю добротою, то ніколи не будемо певними, що «нам вдалося». У наших стосунках завжди буде тривога, страх і невизначеність. Не дивно, що в молитовному житті старшого брата немає близькості. Немає радості, хоча старший брат може бути навіть дуже ретельним у «промовлянні молитов».

П'ята ознака «старшого брата» – це *дух непростення й осуду*. Якщо ми є старшим братом, то, щоб пробачати, нам бракує двох речей. По-перше, нам не вистачає емоційного смирення, щоб сказати: «Я такий самий». Ми починаємо дивитися на грішника і казати: «Я б ніколи такого не зробив!» По-друге, нам бракує емоційної «щедрості», щоб сказати: «Мій батько настільки любить і прощає мене – невже це має значення, що якась людина мене скривдила?»

Один шлях додому

Якщо є два види втечі та два види загубленості, то чи є два шляхи додому? Ні, є лише один, хоча застосовувати його доведеться по-різному. Є не лише одна дорога додому для молодшого і старшого брата (обидва з яких не є християнами), а й один шлях для віруючих, щоб вирости з незрілості та «фальшивих категорій», які все ще нас турбують.

По-перше, потрібно, щоб батько вийшов до нас. Навіть молодший брат отримує поцілунок батька *до того*, як розкаюється (вірш 20). Поцілунок батька – це не відповідь на наше покаяння, а дія, яка спонукає до нього.

У випадку зі старшим братом батько мусить вийти і просити його (вірш 28) – сьогодні Він так само просить затверділих релігійних людей. Нам усім потрібно, щоб Божа благодать прийшла до нас першою. Нам потрібно, щоб Він шукав нас, бо ми самі Його ніколи не почнемо шукати.

По-друге, ми маємо покаятися не лише у своїх гріхах, але й у своїй праведності. Нам потрібно глибше й масштабніше покаяння. Ми мусимо визнати, що *причини* наших діл праведності і причини наших гріхів – це одні й ті самі причини. Ми повинні визнати, що не Бог, а щось зовсім інше є для нас джерелом нашої довіри та радості, та що наш головний гріх – це наші спроби спасти себе самотужки, бути самим спасителями для себе. Покаятися – означає визнати, що ми чинили добро з однієї причини – щоб загнати Бога у борг та мати змогу отримати те життя, на яке ми «заслужуємо», а також продовжувати контролювати його.

По-третє, ми маємо покладатися та радіти у тому, що батько дав нам у нашому спасінні. Ми сказали раніше, що, на перший погляд, прийняття молодшого брата виглядає дуже «легким». Немає ні покарання, ні відкуплення – його просто запрошують! Чи це означає, що релятивісти мають рацію, кажучи, що, коли ми шкодуємо про свої вчинки, Бог приймає нас, незалежно від того, що ми робимо? Ні. Подумайте: як молодшого сина приймають у сім'ю? Він отримує одяг, перстень, нове місце у спадку. Але все це дорого коштує батькові. Все це – за рахунок багатства старшого брата. Молодший син уже забрав свій спадок, а тому кожна копійка, яку має батько, за правом належить старшому братові. Коли батько каже: «І все моє то твоє» (вірш 31), він буквально каже правду. Кожна одежина, кожен перстень, кожне вгодоване теля належить старшому братові. Спасіння молодшого брата не є безкоштовним – воно дуже дорого обходиться. Батько *не може* його дати якось по-іншому – тільки за рахунок старшого сина.

Невже ми зайшли у глухий кут? Ні, не зайшли. Бо у нас є інший старший брат. В цьому й суть притчі. Ісус показує фарисеям їхнє становище: вони цілковито застрягли у своїй самоправедності, у цілковитому відчуженні від благодатного серця батька. Але не Ісус. У Євреїв 2:11-12 написано: «Бо Хто освячує, і ті, хто освячується усі від Одного. З цієї причини не соромиться Він [Ісус] звати братами їх, кажучи: сповіщу про Ім'я Твоє браттям Своїм». Ісус Христос є правдивим старшим братом. Його явлено нам на протипагу зі старшим братом із притчі. Він прийшов на землю, правдиво слухався Отця і ніколи не порушив Його наказів. Він справді має право на все, чим володіє Отець. Однак Він вийшов шукати нас і знайшов нас у свинарнику, і приніс додому на Своїх плечах, співаючи з радості. І дав нам одягу, Свій перстень, Своє місце, Своє багатство – усе за Свій рахунок.

Ця істина є революційною і дуже суттєвою, якщо її збагнути. Ми ніколи не перестанемо бути старшими братами, допоки не почнемо радіти у тому, що зробив істинний Старший Брат.

ОБГОВОРЕННЯ

1. Своїми думками та життям кого Ви більше нагадуєте – молодшого чи старшого брата?

2. Що найбільше промовило до Вас у цій проповіді?

3. Що найбільше допомогло Вам?

4. Які у Вас виникли запитання?

¹ Джон Р. В. Стотт «Послання Книги Дії апостолів» (*The Message of Acts* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1990), p. 241.

² Дональд Гутрі «Послання до галатів» (*Galatians* (London: Thomas Nelson & Sons, 1969), p. 86.

³ Джон Герстнер «Теологія для всіх» (*Theology for Everyman* (Chicago: Moody Press, 1965), p. 72.

⁴ Фланнері О'Коннор «Мудра кров» (*Wise Blood* (New York: Farrar, Straus and Giroux, 1949, 2007), p. 16.

⁵ Річард Ловлейс «Динаміка духовного життя» (*Dynamics of Spiritual Life* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1979), p. 101.

Послання апостола Павла до галатів

Жити Євангелієм

Заняття 4 | Галатів 2:11-21

У цьому уривку Павло вперше викладає своє Євангеліє «виправдання вірою». Він впроваджує принцип, який здивує багатьох: християни потребують Євангелія так само, як і нехристияни. У 2:14 він наполягає, що віруючі повинні перевіряти, наскільки їхнє життя «у згоді» з Євангелієм.

ВСТУПНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ

Тут Павло вперше починає пояснювати Євангеліє як «виправдання вірою». І хоча значення слова «виправдання» є зрозумілим само по собі, буде корисно поділитися з групою аналізом оригінального слова. Прочитайте цей аналіз після відповіді на запитання 5.

У віршах 15-21 бачимо кілька важких тверджень, але це не мало б ускладнювати ясність Павлового вчення у цьому уривку. Вірш 17 найкраще розуміти ось так: «Якщо ми помічаємо, що падаємо в гріх, коли намагаємося жити вірою, якою Христос нас виправдовує, то чи означає це, що спасіння через благодать сприяє гріху? Зовсім ні!» Фраза «Коли ж, шукаючи виправдання у Христі» (вірш 17) може наштовхувати на думку, що ці люди ще не є спасеними, а тільки шукають спасіння. Але вживання займенника «ми» від самого початку вірша охоплює і Петра, і Павла. Вживання цього займенника неможливо пояснити якимось по-іншому. Тому «ми» стосується і Павла, і всіх християн, які намагаються «жити» у виправданні, а не тих, хто шукає, як «стати» виправданим.

Вірш 18 також є складним. Одне з імовірних значень: «Якщо після того, як люди кажуть, що прийняли Христа, вони продовжують жити так само, то це доводить, що вони насправді не збагнули Євангеліє, і шукають лише виправдання для свого непослуху перед Богом». Оскільки вірші 19-21 є достатньо потужними і саме в них вміщено основне послання Павлового аргумента, точне розуміння вірша 18 не є критичним. Скажіть вашій групі, що можна пропустити вірш 18 і все ще зрозуміти відповідь Павла на заперечення у вірші 17.

ПРОЧИТАЙТЕ ГАЛАТІВ 2:11-21

1. Прочитайте Дії 11:1-18. Чому Петро спочатку почав «їсти з язичниками» (вірш 12)? Що змусило його зупинитися (вірш 12)?

Чому Петро спочатку почав «їсти з язичниками»?

Петро почав їсти з язичниками, бо Бог показав йому, що ніхто не є «нечистим» у Христі.

У Старому Завіті знаходимо так звані «закони чистоти» – складну систему приписів для віруючих, щоб бути «ритуально чистими» та гідними увійти у Божу присутність для поклоніння. Люди не могли наблизитися до Бога, якщо вони їли «нечисту» їжу, торкалися мертвих, якщо вони були хворими або ж торкнулися хворого тощо (див. Левит 11, 15, 20).

Через цей ритуальний закон Бог навчав, що грішні люди не можуть увійти у присутність Святого Бога без очищення. Попри натяки Ісуса про

застарілість ритуальних законів (Матвія 15:3-20), Бог мусив послати Петрові видіння, щоб показати йому, що ці закони вичерпали себе. Він побачив велике простирало з багатьма тваринами, забороненими до вживання у Старому Завіті, а також почув голос: «Заколи та й їж» (Дії 11:7). Петро відповів, що він не їстиме нечистих тварин, на що Бог відповів: «Що від Бога очищене, не вважай за огидне того!» (Дії 11:9). Одразу після цього Петро зустрів язичника, який покався (Корнилія), прийняв Христа і народився згори. Тоді Петро усвідомлює: «Бог не має улюбленців, але приймає людей з усіх народів, які бояться його» (Дії 10:34-34). Тоді він починає їсти з язичниками і не зважає на критику (Дії 11:2-3). Навіть пізніше він стверджує, що язичники «очищуються вірою» (Дії 15:7-9). Через Христа (і тільки через Христа) усі віруючі були «чистими» і прийнятими Богом, бо тепер Христос робить нас «святими перед Собою» (Колосян 1:23) і також «без плями чи вади, чи чогось такого, але святими й непорочними!» (Ефесян 5:26-27).

Що змусило його зупинитися?

Коли Петро відійшов від язичників, то це було не просто боягузтво, а «лицемірство». Петро не міг забути чогось настільки видовищного, як видіння в Йопії і навернення Корнилія. Він насправді не змінив свою думку та переконання. Він усе ще вірив у Євангеліє, що ми «очищуємося» лише через Христа, але він не діяв відповідно до своїх переконань. Що ж тоді змусило Петра вчинити так, як він учинив? Читаємо, що він «боявся» (Галатів 2:12). Можливо, він просто боявся критики. Але расова гординя, мабуть, також зіграла свою роль. Петрові й усім євреям з дитинства вкладали в голови, що язичники були нечистими. Ховаючись за стіною релігійних звичаїв, Петро та інші єврейські християни, напевно, все ще з погордою дивилися на християн, які були представниками «нижчих» народів і рас. Петро дозволив, щоб культурні відмінності стали важливішими за євангельську єдність.

2. Що, на Вашу думку, мав на увазі Павло, коли сказав, що Петро «не йде рівно за євангельською правдою» (вірш 14)?

У грецькому оригіналі вживається префікс *ortho*, що означає «рівно», «прямо». Це означає, по-перше, що твердження Євангелія, його послання – це *правда*. Сюди входять факти про те, що, хоч ми є слабкими і грішними, що ми прагнемо контролювати своє життя, стаючи самі для себе спасителями і господами, Христос, однак, сповнив за нас Божий Закон і тепер ми повністю прийняті, хоча й залишаємося грішними. По-друге, це означає, що ця євангельська істина може широко застосовуватися в житті. Наші зусилля мають бути спрямовані на те, щоб у своєму житті «рівно іти» у напрямку Євангелія. Треба думати про значення Євангелія у кожній сфері свого життя, підлаштовуючи під нього свої думки, почуття та вчинки.

Євангельська «правда» радикально протистоїть ідеям, що панують у світі. Але оскільки ми живемо у світі, то вже прищепили собі багато з таких ідей. Тому християнське життя – це постійний процес вирівнювання всього згідно з Євангелієм.

3. Чому Петро був особливо «лицемірним» у своєму ставленні до язичницьких християн (вірші 13-14)?

Павло нагадує Петрові, що він «жив по-поганському» (вірш 14). Петро навряд чи

відкинув усі єврейські звичаї щодо їжі, одягу і т. д. (Зрештою, після навернення у християнство немає потреби відкидати щось зі своєї культури). Однак це мусить означати, що Петро став щонайменше вибіркоким у своєму дотриманні єврейських законів щодо їжі та інших постанов. Чому так? Він, напевно, усвідомив, що їжа та одяг були тільки *єврейськими культурними звичаями* (вірш 14 – «по-юдейському»). Євангеліє понизило значення культурних звичаїв у думках і серці Петра. Чому з Петром відбулися такі зміни? Бо Петро каже: «Ми юдеї природою, а не грішники з поган... ми дізнались, що людина не може бути виправдана ділами Закону» (вірші 15-16). Хоча Петро все ще міг трактувати (своїм розумом) таку поведінку мудрою, а також такою, що давала задоволення (своїми емоціями), але він тепер вже знав, що все це не лежало в основі його стосунків з Богом. І це зробило б дотримання ритуальних законів менше питанням гордині ("Глянь, який я добрий!") чи страху ("Якщо я їх не дотримуватимусь, я буду духовно втраченим"). Його національні та культурні відмінності великою мірою втратили свою моральну та духовну значущість.

Водночас Петро тепер наполягає, щоб язичницькі християни приймали чужі звичаї і жили так, як євреї (вірш 16). Він змушував їх приймати ті звичаї, від яких самого його вже було звільнено! Незважаючи на факт, що він особисто став менше прив'язаним до культури, він відмовляв язичникам у тій культурній свободі, яка приходила з Євангелієм виправдання лише через Христа.

4. Як ми можемо допускати таку ж помилку, як і Петро? Як ми можемо зосереджуватися на неважливому? Як нам не вдається «їсти» з іншими християнами?

Гріх Петра фактично є гріхом націоналізму. Він наполягає, що християни не догоджають Богові, якщо не стають євреями. Але націоналізм – це лише одна із форм законництва. Законництво шукає чогось іще, окрім Ісуса Христа, щоб знайти прийняття та чистоту перед Богом. Законництво завжди породжує гординю, психологічний страх і соціальну ворожнечу.

Сьогодні є багато прикладів ексклюзивної соціальної поведінки, яка так само не узгоджується з виправданням вірою. Ось кілька з них.

Одним із таких прикладів є *сектантство*. Кожна християнська група чи деномінація має багато особливостей віри, які стосуються не стільки ключових євангельських вірувань, як конкретних переконань про етичну поведінку чи певну церковну політику. Дуже легко наголошувати на своїх особливостях, щоб продемонструвати самим собі та іншим, що наша церква є найкращою.

Ще один спосіб – це прищеплювати церкві *класові, націоналістичні чи расові* ставлення до світу. Багато християн належить до різноманітних класів, груп чи типів особистості. Християни з робочого класу можуть недолюблювати багатших християн – і навпаки. Християни з одними політичними переконаннями можуть засмучувати тих, хто перебуває на іншому боці політичних барикад. Дуже талановиті християни можуть бути нещасними з огляду на те, що люди, яких вони вважають посередніми, також є частиною церкви. Соціально виховані християни можуть почуватися некомфортно поруч із віруючими, які є соціально дивакуватими чи маргіналізованими (і, знову ж таки, навпаки). Якщо у нас є міцні зв'язки з певною етнічною групою

(білі, латино-американці, азіати тощо), то нам може бути незручно поруч із людьми з іншої соціальної групи. Ми можемо відповісти на це, як і Петро. Ми будемо сидіти «поруч з отими людьми», але не будемо «їсти» з ними. Ми не будемо спілкуватися з ними, ділитися своїм життям, домом та речами. У своїх стосунках ми будемо залишатися на формальному рівні й будемо бачитися лише на офіційних зустрічах церкви. Це, звісно, є серйозним гріхом. Він походить із загального почуття зверхності. Без Євангелія наші серця будуть виробляти самооцінку, порівнюючи свою групу з іншою групою. Але Євангеліє говорить нам, що ми *усі* є нечистими без Христа і *всі* очищуємося у Ньому.

Мати спільну трапезу в культурі стародавнього Близького Сходу було чимось значно серйознішим, ніж це є сьогодні. «Повечеряти з кимось» було синонімом дружби та єдності (див. Об'явлення 3:20, де Ісус пропонує нам «повечеряти» з нами – це метафора близькості). Саме тому відмовити комусь у вечері було актом особистого відкинення. Це означало не ставитися до когось як до рівного. Для християн спільна вечеря має особливе значення. Ісус встановив традицію їсти та спілкуватися разом і ще й вивів це на новий рівень, коли встановив таїнство Причастя, або Господньої Вечері. Це було спільне споживання їжі, у якому християни мали відновлювати свою близькість з Богом та одне з одним. Це символізувало нашу рівність перед Христом.

Зрештою, найпідступнішим прикладом Петрового гріха є занадто серйозно ставитися до своїх переваг і надавати духовного значення культурним речам. Наприклад, християнам із церков, у яких лунає гучна та сучасна музика важко не почуватися зверхніми щодо церков, де лунає класична музика – і навпаки. Ми не можемо прийняти факту, що ми є різними, нам здається, що наш стиль і звичаї є духовно *кращими*. Це призводить до всіляких поділів Тіла Христового.

5. Як націоналізм/расизм не відповідає Євангелію? Чому важливо, що Павло займає таку позицію, а не просто говорить, що це погано?

Як це не відповідає Євангелію?

Основний аргумент Павла Петрові звучить так: Дане 1 «Бог не встановив із тобою стосунки на основі твоєї раси чи культури (вірш 15), хоча ти був добрим і вірним, твоя раса чи звичаї мало доклалися до цього (вірш 16)». Дане 2 «як тоді ти можеш тепер встановлювати стосунки на основі раси та культури (вірш 14)»? Іншими словами: «Ти знаєш, що єврейські звичаї не мають для тебе жодного духовного значення, то як ти можеш поводитися так, наче у них є якесь духовне значення для язичників?»

Чому це важливо?

а) Інтелектуальне значення. Павловий аналіз расизму є важливим і унікальним. Він не просто каже, що расизм є гріхом (а це – правда). Він використовує Євангеліє, щоб показати нам його духовне коріння. Без цього знання ми нічого з ним не зможемо вдіяти. Павло говорить, що коріння расизму приховане у протистоянні Євангелію спасіння. Інакше кажучи, расизм – це продовження схеми «діла-праведність» в одній зі сфер нашого життя. Це наша неспроможність співвіднести своє ставлення до інших культур зі спасінням через благодать. Расизм виникає тому, що наші серця все ще протистоять благодаті та шукають способів самовиправдання. Ми намагаємося знайти способи, щоб бути вищими за інших, «чистішими» за інших. Ми робимо це,

перетворюючи свою країну на ідола. Екстремальні випадки призводять до мілітаризму або фашизму, але всі ми до певної міри намагаємося використати свою культуру і расу, щоб почуватися зверхніми щодо інших.

Зверніть увагу: якщо Ви є членом расової більшості, тоді легше помітити культурну гординю Вашої раси. Якщо Ви є членом расової меншості, яку зазвичай «гноблять», то віднайти це «виправдання через расову гординю» стає важче. Але воно вигулькує, коли ми починаємо думати: «Я шляхетніший, ніж представники домінантної раси. Я більше терпів, тому я не є гнобителем, як вони».

б) Практична різниця. Павлове заперечення Петрові було чудовим. Чому? Бо Павло не просто сказав: «Покайся у гріху расизму», але сказав: «Покайся у гріху, що ти забув, як тебе було благодатно прийнято». Павло не стільки зосереджував свою увагу на зовнішньому прояві гріха, скільки на його корінні. Це зовсім інший спосіб «протистояти» комусь. Коли ми намагаємося мотивувати людей, показуючи їм багатство та любов у Христі, то ми вказуємо на їхню цінність і гідність. Але коли ми намагаємося мотивувати людей, погрожуючи їм, то, напевно, ми мало їх поважаємо і вони відчують, що ми «не на їхньому боці». Коли ми використовуємо Божу благодать як основний інструмент мотивації, то можемо критикувати гостро і прямо, але людина, зрештою, зможе відчути, що ми за неї. Павло чудово це втілює!

Зверніть також увагу, що расова гордість Петра також була вкорінена у страху (вірш 12: «він боявся»). Коли коренем нашого гріха є страх, то нам потрібні любов і сила, щоб, попри свій страх, віднайти сміливість чинити правильно. Не лише расизм Петра не відповідав Євангелію, але також і його боягузтво.

Якщо він виправданий у Божих очах (вірші 15-16), чому тоді треба, щоб він був виправданим в очах інших людей? Якби Павло сказав тільки: «Твій расизм – це порушення Божих правил», то він не зарадив би боягузтву. Але коли Павло сказав: «Твій расизм – це порушення благодаті та милосердя Божого до тебе», то він також торкнувся і страху Петра. Він натякнув: «Петре, ти забуваєш любов Христа до тебе».

Чи так ми зазвичай дорікаємо одне одному?

Ні, звісно, що не так. Саме тому ось трохи з того, про що Павло пише у Галатів 6:1-2. а) Ми не дорікаємо одне одному з благодаттю та любов'ю. б) І навіть більше: християни мають схильність докоряти іншим провинною. Ми кажемо: «Якби ти справді був посвяченим християнином, ти зробив би отак», натякаючи тим самим, що ми чекаємо, щоб хтось став таким же добрим, як і ми! Саме тому так багато церков пригнічують мотивацію людей до служіння.

6. У віршах 15-16 Павло починає говорити про «виправдання» у Христі. Як дискусія щодо Петра прояснює значення слова «виправдання»?

Тут Павло вперше вводить термін «виправдання». Чому він робить це тут? Нам треба пов'язати цю концепцію із суперечкою Павла з Петром. Традиційно євреї не їли з язичниками, бо ті були «нечистими». Коли Петро відмовився їсти з язичниками, то Павло нагадав йому, що він дізнався з видіння (Дії 11:8-10; 15:8-9): все те, що у Христі, є «чистим». Це стосувалося обрізання, законів про їжу та всіх ритуальних законів у Старому Завіті. Потрібно було бути

«чистим», щоб брати участь у поклонінні, щоб бути достойним у Божих очах. Хоча і слова «чистий» не зустрічаємо в Галатів 2:11-13, але розуміємо, що «обрізання» (вірш 12), їжа та інші правила і приписи стосуються саме цього. Тепер Павло вводить слово «виправдання» (вірші 15-16). Це може означати тільки те, що «виправдання» – це, по суті, те саме, що й «чистий» і прийнятний для присутності та поклоніння Богові.

Додаток

Саме слово «виправдання» є юридичним терміном, а тому висловлює іншу точку зору на спасіння у Христі. Антонімом слова «чистий» є «брудний», а тому цей термін не підходить, щоб повністю передати те, що Христос зробив для нас. Було б легко думати, що Бог приймає нас, бо Христос «змиває» з нас бруд і позбавляє нас грішних думок і звичок. Іншими словами, ми можемо зробити висновок, що Бог приймає нас, бо ми стаємо праведними. Але антонімом слова «виправданий» є слово «засуджений». Це означає, що у Христі ми, хоч і є грішниками, однак не є засудженими. Бог приймає нас, незважаючи на наш гріх. Тому Бог приймає нас не через те, що ми стаємо праведними. Ми, власне, стаємо праведними, тому що Бог нас приймає. Ось як це пояснюють Джон Стотт та Дж. І. Пакер.

«Виправдання» – це юридичний термін, запозичений із зали суду. Його значення є абсолютною протилежністю до «засудження» (порівняй Повторення Закону 25:1; Приповісті 17:15; Римлян 8:33-34). «Засуджувати» – це оголошувати когось винним. «Виправдовувати» – це оголошувати когось невинним, або праведним. У Біблії це стосується акту Божої незаслуженої ласки, через яку Бог примирюється з грішником, не лише пробачаючи йому, а й приймаючи його та визнаючи праведним.¹

«Виправдовувати», згідно з Біблією, означає проголошувати, що підсудна людина не підпадає під жодне звинувачення, але має отримати всі привілеї того, хто дотримався закону. Виправдання – це діяння судді, який проголошує вирок, протилежний до засудження, надаючи людині виправдання та юридичний імунітет.²

7. Що, на Вашу думку, означає, що Павло «вмер» для Закону? Що, на Вашу думку, означає, що він Законом вмер для Закону? Хоча він був законослухняним фарисеєм, чому лише після «смерті для Закону» Павло почав жити для Бога?

Що, на Вашу думку, означає, що Павло «вмер» для Закону?

Це не може означати, що нам більше не треба дотримуватися Божого Закону. Подумайте про інші послання Павла. Хіба він не говорить християнам, щоб вони дотримувались Закону? Наприклад, Павло говорить коринтянам, що сексуальна аморальність є поганою і обґрунтовує це тим, що про шлюб говорить Книга Буття (1 Коринтян 6:15-16). Це (та ще багато інших місць) підтверджує, що Павло не говорить, що нам більше не треба дотримуватися Закону Божого.

Тому це має означати, що він помер для Закону як для способу отримати спасіння. Це також означає, що він помер для засудження Закону. Якщо ми виправдовуємося не Законом, а Христом (вірш 16), то це означає, що Закон не може засудити нас. Якщо я відчуваю засудження і боюся, що Бог більше не

почує моїх молитов чи не піклуватиметься про мене, то я просто забуваю, що є мертвим для Закону. Я забуваю, що він не може нашкодити мені. **[Зверніть увагу:** у розділі 7 Послання до Римлян Павло говорить про ту ж саму ідею, хоча й значно детальніше. У Римлян 7:1-5 Павло прирівнює Закон до шлюбу, кажучи: «Якщо партнер у шлюбі помре, то шлюб перестає існувати, тому коли ми помираємо для Закону, то вже більше не зв'язані ним». Отже, коли ми виправдовуємося вірою, то у Павловому мисленні це прирівнюється до смерті. Старі узи, що ми маємо дотримуватися Закону, щоб не бути загубленими назавжди, розірвано].

Додаткове запитання: що Павло має на увазі, кажучи, що він «Законом» вмер для Закону? (Подумайте про цю фразу в контексті Римлян 7:7-13).

У Римлян 7 пояснюється, що має на увазі Павло. Він каже таке: «Без Закону я б не знав, що таке гріх. Бо я б не знав, що таке пожадання, якби Закон не говорив: «не пожадай». Павло має на увазі, що намагаючись виконати Закон, він зрозумів, наскільки неможливо його виконати. Він каже, що був «живим», аж доки «не прийшла заповідь» й не «умертвила його» (вірші 9, 12).

Це, мабуть, означає, що одного дня він напрочуд добре зрозумів заповідь «Не пожадай». Він зрозумів, що йому ніколи не вдасться її дотриматися. Напевно, як добрий фарисей, раніше він відчував себе морально живим (тобто відчував, що добре дає собі раду у зароблянні спасіння), бо зосереджувався на зовнішній поведінці. Але тоді він побачив, що ніколи не зможе виконати цю заповідь, і побачив, що духовно він мертвий. Те, що з ним трапилося, дуже схоже на те, що описав Френсіс Шефер:

«Зрештою, християнське життя і справжня духовність є не зовнішньою, а внутрішньою. Піком Десяти заповідей є десята заповідь, як читаємо у Виході 20:17: "Не пожадай!" Ця заповідь є цілковито внутрішньою. В ній – уся суть. Ми порушуємо десяту заповідь ще до того, як порушуємо будь-яку з них. Пожадання – це заперечний бік заповіді-ствердження "Люби Господа Бога свого усім серцем своїм, душею своєю та розумом своїм". Мені треба любити Бога, щоб бути задоволеним. Коли наше серце вдячне будь-якої миті – це справжня перевірка того, чи тієї миті ми любимо Бога. У Римлян 7:7-9 Павло дуже чітко говорить, що це була заповідь, яка дала йому відчуття власної гріховності».³

Саме тому ми бачимо, що Павло «не помер для Закону», не поважаючи чи зневажаючи його. Зовсім ні! Більше того, лише після того, як ми усвідомлюємо, що не можемо бути виправдані ділами, ми стаємо достатньо вільними, щоб визнати всю вагу того, чого вимагає Закон! І лише визнаючи всю вагу Закону, ми починаємо бачити потребу Євангелія благодаті. Отже, Павло навернувся «через» Закон, але не через "танці навколо виконання Закону". Лише дійсно слухаючись Закону, він зрозумів, що потребує Спасителя.

Чому він почав жити для Бога лише «після смерті для Закону»?

Невідворотний момент цього порівняння полягає у словах Павла, що насправді він не жив для Бога, коли намагався спасти себе через послух Закону. Він повадився добре й морально, але це було заради нього самого, а не заради Бога. Якщо ми слухаємося Бога, не знаючи, що Він нас прийняв, то наш послух має на меті отримання нагороди – нагороди від Бога, а не любов до Самого Бога. Виправданий і прийнятий, Павло тепер має нову мотивацію

до послуху, яка є значно ціліснішою й потужнішою. Він тепер просто хоче жити для Того, Хто «його полюбив, і видав за нього Самого Себе» (вірш 20). Більше про це ми побачимо у розділі 5. Тепер нам треба просто прийняти твердження, що моє прийняття дає мені нову, сильнішу мотивацію для того, щоб слухатися Бога, аніж для того, щоб виправдовуватися ділами.

Ось парафраза вірша 19.

«Бо Законом я вмер для Закону»	=	«Сам Закон показав мені, що я ніколи не зможу зробити себе прийнятим через нього. Тому я перестав «жити для нього». Я помер для нього, він не є моїм спасителем».
«щоб жити для Бога»	=	«Хоча я й раніше слухався Бога, я робив це просто, щоб отримати щось від Нього. Це було заради мене. Тепер я слухаюся Його, щоб просто догоджати Йому. Тепер я живу для Нього».

8. Перекажіть вірші 20-21 своїми словами. Яке, на перший погляд, протиріччя є у двох реченнях вірша 20? Яких помилок це «протиріччя» допомагає нам уникати у християнському житті?

«Я розп'ятий з Христом»	=	«Бог ставиться до мене так, ніби я помер на хресті та заплатив за кожен свій гріх. Я не підсудний, тому Закон не має влади наді мною. Я нічого не завинив перед Законом. За мене сплачено все».
«І живу вже не я, а Христос проживає в мені»	=	«Бог бачить досконалість і красу Христа, коли бачить мене. У певному сенсі мене «немає».
«А що я живу в тілі тепер, живу вірою в Божого Сина, що мене полюбив».	=	«Але я дуже активний у християнському житті. Моє завдання: ходити «рівно» («живу вірою») в істині, що у мене є цілковита любов Божа».
«Бо коли набувається правда Законом, то надармо Христос був умер!»	=	«Якщо хтось міг би бути спасенним добрими справами, то смерть Христа була б непотрібною та безглуздою».

«Протиріччя» полягає в тому, що Павло спочатку каже: «І вже живу не я, а Христос проживає в мені», але у наступному реченні він каже: «Я живу вірою в Божого Сина». Якби у нас було лише перше речення, то ми б легко могли впасти у «супердуховний» погляд на християнське життя. Деякі люди вірять, що не треба взагалі намагатися боротися з гріхом, а «дозволити Христу побороти його через нас». Це часто означає, що нам не треба працювати над прощенням, але чекати, доки прийде Христос і забере неправильні бажання. Дехто читає вірш 20 дуже суб'єктивно і радить іншим «відпустити» і «втратити контроль». Але Павло ніяк не може мати це на увазі, бо одразу каже, що саме він живе своїм життям. Якби у нас було тільки друге речення, то ми могли б подумати, що єдиний спосіб зростати схожими на Христа – це дуже сильно намагатися.

Два речення (які насправді є одним реченням в грецькому оригіналі) показують, що ми маємо жити, *грунтуючись на тому, ким ми є у Христі*. Інакше кажучи, вірш 20 – це просто ще одне підтвердження вірша 14, тобто, що нам треба жити, «ходячи рівно» за правдою Євангелія. «І вже живу не я» у світлі вірша 19 – «я помер для закону» – має бути не суб'єктивним досвідом, а об'єктивною реальністю виправдання. Тепер життя Христа є моїм життям. Христове минуле є моїм минулим. Я є «у Христі» (вірш 17), що означає, що я вільний від осуду перед Богом, наче я уже помер і заплатив свій борг. І Бог любить мене так, наче я *вже* прожив життя, яке прожив Христос. Тому «не я живу, але Христос» – це твердження, яке проголошує перемогу, що хоча «ми самі» є грішниками, у Христі ми є праведними. Тоді одразу читаємо вірш 20: «Тепер, коли я живу своїм життям і приймаю рішення, і працюю, то роблю це, пам'ятаючи, хто я є через віру в Христа, Який так мене полюбив!» Тут уся внутрішня динаміка християнського життя! Лише коли я бачитиму себе повністю любленим і святим у Христі, я матиму силу покаятися з радістю, подолати свої страхи та слухатися Того, Хто все це зробив для мене.

Останній вірш 21, за словами теолога Дж. Грешама Махена, є ключовим віршем цілого послання.⁴ Він означає, що Христос зробить для нас усе або нічого. Не можна поєднати заслугу та благодать. Якщо виправдання приходить через Закон, то смерть Христа не має значення в історії, а також не має значення особисто для нас. Доктор Роджер Ніколь розповідав таку історію:

«Якщо б Ваш дім згорів у пожежі, але ваша сім'я змогла б врятуватися, а я підійшов би до вас і сказав: «Дозвольте показати Вам, як я Вас люблю!» – і стрибнув би у вогонь, то Ви б сказали: «Ото дурень!» Але якби одна Ваша дитина все ще була в будинку, а я сказав би: «Дозвольте показати Вам, як я Вас люблю!» – і стрибнув у палаючий будинок, врятував би дитину, але загинув би сам, то Ви сказали б: «Як же він нас любив!» Тому якщо ми можемо спасти себе ділами, то Ісусова смерть не є любов'ю, це – чиста дурість. Якщо ж ми втрачені, вмираємо і не можемо спасти себе, то Його смерть означає все».⁵

То що тепер? Смерть Ісуса означає усе чи нічого? Якщо ми можемо спастися добрими справами, то Христос помер ні за що ні про що.

Фінальна думка: ось як можна висловити суть віршів 18-21 одним реченням.

Фундаментальна проблема: «Для чого ми насправді живемо?» І порушник Закону (вірш 18), і його виконавець (вірш 19) насправді слухаються Бога, щоб отримати щось від Нього. Вони обидва живуть для себе. Але якщо ми насправді слухаємося Закону (вірш 19), то бачимо, що треба перестати довіряти йому, а коли ми слухаємося Євангелія, то бачимо, що у Ньому ми можемо бути повністю любленими. Тепер змінюється увесь напрямок нашого життя. Оскільки тепер я маю все, що моє серце може бажати, я слухаюся Бога для Бога. Я живу, щоб догоджати Йому і насолоджуватися, Ким Він є, а не тим, що Він може мені дати.

**9. Що було найцікавішим і найкориснішим із сьогоднішнього заняття?
Який вірш для Вас є особливим? Чому?**

Послання апостола Павла до галатів

Ходити «рівно» за Євангелієм

Заняття 4 | Вправа

Читайте з олівцем

«!» – щось, що було для вас корисним.

«?» – є запитання.

ПРИНЦИП

У Галатів 2:14 Павло викладає потужний принцип. Він відповідає на расову гординю та боягузтво Петра, говорячи, що той не «не йде рівно за євангельською правдою». З цього бачимо, що християнське життя – це *процес оновлення кожної сфери нашого життя: духовної, психологічної, суспільної, соціальної з огляду на те, що Євангеліє принесло в наше життя*. Євангеліє треба застосовувати у кожній сфері думок, почуттів, стосунків і вчинків. З Галатів 2:14 випливає багато висновків, які можна широко застосовувати.

НАСЛІДКИ

Наслідок 1: сила Євангелія

По-перше, Павло показує нам, що ми змінюємося силою Бога, коли в кожній сфері свого життя застосовуємо євангельську істину. Біблія описує Євангеліє найдивовижнішими словами. Ангели постійно бажають на нього дивитися (1 Петра 1:12). Воно не просто дає нам силу, але це є *сила самого Бога*, адже Павло каже: «Бо я не соромлюсь Євангелії, бо ж вона сила Божа на спасіння» (Римлян 1:16). Це також *благословення Боже*, яке дає нагороду всім, хто наблизиться до нього (1 Коринтян 9:23). Його навіть названо *світлом слави Божої* (2 Коринтян 4:4, 6). Зрештою, Євангеліє має *життя Бога*. Павло навіть каже коринтянам: «а я вас породив у Христі Ісусі через Євангелію...» (1 Коринтян 4:15).

Наслідок 2: достатність Євангелія

По-друге, Павло показує, що ми ніколи «не переростаємо Євангеліє» у християнському житті й не переходимо на «вищий рівень». Це не просто вступний урок, але увесь матеріал християнства. Євангеліє – це не просто мінімальний набір доктрин, щоб увійти до Царства, але спосіб, яким ми взагалі прогресуємо у Царстві. Ми не примирюємося з Богом через віру в Євангеліє, а далі освячуємося та дорослішаємо вже просто докладаючи моральних зусиль. Віра у Євангелія – це *також* спосіб зростати (Галатів 3:1-3; Колосян 1:3-6). Часто можна почути таке: «Євангеліє для невірних». Якщо ми є спасеними, то нам треба зростати працею та послухом». Але праця, яка не «ходить рівно» за Євангелієм, не буде освячувати – вона задушить. Усі наші проблеми породжені невмінням застосувати Євангеліє. Євангеліє змінює кожну сферу нашого життя. Як?

ЗАСТОСУВАННЯ

Два «розбійники» Євангелія

Оскільки Павло говорить про те, що треба «ходити рівно» за Євангелієм, ми можемо розширити цю метафору і сказати, що євангельське оновлення відбувається тоді, коли ми не відхиляємося від заданого

курсу ні вправо, ні вліво. Ключ у тому, щоб зрозуміти наслідки Євангелія, як «третій» варіант між двома хибними протилежностями. Однак це не означає, що Євангеліє є компромісною серединою між двома крайностями. Євангеліє не є «чимось посередині», але чимось відмінним від обох варіантів. Говорячи конкретніше, Євангеліє критикує як релігійність, так і нерелігійність (Матвія 21:31; 22:10).

Як і Христос був розп'ятий між двома розбійниками, так і доктрина про виправдання «розп'ята» між двома протилежними помилками. Тобто є два основні хибні способи мислення, кожен з яких «краде» силу та винятковість Євангелія, відтягуючи нас або ліворуч, або праворуч. Цих розбійників можна, з одного боку, назвати *моралізмом* і *законництвом*, а з іншого – *гедонізмом* і *релятивізмом*. Іншими словами, можна сказати, що Євангеліє протистоїть як *релігійності*, так і *нерелігійності*. З одного боку, «моралізм/релігія» наполягає на істині без благодаті, бо стверджує, що ми повинні підкорятися правді, щоб бути спасеними. З іншого боку, «релятивізм/нерелігійність» наполягає на благодаті без правди, бо стверджує, що ми всі прийняті, але самі маємо вирішити, що для нас є правдивим. Але «правда» без благодаті насправді не є правдою, а «благодать» без правди насправді не є благодаттю. Будь-яка філософія життя, яка втрачає один із елементів, впадає або в законництво, або в надмірну вільність. Так чи інакше або один, або інший розбійник краде радість, силу та «звільнення» Євангелія.

Євангеліє вчить нас казати:

«У мене більше недоліків та гріхів, ніж я можу собі уявити»
(на противагу *антиноміанізму*).

«Я прийнятий і люблений більше, ніж можу на це сподіватися»
(на противагу *законництву*).

Чим «розбійники» відрізняються один від одного

Як моралізм/релігія крадуть радість і силу?

Моралізм – це погляд, що ми прийняті (Богом, світом, іншими людьми, самим собою) завдяки якимось нашим досягненням. Моралісти не обов'язково є релігійними, але таке часто трапляється. Коли вони є релігійними, то їхня релігія доволі консервативна, у ній повно правил про те, як правильно поводитися. Моралісти часто сприймають Бога як дуже святого та справедливого. Це призведе або до ненависті до себе (бо ми не можемо жити згідно зі своїми стандартами), або ж до «самоінфляції» (бо ми думаємо, що нам вдається жити згідно зі своїми стандартами). Іронія в тому, щоб усвідомити, що комплекс неповноцінності та комплекс зверхності мають один і той самий корінь! Чи буде мораліст зарозумілим і зверхнім, чи ж розбитим і пригніченим, просто залежить від планки стандартів і природних переваг людини (тобто сім'ї, розуму, зовнішності, сили волі). Моралістичні люди можуть бути глибоко релігійними, але без радості та сили до змін.

Як релятивізм краде радість і силу?

Релятивісти є зазвичай нерелігійними і надають перевагу «ліберальній» релігії. На перший погляд, вони є часто толерантнішими, ніж моралістичні/релігійні люди. Вони вірять, що кожен має сам визначити, що добре, а що

погано. Часто вони бачать Бога як люблячу та безособистісну силу. Вони можуть багато говорити про Божу любов, але оскільки вони не вважають себе грішниками, то розуміють Божу любов до нас як таку, яка нічого Йому не коштує. Якщо Бог приймає нас, то це тому, що Він або дуже привітний, або ми не такі вже й погані. Євангельська концепція Божої любові є набагато багатшою, глибшою та сильнішою.

У чому обидва «розбійники» є однаковими

Вони обидва намагаються уникнути Ісуса як Спасителя та утримати контроль над своїм життям. Нерелігійні люди, звісно, стають господом самі для себе. («Ніхто не може мені вказувати, як жити чи що робити. Я сам визначаю, що добре, а що погано!») Але моралістичні релігійні люди таємно роблять те ж саме. Вони самі для себе стають «спасителями». («Я моральніший та духовніший, ніж інші люди, тому Бог повинен слухати мої молитви і взяти мене до раю. Бог не може допустити, щоб зі мною щось трапилося – Він заборгував мені щасливе життя. Я на це заслужив»).

Обидва ці погляди базуються на спотворених поглядах про справжнього Бога. Нерелігійна людина втрачає розуміння Закону та Божої святості, а релігійна людина втрачає розуміння любові та Божої благодаті. Лише євангельське послання, що ми є настільки грішними, що потребуємо спасіння лише через благодать, дає людині змогу побачити Бога Таким, Яким Він є насправді. Євангеліє показує нам, що Бог є набагато святішим, ніж це може уявити собі законник (Ісус мусив померти, бо ми не могли задовольнити святих вимог Бога), але набагато милосерднішим, ніж це може уявити собі гуманіст (Ісус мусив померти, бо полюбив нас).

На противагу обом, християни – це ті, які прийняли зовсім іншу систему доступу до Бога. У них могли бути релігійні й нерелігійні періоди у житті, але вони зрозуміли, що і в основі одного, і підґрунтям іншого була одна і та ж хибна причина! Християни усвідомлюють, що і своїми гріхами, і своїми добрими справами вони прагнули уникати Ісуса як Спасителя. Християнин говорить: «Хоча мені часто не вдавалося виконати моральний Закон, глибша проблема була в тому, чому я намагався його виконати. Навіть мої зусилля, щоб його виконати, були спрямовані на те, щоб просто самому бути спасителем самого себе. З таким мисленням, навіть якщо я буду слухатися чи попрошу прощення, то я насправді противлюсь Євангелію і ставлю себе на місце Спасителя». Збагнути Євангеліє – це відмовитися від самовиправдання, щоб утвердитися в тому, що зробив Ісус заради моїх стосунків із Богом. Нерелігійні люди не каються взагалі, а релігійні каються лише у гріхах. Але християни, окрім гріхів, також каються у власній праведності. Ось у чому різниця між цими трьома групами – християнами, моралістами (релігійними) та прагматиками (нерелігійними).

ТЕМАТИЧНІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Павло, по суті, наполягає на тому, що ми не просто маємо перевірити кожну сферу свого життя і запитати: «А як було б правильно зробити тут?», але запитати: «Що зробити, щоб ходити рівно за Євангелієм?» Треба постійно практикувати Євангеліє у своєму житті, щоб застерегти себе від поведінкового моралізму та індивідуальних напрямків. Усе має йти «рівно» за Євангелієм.

ТЕМАТИЧНЕ СПОСТЕРЕЖЕННЯ 1: РАСИЗМ

Моралістичні люди схильні бути гордими за свою культуру. Вони легко впадають у культурний імперіалізм. Вони намагаються надавати духовної ваги своїм культурним стилям, щоб поставити себе морально вище щодо інших людей. Це відбувається через те, що моралістичні люди перебувають у постійній тривозі, адже дуже акцентують на зовнішньому Законі, глибоко в душі знаючи, що не зможуть його дотриматися. Вони використовують культурні відмінності, щоб «підтримати» своє почуття праведності.

Релятивісти/гедоністи схильні не до культурного імперіалізму, а до культурного релятивізму. Такий підхід говорить: «Традиційні люди – расисти, бо вірять в абсолютну істину. Однак правда є відносною. Кожна культура є прекрасною сама по собі, тому її треба приймати такою, яка вона є». Це, однак, робить неможливим розрізнення зла і добра в культурі. **[Зверніть увагу:** релятивісти у своїй суті є моралістами, адже підґрунтям їхньої ідентичності (як і будь-кого, хто не розуміє Євангеліє) є якісь людські риси чи досягнення. Вони можуть поважати лише тих, хто також вірить, що все відносно! Вони зі зверхністю сприйматимуть усіх, хто, на їхню думку, не є «відкритими». Але християни не можуть ставитися зверхньо до релятивістів, моралістів чи когось іншого!]

Євангельський погляд на раси. Коріння расизму – це невіра в благодать. Євангеліє спонукає критично ставитися до *всіх* культур, зокрема і до своєї власної культури (оскільки істина все ж існує), але не допускає зверхнього ставлення до будь-кого. Зрештою, всі ми спасенні лише благодаттю, а тому невіруючий ближній може бути моральнішим і мудрішим за нас. Це дає християнину радикально інше ставлення до людей, ніж у моралістів чи релятивістів.

ТЕМАТИЧНЕ СПОСТЕРЕЖЕННЯ 2: СТРАЖДАННЯ

Моралісти важко переживають страждання, коли вони приходять. Чому? Уся суть моралізму зводиться до того, щоб зробити Бога боржником. Моралістичні люди відчують, що Бог заборгував їм безпечне життя за їхню доброту. Коли приходить страждання, моралістичне серце мусить або відчувати сильний гнів на Бога (якщо людина вважає, що жила згідно з моральними стандартами), або ж сильний гнів щодо себе (якщо людина вважає, що не жила згідно з стандартами). Така людина казатиме: «я ненавиджу Бога» чи «я ненавиджу себе». Або ж коливатиметься між одним та іншим.

Релятивісти/гедоністи більше схильні тримати образи на життя або Бога, оскільки вони відчують, що не заслужили труднощів у своєму житті.

Євангельський підхід до страждання є цілковито іншим. З одного боку, Євангеліє вгамовує наш гнів на Бога. Ісус, Який був найкращою людиною з-поміж тих, які коли-небудь жили, жажливо страждав. Це заперечує думку, що добрі люди повинні мати добре життя, а погані – погане. Якщо Сам Бог був готовий жажливо страждати через Свою любов до нас, то не варто робити виняток для себе. З іншого боку, Євангеліє стримує нас від того, щоб ми звинувачували себе чи гнівалися на себе. Ісус постраждав і помер за нас, «коли ми були ще грішниками». Труднощі, які ми переживаємо в цей момент, можуть

бути призначені, щоб пробудити нас, але це не покарання за наші гріхи, як зуб за зуб. Ісус взяв на Себе покарання за наші гріхи. Якщо ми усвідомлюємо, що є прийнятими у Христі, тоді (і лише тоді) страждання дасть нам смирення та силу, а не гіркоту та слабкість. Як було влучно сказано: Ісус постраждав не для того, щоб ми не страждали, але, щоб коли прийдуть страждання, ми ставали схожими на Нього.

Висновок

Основна проблема у християнському житті полягає в тому, що ми не досягнули глибоких наслідків Євангелія. Нам не вдалося його цілковито збагнути та повністю повірити в нього. Лютер сказав: «Євангельська істина – це принципова стаття всієї християнської доктрини... Тому надважливо, щоб ми знали її добре, навчали її інших та постійно вкладали її собі у голови».⁶ Ми живемо біля євангельської істини, але чомусь «не в'їжджаємо» в неї. Тому ключ до постійного глибокого духовного оновлення – це *постійне переосмислення Євангелія*.

ОБГОВОРЕННЯ

1. Назагал, що було для Вас корисним? Що спантеличило Вас?

2. Подумайте про якусь одну особисту проблему у своєму житті. Впродовж тижня моліться, розмірковуюйте та дайте відповіді на такі запитання:

а) Як із цією проблемою впорався б моралізм?

б) Як із цією проблемою впорався б гедонізм?

в) Як із цією проблемою впоралося б Євангеліє?

Послання апостола Павла до галатів

Ходити «рівно» за Євангелієм: додаткові тематичні спостереження

Заняття 4 | Нотатки для лідера

Подальші тематичні спостереження – це роздуми про те, як можна практикувати Євангеліє у різних проблемах і сферах життя. Використовуйте цей матеріал, щоб допомогти своїй групі відповісти на запитання № 2 наприкінці вправи: «Ходити «рівно» за Євангелієм».

Ключ до всього

Ми побачили, що Євангеліє – це спосіб оновлення і перетворення усього через Христа – серця, стосунків, церкви, спільноти. Це ключ до всіх доктрин і наш погляд на життя у цьому світі. Саме тому всі наші проблеми походять від того, що нам бракує Євангельського орієнтування. Говорячи з позитивної точки зору, Євангеліє змінює наші серця, наші думки та наше ставлення абсолютно до всього. Ось кілька прикладів.

Євангеліє та людина

1. *Ставлення до знеохочення.* Коли людина у депресії, то мораліст каже: «Ти порушуєш правила – покайся». Релятивіст каже: «Тобі просто треба любити і прийняти себе». Але (припустимо, що немає психологічної причини для депресії) Євангеліє спонукає нас перевірити себе і сказати: «Щось у моєму житті стало важливішим за Бога, з'явився якийсь псевдоспаситель, якась схема «діла – праведність». Євангеліє спонукає нас до покаяння, а не до того, щоб долати симптоми, які лежать «на поверхні». Власне без Євангелія ми починаємо займатися симптомами, а не проблемами у серці. Мораліст працюватиме лише над поведінкою, а релятивіст самостійно працюватиме над своїми емоціями.

2. *Ставлення до фізичного світу.* Деяким моралістам байдуже до фізичного світу. Вони вважають його «неважливим», а дехто взагалі боїться фізичної насолоди. Оскільки вони намагаються заслужити своє спасіння, то зосереджуються на фізичних гріхах, як-от на сексі чи інших бажаннях. Цих гріхів легше уникнути, аніж духовних, скажімо, гордості. Саме тому вони вважають гріхи тіла гіршими за інші. Як наслідок, законництво, зазвичай, призводить до відрази від задоволення. З іншого боку, релятивісти часто є гедоністами, які керуються бажаннями і роблять з них ідолів. Євангеліє ж спонукає нас збагнути, що Бог створив і тіло, і душу. Він відкупить як душу, так і тіло, хоча гріх псує і тіло, і душу. Тому Євангеліє закликає нас насолоджуватися фізичним (і боротися проти фізичного руйнування, наприклад, хвороб чи бідності), але також бути поміркованими у своєму використанні матеріальних речей.

3. *Ставлення до любові та стосунків.* Моралізм часто перетворює стосунки на гру «Хто винен». Це відбувається тому, що моралісти травмовані надто суворою критикою. Вони прикриваються «маскою» добрих людей, звинувачуючи інших. З іншого боку, моралізм може використовувати любов як єдиний спосіб заробити собі спасіння і здобути впевненість, що вони є гідними людьми. Це часто створює так звану «взаємозалежність» – це форма самоспасіння, у якій ми потребуємо інших людей, або ж нам потрібні люди, які би потребували нас (наприклад, щоб

спасати себе, спасаючи інших). З іншого боку, релятивізм/лібералізм зменшує любов до домовлених стосунків заради взаємної вигоди. Ми перебуваємо у стосунках доти, доки це нічого нам не коштує. Тому вибір (без Євангелія) – це егоїстично використовувати інших або ж егоїстично дозволяти, щоб інші використовували нас. Євангеліє не веде нас ні до одного, ні до іншого. Так, ми жертвуємо і посвячуємося, але не через потребу переконати себе чи інших, що ми є достойними. Тому ми можемо любити іншу людину настільки, що можемо дорікнути їй, але й також залишатися з людиною навіть тоді, коли це нічого нам не дає.

4. Ставлення до сексуальності. Світський/прагматичний погляд на секс говорить, що це суто біологічна та фізична потреба. Моралісти дивляться на секс як на щось брудне чи, щонайменше, як на небезпечний імпульс, який постійно призводить до гріха. Але Євангеліє показує нам, що сексуальність має відображати самопожертву Христа. Він віддав Себе повністю, безумовно. Тому ми не маємо шукати близькості, одночасно втримуючи контроль над своїм життям. Якщо ми віддаємо себе сексуально, то маємо віддавати себе повністю – юридично, соціально, особисто. Місце для сексу мало б бути лише у цілком посвячених, постійних стосунках шлюбу.

5. Ставлення до сім'ї. Моралізм може зробити з нас раба батьківських очікувань. Прагматизм не бачить потреби у вірності сім'ї чи дотриманні обіцянок, якщо ті «не задовольняють мої потреби». Євангеліє звільняє нас від того, щоб перетворювати батьківське схвалення на абсолютне або психологічне спасіння, оскільки вказує на те, як Бог став нашим найбільшим Батьком. Тоді ми не будемо ані надто залежними від своїх батьків, ані надто вороже налаштованими щодо них.

6. Ставлення до самоконтролю. Моралісти закликають нас контролювати наші пристрасті через страх покарання. Це підхід, де головним є сила волі. Лібералізм каже, що нам треба виявляти себе і знаходити те, що є добрим для нас. Це підхід, де визначальними є емоції. Євангеліє ж каже нам, що безкоштовна, надійна благодать Бога «навчає» нас говорити «ні» нашим пристрастям (Тита 2:13), якщо ми дослухаємось до неї. Для цього підходу найважливішою є цілісність людини, що починається з правди, яка входить до нашого серця і починається з нього.

7. Ставлення до інших рас і культур. Ліберальний підхід полягає в тому, щоб зробити всі культури відносними. («Ми всі можемо порозумітися, оскільки немає абсолютної істини»). Консерватори стверджують, що існує істина для оцінки культур, тому вони визначають вищість певної культури та перетворюють її на ідола, зверхньо ставлячись до інших у пориві до самовиправдальної гордості. Євангеліє ж спонукає нас (а) з одного боку, дещо критично ставитися до всіх культур, зокрема й до своєї (оскільки істина є), а з іншого – (б) ні до кого не ставитися зверхньо. Адже ми всі спасенні лише благодаттю. Християни проявлятимуть моральні переконання зі співчуттям і розумінням. Наприклад, геїв або ненавидять і проклинають, або повністю приймають. Вони ніколи не зустрічали іншого ставлення.

8. Ставлення до свідчення не християнам. Ліберальний/прагматичний підхід цілковито заперечує легітимність євангелізації. Консерватори/моралісти

вірять у прозелітизм, бо «ми маємо рацію, а вони – ні». Такий прозелітизм завжди є образливим. Євангеліє, проте, виробляє в нас цілий спектр рис. По-перше, спонукає нас до того, щоб ділитися Євангелієм з любові та щедрості, а не з почуття провини. По-друге, ми є вільними від страху перед глузуваннями або образами з боку інших, адже ми маємо Божу ласку, дану нам через благодать. По-третє, ми маємо смирення у ставленні до інших, бо ми знаємо, що є спасенними лише благодаттю, а не вищістю свого характеру чи розуму. По-четверте, ми маємо надію щодо усіх, навіть «найважчих випадків», бо ми були спасенні лише благодаттю, а не тому, що були добрими кандидатами на християнство. По-п'яте, ми ставимось до людей люб'язно й обережно. Нам не потрібно тиснути на них чи змушувати їх, бо відкрити серця може тільки Божа благодать, а не наше красномовство чи наполегливість. Усі ці риси притаманні не лише чудовим місіонерам, але й прекрасним людям у багатокультурному суспільстві.

9. Ставлення до людської влади. Моралісти схильні занадто підкорятися людським інститутам влади (сім'ї, племені, уряду, культурним традиціям), адже вони потрібні їм, щоб надути свої «щоки» моральної та порядної людини. Прагматики або занадто підкоряються людській владі (оскільки у них немає вищої влади, щоб судити інші культури), або ж замало (адже вони можуть коритися лише тоді, коли знають, що їх не впіймають «на гарячому»). Це призводить або до авторитаризму, або до анархії. Але Євангеліє дає нам обом стандарт, за яким можна протистояти людській владі (якщо вона суперечить Євангелію), а також стимул з усього серця підкорятися цивільній владі, навіть якщо непослух може зійти вам із рук.

10. Ставлення до людської гідності. Моралісти часто дивляться на людську природу як на щось нище, помічаючи в основному лише людський гріх і зіпсованість. Прагматикам бракує причини, щоб ставитися до людей із гідністю. Зазвичай у них немає жодних релігійних вірувань, які б говорили про цінність людини. (Якщо люди є всього лише випадковими продуктами еволюції, то звідки ми знаємо, що вони є ціннішими за, скажімо, камінь?) Але Євангеліє показує нам, що кожна людина безкінечно пропадає (і втрачена у гріху), а також безкінечно піднесена (в образі Божому). Тому ми ставимось до кожної людини як до цінної, однак небезпечної.

11. Ставлення до вини. Коли ми кажемо: «Я не можу пробачити собі», то це означає, що є якийсь стандарт, умова чи людина, яка для нашої ідентичності є важливішою за Божу благодать. Бог – єдиний Бог, Який прощає. Жоден інший «бог» такого не робить. Якщо ми не можемо простити собі, то це тому, що ми підвели свого божка, нашу справжню праведність і вона тримає нас заручником. Фальшивий бог мораліста – це, зазвичай, його уявний бог, який святий, але строгий і не благодатний. Фальшивий бог прагматика – це, зазвичай, якесь досягнення або стосунки.

12. Ставлення до самого себе. Без Євангелія наше уявлення про самого себе ґрунтуватиметься на намаганні жити згідно з якимось стандартом – або нашим, або ж нав'язаним ззовні. Якщо ми житимемо відповідно до нього, то будемо впевненими, але не смиренними. Якщо не житимемо, то будемо смиренними, але невпевненими. Лише в Євангелії можна бути як неймовірно хоробрим, так і дуже чуйним і смиренным, бо ми – і досконалі, і грішники!

13. *Ставлення до радості та гумору.* Моралізм пожирає справжню радість і гумор, адже законницька система змушує нас дуже серйозно ставитися до себе (до свого вигляду, зовнішності, репутації). Прагматизм, з іншого боку, схилитиметься до цинізму в житті, адже цинізм зростатиме через брак надії для світу. У фіналі зло переможе: не буде ні справедливості, ні божественного покарання.

Але якщо ми спасаємося лише благодаттю, то постійним джерелом дивовижної насолоди для нас є сам факт, що ми – християни. У нашому житті тоді не буде нічого «повсякденного», не буде «просто збігу обставин». Це чудо, що ми – християни і що в нас є надія. Тому Євангеліє, яке дає сміливе смирення, також має давати нам глибше почуття гумору. Ми не повинні серйозно ставитися до себе, і в цьому світі ми мали б бути сповнені надії.

14. *Ставлення до «правильного життя».* Історик церкви Марк Нолл зазначає, що Едвард у своїй книзі «Природа справжніх чеснот» каже, «що досвід Божої благодаті – це єдине підґрунтя для абсолютної та тривалої моральності. Звичайний людський досвід породить звичайну доброту, але не справжню чесноту».⁷ Той, хто намагається заслужити своє спасіння, «чинить добро», щоб потрапити у рай або щоб бути кращим у своїх очах тощо. Іншими словами, найбільшою мотивацією є піклування про себе. Але люди, які знають, що вони вже отримали повноту прийняття, роблять «добро», просто насолоджуючись праведністю заради неї самої. Лише в Євангелії можна любити людей заради них (а не заради себе), робити добро заради добра (а не заради себе) та слухатися Бога заради Нього (а не заради себе). Лише Євангеліє робить «добро» радістю та насолодою, а не тягарем і способом досягти свого.

Євангеліє і церква

1. *Ставлення до місії у світі.* Законництво має схильність наголошувати на душі окремої людини. Законницька релігія наполягатиме на наверненні інших до своєї віри та церкви, але ігноруватиме соціальні потреби ширшої спільноти. З іншого боку, лібералізм має схильність наголошувати на покращенні соціальних умов і применшувати необхідність покаяння та навернення. Євангеліє веде нас до *любові*, що, своєю чергою, спонукає віддавати своєму ближньому *будь-що*, у чому є потреба, – навернення чи кухлик холодної води. Це євангелізація *та* турбота про суспільство.

2. *Ставлення до поклоніння.* Моралізм призводить до похмурого поклоніння, де, хоч і буде повага, бракуватиме радості. Неглибоке розуміння «прийняття» без відчуття Божої святості призводить до рутинного та буденного поклоніння. (Коли немає відчуття ані Божої любові, ані Божої святості, то поклоніння нагадує партійне зібрання). Але Євангеліє веде нас до розуміння, що Бог є трансцендентним (неосяжним), однак водночас і дуже близьким. Його неосяжність утішає завдяки Його близькості, а Його близькість зачаровує завдяки Його неосяжності. Євангеліє веде до благоговіння та близькості у поклонінні, адже Єдиний Святий тепер є нашим Батьком.

3. *Ставлення до бідних.* Ліберали/прагматики схильні зневажати релігію бідних і бачать їх у ролі безпорадних жертв, які потребують просвітлення. Така позиція є породженням невіри в Божу загальну благодать чи взагалі у благодать. Іронія в тому, що світський світогляд також не вірить у гріх, тому

кожен бідний – це пригноблена безпомічна жертва. Консерватори/моралісти, з іншого боку, зневажають бідних як невдах. Вони звинувачуються їх у тому, що ті опинилися у своїх ситуаціях.

Але Євангеліє веде нас до (а) смирення без моральної зверхності, адже ми знаємо, що були «духовно зубожілими», але Христос спас нас Своєю безкоштовною щедрістю, а також до (б) милостивості, яка не переймається «заслугами», адже ми не заслужили Христової благодаті, і ще – до (в) поваги до бідних братів і сестер-християн, від яких ми можемо багато навчитися. Лише Євангеліє може привести «інтелектуальних працівників» до відчуття смиренної поваги та солідарності з бідними.

4. *Ставлення до доктринальної відмінності.* У Новому Завіті є принцип, який стосується християн: «Уже, але ще ні». «Уже» дає нам більше сміливості у проголошенні. Ми можемо бути абсолютно впевненими у тих центральних доктринах, які говорять про Євангеліє. Водночас «ще ні» вимагає смирення та великодушності у другорядних віруваннях. Інакше кажучи, нам треба бути поміркованими у тому, чого ми навчаємо, *окрім* того, що стосується хреста, благодаті та гріха. Ті свої погляди, у яких думки християн розходяться, варто відстоювати не настільки вперто і переможно (начебто ми досягли інтелектуальної досконалості). Це також означає, що ми не мали б поширювати своє розпізнання Божого покликання та Його волі щодо нас та інших із надмірною впевненістю, що наші погляди безпомилкові. На відміну від прагматизму, ми не маємо «битися до смерті» за *кожне* своє вірування.

5. *Ставлення до святості.* «Уже» означає, що ми не можемо толерантно ставитися до гріха. Присутність Царства передбачає дійсність того факту, що ми є «учасниками Божої Істоти [природи]» (2 Петра 1:4). Євангеліє дає нам упевненість, що будь-хто може змінитися, будь-яку звичку, що поневолює, можна подолати. Але «ще ні» означає, що наш гріх залишається у нас і ніколи повністю не зникне, аж доки не прийде повнота Царства. Тому ми повинні уникати загальних і банальних відповідей, а також не очікувати швидких рішень. На відміну від моралістів, ми маємо бути терплячими, повільно зростаючи у благодаті. На відміну від прагматиків та циніків, ми покликані наполягати на тому, що чудесна зміна все-таки може відбутися.

6. *Ставлення до чуд.* «Уже» Царства вказує на силу для чуд та зцілення. Ісус виявляв Царство, зціляючи хворих і воскрешаючи мертвих. «Ще ні» Царства означає, що природа (зокрема й ми) все ще здатна занепадати (Римлян 8:22-23). З огляду на це хвороби та смерть є невідворотними аж до кінця світу. І саме тому ми не повинні очікувати, що станеться чудо – і страждання як частину християнського життя буде викорінено, що біль і муки зникнуть із життя віруючих. На противагу моралістам, ми знаємо, що Бог може зцілювати та вчиняти чуда. На противагу прагматикам, ми не ставимо за мету тиснути на Бога у викоріненні страждання.

7. *Ставлення до церковного здоров'я.* «Уже» Царства означає, що Церква – це сьогоднішня спільнота сили Царства. Саме тому вона здатна могутньо змінювати свою спільноту. Євангелізація, через яку «щоденно до Церкви Господь додавав тих, що спасалися» (Дії Апостолів 2:47), є можливою! Стосунки любові, які «зруйнували стіну ворожості» між різними расами та класами, також є можливими! Однак «ще ні» гріха означає, що Ісус

ще не представив Церкву – Свою Наречену, «що не має плями чи вади, чи чогось такого, але святу й непорочну!» (Ефесян 5:27). Тому ми не повинні суворо критикувати неідеальні спільноти, а також не повинні «перебігати» з церкви у церкву, щойно зауважимо першу недосконалість. Церква ніколи не позбудеться помилок. «Ще ні» означає, що, намагаючись уже сьогодні створити досконалу Церкву, нам треба уникати надмірної строгості у церковній дисципліні та в інших засобах.

8. *Ставлення до соціальної зміни.* Ми не повинні забувати, що Христос у певному сенсі вже зараз править історією (Ефесян 1:22-23). «Уже» благодаті означає, що християни можуть очікувати використання Божої сили, щоб змінити суспільне життя. Але «ще ні» гріха означає, що все ще будуть «війни та воєнні чутки». Егоїзм, жорстокість, тероризм і гноблення триватимуть. Християни не плачуть ілюзій про політику та не очікують утопічного життя. «Ще ні» Царства означає, що християни не покладатимуться на те, що завдяки якомусь політичному чи соціальному плану дій на землі запанує праведність. Євангеліє стримує нас від надмірного песимізму, фанатизму (моралізму) щодо соціальних змін, але також і від надмірного ліберального оптимізму (прагматизму).

Висновок

Усі проблеми, особисті чи соціальні, походять від нездатності настільки радикально застосувати Євангеліє, щоб «ходити рівно за Євангельською правдою» (Галатів 2:14). Усі патології Церкви та вся її неефективність походить від нездатності радикально застосувати Євангеліє. Ми віримо, що якщо ми збагнемо та застосуємо в Церкві Євангеліє у всій його повноті, то така Церква буде унікальною. У ній люди знайдуть моральне засудження, але також співчуття та розуміння.

¹ Джон Р. В. Стотт «Послання до галатів» (*The Message of Galatians*, Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1968), с. 60.

² Дж. І. Пакер «Слова Божі» (*God's Words*, Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1981), с. 139-140.

³ Френсіс А. Шефер «Справжня духовність» (*True Spirituality* (Wheaton, Ill. Tyndale House, 1972), с. 7-9.

⁴ Дж. Грешам Махен «Записки Махена до Послання до галатів» (*Machen's Для нотаток on Galatians*, J. H. Skilton, ed. (Phillipsburg, N. J.: Presbyterian & Reformed, 1972), с. 161.

⁵ Др. Роджер Ніколь розповідав цю історію на своїй лекції у теологічній семінарії Гордон-Конвелл.

⁶ Мартін Лютер «Коментарі до Послання Св. Павла до галатів» (*Commentary on St. Paul's Epistle to the Galatians*, 1535 (London: James Clarke, 1953), с. 101.

⁷ Марк Нолл «Історія християнства у Сполучених Штатах та Канаді» (*A History of Christianity in the United States and Canada*, Grand Rapids: Eerdmans, 1992), с. 96.

Послання апостола Павла до галатів

Євангеліє та віра

Заняття 5 | Галатів 3:1-14

Перші два розділи Послання до галатів називають ще «самозахистом Павла». До цих розділів входять переважно фрагменти з його особистої історії, а також із історії ранньої Церкви, які допомогли йому довести, що Євангеліє, яке він проповідує, є прямим одкровенням від Бога, а не результатом його власної мудрості чи вчення інших. Тепер у розділах 3 та 4 читаємо «теологічний захист» Євангелія. Тут він докладно пояснює основний зміст послання та захищає його кількома аргументами.

ВСТУПНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ

У Галатів 2:15-21 Павло чітко показує, що ми спасаємося, коли перестаємо надіятися і довіряти своїм моральним зусиллям у дотриманні Закону (ми «померли» для нього), а починаємо, натомість, довіряти праці Христа. Це дає нову мотивацію для всього, що ми робимо (Ми «живемо для Бога»). Тепер у віршах 3:1-5 читаємо дивовижну заяву: ми не лише «спасаємося» Євангелієм, але *зростаємо* через нього. Павло говорить, що ми не починаємо з віри, а потім продовжуємо зростати своїми ділами. Ми не лише виправдовуємося вірою в Христа, але й освячуємося вірою в Нього. Євангелія достатньо не лише, щоб привести нас у Царство, але й щоб зробити прогрес у Божому Царстві.

Павло починає із фундаментальної тези у 3:1-5, що як прийняття Богом, *так і* зростання у цих стосунках ґрунтуються на Божій благодаті, не на наших вчинках чи походженні. Тоді:

- У 3:6-14 читаємо про контекст із Писання, який показує нам, що вся історія Божого одкровення Своему народові насправді розгортає це послання.
- У 3:15-25 читаємо про приклад заповіту спадкоємцям. Це наштовхує нас на роздуми про роль Божого Закону.
- У 3:26-4:20 читаємо про другий приклад – усиновлення. Це наштовхує нас на роздуми про привілеї того, що ми належимо до Божої сім'ї.
- У 4:21-31 читаємо про життя Авраама та двох його синів. Цей кульмінаційний аргумент поєднує багато «ниточок» із двох розділів.

ПРОЧИТАЙТЕ ГАЛАТІВ 3:1-5

1. Чого ми можемо навчитися з 3:1-3 про те, як галати з язичництва навернулися до Христа? (Що було їм представлено? Як вони відгукнулися? До яких наслідків це призвело?)

Перший крок: що було їм представлено? (вірш 1).

По-перше, галатам Ісус «переднакреслений був, як ніби між ними розп'ятий» (вірш 1). Що ця фраза нам каже? Павло апелює до своєї (або чийсь) проповіді Євангелія, бо неодноразово повторює «з проповіді»

(вірші 2, 5). Він не говорить про якийсь конкретне видіння чи зображення (накреслений). То що ж передає ця метафора? (а) Їм розказали *послання*, що «Ісус Христос був розп'ятий». Зверніть увагу, що суть цього послання – не в тому, як жити, а що Ісус зробив для нас на хресті. Євангеліє – це насамперед проголошення історичних подій, а не вказівок для життя. Це передусім проголошення того, що вже було зроблено для нас, і аж потім – напрямом, що нам робити. (б) Але, по-друге, це означає, що послання *заповонило їхні серця*. Ісус був «переднакреслений». У грецькому оригіналі читаємо, що це означає «графічно», або «яскраво». Очевидно, йдеться про потужність тієї проповіді. Це була не просто суха лекція. Це був не просто перелік принципів, а «змальовування картини» Христа, що дало слухачам зворушливий погляд на те, що Христос зробив для нас. (Порівняйте 1 Солунян 1:4-5: «знаючи, Богом улюблені браття, про ваше обрання. Бо наша Євангелія не була для вас тільки у слові, а й у силі, і в Дусі Святій, і з великим упевненням»). Мова йде не просто про когось, хто знає про Ісуса, але про того, хто «бачив» Його на хресті. Наші серця зворушуються, коли ми усвідомлюємо, що Він не просто помер, але що Він *помер за нас*. Коли таке знання починає змінювати життя, то ми є християнами. Ми розуміємо значення Його праці заради нас. Ми можемо бути спасеними через зворушливе, але раціонально викладене послання про те, що Христос зробив для нас.

Другий крок: як вони відповіли (вірші 2-3).

По-друге, галати «прийняли проповідь» (вірш 2), тобто повірили. Чим є така спасальна віра? У вірші 2 «віра» протиставляється «ділам Закону». У вірші 3 у паралельному реченні бачимо аналогічний термін «Духом почавши, закінчите тепер тілом?», тобто людськими зусиллями. Саме тому «віра» в Євангеліє – це не просто згода з фактами про Христа (що Він помер, воскрес і т. д.), але відмова від намагання отримати спасіння, дотримуючись Закону. Слово, яке Павло використовує в оригіналі – це «*epi-teleo*», тобто «завершення». Він описує наш звичний плін життя. Ми всі намагаємося «довершити» себе, щоб зробити себе прийнятними для Бога та інших. І ми покладаємося на власні зусилля, щоб отримати це через моральні та професійні досягнення, а також досягнення у стосунках. Але Павло говорить, що вірити в Євангеліє («із проповіді про віру») – це повністю відкинути такий підхід до життя, самих себе та до Бога. Ми «віримо», а не «дотримуємо Закон» (вірш 2) чи «намагаємося отримати завершення» (вірш 3). Отже, до того як стати християнами, ми поклалися на різноманітні особисті зусилля, щоб отримувати відчуття повноти. Але «повірити» у Христа означає ввести в дію революцію щодо того, чому ми довіряємо заради власної «*epi-teleo*» – повноти або досконалості.

Це нагадування з відомого гімну:

ВІДКИНЬТЕ ЗЛО СМЕРТЕЛЬНЕ,
ДО НІГ ІСУСА ПОКЛАДІТЬ.
У НЬОМУ СТІЙТЕ, ЛИШ У НЬОМУ
ВЕЛИЧНУ ПОВНОТУ ЗНАЙДІТЬ.¹

Третій крок: результат (вірші 2-3).

Зрештою, ми бачимо, що, повіривши у яскраво зображене Євангеліє Христа, галати «прийняли Духа» (вірш 2). Святий Дух увіходить в життя, коли ми віримо у спасіння лише благодаттю через Христа. Павло говорить: «Ви отримали Духа...із проповіді про віру», тобто вірою. Це показує, що нове народження, яке описує Павло, прямо та нерозривно пов'язане з вірою у Євангеліє. Саме тому Ісус може сказати, що ми народжуємося знову через Духа (Івана 3:5), але водночас Яків (1:18) та Петро (1 Петра 1:23) можуть сказати, що ми народжуємося знову через Слово Боже. Ці речі є нерозривними. Дух не діє окремо від Євангелія. У Римлян 1:16 Павло говорить, що Євангеліє не приносить силу Бога, але є силою Бога. Отже, Євангеліє – це спосіб, через який Божа сила приходить до нас, це – канал і форма сили Духа.

Підсумок: коли наші серця вірою приймають істину, то починається наше нове духовне життя. Ми не наворачаємося загальною вірою в Бога, тобто якимось розмитим духовним досвідом чи просто «підписуючись» під доктринальною істиною. Ми наворачаємося і духовно перероджуємося, коли (а) ми чуємо пояснення того, що Христос зробив для нас, щоб (б) перенести свою довіру зі своїх власних діл на діла Христа і (в) отримати Святого Духа та бути оновленими зсередини.

2. Чого ми можемо навчитися з віршів 3:3-5 про те, як галати мають зростати духовно тепер, коли вони – християни?

У віршах 1 та 2 Павло нагадує галатам, що Дух увійшов у їхнє життя через (а) яскраве зображення праці Христа та (б) той факт, що вони перестали довіряти своїм власним зусиллям, щоб зробити себе довершеними та гідними прийняття. Отож у вірші 3 він викладає основну суть свого послання, яке стосується їх і лжевчителів. Він говорить, що Дух діє у їхньому житті у такий самий спосіб, як і *входить* у їхнє життя. Він повторює це двічі, сильно наголошуючи.

По-перше, у вірші 3 він запитує: «Після того, як ви почали Духом, тепер ви намагаєтеся досягти свою мету людськими зусиллями?» Тут вживається грецьке слово «*sarki*», тобто «плоть». [«Чи намагаєтеся ви досягти своєї мети через плоть?】 Оскільки цей термін є паралельним із «дотриманням Закону» у вірші 2, то «через плоть» означає перестати/забути вірити (теперішній час) у Євангеліє і людськими зусиллями шукати «завершення». Іншими словами, Павло говорить: «Почавши через модель Духа і довіри, ви тепер звертаєтеся до чогось іншого? Таке неможливо!» Як полюбляє говорити пастор Дік Кауфман: «Християни вважають, що ми спасаємося Євангелієм, але потім зростаємо, застосовуючи біблійні принципи у кожному сфері нашого життя. Однак ми не просто спасаємося Євангелієм. Ми зростаємо, застосовуючи *Євангеліє* до всіх сфер свого життя».

У вірші 5 Павло ще виразніше змінює тон. Він починає говорити у теперішньому часі й каже, що діла Духа, навіть чуда, чиняться зараз «тому, що ви вірите» (не тому, що ви повірили) і тому, що більше не «дотримуєтеся Закону»*. Це, звісно, не означає, що християни не мають дотримуватися Закону (див. Галатів 2:1-18).

* Зверніть увагу, що український переклад Біблії Івана Огієнка не цілком передає згадані граматичні нюанси оригіналу (перекл.)

Що ж тоді це означає? Це має означати, що Дух діє лише тоді, коли християни не покладаються на свої добрі справи, а продовжують покладатися лише на Христа у всьому, що стосується їхнього прийняття та повноти. Павло нероздільно пов'язує Дух і Євангеліє. Коли він каже, що Євангеліє – це сила Божа (Римлян 1:16), а тут він каже, що Дух працює *лише* тоді, коли ми віримо в Євангеліє, то це означає, що Божою силою працює в нас і через нас тільки тоді, коли ми практикуємо і використовуємо Євангеліє.

Далі ми побачимо, що наша нездатність слухатися Христа і відображати Його характер – це питання не тільки сили волі чи бажання. Ми не можемо дати раду зі своїми вадами, просто «докладаючи більше зусиль». У корені всього нашого непослуху лежать конкретні способи, через які ми намагаємося продовжувати шукати контролю над власним життям у координатах системи «діла – праведність». Християнин духовно зростає, якщо постійно кається і викорінює ці системи у такий же спосіб, яким ми стаємо християнами, тобто через (а) яскраве зображення (та оновлення цього образу) спасальної праці Христа для нас та (б) відмовляючись від того, щоб докладати зусиль, довіряючи тільки собі, щоб себе «довершити». Ми маємо повертатися знову і знову до Євангелія розп'ятого Христа, щоб наші серця ще більше сприймали те, що Він зробив, і те, ким ми є у Ньому.

3. Павло застерігає галатських християн, що дуже легко знову впасти у систему «діла – праведність», намагаючись подолати гріх і жити християнським життям. Наведіть кілька прикладів того, як треба долати гріх «вірою в Євангеліє», а не просто «людськими зусиллями».

Наприклад, чому б нам просто не сказати щось на зразок: «Господи, у мене є проблема з гнівом. Будь ласка, забери її Своєю силою! Дай мені сили прощати». У такий момент нам потрібно застосовувати Євангеліє до самих себе.

Використовуючи парадигму Павла, неконтрольована гіркота, а також брак духовної сили *обов'язково* походить від плоті. Це означає, що, хоча ми й «почали» з Ісуса як Спасителя, тепер нашим спасителем стало щось інше. Замість «віри» у те, що Христос є нашою надією та добротою, ми задивляємося на щось інакше як на надію. На щось інше, щоб отримати добрі відчуття та відчуття повноти.

Тому замість того, щоб (а) просто надіятися, що Бог забере наш гнів, та (б) просто напружувати силу волі, нам варто запитати себе: «Якщо я такий нервовий і не прощаю, чого ж мені, на мою думку, так треба? В чому я відчуваю абсолютну потребу для того, щоб почуватися повноцінним, щоб мати надію, щоб почуватися гідною людиною?» Зазвичай, глибинний гнів криється саме у чомусь такому. Люди, які прагнуть комфорту, та люди, які шукають схвалення, можуть мати різні відповіді на це запитання. Але це будуть їхні лжеспасителі. Коли ці речі зникають, то ми відчуваємо гіркоту. Але просто «докладати більше зусиль», щоб контролювати гнів, – це не рішення.

Нам потрібно покаятися у нашій самоправедності, у тому, що нам бракує радості та впевненості у завершеній праці Христа. Це лежить у корені гніву. Пам'ятайте, що Євангеліє – це Божою силою. Чуда Духа – це результат радості, відпочинку та «застосування» Євангелія у житті.

ПРОЧИТАЙТЕ ГАЛАТІВ 3:6-14

4. Прочитайте Буття 15:1-19, щоб зрозуміти контекст вірша 6. Що означає, що Авраамова віра йому «зараховалася»? На основі чого Бог зараховував Авраамові праведність?

Грецьке слово, яке використовує Павло, – це «*elogisthan*» (від слова «*logos*» – говорити). Це означає *бути проголошеним* праведним або *зарахованим* до праведних. Зазвичай це був бухгалтерський термін, що означав, що гроші було зараховано як оплату за щось. Загалом наше слово «зарахований» фактично означає те саме: надавати статусу чи цінності чомусь такому, що їх раніше не мало.

Що ж означає, що Авраамова віра «зарахована йому в праведність»? Усім відомо, що віра у Боже Слово та обіцянку *дає* праведність. Якщо ми віримо, що Бог існує, що ми заборгували Йому наш послух та життя і що Він є достойним поклоніння, тоді з такої віри проросте праведне життя. Але тут маємо щось унікальне, дивовижне і навіть протилежне. Коли Біблія говорить нам, що Бог «зараховує» віру Авраама як *праведність*, то говорить, що Бог ставиться до Авраама так, наче той прожив праведне життя. Гордон Венхем зауважує:

«Певно, така віра, якщо вона щира, породжує праведні справи, але це не те, про що йдеться у тексті: *віра зарахована (замість) праведності*. Саме тому новозавітні автори природно і правильно роблять, звертаючись до цього тексту, описуючи, як спасіння працює у Христі».²

Минали роки і багато коментаторів не сприймали дивовижних наслідків Буття 15:6. Багато з них говорили, що віра Авраама сама по собі є видом праведності, приємним Богові. У такому тлумаченні його віра була актом послуху, через який він отримав Божу ласку. Але у тексті не йдеться, що його віра була праведною, але що її було зараховано *так, наче* вона була праведною. Даглас Му пише:

«Якщо порівнювати інші вірші, де вживаються такі ж граматичні конструкції, як і в Бутті 15:6, то можемо дійти висновку, що зарахування Авраамової віри за праведність означає «зарахувати йому за праведність те, що йому по праву не належить».³

Павло чітко говорить, що коли Бог «зараховує праведність», то тим самим підтверджує офіційний статус чи позицію. Якщо праведність «зараховується» людям, то це означає, що до них треба офіційно ставитися так, *ніби* вони були праведними і вільними від засудження, хоча, по суті, вони залишаються неправедними у своєму серці та вчинках. Це суперечить усім традиційним релігіям, які стверджують, що ми або живемо праведно, а тому догоджаємо Богові та прийняті Ним, або живемо неправедно – і тоді є відчуженими від Бога. Але цей текст говорить, що Бог може полюбити і прийняти нас *у той час*, коли ми є грішними та недосконалими. Є відома фраза Лютера, що християни є *simul justus et peccator* – одночасно праведними і грішними. Якщо ще залишаються сумніви щодо того, чи це вчення є насправді біблійним, Павло наводить вирішальний аргумент у Римлян 4:5, де говорить про «Бога, Який виправдовує нечестивого». Слово «нечестивий» – в оригіналі «*asebas*» – буквально «той, хто відмовляється поклонятися». Тут бачимо найсміливіший аргумент, що у ту мить, коли людині зараховується праведність (вона стає

виправданою), вона все ще залишається нечестивою! Ми отримуємо статус виправдання не тому, що самі довели своє серце до певного рівня упокорення чи поклоніння. Ми не очищуємо свого життя, щоб заслужити зараховану праведність (тоді вона не була б *зарахованою*). Однак ми отримуємо її навіть тоді, коли все ще залишаємося грішниками.

5. У чому спасальна віра Авраама є для нас зразком

По-перше, він показує нам, що *спасальна віра вірить у євангельську обіцянку*. «Він був увірував в Бога, і це залічено за праведність йому» (вірш 6). Зверніть увагу, що не написано, що Авраам повірив у Бога (хоча він безумовно вірив у Бога). Віра в Бога не є спасальною вірою. (У Якова 2:19 читаємо, що навіть «демони вірять»). Натомість він мав повірити у те, що сказав Бог у Своїй обіцянці спасти. Неможливо повірити Богові, не вірячи в Бога. Тому спасальна віра – це щось інше (щось конкретніше), аніж просто загальна віра в існування Бога чи навіть у доктрини та вчення Біблії.

По-друге, Авраам виявив, що *спасальна віра – це віра у Боже забезпечення, не у наші вчинки*. Авраам не багато знав про те, як Бог забезпечить спасіння для світу. Але двома простими способами Бог показав, що це спасіння не матиме нічого спільно з вчинками Авраама. У всьому цьому діяв Бог. По-перше, Бог показав, що народження Авраамового сина буде чудом. Бог увійде в людську історію та вчинить потужне діло, яке не залежатиме від людей. По-друге, через таємничу «клятву» між шматками тварин Бог показав, що Він виконає Своє спасіння, навіть якщо це означатиме Його власну смерть! Він не вимагав, щоб Авраам клявся чи проходив поміж тваринами, як велів звичай.

Це – найвиразніше з усього доводить, що ця обіцянка повністю залежала від Бога і зовсім не залежала від Авраама. Авраам знав, що він ніколи не може цього заслужити. У нього не було фізичної змоги породити дитину, а також не було моральної змоги породити вірність. Він мусив повністю довіритися Божій обітниці. І він це зробив.

6. Як досвід євангельської віри протиставляється спробам заробити Боже прийняття (вірші 10-12)?

У цих віршах Павло говорить про два типи людей. Перший тип – це ті, що «живуть вірою» (вірш 11). Другий тип – це ті, «хто покладаються на виконання Закону» (вірш 10). Вони «живуть *ним* [Законом]» (вірш 12). Жити «чимось» означає покладатися на це у своєму щасті та реалізації. Те, «чим ми живемо», – це і є вся суть нашого життя. Це те, що дає нам значення, впевненість та ідентичність. «Чим я живу? На чому стоїть моє життя? Якщо я втрачу його, то чи почуватимусь так, ніби втратив життя?» Це ті викривальні запитання, які показують фундамент життя людини.

Якщо ми живемо Законом, то наслідком цього є життя «під прокляттям» (вірш 10). Це глибокий теологічний і психологічний аргумент. З теологічного погляду той, хто каже «Я можу спастися, виконуючи Закон», має бути готовим насправді зазирнути у те, що Закон велить. Щоб любити Бога цілковито, нам треба слухатися Закону *цілковито*, а це неможливо. Павло говорить тим, хто намагається виправдати себе: «Чи справді ви зазирали у *весь* Закон? Чи ви справді збагнули, чого він вимагає? Як же ви збираєтесь його виконати, якщо намагаєтесь отримати ним спасіння?» Це твердження має також глибоке

психологічне значення, що всі, хто намагається «спастися ділами», живуть «під прокляттям» (вірш 10), тобто засудженням. Та, щонайменше, спасіння через діла призведе до сильної тривоги та невпевненості. Ми ніколи не будемо впевнені до кінця, що у своєму житті належною мірою дотримуємося стандартів, якими б вони не були. Це робить нас вразливими до критики, заздрості та страху перед тими, кому це вдається краще. Це робить нас нервовими та боязкими (бо ми не впевнені, на чому ми стоїмо), або ж хвалькуватими й задиркуватими (бо ми не впевнені, на чому ми стоїмо). В обох випадках ми житимемо з відчуттям «прокляття» та засудження.

7. Якщо у вірші 10 написано правду, то як тоді Бог може зараховувати нам праведність, не стаючи при цьому несправедливим (вірші 13-14)? Що означає, що Ісус не просто взяв наше прокляття, але «став прокляттям» за нас?

У Галатів 3:10 Павло цитує Повторення Закону 27:26, де йде мова, що кожен зобов'язаний дотриматися всього Закону, щоб уникнути осуду. Як тоді ми можемо уникнути прокляття, згаданого у віршах 10 та 13, й отримати благословення, про яке написано у 3:14? Звісно, що все це через те, що зробив Ісус. Павло тут кришталево прозоро і, водночас, із глибокою таємницею викладає, що Ісус «став прокляттям за нас» (вірш 13). Павло цитує Повторення Закону 21:23, де написано: «Проклятий усякий, хто висить на дереві...». Зазвичай у Старому Завіті людину страчували побиттям камінням. А тоді тіло вивішували на дереві на знак Божественного відчуження. Людина була проклятою не тому, що її повісили. А її повісили на знак прокляття. Павло проводить паралель із Христом, страта Якого на хресті-дереві показувала, що Він пережив прокляття Божественного відчуження. Там він звільнив нас («відкупив нас») від прокляття Закону. Прийменник «від» означає «замість», «від імені когось». Тобто Він зробив це замість нас. Він отримав прокляття, на яке заслужили ми (вірш 13), щоб ми отримали благословення, на яке заслужив Він (вірш 14). Це двостороннє зарахування. Наші гріхи та прокляття зараховуються Йому, а Його праведність та благословення зараховуються нам.

Ідею зарахування підсилено цікавою фразою «ставши прокляттям» (вірш 13). Варто зауважити, що він «став» прокляттям, а це – щось набагато гірше, ніж «прийняти» прокляття. Як же ж Він *став* прокляттям?

Джон Стотт говорить: «Цей вірш є паралельним до вірша: “Бо Того, Хто не відав гріха, Він учинив за нас гріхом, щоб стали ми Божою правдою в Нім!” (2 Коринтян 5:21)».⁴ Як Христос «став» прокляттям, чи «став» гріхом за нас? Очевидно, що це не може означати, що Христос став нечестивим у Своїй Особі, висячи на хресті. Він не став егоїстичним, жорстоким, бунтівним та злим у серці.

Як же тоді він «став» грішником? Отак: офіційне ставлення до Нього було таким, наче Він був грішником. Ставлення, наче Він був відповідальним за все, за що була б відповідальною нечестива людина. Тому офіційно Він став гріхом. Чому це так важливо збагнути? Бо це підтверджує та пояснює дивовижну річ, яка відбувається з нами, коли ми увіруємо. Якщо Ісус «стає» грішником замість нас, то ми «стаємо» праведними у такий же спосіб. Якщо Його прийняття прокляття означає, що Бог ставиться до Нього як до грішника, тоді наше

прийняття благословення означає, що Бог ставиться до нас як до досконало праведних і непорочних.

У двох словах це означає, що спасіння – це значно більше, ніж прощення. Наші гріхи не просто стираються, наче з дошки. Ми стаємо досконалими в Божих очах. Тепер немає жодного осуду тим, хто в Ісусі (Римлян 8:1).

Напевно, є ще одне значення, як Христос «став прокляттям». Коли Бог вилив свою справедливість на Христа, то Він знищував не лише Свого Сина, Він знищував бар'єр між нами і Ним. Це дивовижно – що більше Бог виливав Своєї святості на Ісуса, то більше любові отримували ми. На хресті святість і Божя любов, які, зазвичай, перебували в напрузі між собою, тепер були в повній, ідеальній співпраці. Що більше виявлялася Його святість, то більше вдовольнялася Його любов. Що більше виявлялася Його любов, то більше вдовольнялася Його святість.

Послання апостола Павла до галатів

Благодать і зростання

Заняття 5 | Читання та роздуми

Читайте з олівцем

«!» – щось, що було для вас корисним.

«?» – є запитання.

Ці матеріали Тимоті Келлер адаптував за книгою «*Динаміка духовного життя*» Річарда Ловлейса. Щоб полегшити використання, подаємо скорочену версію.

1. Виправдання та освячення

У Новому Завіті *виправдання* (прийняття віруючих як праведних в очах Божих через праведність Ісуса Христа, яка їм зараховується) та *освячення* (прогрес у власне святості, що виявляється у їхньому житті) часто є тісно пов'язаними... Однак між ними є суттєва відмінність: виправдання – це досконала праведність Христа, що приписується нам, покриваючи всі недосконалості у нашому житті, і є наче одежею непорочної святості. Освячення – це процес видалення цих недосконалостей, коли ми щораз більше здатні скинути кайдани гріха і зодягнутися в нове життя у Христі (с. 98).

2. Виправдання плутають із освяченням

а) Мізерно мало таких християн, які у своєму житті практикують виправдальну працю Христа. У багатьох розуміння Божої святості та масштабності своїх гріхів є настільки слабким, що вони свідомо бачать мало потреби у виправданні, хоча, якщо копнути глибше, то їхнім життям керує провина й невпевненість. Є чимало й таких, які мають теоретичне розуміння цієї доктрини, але у щоденному житті покладаються на своє освячення, а не виправдання, черпаючи впевненість у тому, що Бог їх прийняв, із власної щирості, свого попереднього досвіду навернення та попередньої релігійної поведінки або ж спираючись на те, що вони відносно нечасто свідомо і добровільно допускали непослух. Мало хто знає достатньо, щоб починати кожен свій день із вихідної точки Лютера: «*Ти прийнятий, сягаючи вірою далеко і заявляючи, що цілком невласлива нам праведність Христа є єдиним підґрунтям для прийняття, спочиваючи у тій якісній довірі, яка зрощуватиме освячення, оскільки віра є активною у любові та вдячності*» (с. 101).

б) Совість, яка не повністю збагнула серйозності свого стану перед Богом, а також величі Божого милосердного забезпечення відкуплення, буде невідворотно впадати у тривогу, гордість, вразливість і в інші прояви несвідомого відчаю, які К'єркегор назвав «хворобою аж до смерті» (с. 102). «[Тож] кожен свій день ми починаємо, отримуючи особисту безпеку не у жертві Христа, а у сьогочасних почуттях чи нещодавніх досягненнях... Оскільки такі аргументи не вгамують людську совість, то ми невідворотно впадаємо або у знеохочення та апатію, або у самоправедність, що дає фальшиве почуття миру» (с. 211).

3. Виправдання як основа для всього освячення.

а) Те, що ми називаємо дефектом освячення людей у Церкві, насправді є наслідком тривалої втрати того, що стосується освячення. Християни, які втрачають упевненість, що Бог любить і приймає їх у Христі без їхніх теперішніх духовних досягнень, підсвідомо є дуже невпевненими людьми, навіть ще більше невпевненими, ніж невіруючі, адже постійно отримують повідомлення зі свого християнського оточення про святість Бога та про праведність, яку вони повинні мати. Їхня невпевненість проявляється у гордості, лютій захисній позиції власної праведності та в оборонній критиці інших. Вони природно ненавидять інші культурні стилі та інші раси, щоб «роздути» відчуття власної безпеки та випустити свій придушений гнів. Вони відчайдушно тягнуться до законницької, фарисейської праведності, але з їхньої фундаментальної невпевненості проростають заздрість, ревнивість та інші розгалуження гріха (с. 211-212).

б) Сьогодні дуже часто чути у колах, які змішують популярну психологію з християнством, що нам треба спочатку полюбити себе, щоб мати свободу любити інших... Але жодна реальна людина не скаже, що легко любити себе чи прощати собі, а тому їхнє прийняття себе мусить бути вкорінене у їхньому усвідомленні, що Бог приймає їх у Христі.... «[Існує так багато доказів із нашого досвіду, які кажуть нам, що ми не є Божими дітьми, але] віра, що перевершує ці докази, може запалитися від полум'я Божої любові, замість того, щоб потайки черпати любов і прийняття себе з інших джерел, – це і є корінням святості». (с. 212-213).

в) Навіть сама вимога освячення, представлена у такому контексті, стає Доброю новиною. Вона дає розуміння про пута, які спотворили наше життя, та про обіцянку звільнення до життя краси та свободи Духа. Місії, які розв'язують проблему гріха лише на поверхні й не можуть вкоренити духовне зростання у союз Христа та віруючого, здатні породити лише самоправедність і відчай... (с. 214).

ОБГОВОРЕННЯ**1. Що допомогло Вам найбільше? Які запитання виникли у Вас після прочитаного?**

2. У пункті 2а Ловлейс згадує два рівнозначні, але протилежні шляхи того, як нам не вдається черпати переваги виправдання. Назвіть їх. [Зверніть увагу: їх також згадано наприкінці пунктів 2б та 3в].

3. Як конкретно ми «перевертаємо» виправдання та освячення? (Тобто перекручуємо Євангеліє).

4. З яких джерел Ви намагаєтеся «потайки черпати любов і прийняття» замість того, щоб «зігрівати себе у полум'ї Божої любові» (3б)? Як ці речі «спотворюють наше життя» та забирають у нас «свободу Духа» (3в)?

¹ Цитовано за Стенлі Воком «Особисте відродження» (Stanley Voke *Personal Revival*, Waynesboro, Ga.: O M Literature), p. 47.

² Гордон Дж. Венхем «Буття 1-15» (Gordon J. Wenham, *Genesis 1-15*, Waco, Tex.: Word Books, 1987), p. 335.

³ Даглас Дж. Му «Послання до римлян» (Douglas J. Moo, *The Epistle to the Romans*, Grand Rapids: Eerdmans, 1996), p. 262.

⁴ Джон Р. В. Стотт «Хрест Христовий» (John R. W. Stott *The Cross of Christ* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1986), p. 345.

Послання апостола Павла до галатів

Євангеліє та Закон

Заняття 6 | Галатів 3:15-25

ВСТУП

Жодне запитання так не кидає виклик християнину, як запитання про взаємини віруючого та Божого Закону. Коли ми чуємо радикальні заяви про спасіння благодаттю, ми відразу ж запитуємо: «Якщо ми є вільними від Закону, чи це означає, що я можу не коритися Божому Закону?» Або ж: «Навіщо тоді мені намагатися жити святим життям?» Яка природа мого зобов'язання (якщо таке є) перед Божим Законом? Саме на ці важливі запитання Павло відповідає у цьому уривку.

ВСТУПНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ

Грецьке слово у віршах 15 та 17, перекладене як «заповіт», – це те саме слово, яке використовується у Старому Завіті для опису тих заповітів, які Бог встановлював із нами. Однак за часів Павла це слово означало здебільшого останню волю, тобто заповіт. Щоб навчити нас про Божі стосунки з нами, Павло використовує ідею «заповіту» у греко-римській юриспруденції. Він пояснює, що заповіт не можна змінити після смерті. Заповідане перейде спадкоємцям, що б вони не робили.

Вірші 19-20 є дуже загадковими: «Він [Закон] учинений був Анголами рукою посередника. Але посередник не є для одного, Бог же один». Ніхто не певен, що Павло має на увазі або як це вписується до дискусії. На щастя, ми розуміємо основний і додаткові аргументи, тому необов'язково розшифровувати ці речення, щоб його осягнути. Деякі коментатори вважають, що Павло каже, що Бог промовляв Закон до свого народу через посередника, головню Мойсея, але обітницю говорив безпосередньо Авраамові. Однак, це не стовідсотково.

У вірші 24 читаємо, що Закон було встановлено нашим «виховником». Грецьке слово в оригіналі – це «*paidagogos*». У часи Павла це був вихователь, зазвичай раб, який наглядав за дітьми замість батьків.

ПРОЧИТАЙТЕ ГАЛАТІВ 3:15-25

1. Який принцип закладено у вірші 18? Порівняйте, що означає «отримати щось за обітницею» на протигагу «отримати щось за законом».

Принцип полягає в тому, що самі концепції «обіцянки» та «закону» є взаємовиключними. Якщо я даю Вам щось, бо я пообіцяв, то це *не* через Вашу поведінку. Якщо я даю Вам щось через те, що зробили Ви, то це вже *не* через мою обіцянку.

Павло тут невблаганний: щось дається або благодаттю, або ділами. Або через обіцянку того, хто дає, або ж через поведінку отримувача. Або одне, або інше.

Про це треба трохи подумати. Щоб обіцянка дала результат, потрібно просто вірити, а щоб закон дав результат, треба його дотримуватися. Наприклад, якщо я скажу Вам: «Мій дядько хоче дати Вам 10 мільйонів

доларів», то єдиний спосіб не отримати гроші – це не повірити в угоду. Якщо Ви просто посмієтеся і поїдете додому замість того, щоб зустрітися з моїм дядечком, то так ніколи й не отримаєте гроші. Але, з іншого боку, якщо я скажу: «Мій дядько хоче залишити Вам у спадок 10 мільйонів доларів, якщо Ви доглядатимете його на старості», тоді Вам доведеться виконати умову, щоб отримати гроші. Подарунок-обіцянка дається лише через віру, але закон-заплата вимагає виконання.

2. Чому Закон Мойсея не міг відкинути чи додати щось до обіцянки, даної Авраамові? (Можливо, Вам треба буде перечитати Буття 15:9-18).

Павло знає, що дехто може зауважити, мовляв, Закон Мойсея з'явився *після* Божих обітниць спасіння Авраамові, а тому вигукне: «Ага! Це все змінює. Щоб отримати благословення Авраама, нам тепер треба буде виконувати Закон Мойсея». Але Павло показує нам тут, що це – хибний висновок.

Він наводить свої аргументи, ілюструючи це на прикладі людського закону. Він вказує на те, що людські контракти є зобов'язальними, які важко або й неможливо скасувати: «...навіть людського затвердженого заповіту ніхто не відкидає та до нього не додає» (вірш 15). Слово, яке використовує Павло – «*diatheke*» (перекладене як «заповіт»), є офіційним терміном. Це, звісно, добрий приклад, оскільки щойно заповіт набуває «чинності» та оформлюється юридично, ми вважаємо його обов'язковим до виконання, незважаючи на будь-які зміни в обставинах. (Наприклад, якщо жінка залишить свій бідній дочці більше грошей, ніж багатій дочці, то такий документ все одно буде дійсним, навіть якщо багата дочка втратить усе своє майно наступного ж дня після смерті матері. Заповіт буде дійсним, якими б не були нові умови). Так само і з Божими обіцянками.

Приклад людського «*diatheke*» у вірші 15, а також принцип «або-або» у вірші 18 і є аргументами Павла. «Закон... не відкидає [нічого], щоб обітницю він зруйнував [=Закон не руйнує обітницю]» (вірш 17). Закон Мойсея не може вилучити щось із Божої обіцянки Авраамові, тим паче прихід Закону не може змінити саму природу обіцянки, що відбудеться надприродне втручання, що прийде Спаситель, що все це буде через благодать, навіть якщо це дорого коштуватиме Богові (Буття 15:9-18). Це потужний аргумент. *Якщо Закон Мойсея прийшов би як шлях до спасіння, то це означало б, що Бог змінив Свою думку.* Це означало б, що Бог вирішив, що нам не треба Спасителя і що Він дасть Своє благословення на основі послуху, а не обіцянки. Але такого не могло бути.

Підведемо підсумки цього аргументу: якщо Закон Мойсея мав бути засобом для спасіння, тоді обіцянка Авраамові не була справжньою обіцянкою. Саме тому Мойсеєвий Закон має іншу мету.

3. Яка ж тоді мета Закону? (Вірші 19-22). (Підказка: що, на Вашу думку, означає, що ми є «в'язнями гріха»?)

Павло показує, що Закон «був даний з причини переступів» (вірш 19), допоки не прийде Христос. Що це означає? Він пояснює цю думку у вірші 22, коли каже: «Та все зачинило Писання під гріх». У грецькому оригіналі це речення дослівно звучить так: «Писання ув'язнило увесь світ гріху». Павло, напевно, згадує свій власний досвід перед наверненням (див. Римлян 7:7-12). Він був

самовдоволенням фарисеєм, аж доки не збагнув заповідь «Не пожадай і не заздри». (У Римлян 7:9 написано, що «заповідь прийшла»). Закон показав йому його моральну неміч. Він усвідомив, що є не просто грішником, а в'язнем гріха – безпомічним, щоб звільнити або вилікувати себе. Це і є метою Закону: він показує нам, що ми не просто «трішки не послушалися» Божої волі, але що ми цілковито у полоні гріха.

Ендрю Джукс описав це так: «Сатана хотів би, що ми довели свою святість Законом, який Бог дав, щоб довести, що ми – грішники».¹ Саме це, ймовірно, й означає фраза «через переступи» (вірш 19). Закон не прийшов розповідати нам про спасіння, але про гріх (переступи). Закон не був посланий як шлях до спасіння, бо він не міг «оживляти» (вірш 21). Він не може дати нам силу бути праведними. Він може тільки показати, що у нас *немає* цієї сили. Саме тому «праведність» не може «прийти від Закону» (вірш 21). Іронія в тому, що якщо ми вважаємо, що можемо бути праведними через виконання Закону, то не збагнули основної суті Закону.

У підсумку Павло каже: «Закон показує нам наш гріх, щоб віруючим була дана обітниця з віри в Ісуса Христа» (вірш 22). Іншими словами, завдання Закону – привести нас до усвідомлення потреби спасіння благодаттю. Тепер Закон не протистоїть обітниці, але, навпаки, підтримує її. Навіть більше, як ми і побачимо далі, цю обітницю можна збагнути лише через дію Закону.

4. Як у віршах 23-25 Павло пояснює, що Закон веде людину до Христа?

Павло використовує дві метафори, щоб описати те, як Закон працює у житті віруючого. По-перше, Закон є сторожем. «Але поки прийшла віра, під Законом стережено нас, замкнених до приходу віри, що мала об'явитись» (вірш 23). Грецькі слова «стережено» та «замкнено» означають військову охорону. По-друге, Павло говорить, що Закон є вихователем – «*paidagogos*». «Тому то Закон був виховником [щоб привести нас] до Христа» (вірш 24). У часи Павла вихователем, зазвичай, був раб, який наглядав за дітьми замість батьків.

В обох випадках – і сторож, і вихователю – обмежують свободу. В обох випадках стосунки із «законом» не є близькими, вони ґрунтуються на винагородах і покараннях. І в обох випадках до нас ставляться, як до маленьких дітей або й гірше. Отже, Павло наводить такі загальні характеристики неєвангельської релігійної системи: (а) відчуття кайданів; (б) безособистісні стосунки з божеством; (в) тривога щодо свого становища перед Богом.

Однак друга метафора (на відміну від першої) показує, що справжня мета Закону є повчальною. Він вказує на щось поза собою, як і вихователю готує дітей до дорослого вільного життя. Закон вказує на життя (а) не під замком, а на свободі; (б) не безособистісне життя, а в особистих стосунках із Богом; (в) не у незрілості, але у зрілості характеру. Є багато місць у Біблії, де читаємо про мету Закону, який вимагає, щоб ми «любили Бога усією душею своєю» і «записали Закон у себе на серці». Закон прагне показати нам нашу потребу, щоб вийти за межі нагород і покарань до мотивації вдячності та любові до Бога як фундаменту для нашого послуху. Тому Закон продовжує наголошувати (якщо ми справді слухаємо), що ми потребуємо праведності, сили й любові до Бога більше, ніж самих себе, та більше, ніж Закону. Нам потрібне спасіння благодаттю.

Джон Стотт описав це так:

«Після того, як Бог дав обітницю Аврааму, Він дав Закон Мойсею. Навіщо? Просто тому, що Йому треба було все погіршити, щоб потім покращити. Закон виявив гріх, провокував гріх, засудив гріх. Метою Закону було... підняти завісу «людського обличчя» й показати, якою насправді є людина зсередини: грішною, бунтівною, винною, під Божим осудом та безпомічною – вона не могла сама себе спасти.

Функція, яку Бог заклав у Своєму Законі, має все ще бути актуальною і сьогодні. Одна із великих помилок сучасних церков полягає у тому, щоб спускати гріх і суд на гальмах. ...Ми нізащо не повинні оминати Закон і відразу переходити до Євангелія. Якщо ми так чинимо, то суперечимо Божому плану в біблійній історії... Жодна людина не може оцінити Євангеліє, якщо Закон спочатку не виявить їй її саму. Лише на чорному-пречорному небі видно зорі, та лише на темному тлі гріха і суду може засяяти Євангеліє».²

Зверніть увагу: багато християн (хоча не всі) можуть засвідчити, що коли вони вперше усвідомили свою потребу в Бозі, то вони проходили через період незрілості, під час якого ставали дуже релігійними. Вони ретельно намагалися виправити свої шляхи та виконували релігійні обов'язки, щоб очистити своє життя. Вони в сльозах «віддавалися» Богові на богослужіннях. Але часто вони просто вирішували бути дуже добрими і дуже релігійними, сподіваючись, що цього буде достатньо, щоб заслужити Божу ласку та благословення. На цьому етапі у них було багато злетів і падінь (як у дітей), вони почувалися добре, даючи якусь духовну обіцянку, та пригнічено, коли їм не вдавалося дотримати її перед Богом. Вони відчували багато тривоги. Вони були, як це описав Павло тут, наче діти під наглядом «вихователя». Вони були на шляху пізнання Бога в Євангелії, але ще не повністю прийшли до цього пізнання!

5. Якщо ми не під «виховником» (вірш 25), чи означає це, що ми можемо жити, як забажаємо? Охарактеризуйте стосунки із Законом на основі спасіння благодаттю, на відміну від спасіння добрими справами.

Наші зусилля задовольнити Бога через послух Закону показують нам, що ми маємо вийти за рамки закону в пошуку системи спасіння. Отже, ми «засвоїли» урок, якого Закон – як вихователь чи як сторож – хотів нас навчити. Чи це означає, що нам більше не треба його слухатися? Ні.

Як ми бачили вище, Закон був нашим «вихователем» до того, як ми знайшли Христа, наче наглядаючи за дитиною, доки вона не виросте. Але проведемо аналогію. Чи полягає суть дитячого виховання в тому, що коли дитина подорослішає, то відкине всі цінності батьків чи вихователя й житиме цілком інакше? Ні. Якщо все буде добре, то дитину, яка виросла, вже не треба буде змушувати до послуху, як раніше. Вона увібрала в себе основні цінності та живе відповідно до них, бо хоче цього.

Павло вказує не на те, що тепер у нас немає жодного стосунку до цінностей Божого Закону, а на те, що вони не є способом отримати спасіння. Він більше не змушує до послуху примусом і залякуванням. Євангеліє означає, що нам більше не треба виконувати Закон з огляду на страх бути відкинутими і плакаючи надію отримати через нього спасіння. Але щойно ми збагнемо, що спасіння – це Божа обітниця, як наші серця переповняться вдячністю та бажанням догоджати Богові й бути схожими на нашого Спасителя. Єдиний

спосіб зробити це – дотримуючись Закону, але коли ми підійдемо до нього з цією новою мотивацією, то станемо *кращими* у своєму послуху, ніж будь-коли. Чому? (а) Якщо ми думаємо, що послух Закону дасть нам спасіння, то ми стаємо емоційно нездатними визнати, наскільки строгим і вимогливим він є. (Наприклад, Ісус у Матвія 5:21-22 говорить, що зневажати когось – це форма вбивства). Лише якщо ми знаємо, що не можемо повністю виконати його, але що Христос зробив це за нас, лише тоді ми зможемо визнати всеосяжність і глибину заповіді. (б) По-друге, вдячна радість – це мотивація, яка призведе до набагато сильнішої витривалості, ніж послух з огляду на страх. Страх перетворює послух на непосильну працю, в якій немає місця для невдачі. У двох словах, ми вже не слухаємося Бога заради себе, використовуючи схему «Закон – спасіння», щоб отримати щось від Бога. Тепер ми слухаємося Бога заради *Нього*, використовуючи зміст Закону, щоб догоджати своєму Батькові та насолоджуватися Ним. Більше про цю мотивацію можна прочитати у Галатів 5.

Закон і благодать співпрацюють у християнському спасінні. Багато людей хоче мати відчуття радості та прийняття, однак не хоче визнавати тяжкість свого гріха. Вони не бажають слухатися Закону, який боляче перевіряє їхні життя та серця.

Але якщо ми не будемо бачити, наскільки ми безпомічні та неймовірно грішні, то послання спасіння не буде підбадьорювати чи звільняти. Допоки ми не знаємо величини свого боргу, то не знаємо й величезної ціни, яку заплатив Христос. Якщо ми вважаємо себе не такими вже й поганими, то думка про благодать ніяк нас не змінить.

Послання апостола Павла до галатів

Діла, слова та серце

Заняття 6 | Вправа

Читайте з олівцем

«!» – щось, що було для вас корисним.

«?» – є запитання.

Ця вправа впроваджує важливу концепцію: наші гріхи *поведінки* приховують фундаментальну відмову від спочинку у Христовому спасінні, а також стимул знайти власне спасіння. У цьому полягає суть читання від Ловлейса на цей тиждень.

«ГРІХ ПІД ГРІХАМИ»

Ось уривок із трактату Мартіна Лютера «Про добрі справи», 1520 р.:

«Усі ті, хто у своїй праці чи стражданнях, у житті чи смерті, не довіряє Його [Божій] ласці, благодаті та добрій волі, але натомість шукає Його ласки в інших речах, або й у самому собі, порушують [першу] заповідь і займаються справжнім ідолопоклонством, навіть якщо й виконали всі інші заповіді, а на додачу мали ще й усі молитви, пости, терплячість і невинність усіх святих разом узятих» (Проповідь 1, Частина X).

Коментар: Лютер говорить, що якщо основою наших стосунків із Богом ми зробимо свої добрі справи, то ми порушуємо першу з десяти заповідей: «Хай не буде тобі інших Богів, окрім Мене». Якщо нам не вдається збагнути та повірити у Євангеліє безкоштовного виправдання завдяки зусиллям Христа, то ми порушуємо першу заповідь. Як таке може бути?

«Якщо ми сумніваємося, чи не віримо, що Бог має щодо нас благодать і що Він задоволений нами, або ж якщо ми презирливо очікуємо, що зможемо задовольнити Його через наші... діла, тоді це [наша згода із Законом] є абсолютним обманом. Ззовні ми шануємо Бога, але всередині встановлюємо себе фальшивим [спасителем]... Поміркуйте, наскільки далекими одне від одного є дотримання першої заповіді лише через зовнішні вчинки та виконання її зсередини [виправдальна віра]. Оце останнє робить нас справжніми, живими Божими дітьми, а інше робить із нас іще гіршого ідолопоклонника та найпримхливішого лицеміра на землі»... (Частина XI та XII).

Коментар: Лютер говорить, що слухаючись Божого Закону без віри, що ми вже прийняті та люблені у Христі, то у всіх наших «добрих справах» ми шукаємо чогось більшого за Ісуса, яке стало б *справжнім* джерелом нашого життєвого сенсу та щастя. Ми покладаємося на свої намагання бути добрим батьком, добрим чоловіком/дружиною, або ж довіряємо власним моральним принципам, своїй релігійній поведінці, служінню іншим – що б це не було, але саме воно стає нашим *справжнім* «спасителем». Якщо ми не впевнені, що Бог справді любить нас у Христі, то ми будемо шукати чогось іншого, щоб отримати фундаментальну значущість і гідність. Саме тому Лютер говорить, що ми вчинятимемо ідолопоклонство (порушення першої заповіді), якщо не будемо щиро довіряти Христу, що ми прийняті, навіть якщо й будемо моральними і слухняними перед Богом.

«А оскільки це заповідь найперша, найвища і найкраща – та, з якої всі інші походять, у якій існують, якою скеровуються та вимірюються, то так само і її плід – віра або ж упевненість у Божій ласці завжди – це те найперше, найвище і найкраще, з якого усе інше має походити, в чому існувати, яким залишатися, направлятися та вимірюватися...» (Частина IX)

Коментар: усі люди грішать насамперед тому, що є грішниками, але чому ми грішимо в конкретних випадках? Лютер вказує, що перша заповідь є фундаментальною для всіх інших. Чому? Бо ми не порушуватимемо заповіді 2-10, якщо хоча б якось не порушимо першої заповіді, тобто не будемо служити якомусь ідолу. Кожен гріх вкорінений у непорядкованому бажанні чогось. Це відбувається, бо замість Христа ми покладаємося на це щось у своїй праведності та спасінні. В момент гріха ми шукаємо щось таке, що може дати нам тільки Ісус. Під будь-яким конкретним гріхом є загальний гріх відмови від шляху «Христос – спасіння» та насолода від того, що ми спасаємо себе самі.

ТЕМАТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ: БРЕХНЯ

Що, якщо Ви помітите, що у вас є звичка брехати? Як Ви їй зарадите?

Моралістичні способи перестати брехати.

Страх: «Мені треба перестати робити це, бо Бог мене покарає. Він мене не благословить».

Гордість: «Мені треба перестати робити це, бо я добрий християнин. Я не хочу бути такою людиною, яка бреше».

Загалом Ви побачите: що більше біблійних принципів Ви вкладатимете в своє серце, то більше воно буде їм противитися. (У Римлян 7:21: «Коли я хочу робити добро, то знаходжу, що зло лежить у мені»).

Євангельський спосіб перестати брехати.

По-перше, запитайте себе: «Чому я брешу в цій конкретній ситуації?» Ми брешемо (чи вчиняємо будь-який інший гріх), бо в цей момент відчуваємо, що є щось, що ми *неодмінно мусимо* мати, тому й брешемо. Однією з типових причин брехні (хоча це зовсім не єдина причина) є та, що ми дуже боїмося втратити свій статус або чиєсь схвалення. Це означає, що «гріх під гріхом» брехні – це ідолопоклонство (в ту мить) людському схваленню. Якщо ми порушуємо заповідь про «неправдиве свідчення», то це тому, що порушуємо першу заповідь про ідолопоклонство. Людського схвалення як джерела власної гідності, значущості та щастя ми прагнемо більше, ніж Ісуса. Під гріхом брехні криється якась невіра серця у Євангеліє (що б ми не говорили собі своїм розумом). Як ми побачимо нижче, все, що ми додаємо до Ісуса Христа як до необхідності мати щасливе життя, стає фальшивим спасінням, псевдоспасителем. Воно буде нас контролювати. Це може бути влада, схвалення, комфорт чи контроль. Єдиний спосіб викоринити свою звичку – це повірити в Євангеліє та визнати, що ми не можемо спастися та бути прийнятими через служіння цьому ідолу, а лише через благодать Ісуса Христа.

Подумайте над цим тематичним дослідженням у світлі цього уривка з Бельгійського Катехизму (1561 р.):

«Саме тому те, що ця виправдальна віра робить [нас] непридатними у... святому житті – це неправда, навпаки, без неї [ми] ніколи нічого не зробили б із любові до Бога, а лише з любові до себе або зі страху засудження» (Стаття 24).

Коментар: доки ми не повіримо в Євангеліє, нашим рушієм у *всьому*, що ми робимо – послух чи непослуху – буде або гордість («любов до себе»), або страх («засудження»). Тільки моральні зусилля без Євангелія можуть просто *стримати* серце, але не можуть по-справжньому *змінити* його. Моральні зусилля – це всього лише «косметичний ремонт» злого серця, щоб воно виробляло моральну поведінку заради власних інтересів. Можна використати страх і гордість, щоб мотивувати людину бути чесною, але оскільки страх та гордість – це також коріння брехні, то це лише справа часу, коли наш «ремонт» дасть тріщину. Лютер мав рацію. Якщо ми виконуємо Закон без глибокої радості у тому, що прийняті у Христі, то ми не слухаємося Бога *заради Бога*. Ми поводимося морально, щоб почуватися в безпеці у своїй «праведності», намагаючись таким чином зробити Бога боржником, щоб Він дав нам комфортне життя. Ми поводимося морально, служачи своєму спасінню самого себе через страх і гордість, які виникли без ідентичності, збудованої на Христі у Євангелії.

ІНШІ СЛОВЕСНІ ГРІХИ ТА ЩО ВОНИ ВИЯВЛЯЮТЬ

1. З якими з цих трьох видів «гріхів язика» Ви маєте найбільше проблем? У якій сфері Вам найважче?

- Розмови про себе: ми захищаємося, замість того, щоб вдячно прийняти критику. Ми хвалимося, замість того, щоб зосередитися на компліментах іншим. (Поміркуйте над Галатів 6:14: «...нехай нічим не хвалюся, хіба тільки хрестом Господа нашого Ісуса Христа»).
- Розмови про інших: ми негарно говоримо про інших частіше, ніж щиро хвалимо їх. Наша критика різка і саркастична. (Поміркуйте над Галатів 5:15: «Коли ж ви гризете та їсте один одного, то глядіть, щоб не знищили ви один одного!»)
- Розмови про життя: нарікання та бурчання замість вдячності та похвали. Більше наголосу на несправедливості, ніж на милосерді у житті. (Поміркуйте над Галатів 5:22-23: «А плід Духа: любов, радість, мир, довготерпіння... лагідність...»).

2. Розгляньте таку цитату від Річарда Ловлейса:

«Коріння святості в тому, що віра, яка перевершує ці докази, може запалитися від полум'я Божої любові, замість того, щоб таємно черпати любов і прийняття себе з інших джерел».³

Без глибокого осягнення Євангелія ми віримо, що спасіння/щастя/благословення залежить від того, ким ми є, чи що ми робимо. Тому кожен «будує свою ідентичність» на чомусь, окрім Ісуса.

Розгляньте подану нижче таблицю категорій, в якій один психолог подає чотири основні способи пошуку значущості та прийняття себе. Кожна з цих чотирьох може стати тим, що ми будемо використовувати, щоб віднайти власну гідність, замість того, щоб покладатися на Ісуса.

Те, що ми шукаємо	Ціна, яку ми платимо	Найбільший страх	Інші часто відчувають	Проблемна емоція
КОМФОРТ (приватність, відсутність стресу, свобода)	Знижена продуктивність	Стрес, вимоги	Біль	Нудьга
СХВАЛЕННЯ (визнання, любов, стосунки)	Менше незалежності	Відмова	Надмірну увагу	Боягузливість
КОНТРОЛЬ (самодисципліна, впевненість, стандарти)	Самотність; спонтанність	Невизначеність	Осудження	Хвилювання
ВЛАДА (успіх, перемога, вплив)	Обтяження; відповідальність	Прийиження	Що їх використали	Гнів

3. Тепер погляньте на обставини, які супроводжують Ваші звичні «гріхи язика». Дайте відповідь на запитання: «Коли я вчиняю цей конкретний гріх, чого я насправді шукаю? Що, за моїми відчуттями, я повинен мати, щоб відчувати себе прийнятим?»

а) Коли Ви захищаєтеся від критики, то чому саме в такий спосіб «зіграєте себе»? (Щоб отримати комфорт, схвалення, контроль, владу чи щось інше?)

б) Коли Ви очорнюєте інших людей, то чому саме в такий спосіб «зіграєте себе»? (Щоб отримати комфорт, схвалення, контроль, владу чи щось інше?)

в) Коли Ви не можете бути вдячними та щасливими, коли життя не йде згідно з Вашим планом, то чому саме в такий спосіб «зігріваєте себе»? (Щоб отримати комфорт, схвалення, контроль, владу чи заради чогось іще?)

4. Подумайте та уявіть собі способи, через які ви зможете черпати свою надію та ґрунт під ногами у Христі і, зрештою, вистояти, коли приходять такі спокуси.

¹ Цитата Джона. Р. Стотта у книзі «Послання до галатів» (Джон Р. В. Стотт in *The Message of Galatians*, Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1968), с. 90.

² Джон Стотт, с. 92-93.

³ Річард Ф. Ловлейс «Динаміка духовного життя» (Richard F. Lovelace, *Dynamics of Spiritual Life*, Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1979), с. 213.

Послання апостола Павла до галатів

Божі діти

Заняття 7 | Галатів 3:26 - 4:7

Павло починає свій теологічний захист Євангелія у розділі 3, демонструючи як Закон Мойсея не суперечив обіцянці спасіння благодаттю, яку Бог дав Аврааму. Закон підготував нас до благодаті, показуючи нам, наскільки ми потребуємо спасіння через Божу обіцянку, а не добрими справами. Тепер у цьому уривку Павло показує, що Закон та Євангеліє – етапи не лише історії відкуплення світу, але також етапи на шляху спасіння кожного у Христі.

ВСТУПНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ

Підсумок уривка

Вірші 26-29 є кульмінацією всього, що Павло говорив досі. Якщо Ісус, «Насіння» (3:19), отримує все обіцяне Авраамове благословення, тоді будь-хто – євреї чи язичники, який належить Христові через віру – автоматично стає спадкоємцем обітниць Авраама. Як же це синівство-спадкоємство передається нам? Через Сина ми офіційно стаємо Божими дітьми (4:4-5), отримуючи новий статус, але через Духа Святого ми отримуємо досвід того, як ставати дітьми Божими (4:6-7).

Чому жінок називають «синами»?

Багато хто ображається через слова чоловічого роду, які стосуються всіх християн – і чоловіків, і жінок. Дехто навіть поспішає перекласти вірш 26 як: «Бо ви всі діти Божі». Але якщо ми поспіхом змінюватимемо біблійну мову, то можемо пропустити революційність та рівноправність Павлових слів. У більшості стародавніх культур дочки не могли успадковувати маєток. Тому слово «син» означало «офіційний спадкоємець». Але Євангеліє говорить нам, що ми усі є синами Божими у Христі. Якщо ми не дозволимо Павлові сказати жінкам: «У Христі ви також є синами, ви також спадкоємці», то ми пропустимо цю радикальну заяву.

Якими є «основні принципи світу» у вірші 3?

У віршах 3 та 4 Павло говорить про «stoichea космосу» – сумнозвісна важка фраза для тлумачення чи навіть перекладу. На цьому занятті значення цього терміну може не бути ключовим питанням у дискусії. Цю фразу зусібіч розтлумачено у нотатках для лідера у наступному розділі, адже вона є необхідною для розуміння подальших аргументів Павла. Якщо запитання виникнуть усе-таки перед вивченням уривка 4:8-20, то можна підготуватися заздалегідь, опрацювавши матеріали заняття 8 вже цього тижня.

ПРОЧИТАЙТЕ ГАЛАТІВ 3:26-4:7

1. Що ми дізнаємося про «синівство» з уривка 3:26-27, а також із опису в 4:1-2?

Принцип вірша 26

У вірші 26 ми одразу дізнаємося про дві речі. По-перше, ми помічаємо, що ми вже є синами. Це не те, чого ми маємо прагнути, це не щось, що дасться нам у майбутньому. Це щось, що ми маємо вже сьогодні. По-друге, можна

помітити, що наше «синівство» дається не всім людям на світі. Ми є Божими дітьми не в тому загальному сенсі, що були створені Ним. Хоча є сенс, в якому всі люди є Божими «нащадками» з огляду на те, що створені на Його образ і подобу (Дії 17:29). Павло, проте, говорить тут про значно глибші стосунки. Друга половина вірша 26 вказує, що ми є Його синами лише тоді, коли маємо «віру в Христа». Саме через віру в Христа Бог усиновляє нас.

«Синівство» у світлі уривка 4:1-2

Щоб проілюструвати наше синівство, Павло використовує приклад маленької дитини, яка є спадкоємцем великого маєтку. Коли дитина є неповнолітньою, то де-факто є рабом, оскільки має слухатися своїх опікунів і вихователів. Але коли дитина виросте, то отримає свій спадок. Вона отримає багатство і зможе вільно його використовувати – це те, що Павло називає «отримати усиновлення» (вірш 5). У цьому є два наслідки: по-перше, наше синівство щонайменше є офіційним статусом. Коли ми стаємо синами, то ми є офіційними спадкоємцями багатства та маєтку свого Батька. По-друге, наше синівство – це плід благодаті. Спадкоємство не заробляють, це не заплата за щось. Воно належить дитині автоматично з огляду на її офіційний статус. Це означає, що благодаттю нам гарантовано і сьогочасні благословення, і майбутню славу.

2. У 3:27 написано, що всі християни «зодягнулися» у Христа. Поміркуйте над такою ілюстрацією. Які є наслідки цього? Що це говорить нам про ходіння у Христі?

Дональд Гутрі пише так:

«Це найулюбленіша метафора Павла (порівняйте Римлян 13:12, Ефесян 4:24, Колоссян 3:12). Але тут (а також і в Римлян 13:14) це дуже сміливе порівняння, адже він прирівнює Христа до одягу. Такий вислів є дивовижним підтвердженням близькості, що існує між Христом і віруючим. Ті, хто зодягається у Христа, не можуть чинити якимось інакше, окрім як діяти згідно з Духом Христовим. Метафора фактично передає значення нового життя. Усе тепер пов'язано з Христом».¹

Ідея, що ми «зодягаємося» у Христа, передає такі значення: (а) наша головна ідентичність – у Христі. Наш одяг говорить людям, ким ми є. Майже кожен тип одягу – це певна форма, яка ідентифікує нас з іншими людьми тієї ж статі, соціального класу чи національної групи. Але говорити, що Христос є нашим «вбранням», означає, що наша основна ідентичність – у Ньому, а не в якихось інших класифікаціях.

(Павло більше говорить про це у наступних віршах). (б) Близькість наших стосунків із Христом. Ваш одяг – це Ваше найближче майно. Ви щомиті покладаетесь на нього, відчуючи своєю захищеність. Він ходить із Вами усюди. Тому кажучи, що Христос є нашим вбранням, ми закликаємо себе до щохвилиної залежності від Христа й екзистенціального знання про Нього. Ми маємо духовно «практикувати Його присутність».

(в) Наслідування Христа. Практикувати присутність Христа – це постійно думати і діяти так, наче ми стоїмо перед Його обличчям. У Біблії про це сказано «ходити перед Ним». Це означає брати Ісуса у кожен сферу свого життя та змінювати її відповідно до Його волі та Духа. Ми маємо зодягатися у Його чесноти та дії. Ми маємо «одягатися, як Ісус». (г) Наше прийняття Богом. Зрештою, одягом себе прикрашають. Він прикриває нашу наготу (див. Буття 3).

Говорити, що Христос є нашим вбранням – це говорити, що у Божих очах ми є люблені, завдяки тому, що зробив Христос задля нашого спасіння.

У підсумку – це дуже смілива та широка метафора для цілком нового життя. Це означає думати про Христа постійно, дозволяти, щоб Його Дух і характер наповнювали всі наші думки, слова та дії. Це щось значно більше, ніж просто дотримуватися правил і постанов! Це навіть більше, ніж просто послух. Це буквально закохатися у Христа, купатися в Ньому, огортатися Ним. У таких спосіб Павло заперечує, що хрещеному християнину потрібно якось додатково посвятити себе Закону Мойсея, щоб отримати або підтримувати повне Боже прийняття.

3. У віршах 4:1-2 Павло змальовує дитину-спадкоємця із дуже заможної сім'ї. Поміркуйте про цей образ. Як він ілюструє стан людини, яка «під Законом»?

У Галатів 3:23-25 Павло говорить про роль опікунів і вихователів у житті римських дітей. Вони піклувалися про дитину від імені батька, однак утримували дитину від близьких справ із ним. Павло використовує цей образ, щоб проілюструвати, як Закон вказує на Бога (показуючи нам наш гріх та потребу), але також і відокремлює та дає відчуття Божої неприступності (показуючи нам наш гріх і потребу).

Тепер у 4:1-2 Павло знову використовує цю ілюстрацію, щоб пояснити новий аспект. Дитину тут зображено спадкоємцем (kleronomos) великого маєтку та багатства. За часів Павла діяв принцип, за яким маленька дитина-спадкоємець (perios) була начебто дуже заможною та могутньою, але на практиці була не більшою за раба. Іншими словами, вона мала багатство, яке належало їй за обіцянкою, а не через якісь заслуги. «Поки спадкоємець дитина, він нічим від раба не відрізняється» (вірш 1). Дитина має вирости, щоб набути обіцяне.

У стародавні часи процес становлення повнолітнім був дуже важливим і чітко окресленим. Римська дитина-спадкоємець до чотирнадцяти років перебувала під опікою вихователів і залишалася під певним наглядом аж до двадцяти п'яти років. До того часу молодь не могла повністю розпоряджатися своїм маєтком.

Як це ілюструє стан людини, яка під Законом? Павло починає зі слів: «Тож кажу я...» (4:1). Це щонайменше означає, що опис стосується всього, що Павло сказав у розділі 3 про незавершеність дії Мойсеєвого Закону. Ця ілюстрація також є вступом до його наступної думки, яка починається у 4:8, що галати втрачають «свободу». Тому приклад Павла, напевно, стосується нас на кількох духовних рівнях. (Різні коментатори говорять про різні рівні, але я думаю, що всі вони є у тексті).

По-перше, це показує нам, що у часи Мойсея народ Божий отримав обіцянку духовної свободи у своєму завіті з Богом, який вони уклали на горі Синай. Але тоді вони все ще не отримали та не відчували її. Бог сказав Мойсеєві та через нього: «І візьму вас Собі за народа, і буду вам Богом» (Вихід 6:7; 19:5). Якщо не брати до уваги кількох винятків, то люди під Мойсеєвим завітом не відчували близькості та свободи, бо засоби та впевненість у прощенні були загальними і розмитими (Євреїв 10:1).

На іншому рівні – це також картина усіх людей. Загадкове посилання у Галатів 4:3 говорить «Так і ми» (це стосується ілюстрації про раба). «Так і ми, поки дітьми були, то були поневолені стихіями світу». Ми детально розглянемо цей вірш на наступному занятті, поєднавши вірш 3 з віршами 8-11, які його пояснюють. Але оскільки більшість галатських християн до навернення не були євреями під Мойсеевим Законом, то Павло говорить, що всі люди є духовними «рабами» до того, як пізнали Христа. Вони в певному сенсі усі є «під Законом», навіть якщо вони ніколи не чули про Біблію чи Мойсея. Ми всі відчайдушно намагаємося жити згідно з якимось стандартом. На нас висить тривога і тягар. Наші стосунки з Богом залишаються «на відстані» або ж їх зовсім немає.

Зрештою, є третій рівень – зображення того, як навіть християни можуть не цілком відчувати свободу і радість свого спасіння. Як і за Мойсея, стосунки людей і Бога можуть бути дещо віддаленими та обтяженими, тому християни можуть не до кінця досягати близькості і свободу Євангелія. Вони можуть певними способами продовжувати бути рабами замість того, щоб бути всиновленими синами Божими. «Та тоді, не знаючи Бога, ви були рабами... А невже тепер знову хочете рабства?» (4:8-9). «Тож стійте в ній та не піддавайтеся знову в ярмо рабства!» (5:1). Іншими словами, хоча у Євангелії ми маємо багатство і повноту, хоч ми є всиновленими дітьми Божими, маючи повний і прямий доступ до Бога, однак ми все ще можемо повертатися до старої схеми доступу до Бога – через наші добрі справи та моральні заслуги. І тоді нам не вдається усвідомити свій спадок.

Основна загальна суть така: Євангеліє – це наше «повноліття», воно приводить нас до повного відчуття тих речей, які було нам обіцяно. Без нього обіцянки так і залишаються обіцянками. Ці перші два вірші знаменують те, що Павло тепер переходить від теологічного обґрунтування до практичного застосування. Він покаже нам, як на власному досвіді відчувати все те, що обіцяє нам Євангеліє.

4. Що Павло говорить у вірші 28? Як ця радикальна єдність у вірші 28 плавно впливає з вірша 26?

Що він говорить?

Цей дивовижний уривок не говорить, що всі ми є ідентичними, що всі наші відмінності були стерті. Це, наприклад, не означає, що греки повинні відмовитися від унікальностей грецької культури та свідомості, щоб стати такими ж, як євреї (власне це один із пунктів Писання!). Це не може означати, що не повинно бути відмінностей між чоловіком і жінкою у тому, як ми живемо. З Ефесян 5-6 та Колосян 3 зрозуміло, що Павло не мав наміру стирати різні обов'язки та практики різних культур, класів і статей. (Дехто вважає, що Галатів 3:28 суперечить Посланням до ефесян та колосян, але ці уривки можна прочитати так, щоб там не було суперечностей).

Павло не говорить, що ми всі ідентичні чи взаємозамінні, але радше, що всі ми – «одно». Тут ми найчіткіше бачимо радикальні соціальні наслідки Євангелія. Це радикальне твердження полягає в тому, що будь-які двоє християн мають між собою більше спільного, ніж нехристияни тієї ж статі, соціального статусу чи раси. Це означає, що всі мури, які роз'єднують людей і роблять їх супротивниками, доценту руйнуються у Христі.

Зазвичай таких мурів, які розділяють людей, що руйнуються у Христі, є три. (а) Культурний мур («Нема юдея, ні грека»). Культурні поділи не мають місця у Христовій Церкві. Людям з одного культурного оточення не потрібно переймати іншу культуру, щоб Бог їх прийняв. Тому ми маємо приймати одне одного без зверхності однієї культури над іншою. Всередині Церкви ми повинні дбати про любов одне до одного поза расовими чи культурними бар'єрами. (б) Класовий мур («ані раба, ані вільного»). Економічний поділ також не мав би проникати в Церкву. Люди не повинні ототожнювати себе за класами (як це діє у світі). Вбогий робітник зі скромною зарплатою не повинен почуватися нижчим; не треба також цуратися і багатих. (в) Статевий мур («ні чоловічої статі, ані жіночої»). За часів Павла цей мур був чи не найміцнішим. Жінки вважалися у всьому нижчими за чоловіків. Навіть зараз застосування цього принципу є вибуховим та контрверсійним. Але він і був надзвичайно революційним. Жінки є рівними у Христі перед Богом, тому вони повинні вважатися такими ж обдарованими та здібними з кожного огляду, як і чоловіки.

Зверніть увагу: природно запитати, як Павло розумів застосування вірша 28 на рівні цілого суспільства. Чи слова «ні раба, ні вільного» були заклик до скасування рабства? Якщо так, то чому він говорить рабам бути старанними у своїй праці в Посланні до ефесян 6 та до колосян 3? Найкраща відповідь – це помітити, що його аргумент у вірші 28 – це радикальна рівність між людьми у Христі. Наслідки для ширшого суспільства були такими ж, але ці наслідки мали проявитися з часом. Наприклад, у більшості стародавніх суспільств існував закон «первородства».

Згідно з ним старший син успадковував практично увесь маєток сім'ї. У цьому уривку Павло апелює до цієї традиції та каже усім християнам, чоловікам і жінкам, що вони є рівноправними Божими спадкоємцями, спадкоємцями всього, що успадкував Ісус. Звісно, у цих віршах Павло не скасовує закон первородства. Ця проблема для нього не є основною. Але очевидно, що ті християнські сім'ї, які почали мислити так, що це кардинально відрізнялося від язичницьких культур, почали покидати таку практику первородства. У ході історії ця Павлова істина не могла не вплинути на ширше суспільство. Свобода Євангелія змінить наше ставлення до всього в житті. Однак у своєму навчанні Павло не вбачав широкі соціальні зміни своєю основною проблемою. Він тільки хотів, щоб Євангеліє зруйнувало мури у християнській спільноті.

Як єдність вірша 28 впливає з вірша 26?

До цієї єдності приводить Євангеліє благодаті. Як? По-перше, добра новина Євангелія творить єдність. Привілеї, які ми отримуємо у Євангелії (синівство 3:26; Духа, 3:14; досконалу праведність 3:10), є такими колосальними, що перевершують найкращі земні багатства, які ми можемо заслужити чи успадкувати. По-друге, погана новина Євангелія творить єдність. Як ті, хто отримали благодать, ми знаємо, що наше благословення є незаслуженим, тому зникає наша гордість за расу, статус чи стать. Ми знаємо, що ми є грішники, як і всі інші.

5. Які дві основні речі Бог послав Ісуса сповнити відповідно до Галатів 4:4-5? У чому ці дві речі є схожими? Що буде, якщо ми пам'ятатимемо першу, але забудемо другу?

По-перше, Він «викупив підзаконних» (вірш 5), усунувши будь-яку

відповідальність, покарання та борг. Для Павла слово «підзаконний» є складним терміном. Він означає, що, по-перше, ми офіційно «під» Законом, у тому сенсі, що ми маємо бути праведними перед Богом або ж загубимося. По-друге, ми також «під» ним духовно, в тому сенсі, що наші серця безпомічно зосереджені на тому, щоб виконувати Закон, щоб заслужити Божу ласку. Це тягар, стандарт, який неможливо виконати. Тому, в певному сенсі, ми «належимо» Закону – ми під його владою.

Павло говорить, що Ісус «родився від жінки». Він прийшов, як звичайна людина. Але Павло одразу додає, що він «став під Законом». Павло згадує про втілення Ісуса, щоб ствердити, що Він народився (як і всі люди) зобов'язаним перед Божим Законом. Але Ісус цілковито «відкуповує тих, хто під Законом». Це те саме слово, що й слово «відкупив» у 3:13. Воно означає «забезпечити визволення раба від його рабовласника, заплативши за раба повну ціну». Тут «рабовласником» очевидно виступає Закон. Ісус звільняє нас від нього за тією ж схемою, як раб звільняється від свого хазяїна – Ісус «платить повну ціну» Закону. Це мусить означати, що Ісус повністю виконує всі вимоги Закону до нас. Ісус заплатив усе, що ми заборгували. Неоплачених боргів не залишилося.

По-друге, як наслідок, Ісус здобуває для нас «усиновлення» (вірш 5), тобто ми отримуємо всі ті права, які належать синам. Це знову ж таки юридичний термін. У греко-римській (але не єврейській) юриспруденції бездітний заможний чоловік міг усиновити одного зі своїх слуг. Коли таке відбувалося, то слуга переставав бути рабом і натомість отримував усі фінансові та юридичні привілеї (у його володінні та у зовнішньому світі) сина та спадкоємця. Хоча за народженням та природою він є рабом, що не має стосунків з отцем, тепер він отримує офіційний статус сина. Про цю дивовижну метафору пише Френсіс Лаял:

«Глибока істина римського усиновлення полягала в тому, що приймака [того, кого всиновлювали] позбавляли його попереднього стану та вводили у нові стосунки – стосунки сина і батька.² ...Усі його старі борги скасовувалися. В певному сенсі починалося його нове життя у складі нової сім'ї. [З одного боку, новий батько] володів усім маєтком [нового сина], контролював його особисті стосунки і мав право дисциплінувати його. З іншого боку, батько був відповідальним за всі його дії, а також обидва були зобов'язані взаємно підтримувати один одного».³

Яким чином свобода від відповідальності та синівські права – це одне і те ж? Це два боки однієї медалі. Якщо ми усвідомимо, як усе це було досягнуто: наші діла офіційно зараховувалися Ісусові, а Його – нам, тоді ми збагнемо, чому воно сплетене воедино. Щоб зняти з нас офіційне звання грішників, які заслуговують на засудження, Ісус дав нам офіційний статус синів, які заслужили великого багатства і честі! Ці дві речі приходять разом через Нього і лише разом вони дають повну картину того, що Христос зробив для нас.

Однак дуже легко (і дуже поширено) думати про своє спасіння лише в рамках першої умови, а не другої – тобто лише про прощення гріхів, а не про отримання Його прав і привілеїв. Ми схильні думати, що Христос тільки пробачив нам і зняв з нас офіційну відповідальність. Коли ми так думаємо, то «спасаємося благодаттю наполовину». «У нас є прощення, – думаємо ми, – тож тепер нам треба жити добрим життям, щоб заслуговувати та підтримувати Божу ласку і нагороди». Цей текст показує нам, що Христос не лише забрав

прокляття, яке ми заслужили, але й дав нам також і благословення, на яке заслужив Він. Нам забезпечені Божою славою і нагорода такою ж мірою, як і прощення. Можна використати іншу ілюстрацію: спасіння Ісуса – це не просто прощення та звільнення від смерті. Ісус дає нам найціннішу медаль слави. Нас сприймають як героїв, наче ми звершили дивовижні подвиги.

Якщо ми не пам'ятатимемо цього, то перебуватимемо в тривозі та навіть впадемо у відчай, якщо згрішимо чи спіткнемося. Нам здається, що наші гріхи було стерто, але тепер Боже ставлення до нас і те, чи Він нас приймає, залежить від наших учинків. Однак це не так. Коли син стає спадкоємцем, то його спадок є гарантованим. Це не приз, який потрібно виграти. Він йому належить. Так само – і з нашим спасінням.

6. Про які привілеї синівства читаємо у Галатів 4:6-7?

Є дві основні категорії «прав» або привілеїв: по-перше, близькість у стосунках. Ми виголошуємо «Авва, Отче». «Авва» – це арамейське слово, що означає «батько». Але це пестлива форма – «тату», «таточку». Таке звертання доречне лише у найближчих стосунках між батьком і дитиною. По-друге, володіння майном. Син є «спадкоємцем». Слуга міг бути всиновленим лише з однієї причини – відсутність спадкоємця у батька. Саме тому людина, яку зображає Павло, має офіційне право на весь маєток батька – так, ніби «він його народив». Поміркувавши, ми можемо виокремити наслідки для кожного з цих привілеїв.

Близькість у стосунках. (1) Ми можемо бути впевнені, що Божу любов нам забезпечено. Впевнені так само, як дитина, яка не хвилюється, що її можуть «звільнити» за порушення правил, бо знає, що, коли щось трапиться, батьківське серце пригоратиметься до зажуреної дитини ще більше, а не менше. Тому ми знаємо, що Божою любов до нас є глибокою та не ґрунтується на нашій поведінці. (2) Ми маємо доступ до Бога у молитві. Христос здобув для нас Божу близькість. Ми можемо розмовляти з Ним особисто і у молитві мати доступ до Його присутності та серця.

Влада над майном. (1) Є впевненість і сміливість. Ми не ходимо у страху перед кимось або чимось, бо наш Батько є Володарем усього! Бог шануватиме нас так, як і Свого Єдинородного Сина. Отже, ми живемо з високо піднесеною головою. Християни тепер також мають нову владу над гріхом і дияволом, що ми більше побачимо у наступних уривках. Наше синівство проганяє страх, у який закорінено багато наших гріхів. (2) У нас є гарантія Божої слави. Дж. І. Пакер пише:

«Доктрина усиновлення говорить нам, що сама суть нашого обіцяного спадку – це частка у славі Христа. У всіх сферах ми станемо такими, як і наш Старший Брат. А гріх, смерть, подвійне прокляття Божого доброго творіння в моральному та духовному вимірі – все це буде в минулому. "Співспадкоємці Христові... щоб разом із Ним і прославитись" (Римлян 8:17). "Улюблені, ми тепер Божі діти, але ще не виявилось, що ми будемо. Та знаємо, що, коли з'явиться, то будемо подібні до Нього" (1 Івана 3:2)».

Зрештою, приголомшливим результатом «синівства» є те, що Бог тепер ставиться до нас так, наче це ми зробили все те, що зробив Ісус. Він ставиться до нас, ніби ми є «синами єдинородними», як Ісус. Ісус дуже

буквально говорить у Своїй молитві Первосвященника в Євангелії від Івана: «Отче..., [прагну] щоб пізнав світ, що послав Мене Ти, і що їх полюбив Ти, як Мене полюбив. Бажаю Я, Отче, щоб і ті, кого дав Ти Мені, там зо Мною були, де знаходжуся Я...» (Івана 17:23-24). Усе це опосередковано виражає слово «Авва». Використання цього слова є дуже важливим для Христа. Навіщо Павло використовує сталий арамейський вислів у посланні до грецькомовних галатів, які, напевно, не знають арамейської? (Арамейською говорили у Палестині, ось чому Павло додає грецький переклад слова: «Авва, Отче»).

Важливість цього слова полягає в тому, що Христос вживав його, спілкуючись зі Своїм Батьком (див. Марка 14:36). Це було сміливе і прийнятне слово, яке Ісус використовував, щоб наблизитися до Живого Бога. Коли Павло говорить, щоб і ми вживали його, то виразно стверджує, що ми офіційно успадкували «права» Самого Ісуса. Ми можемо мати доступ до Бога, ніби ми є такими ж прекрасними, героїчними та вірними, як Ісус. Ми є Його співспадкоємцями (Римлян 8:17). Тепер ми «виглядаємо так, як і Він» перед Отцем.

7. У чому полягала місія Духа відповідно Галатів 4:6-7? Як вона відрізняється від місії Сина? (Прочитайте паралельний уривок у Римлян 8:15-16).

Є паралель між віршем 4 («Бог послав Свого Сина») та віршем («Послав Духа»). Ми побачили що місія Сина полягала в тому, щоб забезпечити нам легальний статус синівства. На противагу цьому бачимо, що місія Духа – забезпечити для нас власне відчуття нашого синівства. Це не схоже на місію Сина. Зусилля Сина дають нам об'єктивний легальний статус, який ми можемо «мати», незалежно від наших відчуттів. Але місія Духа відрізняється. Дух дає нам радикально суб'єктивний досвід. Які ж його ознаки та характеристики?

По-перше, Павло говорить нам, що Дух спонукає нас «викликувати» Авва. Грецьке слово «krazdon» – це дуже сильне слово, яке означає «ридання, гучний плач». Воно зачіпає глибокі почуття та емоції. По-друге, ці «викликування» стосуються нашого молитовного життя. Як і дитина не готує своїх розмов із батьками, так і християни у молитві відчувають цю дію Духа спонтанно та реально. Молитва стає вже не просто механічною чи формальною, але сповненою тепла, любові, волі та навіть – як не дивно! – красномовства. По-третє, ці «викликування» передають відчуття справжньої присутності Бога. Коли з'являється проблема чи питання, діти автоматично звертаються до батька – так і християни відчувають дію Духа, через реалістичну, неймовірну близькість Бога. По-четверте, Авва вказує на впевненість у любові та запевненні нашого прийняття. Дитина не сумнівається у тому, що обійми Батька є для неї відкритими і що там вона у цілковитій безпеці – християни відчувають таку ж дію Духа і мають неймовірну сміливість і впевненість, що Бог любить їх безмежно.

Отож, зусилля Сина прикладено до нас ззовні. Це те, що ми можемо мати без відчуттів. Але дія Духа є внутрішньою. Любов'ю Отця вона зворушує наш розум, емоції та волю. Тому про повноту Духа не можна «заявити» – її треба відчути.

8. Як пов'язані дії Сина і Духа (вірш 6)? Як ми можемо відчувати більше дії Духа? Поділіться своїм досвідом цієї дії Духа.

По-перше, нам потрібно пам'ятати основний принцип. Дія Духа відбувається через дію Сина (вірш 6). Іншими словами, цей глибокий суб'єктивний досвід ґрунтується на об'єктивній істині, а не навпаки. Чому важливо це зрозуміти? Бо такою є природа християнського досвіду: «Істина засяяла».⁴ В Ефесян 1:17 Павло молиться, щоб ефесяни мали «Духа премудрості та відкриття для пізнання Його». Як це відбувається? «Я молюся... щоб Він просвітив очі вашого серця, щоб ви зрозуміли...». Таку ж структуру бачимо і в інших його молитвах за ефесян, зокрема у Посланні до ефесян 3:16-19. Завдання Духа – взяти доктринальні істини та «запалити їх, щоб вони засяяли» в «очах нашого серця».

Практично це означає, що нам не треба просто сидіти і просити Бога послати нам відчуття Його запевнення. Нам не треба «тужитися», щоб штучно викликати почуття. Цим ми руйнуємо зв'язок між віршами 6-7 та 4-5. З іншого боку, не треба також вивчати Боже Слово суто академічно, шукаючи лише інформацію. Не треба вивчати його, не маючи бажання підкоритися його силі. Інакше ми зруйнуємо зв'язок між віршами 4-5 та 6-7. Дух діє тоді, коли ми обмірковуємо доктринальні істини у поклонінні та застосовуємо прочитане. Коли ми роздумуємо, вивчаємо, опрацьовуємо та насолоджуємося в істинах Божого Слова, Святий Дух починає перетворювати їх на трепетливі, бентежні, лікувальні та осяйні.

Джонатан Едвардс говорить про корінь кожного людського вчинку і називає це «бажаннями». Це щось значно глибше, ніж відчуття. Це те, чого людина прагне або що ненавидить усім своїм єством. Бажання стають основним джерелом наших відчуттів та вчинків. Саме тому Дух бере євангельські істини та повільно прищеплює їх у коріння нашої душі, тим самим породжуючи нові бажання, в яких Божа краса і любов будуть для нас ціннішими понад усе.

Які конкретні кроки ми можемо зробити, щоб мати глибше відчуття свого синівства? Погляньте на те, про що йдеться у самому тексті.

1. Нам потрібно присвячувати багато часу вивченню того, що робить Син, і просити, щоб Дух зробив це «справжнім» для нас. Тісний зв'язок віршів 4-5 та 6-7 означає, що нам треба навчитися роздумувати про Біблію. Це відбувається на перетині молитви і вивчення Слова (див. розділ «Читання та роздуми»).
2. Нам треба протягом дня спонтанно «викликувати» до батьківської любові Бога. Іншими словами, ми маємо аналізувати та вирішувати проблеми щоденного життя, згадуючи Його Батьківську любов. Це означає щоразу питати себе: «Чи живу я наче раб, який боїться Бога, чи як дитина, що впевнена у батьківській любові?» Дуже часто, коли ми будемо взивати до Бога впродовж дня, Дух «прийде свідчити разом» (Римлян 8:16) і наповнить наші серця допомогою і запевненням.

Послання апостола Павла до галатів

Усиновлення у Христі

Заняття 7 | Читання та роздуми

Читайте з олівцем

«!» – щось, що було для вас корисним.

«?» – є запитання.

ЧАСТИНА 1. РОЗУМІННЯ НАШОГО УСИНОВЛЕННЯ

А. Важливість усиновлення

Поняття, що ми є Божими дітьми, Його рідними синами та дочками, є центральним рушієм християнського життя. «Наше синівство для Бога є вершиною Творіння та метою відкуплення».

– Сінклер Фергюсон «Діти Бога Живого»⁵

Якщо Ви хочете оцінити, наскільки добре людина розуміє християнство, запитайте її, що вона думає про Божих дітей і Бога як Батька. Якщо така думка не спонукає та не контролює її поклоніння та молитви, а також не є визначальною для світогляду всього її життя, то це означає, що така людина зовсім не розуміє християнства...

[Усиновлення] – це найвищий привілей, який пропонує Євангеліє... Я чув доволі серйозні аргументи, що думка про Божественне батьківство нічого не означає для тієї людини, земний батько якої був недобрим, немудрим, нелюблячим, а також для людини, яку виховували без батька...

Але це безглуздо. Твердження, що порівняння перешкоджають формуванню позитивних концепцій, – це просто неправда... Правда в тому, що в усіх нас є позитивне уявлення про ідеал батька, завдяки якому ми оцінюємо наших земних батьків і батьків інших людей [як же ще ми можемо бути нещасливими через поганих батьків?]. Можна з упевненістю сказати, що немає такої людини, яку думка про досконалого Небесного Батька відштовхувала б чи здавалася б безглуздою».

– Дж. І. Пакер «Знати Бога»⁶

Б. Заперечення та спотворення усиновлення.

У Біблії немає ідеї, що ми всі є Божими дітьми... Подарунок синівства – це подарунок Бога. Він стає нашим не тоді, коли ми народжуємося, а коли народжуємося згори. "А всім, що Його прийняли, їм владу дало дітьми Божими стати, тим, що вірять у Ймення Його, що не з крові, ані з пожадливості тіла, ані з пожадливості мужа, але народились від Бога" (Івана 1:12-13). Тому синівство для Бога – це подарунок благодаті. Це не природне, але усиновлене синівство і Новий Завіт яскраво його зображає».

– Дж. І. Пакер «Знати Бога»⁷

В. Визначення усиновлення

Усиновлення – це не зміна природи, а зміна статусу. Якщо ми не зможемо збагнути цю істину, то втратимо значення свого усиновлення... Усиновлення – це декларація Бога щодо нас. Її неможливо скасувати, вона цілком залежить від Його благодатного вибору. Він каже: «Ти – син Мій, сьогодні Я привів тебе у Свою сім'ю».

– Сінклер Фергюсон «Діти Бога Живого»⁸

«Глибока істина римського усиновлення полягала в тому, що приймака [того, кого усиновлювали] позбавляли його попереднього стану та вводили у нові стосунки – стосунки сина і батька...Усі його старі борги скасовувалися. В певному сенсі починалося його нове життя у складі нової сім'ї. [З одного боку, новий батько] володів усім маєтком [нового сина], контролював його особисті стосунки і мав право дисциплінувати його. З іншого боку, батько був відповідальним за всі його дії, а також обидва були зобов'язані взаємно підтримувати один одного».

– Френсіс Лаял «Раби, громадяни та сини»⁹

Г. Біблійна теологія усиновлення

«Бог і релігія не стали меншими, ніж були. Старозавітне одкровення Божої святості та вимоги до упокорення людини постійно зустрічаються в історії. Але щось було додано. З'явився новий фактор. Новозавітні віруючі ставляться до Бога як до свого Батька».

– Дж. І. Пакер «Знати Бога»¹⁰

«За свідченням нашого Господа, в Євангеліє від Івана, батьківські стосунки Бога з Ним охоплювали такі чотири напрямки: [1] по-перше, батьківство передбачає владу. Батько велить і розпоряджається. Те, до чого Він закликає Свого Сина, передбачає цілковитий послух волі Отця. (6:38; 17:4; 5:19; 4:34). [2] По-друге, батьківство містить у собі любов. «Отець любить Сина», «Отець полюбив Мене» (5:20; 15:9-10). [3] По-третє, у батьківство входить спілкування. «Я не один, бо зі Мною Отець». «Той, Хто послав Мене, не залишив Мене Самого» (16:32; 8:29). [4] По-четверте, батьківство охоплює славу. Бог хоче звеличувати Свого Сина. «Отче, прослав Сина Свого». «Отець увесь суд віддав Синові, щоб усі шанували Сина» (17:1; 5:22-23). Усе це поширюється і на Божих усиновлених дітей. В Ісусі, через Ісуса та під Ісусом, своїм Господом, вони мають любов, керування, опіку та славу від свого небесного Батька. [«Отче, [прагну] щоб пізнав світ, що послав Мене Ти, і що їх полюбив Ти, як Мене полюбив. Бажаю Я, Отче, щоб і ті, кого дав Ти Мені, там зо Мною були, де знаходжусь Я, щоб бачили славу Мою, яку дав Ти Мені, бо Ти полюбив Мене перше закладин світу» (Івана 17:23-24)].

– Дж. І. Пакер «Знати Бога»¹¹

ЧАСТИНА 2. ВІДЧУТТЯ СВОГО УСИНОВЛЕННЯ

А. Статус, який мають християни

«Бог послав Свого Сина, що родився від жони, та став під Законом, щоб викупити підзаконних, щоб усиновлення ми прийняли» (Галатів 4:45).

Б. Досвід, який можуть мати християни

«А що ви сини, Бог послав у ваші серця Духа Сина Свого, що викликає: Авва, Отче!» (Галатів 4:6).

«Бо не взяли ви духа неволі знов на страх, але взяли ви Духа синівства, що через Нього кличемо: Авва, Отче! Сам Цей Дух свідчить разом із духом нашим, що ми діти Божі» (Римлян 8:15-16).

В. Яким є відчуття синівства?

«[Ми всі від природи] не здатні повірити, що спасіння дано нам тільки з благодаті та любові Бога... Ми часто не усвідомлюємо наслідки цього. Ми є синами, але над нами висить загроза, щоб думати так, як наймані слуги. І ця небезпека є навіть більшою, бо якщо диавол не зможе нічого більше вдіяти, щоб зіпсувати нашу радість у Христі, то він намагатиметься нав'язати нам те, що наші праотці називали

“неволею рабського духу”... Саме тому [Бог послав нам] Духа усиновлення. Що це? Павло говорить:

«Бо не взяли ви духа неволі знов на страх, але взяли ви Духа синівства, що через Нього кличемо: Авва, Отче! Сам Цей Дух свідчить разом із духом нашим, що ми діти Божі» (Римлян 8:15-16).

Павло каже про Духа Святого, Який приводить нас до глибоко вкоріненого переконання, що ми насправді є Божими синами. Якщо це факт, що Бог усиновив нас у Свою сім'ю, то Дух запевняє нас у цій істині та дає нам змогу жити у задоволенні від такого рясного духовного благословення... Бог посилає Свого Духа у наші серця, даючи нам глибоку духовну та психологічну безпеку, яка ґрунтується на об'єктивному факті, що наші гріхи прощено і що ми належимо Господеві».

– Сінклер Фергюсон «Діти Бога Живого»¹²

«Авва» – це слово, яким діти кликали свого батька. Дитина не часто називає батька «батько», вона вживає такі слова, як «тато», «татко», «татусь». Саме це значення представлено у слові «Авва». Це слово, яке могло зринуть з уст малої дитини... Але також зверніть увагу на слово «викликуємо». Ми викликуємо «Авва, Отче». Це дуже сильне слово і цілком очевидно, що апостол навмисно його вживає. Воно означає «гучний плач». Воно виявляє глибокі емоції. Що ж тоді воно означає? Найімовірніше, йдеться про те, щоб знати Бога по-справжньому. Бог більше не є далеким Богом... Він не просто Бог, у Якого ми віримо лише розумом, теологією, теорією чи доктринами. Усе це роблять ті, хто зовсім не є дітьми Божими. Наше поклоніння та молитви є спонтанними. Як дитина, яка, побачивши батька, вигукує “Авва!” Але окрім такої спонтанності є ще також і впевненість! Маленька дитина має впевненість. Вона цього не аналізує, але вона знає, що «Авва» – її тато. Дорослі можуть стояти осторонь, поводитися офіційно, а мале дитя біжить, поспішає і обіймає тата за ноги. У дитини є право, якого немає більше ні в кого. Це все відбувається інстинктивно. Ми викликуємо «Авва, Отче».¹³

– Д. М. Ллойд-Джонс «Послання до Римлян 8:5-17»

Г. Приклад відчуття («духу») синівства

Проблема: я не вірила, що Бог полюбив мене з огляду на життя, смерть і воскресіння Христа і...

Результат: [тому] я не могла повстати віч-на-віч перед ризиком усвідомлення, що мої гріхи є моєю відповідальністю. Отож, [1] намагаючись очистити свою совість, звинувачуючи інших, я [2] «ввікнула додаткові двигуни» і завалила себе роботою та обов'язками. Або ж, говорячи мовою Лютера: я була сповненою активної праведності. Я займалася зовнішньою діяльністю і черпала з неї добре відчуття про себе, а також судила інших за моїми власними стандартами.

Поворот: але тепер я зрозуміла, про що говорив Лютер: «У праведності віри ми нічого не можемо зробити. Ми не даємо Богові нічого, ми можемо тільки прийняти від Нього щось і дозволити Йому працювати у нас». Це те, що він назвав «пасивною праведністю» – тією праведністю, яка зараховується нам через віру. Це була Христова праведність, куплена за ціну Його крові на хресті. Це я отримала вірою. Мені важко було мати особисту віру в Христа, бо я не відчувала цілковитого прощення. Але тепер я віддала свої справжні гріхи разом зі своїм ставленням до покладання на себе, а також перекладанням вини на інших – усе це я віддала справжньому Спасителю, і Він простив їх усі... Як чудово відчувати безумовну любов Святого і праведного Бога».¹⁴

– Роуз Марі Міллер «Від страху до свободи»

ЧАСТИНА 3. ВТІЛЮВАТИ СВОЄ УСИНОВЛЕННЯ В ЖИТТІ

«Жити вірою» – це не просто мати загальне «позитивістське ставлення» до життя. Це – навмисні спроби запалити серце знанням про те, ким ми є у Христі, та жити відповідно до цього. Пакер підсумовує: «Синівство має бути основною думкою у кожній сфері».¹⁵ Ось усі відповідальності та обов'язки християнського життя, які впливають із синівства.

А. Відповідальності усиновлених дітей

1. Нова мотивація

«Якщо не батьківська любов, то що спонукатиме дитину насолоджуватися ним?»

– Джон Оуен «Спільність з Богом»¹⁶

«Досконала людина ніколи не діяла б через відчуття обов'язку. Вона завжди хотіла б чогось доброго більше, ніж чогось поганого. Обов'язок – це такий же замітник любові (любові Божої та інших людей), як і милиця є заміником ноги. Більшості з нас час від часу може бути потрібна милиця, але безглуздо користуватися милицями, якщо наші ноги (любов, смаки, звички тощо) можуть самі здолати шлях».

– К. С. Люїс «Листи»¹⁷

2. Послух

[Нагірна проповідь] навчає християнської поведінки, не даючи масштабної схеми правил і казуїстики, щоб можна було виконати все механічно. Вона вказує на шлях, на Дух, напрямки, принципи та ідеали, за допомогою яких християнин має визначати свій життєвий курс. Часто зазначають, що це цілком відрізняється від меркантильно-консультативних вказівок єврейських законників та книжників часів Ісуса. Це також те, що батьки постійно намагаються прищепити своїм дітям: конкретні, образні вказівки, наочні уроки – усе це для того, щоб діти цінували та поділяли ставлення батьків до життя. Всеохоплюючі принципи поведінки: [1] наслідувати Отця... (Матвія 5:44-45-48), [2] прославляти Отця [віддавати Йому честь і славу понад усе інше] (Матвія 5:16; 6:9) ... [3] догоджати Отцю (Матвія 6:1).

– Дж. І. Пакер «Знати Бога»¹⁸

3. Схожість із сім'єю

«Євангельська святість» – пуританська стенограма справжнього християнського життя, у якому буває любов до Бога і вдячність Йому, на відміну від підробленої «офіційної» святості, що складається переважно з формальностей, рутинних звичок і зовнішнього вигляду – усім цим керує наше его... [Євангельська святість] – це коли дитина Божа просто є сама собою, [наслідуючи Батька]..., виявляючи своє усиновлення у житті... І хоча це правда, що виправдання назавжди звільняє нас від потреби виконувати Закон... як спосіб отримати життя, правда також є у тому, що усиновлення [зобов'язує] нас дотримуватися Закону як способу догоджати нашому новому Батькові. Дотримання Закону тепер є інакшим – тепер це сімейні риси дітей Божих...

[Тепер] гріхи Божих дітей не знищують їхнього виправдання і не анулюють їхнього усиновлення, але вони псують спілкування [та нові сімейні риси] дітей зі своїм Батьком».

– Дж. І. Пакер «Знати Бога»¹⁹

4. Довіра

«Усі християни покликані до життя вірою, тобто щоб іти за Божою волею, чого б це їм не коштувало, а наслідки такого життя – довіряти Богові. Але всі впадають у спокусу... ставити свій статус та безпеку понад вірність Божому покликанню, а далі, якщо встоять у спокусі, то опиняються перед спокусою перейматися своїм статусом перед Богом... Тим, хто у житті вірою впадає у спокусу, Ісус дає правду про їхнє усиновлення: “Не турбуйтеся про ваше життя... [бо знає Отець ваш Небесний, чого вам потрібно]”» (Матвія 6:31-33).

– Дж. І. Пакер «Знати Бога»²⁰

5. Прийняття дисципліни

«У цьому світі діти королівських сімей отримують додаткове виховання та додаткову дисципліну (інші діти цього не мають), щоб згодом перейняти свою високу долю. Те само відбувається і з дітьми Царя царів. Щоб зрозуміти все, що Він робить із нами, потрібно пам'ятати, що впродовж їхнього життя Він навчає і виховує їх до того, що чекає їх у майбутньому, перетворюючи їх на образ Христа».

– Дж. І. Пакер «Знати Бога»²¹

Б. Привілеї усиновлених дітей

Ось усі привілеї чи благословення християнського життя, які випливають із синівства.

1. Запевнення

«Соціальні експерти сьогодні б'ють на сполох, кажучи, що сім'я має бути стабільною та безпечною, а виявом будь-якої нестабільності у стосунках між дитиною і батьками є напруга, невроз і зупинка в розвитку, які шкодять самій дитині. Всі ми знаємо про депресії, непередбачуваність, незрілість дітей із розбитих сімей. Але у Божій сім'ї у нас є абсолютна стабільність і безпека... Сама концепція усиновлення є доказом та гарантією збереження спасіння святих, бо лише погані батьки можуть вигнати свою дитину із сім'ї, навіть в результаті провокацій».

– Дж. І. Пакер «Знати Бога»²²

2. Молитва і близькість

«Ось про що насправді свідчить молитва: ми знаємо, що маємо безпечні стосунки з Богом, у яких можемо звертатися до Нього, знаючи, що Він піклується про нас і може допомогти нам... Ісус заохочує нас молитися просто. Це відрізняє Божу дитину від лицеміра. Лицемір настільки невпевнений у своїх стосунках із Богом (і має на те причини!), що зосереджується на тому, скільки часу триває молитва і які красномовні слова йому використати. Дитина ж Божа знає, що розмовляє з Батьком, а тому говорить просто і прямо.

...Ісус також заохочує нас молитися сміливо... Сміливість, яка межує з нахабством, є привілеєм рідних дітей».

– Сінклер Фергюсон «Діти Бога Живого»²³

3. Свобода і впевненість

«Притча про блудного сина розповідає нам про становище деяких християн навіть після того, як вони відновили стосунки з Богом. Десь глибоко в серці закрадається підступна підозра: “Я не гідний бути Божим сином, але, може, буду хоча б слугою, якого Він найняв” (див. Луки 15:19). Коренем такого мислення є невміння повірити, що спасіння цілком залежить від Божої благодаті та любові. Ми нічого не зробили і не можемо зробити, щоб його отримати.

Ми часто не усвідомлюємо наслідки цього. Ми є синами, але над нами висить небезпека, що ми будемо думати як слуги, яких найняли. І навіть більше: якщо диавол не зможе більше нічого зробити, щоб зіпсувати нашу радість у Христі, то він намагатиметься нав'язати нам те, що наші праотці називали "неволею рабського духу". [Коли Павло у Римлян 8:15 говорить, що Бог посилає нам «Духа синівства», а не духа страху, він має на увазі, що] Бог посилає Свого Духа у наші серця, даючи нам глибоку духовну та психологічну безпеку, яка спочиває на об'єктивному факті, що ми належимо Господеві».

– Сінклер Фергюсон «Діти Бога Живого»²⁴

4. Спілкування та зв'язок

«Нам треба навчитися приймати та цінувати одне одного, незалежно від того, які природні відмінності можуть нас роз'єднувати. І до багатих, і до бідних треба ставитися як до братів.

[Ми не повинні «ставити хрест» на комусь, а докоряти і пробачати стільки, скільки потрібно]. Таку суміш дисципліни та прощення можна уявити лише у сімейному контексті... Жодна сім'я не вважає, що невдачі легко вирішити... [Але] тільки коли ми усвідомимо, що Церква – це сім'я, що ми є братами і сестрами, тоді ми будемо мати правильну точку зору щодо тих, які впали, а також правильну мотивацію, щоб правильно застосувати дисципліну, а потім з різних сторін запевнити у своїй любові... Писання говорить про це так: "Братолюбство нехай пробуває між вами!" (Євреїв 13:1)».

– Сінклер Фергюсон «Діти Бога Живого»²⁵

5. Спадок

«Усиновлення не є завершеним у цьому світі. Іван говорить, що тепер ми є Божими дітьми, але «ще не виявилося, якими будемо» у майбутньому... (1 Івана 3:1). Подібно до цього Павло навчає, що, хоча ми вже прийняли Духа усиновлення (Римлян 8:15), ми все ще чекаємо повного відчуття синівства "на волю слави синів Божих" (Римлян 8:21). Відкуплення наших тіл, наше усиновлення у всій своїй славі станеться під час остаточного воскресіння. Тоді... образ [сімейні риси], які зараз формуються, будуть сформовані».

– Сінклер Фергюсон «Діти Бога Живого»²⁶

ОБГОВОРЕННЯ

1. Поясніть усиновлення своїми словами.

2. Як ця істина (осягнена і втілена у життя) може змінити Ваше життя?

3. Що з прочитаного було найкориснішим чи що найбільше Вас підбадьорило?

- ¹ Дональд Гутрі «Послання до галатів» (Donald Guthrie, *Galatians*, London: Thomas Nelson and Sons, 1969), с. 115
- ² Френсіс Лаял «Раби, громадяни та сини: правові метафори у Посланнях апостолів» (Francis Lyall, *Slaves, Citizens, and Sons: Legal Metaphors in the Epistles* (Grand Rapids: Zondervan, 1984), с. 83.
- ³ Дж. І. Пакер «Знати Бога» (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1973), с. 197.
- ⁴ Д. Мартін Ллойд-Джонс «Недосяжні скарби Христа: розбір Послання до ефесян 3:1-21». (Lloyd-Jones, *The Unsearchable Riches of Christ: An Exposition of Ephesians 3:1 to 21* (Grand Rapids: Baker Book House, 1979), с. 166.
- ⁵ Сінклер Б. Фергюсон «Діти Живого Бога» (Sinclair Ferguson, *Children of the Living God*, Carlisle, Pa.: Banner of Truth Trust, 1989), с. 5-6.
- ⁶ Дж. І. Пакер, с. 182, 186, 184.
- ⁷ Дж. І. Пакер, с. 181.
- ⁸ Сінклер Б. Фергюсон, р. 36.
- ⁹ Френсіс Лаял, с. 83, цитовано Фергюсоном, с. 25.
- ¹⁰ Дж. І. Пакер, с. 183.
- ¹¹ Дж. І. Пакер, с. 185-186.
- ¹² Сінклер Б. Фергюсон, с. 69-72.
- ¹³ Д. Мартін Ллойд-Джонс «Римлян 8:5-17» (D. M. Lloyd-Jones, *Romans, Chapter 8:5-17*, Grand Rapids: Zondervan, 1975), с. 240-243
- ¹⁴ Роуз Марі Міллер «Від страху до свободи» (Rose Marie Miller, *From Fear to Freedom*, Colorado Springs, Colo.: Shaw Books, 1994), с. 70-71.
- ¹⁵ Дж. І. Пакер, с. 190.
- ¹⁶ Джон Оуен «Спільність з Богом» (Communion with God (1657), цитовано Фергюсоном, с. 29.
- ¹⁷ К. С. Люїс, лист датовано 18 липня 1957 р.
- ¹⁸ Дж. І. Пакер, с. 191.
- ¹⁹ Дж. І. Пакер, с. 200-203.
- ²⁰ Дж. І. Пакер, с. 193.
- ²¹ Дж. І. Пакер, с. 201.
- ²² Дж. І. Пакер, с. 189.
- ²³ Сінклер Б. Фергюсон, с. 64, 66.
- ²⁴ Сінклер Б. Фергюсон, с. 69, 70, 72.
- ²⁵ Сінклер Б. Фергюсон, с. 59, 61-63.
- ²⁶ Сінклер Б. Фергюсон, с. 38.

Послання апостола Павла до галатів

Місія, що ґрунтується на Євангелії

Заняття 8 | Галатів 4:8-20

Це Послання було написано до галатських церков у зв'язку з появою лжевчителів. Павло порівнює своє вчення з їхнім вченням, але у цьому уривку він порівнює своє служіння з їхнім служінням. Отож, тут ми маємо інформацію про те, як Євангеліє практично впливає на наші стосунки.

ВСТУПНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ

Назвіть «основні принципи слова»

У 4:3 Павло говорить, що галати були поневолені «*stoichea tou kosmou*»: «стихіями світу». У 4:9 він застерігає, що вони повертаються до цього рабства (цього разу додаючи прикметники «слабих та вбогих»).

Що означає цей вислів? (1) У старогрецькій мові ця фраза часто стосувалася «елементів» світу: вогню, води, повітря та землі – основних складових природи. (2) Часто це слово стосувалося язичницьких вірувань у те, що за цими стихіями ховаються духовні сили богів і діють через них, щоб контролювати життя і долі людей. Цим божествам треба було поклонятися та догоджати, тому фермери поклонялися богу достатку, моряки – богу моря, воїни – богу воєнного успіху (Арею), коханці – богині фізичної краси (Афродіті) тощо.

Як і в Галатів 4:3, 9 так і в Колосян 2:8, 15 Павло говорить про них так, ніби вони є реальними особами, які можуть нас поневолити. Чи це означає, що він вірить в існування язичницьких богів? І так, і не так! У 1 Коринтян 8:4 та 10:19 він сміливо заявляє, що немає іншого бога, окрім правдивого Бога. Немає Зевса, Аполлона та Посейдона. Однак Павло відразу ж каже: «Але те, що в жертву приносять, демонам, а не Богові в жертву приносять. Я ж не хочу, щоб ви спільниками для демонів стали» (1 Коринтян 10:20). Він застерігає галатів, що вони можуть повернутися до рабства «елементів» світу (Галатів 4:9). Чому? Павло говорить, що хоча цих «богів» і немає як богів, але ми можемо потрапити у рабство до злих духовних сил, якщо будемо поклонятися комусь іншому, крім Ісуса Христа. Наприклад, якщо ми свою найбільшу надію покладатимемо на досягнення у бізнесі, фермерстві тощо, то ми станемо рабами такого прагнення. Ми будемо цілковито під владою грошей. Якщо справи йтимуть кепсько, ми будемо повністю спустошені. Іншими словами, якщо ми боготворитимемо та служитимемо речам цього світу, які насправді не є справжнім богом, то ми стаємо їхніми духовними рабами. Павло натякає, що у світі є злі духовні сили, які допоможуть поклонятися і служити створеним речам – «елементам» світу замість Творця, а отже ми опинимося у рабстві.

Яка хвороба була у Павла?

Є багато спекуляцій про те, від якої саме недуги страждав Павло. Найкраща розумна здогадка (див. вірш 15), що у нього була проблема з очима. Це фактично прямо впливає з його слів: «бо вам, що якби було можна, то ви вибрали б очі свої та мені віддали б!»

Ще один суттєвий натяк читаємо в Галатів 6:11. Павло бере ручку свого

секретаря і каже: «Погляньте, якими великими буквами я написав вам своєю рукою!» Напевно, це через поганий зір. Є й інші згадки, що це могла бути хронічна хвороба. У Діях 23:1-5 Павло суворо звертається до Первосвященика, а тоді просить вибачення, бо каже, що не знав, до кого говорить. Це може здивувати, але якщо припустити, що у нього був дуже слабкий зір, то все стає на свої місця. Також у 2 Коринтян 12:7 Павло говорить про «колючку в тілі» – «*astheneia*», тобто про фізичну недугу або слабкість. Дуже ймовірно, що до Галатії його привело саме загострення хронічної хвороби.

ПРОЧИТАЙТЕ ГАЛАТІВ 4:8-20

1. Яку релігію сповідували грецькі галати до Євангелія – біблійну чи ідолопоклонницьку? Перед небезпекою повернення до яких релігій вони опинилися зараз? Коли Павло називає таке «поверненням назад» до ідолопоклонства, то які наслідки має така характеристика?

Відповідь на це запитання нелегко збагнути одразу, але це одна з найглибших думок усього Послання.

Якщо не зупинитися і не поміркувати, то здається, що вірші 8-11 застерігають галатів від того, щоб не вертатися назад до поклоніння язичницьким ідолам. Безсумнівно, що багато з них брали участь в ідолопоклонстві в язичницьких храмах, а тому жили розбещено та аморально – це було частиною тих релігійних практик. Але тут варто згадати, що вся суть Послання до галатів – це застерегти їх від прийняття біблійного законництва. Лжевчителі закликали язичницьких християн дотримуватися старозавітного Закону Мойсея, щоб отримати виправдання та догоджати Богові (Галатів 2:14-16). Саме цього стосується вірш 4:10: «Ви вважаєте пильно на дні та на місяці, і на пори та роки» – це означає, що вони переймали свята та церемонії Старого Завіту як частину свого християнського обов'язку.

Саме тому Павло каже таке: спроба заслужити спасіння через скрупульозну біблійну мораль і релігійність – це таке ж рабство, як і поклоніння язичницьким ідолам та участь у аморальних практиках! Релігійна людина, зрештою, є такою ж втраченою та поневоленою, як і нерелігійна. Чому? Бо і одна, і друга сама намагається бути собі спасителем і господом, хоч і по-різному. Як повернення до схеми «діла – спасіння» може вважатися рабством фальшивим богам? Є безліч способів ділами «заробляти спасіння», навіть якщо не вважати, що ми «заробляємо спасіння». Що б ми не обрали – досягнення, мораль, релігію чи служіння своїй сім'ї – ми перетворюємо це на спасителя, а тому й на «бога». Схема «діла – праведність» завжди породжує ідолів, навіть якщо цими ідолами є релігія, церква чи служінням іншим!

Мартін Лютер сказав:

«Усі ті, хто у всій своїй праці не довіряють Його [Божій] ласці, благодаті та добрій волі, але натомість шукають Його волі в інших речах або ж у самих собі, не дотримуються цієї [першої] заповіді та беруть участь у справжньому ідолопоклонстві... Якщо ми сумніваємося чи не віримо, що Бог є благодатним до нас і задоволений нами, або ж ми очікуємо, що можемо задовольнити Його своїми ділами, то це [наш послух перед Законом] – чистий обман. Зовні ми шануємо Бога, але всередині робимо себе фальшивим спасителем».¹

Лютер говорить, що будь-яка спроба відкупити себе від гріха без Христа завжди «встановлює» замість Бога іншого божка-спасителя, якому ми тоді служимо і якого задовбрюємо своїми ділами. Якщо ми намагаємося отримати свою безпеку, ідентичність і силу з краси, вмінь, досягнень чи намагаючись вписатися в культуру, то ми є рабами цього. Нам доводиться «задовбрювати» свого бога. А якщо нам це не вдається, то ми впадаємо у відчай.

Галати от-от повернуться до Закону і зроблять спасителем моральну чистоту. Джон Стотт пише: «Як рабство Закону можна називати рабством злим духам [фальшивим богам]? Павло має на увазі, що диявол взяв цю добру річ (Закон) і обернув її на лихо, щоб поневолити чоловіків і жінок».² Нам варто зауважити наголос Павла на «поневоленні». Якщо ми прагнемо отримати щастя чи відчуття гідності, вимагаючи задля цього що-небудь, окрім Ісуса, то це «що-небудь» стає нашим рабовласником.

Чудовий приклад знаходимо у притчі Ісуса про двох братів у Євангелії від Луки.

Чоловік мав одного дуже аморального молодшого «блудного» сина, а також одного дуже морального старшого сина. Обидва хотіли контролювати батьківське багатство, але не хотіли батька. Обидва були відчуженими від батьківського серця. Наприкінці притчі, однак, аморальний син кається та іде до батька, а моральний син гнівається і відмовляється ввійти. Можна навіть сказати, що ідолопоклонство/рабство релігії є небезпечнішим за ідолопоклонство/рабство відсутності релігії. Чому? Нерелігійна людина *знає*, що вона є далекою від Бога, а релігійна – не знає. Тепер ми розуміємо, чому Павло так переживав за галатів. Нове рабство фальшивим божкам є гіршим за старе. Бо тепер вони не знали б, що далеко від Отця.

2. У вірші 9 Павло говорить, що вони пізнали Бога, а потім наче виправляє себе словами «чи радше Бог пізнав вас». Чому Павло додає цю «поправку»? Який принцип він намагається пояснити? Як це стає протиотрутою від схеми «діла – праведність»?

На перший погляд здається, що Павло виправляє себе й каже, що вони не знають Бога. Однак це малоймовірно. Усі, хто має вічне життя, знають Бога (Івана 17:3), і Павло не сумнівається, що галати «зодягнулися в Христа» (3:26-27). Тому слово «радше» [«краще»], напевно, означає «важливіше». Павло каже: «Як ви можете повертатися до ідолів, коли ви знаєте Бога і, що важливіше, – *знані* Богом?» Павло говорить, що людину робить християнином не так наше знання Бога, як те, що Він знає нас.

«Знати» у Біблії – це щось значно більше за розумову обізнаність. Знати когось – це ввійти в особисті стосунки з ним чи з нею. Павло говорить, що це не так наша повага і любов до Бога, як *Його* любов і повага до нас, роблять нас християнами. У 1 Коринтян 8:3 Павло говорить, що коли хтось любить Бога, то це тому, що Бог *його* знає. Тобто Він вилив на нас Свою любов в Ісусі. Наше «знання» Бога підніматиметься та падатиме залежно від багатьох речей. Але Боже «знання» нас є абсолютно міцним та непорушним.

Чому це є протиотрутою до ідолопоклонства? Про це пише Річард Ловлейс (див. вправу Заняття 5):

«Християни, які втрачають упевненість, що Бог любить і приймає їх у Христі без їхніх теперішніх духовних досягнень, підсвідомо є дуже невпевненими людьми, навіть ще більш невпевненими, ніж невіруючі, адже постійно отримують послання зі свого християнського оточення про святість Бога і ту праведність, яку вони повинні мати. Їхня невпевненість проявляється у гордості, лютій захисній позиції власної праведності та в оборонній критиці інших. Вони природно ненавидять інші культурні стилі та інші раси, щоб «роздути» відчуття власної безпеки та випустити свій придушений гнів. Вони відчайдушно тягнуться до законницької, фарисейської праведності, але з їхньої фундаментальної невпевненості проростають заздрість, ревнивість та інші відгалуження гріха».³

Тому саме через нашу невпевненість щодо Божого прийняття ми створюємо ідолів. Ми дивимося на *наше* знання Його (яке часто хитається) замість того, щоб дивитися на те, що *Він* знає нас у Христі. Ми відчайдушно намагаємося власними ідолами викувати собі «добре обличчя». Павло нагадує нам, що у Євангелії нам не треба прикрашати чи робити себе такими, щоб Бог полюбив нас, адже Він уже знає нас. Якщо це дійсно так, то нам не потрібно створювати ідола схвалення інших людей чи навіть ідола власного схвалення.

Класичне твердження цієї істини знаходимо у 1 Коринтян 4:3-4. Там Павло говорить, що йому байдуже не лише щодо того, що про нього думають інші, але й байдуже щодо того, що він *сам* думає про себе! Важливим є тільки Божо оцінка чи «судження». Суть Послання до галатів в тому, що коли ми у Христі, то Боже судження полягає в тому, що ми є «виправданими». Бог ставиться до нас як до цілком праведних і досконалих. Павло говорить: «оскільки Бог мене знає, то мені байдуже, що ви про мене думаєте, і навіть байдуже, що я сам думаю про себе!».

Врешті-решт, Павло закликає галатів позбутися схеми «діла – праведність», пам'ятаючи, що найбільшим і найважливішим є не те, як наші серця зосереджені на Бозі, а те, як Його серце зосереджене на нас.

3. Що привело Павла до галатів? Що це навчає нас про страждання та зірвані плани (див. 2 Коринтян 12:7-10)? Чи можете Ви навести схожі приклади з власного життя?

Вірш 13 вказує, що через фізичну недугу Павло прибув до Галатії, де він потім проповідував Євангелію: «І знаєте ви, що в немочі тіла я перше звіщав вам Євангелію». Найімовірніше це означає, що до Галатії він прибув, відхилившись від плану своєї місіонерської мандрівки. Він не планував проповідувати їм Євангелію, але так сталося через хворобу.

Що це навчає нас про страждання?

Тут ми одразу стикаємося з однією з найважчих і найбільш неспокійних частин християнського вчення, а саме, що Бог допускає в житті християн страждання і труднощі. Згідно з Римлян 8:28 *усе*, що стається з нами – як приємне, так і болісне – «допомагає на добре» завдяки Богові. У цьому випадку бачимо, що сотні життів змінилися, тому що у житті Павла Бог допустив болючу хворобу. Також тут читаємо приклад того, як Бог зірвав ретельно спроектовані плани, щоб через страждання принести неймовірне добро. Тому перше, що ми дізнаємося, що Бог не обіцяє благословити християн, даючи їм можливість уникати страждання, але обіцяє благословити їх через страждання. «Він постраждав не тому, щоб ми не страждали, але щоб у нашому стражданні ми ставали схожими на Нього».⁴

Додаткова думка: ми не завжди мусимо визначати «добро», яке Бог дає через страждання, залежно від обставин. У цьому випадку Павло завдяки своїй хворобі познайомився з багатьма новими друзями, а також здобув багато успіхів у місії. Але це спокуса – думати, ніби обіцянка Римлян 8:28 означає, що, втративши зараз *певну кількість* грошей, у майбутньому ми заробимо більше або щось на зразок цього. У 2 Коринтян 12:7-10 читаємо глибше обґрунтування. Павло говорить про великий неназваний біль від «колючки», яку Бог не забрав, попри численні молитви Павла. Однак Павло говорить, що ця «колючка» є на добро, бо (а) упокорила його (вірш 7: «...щоб я не величався») та (б) зміцнила його (вірш 9: «...щоб сила Христова вселилася в мене»). Невідступний біль і відчуття слабкості (з будь-якої причини) допомогли Павлові більше покладатися на достатність благодаті (вірш 9): «Досить тобі Моєї благодаті [Моєї незаслуженої любові]». У цьому немає нічого спільного з обставинами. Павло, власне, «насолоджується» тепер у слабкостях і труднощах (вірш 10), бо знає, що вони приведуть до внутрішнього перетворення. Він не каже: «Хоча там я зазнав поразки у місії, але тут Бог готує мене до успіху в іншій місії». Це схоже на правду, але Павло так не каже. Переваги страждання – це внутрішнє перетворення на характер Христа, а звідси – й відчуття глибокої радості, яка не залежить від обставин.

Чого це навчає нас про зірвані плани?

Друге, що Павло доносить нам, – це те, що місія не відбувається чітко за людським планом. Павло не включив Галатію до свого стратегічного плану, але Бог привів його туди. Ми, звісно, не можемо з цього уривка зробити висновок, що стратегічне планування Павла було *хибним*. (Павло не каюся і не перестав складати плани для своїх місіонерських поїздок! Він продовжував їздити по великих містах кожного регіону, тим самим намагаючись євангелізувати увесь регіон). Нам треба мудро складати плани.

Ми маємо бути розпорядниками свого часу та ресурсів і використовувати їх так, щоб це принесло найкращий плід. Але цей уривок таки навчає, що ми маємо бути готовими дозволити Богові «виправити червоною ручкою» наші плани. Починаючи групу з вивчення Біблії для якоїсь конкретної аудиторії, ми можемо згодом побачити, що охопили зовсім інших людей. Рекламуючи якусь подію, можемо зауважити, що більшість із тих людей, життя яких змінилося, прийшли за дивним збігом обставин або завдяки «випадковій» розмові з незнайомцем тощо.

Більшість із нас можуть і самі навести приклади того, як Бог працював у нашому житті або житті інших через помилки, «катастрофи», труднощі та зірвані плани. Інколи навіть більше, ніж через наші безпосередні дії та цілі.

4. Як і чому змінилися стосунки галатів з Павлом (вірші 14-16)? Чому Павло згадує про цю зміну?

Спочатку галати прийняли Павла дуже *тепло*. У вірші 14 він говорить, що його недуга була для них випробуванням, бо було дуже легко «погордувати і відкинути» його. Це, мабуть, означає, що його хвороба була фізичною вадою, ймовірно, гидкою на вигляд. В одному з перекладів це речення дослівно звучить так: «Ви втрималися від спокуси виявити презирство чи огиду через стан мого бідного тіла» (*переклад «Нової англійської Біблії»*). Але попри його непривабливу і навіть огидну зовнішність, вони прийняли його «немов

Ангола Божого, ви прийняли мене, як Христа Ісуса!» (вірш 14), тобто з повагою. Вони також і слухали його з «блаженством» [радістю] (вірш 15). Однак тепер бачимо велику зміну. «Блаженство» і задоволення, яке вони мали до нього, зникло. («Тож де ваше тодішнє блаженство?»). Тепер вони почали дивитися на Павла як на ворожого агента. Коли він каже: «Чи ж я став для вас ворогом?», то має на увазі, що вони починають ставитися до нього як до супротивника. Відчуження спричинили суперечливі доктрини у Посланні, а саме доктрини про віру та добрі справи. Коли він почав говорити їм «правду», то їхня дружба стала значно прохолоднішою.

Чому Павло згадує про це?

З одного боку, Павло згадує це, бо він любить галатів і йому не байдуже. Він болісно сприймає втрату цих стосунків. Це – щирий плач серця, особливий вияв жалю. Він каже: «Я пам'ятаю чудовий час разом, і я сумую за вами». Тут немає якогось прихованого змісту.

З іншого боку, Павлова любов і турбота змушують його переконати їх у їхній небезпечній помилці. У цьому, напевно, полягає друга причина того, чому він говорить про це. Він нагадує їм, що колись вони прийняли його послання, попри те, що зовні він був дуже непривабливим. Тепер він просить їх прийняти його послання попри те, що неприємним є його «голос» (вірш 20). Він каже: «Ви колись мене послушали у важких обставинах. Будь ласка, послушайте ще раз! Ви колись прийняли мене, наче ангела. Чи ж я змінився? Чи я тепер ваш ворог? Ні! Я все ще люблю вас, як своїх діточок!» (вірш 19).

Це приводить нас до наступного запитання. Павло додає цей розділ до Послання, щоб можна було поєднати любов із правдою, щоб він міг і ствердити, і докорити, щоб він міг показати, що вся його важка і навіть сувора мова походить із глибокої любові, турботи та особистих стосунків.

5. Як у віршах 16-17, 19-20 видно, що мета Павлового служіння відрізняється від мети служіння лжевчителів? У чому відмінними були засоби?

На це питання можна відповісти і без наведеного нижче пояснення, але я вважаю, що воно може додати ясності. У перекладі можуть загубитися деякі нюанси. Фраза «хочуть вас відлучити» у вірші 17 буквально означає «роздувати». Переклад буде кращим, якщо сказати: «Вони лествять вам, щоб і ви лестили їм».

Мета

По-перше, в їхньому служінні видно іншу мету. Мета лжевчителів – «щоб ви пильнували про них» (вірш 17). Євангельська місія не потребує «фанатів», які були б емоційно залежними від своїх лідерів. Ці лжевчителі служать не тому, що вони впевнені у своєму спасінні, але щоб упевнитися у своєму спасінні та заслужити його. (Вони закликають галатів заробляти своє спасіння ділами і самі роблять те саме, зокрема служачи галатам). Це означає, що вони емоційно потребують людей, які емоційно потребували б їх. Їм треба, щоб їхні адепти та учні захоплювалися своїми лідерами, слухалися та обожнювали їх. Лише це може запевнити їх, що вони добрі й великі віруючі, благословенні та мають Божу ласку.

На противагу цьому вірш 19 показує мету Павла: «...поки образ Христа не відіб'ється в вас». Це дуже важливо. Попри свій заклик у вірші 12 («будьте, як я»), Павло говорить галатам про себе лише задля того, щоб вони мали приклад, як ставати схожими на Христа. (Він не намагається здобути фанатів, але хоче, щоб люди йшли за Христом, як і він сам). Іншими словами, Павло хоче, щоб люди залежали від Христа, а не від нього. Тому тут бачимо першу рису відмінності служіння, що ґрунтується на Євангелії. Він хоче, щоб вони зростали якомога швидше і стали його партнерами. Цю мету підкріплює дивовижний образ вірша 19. Павло каже, що він, неначе мати, терпить муки пологів своїх учнів. Мати в пологах неймовірно прагне, щоб її дитина народилася максимально самостійною! Дитина росте всередині матері, а мати неймовірно страждає, щоб дати життя своїй дитині. Але вона не хоче, щоб дитина залишалася у лоні! Вона хоче, щоб її дитина з'явилася на світ і стала винятковою людиною. Це – дивовижний образ здорової місії, що ґрунтується на Євангелії.

Засоби

По-друге, бачимо відмінність засобів досягнення цієї мети. Лжевчителі «хочуть відлучити вас, щоб ви пильнували про них», тобто «вони говорять вам те, що ви хочете почути. Тішать ваш слух, лестять вам, плескають вас по плечу, щоб отримати вашу лояльність». Павло не говорить їм улесливих слів. Він говорить їм «правду» (вірш 16) – і тому отримує приниження. Однак (як ми побачили з попереднього запитання) Павло висловлює свою правду в контексті великого запевнення у любові. Павло, очевидно, страждає, коли мусить говорити те, що засмучує і гнівить галатів. Він це ненавидить, як видно з вірша 20, в якому він каже: «Я хотів би тепер бути в вас та змінити свій голос». Тут бачимо чоловіка, який говорить правду (вірш 16) у любові (вірші 19-20) з багатьма явними виявами цих почуттів.

Євангеліє звільняє нас від потреби у людському схваленні та обожнюванні, щоб ми могли дорікати і навіть розізлити тих, кого любимо, якщо для них це буде найкраще. Хоча він і не завжди працює, однак це єдиний вид спілкування, який по-справжньому змінює людей. Якщо ми любимо людину, але настільки егоїстично, що ми не можемо ризикувати, щоб розгнівати людину, то ніколи не зможемо сказати їй необхідної правди. З іншого боку, якщо ми говоримо людині необхідну правду, але різко (а не з любов'ю), то людина нас не слухатиме. Проте коли ми говоритимемо правду з очевидною любов'ю водночас, то є велика ймовірність, що те, що ми скажемо, проникне у серце. Місія, що ґрунтується на Євангелії, характеризується *широю любов'ю*, а не улесливістю чи нещирою прихильністю.

6. Прочитайте вірші 12-14, 19-20. Які інші риси здорових стосунків можна виокремити з цих п'яти віршів? Чи ці риси характеризують спілкування у Вашій малій групі?

По-перше, євангельська місія є *гнучкою до культури* (вірш 12: «...бо й я такий самий, як ви» [став таким самим, як ви]). Вона *гнучка і пристосовується* до певної культури. Вона не прив'язана до якихось конкретних культур чи традицій. Лідери такої місії можуть жити серед людей, яких намагаються охопити, можуть прийняти їхній стиль життя та любити їх. Порівняйте це з 1 Коринтян 9:20-21. Однією з ознак законницького мислення, що працює за схемою «діла – праведність», є те, що воно не гнучке та дуже категоричне щодо

деталей. Такі люди хочуть, щоб їхні адепти одягалися та поводитися так, як вони. На противагу цьому, Павло є взірцем людини, яка (як і Христос) справді наближається та входить у життя людей, яких намагається охопити. Він не лише знайомиться з ними особисто, він живе з ними, їсть із ними веселиться з ними, розмовляє та прогулюється з ними. Він дізнається про їхній світ та живе у ньому з вдячністю, хоча цей світ і не є рідним для нього. Він якомога більше заглиблюється у їхні питання, проблеми, надії, страхи та почуття. Він адаптує своє життя, мову та послання до них, не змінюючи, звісно, самого Євангелія.

По-друге, євангельська місія є *прозорою* (вірш 12: «...будьте, як я»). Джон Стотт дивується, що Павло настільки відкрив своє серце і був настільки послідовним у житті, що запросив галатів наслідувати його.

«У контексті скарги, що галати повертаються до старого рабства, з якого їх відкупив Христос [вірші 10-11], цей заклик може означати лише одне. Павло прагнув, щоб вони ставали схожими на нього у його християнській свободі... Усі християни повинні мати змогу висловити щось схоже, зокрема невірющим; головне, що ми настільки задоволені Ісусом Христом, Його свободою, радістю та спасінням, що ми хочемо, щоб інші люди також ставали схожими на нас».⁵

Наших слів недостатньо (вони, може, навіть і не найважливіші), щоб переконати інших у правді Христа. Люди повинні мати змогу зазирнути у наші серця та життя, щоб оцінити, як ми долаємо труднощі, розчарування та життєві кризи, як ми будуємо стосунки, як ми відчуваємо та чинимо, щоб побачити, чи Христос є справжнім і як Євангеліє впливає на наше щоденне життя. Загалом ми здобуваємо віру через радісних, недосконалих, але щирих і люблячих християн, а не через суперечки, інформацію та книги. [Зверніть увагу: це не нахабство. Якби Павло сказав «будьте, як я», не згадавши спочатку, що він став, як вони, то це вказувало б на гординю. Павло не спонукає їх бути «правими», як він, але бути такими ж радісними, як він].

По-третє, однак, євангельська місія *ґрунтується на авторитетній істині*. «...і мене не відкинули, але, немов Ангола Божого, ви прийняли мене, як Христа Ісуса!» Грецьке слово «*angelos*» первісно означало «посланець», або «представник». З першого погляду здається, що Павло тут перебільшує. Однак він хвалить їх за те визнання, в умовах якого служитель Євангелія майже буквально був «ангелом», а його послання мало Божественний авторитет (див. Галатів 1:8-12). Хоча Павло здавався зовнішньо непривабливим, галати визнали дивовижний авторитет його послання. Як пише Джон Стотт:

«Це надзвичайний приклад ставлення Павла до своєї апостольської влади. Він не бачить нічого недоречного в тому, що галати прийняли його, ніби він був одним із Божих ангелів або [навіть] ніби він був Христом Ісусом... Хоча він особисто знав, що був лише їхнім співгрішником – «серед яких перший я» (1 Тимофія 1:15), але офіційно він був апостолом, якому дано було владу Христа... і послання Христа».⁶

Принципи вірша 12 показують нам, що життя людей можуть змінюватися лише під впливом особистих стосунків, але тепер ми бачимо, що тільки людських факторів недостатньо. Має бути авторитетне Божественне послання, яке походить не від людей.

По-четверте, євангельська місія *передбачає страждання, щоб інші могли рости* (вірш 19: «...я знову для вас терплю муки породу, поки образ Христа не відіб'ється в вас!»). Цей яскравий і дивовижний образ показує нам три ознаки «менталітету місії». (1) Павло хоче побачити «образ Христа» у галатів. У нього є бачення, що вони можуть бути кимось, у кому є велич. Мета його стосунків із кожним – це зростання. (У найбільшій місії подружніх стосунків і чоловік, і дружина мають «показувати» одне одному Бога, будучи «славними... без вади чи плями» [Ефесян 5: 27]. Так само, як і в будь-якій іншій духовній дружбі). (2) Павло хоче, щоб вони (як ми сказали вище) стали виразно схожими на Христа («допоки Христовий образ не відіб'ється у вас»). (3) Павло передбачає, що йому доведеться терпіти муки пологів, щоб цього досягти.

Кожна мати розуміє, щоб під час народження дитини на неї чекає біль, іноді дуже сильний. Якщо народження відбувається без болю і небезпеки, то йдеться, радше, про виняткову ситуацію, кажуть, що «пощастило». Образ Павла говорить нам, що кожен, хто сподівається побачити навернення людини до Христа і її перемену на образ Христа, повинен розуміти, що цей процес вимагатиме боротьби й болю. Ми мусимо передбачати, що нас можуть не розуміти, що нас охопить розчарування та виснаження. Тому метою кожного служіння має бути зростання, а метою зростання – схожість на Христа, а також ми повинні усвідомлювати, що доведеться заплатити емоційну ціну за те, що ми станемо духовною «матір'ю».

Висновок: чи зрозуміло Вам, що це означає? У здоровій місії наше життя є таким послідовним, а серце настільки задоволене Христом, що ми щиро прагнемо, щоб інші також мали те, що маємо ми. Якщо Ви справді живете у спільноті з людьми (див. вище про «відмінності»), люди бачитимуть Вашу мотивацію та Вашу радість і їх це приваблюватиме. Якщо Ви поневолені ідолами зі схеми «діла – праведність», то вимагатимете, щоб люди жили так, як і ви, але прагнучи виправдати себе і якось дати раду своїй тривозі і потребі вірити, що з вами «все гаразд». Якщо ж ви є вільними від ідолів та самоправедності, то просто будете хотіти, щоб інші також мали Вашу свободу. Ваші зусилля у місії будуть теплими, особистими та самовикривальними («будьте, як я!»), а не осудливими, різкими та байдужими.

Послання апостола Павла до галатів

Ідоли серця

Заняття 8 | Вправа

Читайте з олівцем

«!» – щось, що було для вас корисним.

«?» – є запитання.

А. ВИЗНАЧЕННЯ ІДОЛІВ (ЩО ЦЕ ТАКЕ)

У Римлян 1:25 читаємо, що ідоли – це не грішні речі, а *добрі та основні речі, значення яких було підняте до верховного* (вірш 25: «...І служили творінню більше, ніж Творцю»). Ми шукаємо в них сенс життя. Ми довіряємо їм, щоб вони приховали наше відчуття незначущості та покладаємося на них у своїй «праведності» чи гідності.

«Ідол – це будь-що у нашому житті, що займає місце, яке має належати тільки Богові. Все, що є центральним у моєму житті, те, що здається мені необхідним... Ідол – це те, чим я живу і на що покладаюся, те, що має владу у моєму житті, що дає мотивацію та на що я витрачаю багато часу та уваги, енергії та грошей».

– Д. М. Ллойд-Джонс «Ідолопоклонство» у житті з Богом: вивчення 1 Івана»⁷

«[Кожна людина] поводиться так, *наче Бог не може її задовольнити без чогось іще*. Тому ненажеря створює собі бога з ласощів. Амбітна людина – зі своєї честі. Нестримна людина – з хтивості. Жадібна людина – зі свого майна. Люди ставляться до цього всього, як до основних благ і найшляхетніших речей, і всі їхні думки звернені до яких... Усі люди поклоняються якомусь золотому тельцю, сформованому освітою, традиціями, природними схильностями та вподобаннями... Якщо захоплюють генерала, то армія розбігається. Ключовий ідол є основним потоком, а інші гріхи – просто його притоками. Це – найсильніший ланцюг, яким диявол тримає людину, його основний бастион...»

– Стівен Чарнок «Існування та характеристики Бога»⁸

«... Основне питання, яке Бог постійно ставить кожному людському серцю: “Чи щось або хтось, окрім Ісуса, стало твоєю довірою, турботою, лояльністю, служінням, страхом і насолодою?”

[Ці запитання можуть витягнути на поверхню деякі системи ідолів у нашому житті: “До кого чи чого ми звертаємося в пошуках стабільного життя, безпеки та прийняття? Чого ми насправді хочемо та очікуємо від життя? Що зробить нас насправді щасливими? Що дасть нам справжнє прийняття? До чого ми звертаємося за владою та успіхом?” Ці та інші запитання показують, чи справді ми служимо Богові, чи, може, ідолам, чи шукаємо ми спасіння у Христі, чи у фальшивих спасителів].

Це те, що дає основну мотивацію моїй поведінці, думкам, почуттям. У концепціях Біблії питання про мотивацію є питанням про владу: хто або що “керує” моєю поведінкою? Господь чи фальшивка?»

– Дейвід Поулісон «Ідоли серця та ярмарок марнославства»⁹

Б. ВПЛИВ ІДОЛІВ

1. Спотворене мислення.

У Римлян 1:21 читаємо, що кожен ідол створює *оманливе поле* – цілий набір припущень і хибних визначень успіху та невдач, які спотворюють реальність, яку і приносить нам ідол (вірш 21: «зникчменіли своїми думками, і запаморочилось нерозумне їхнє серце»).

«[Ваші] ідоли визначають добро і зло діаметрально протилежно до Божого визначення. [Вони породжують цілу хибну систему вірувань]. Вони встановлюють земний контроль: чи то через якусь річ (як-от жадібність до грошей), інших людей (як-от «мені треба догоджати моєму прискіпливому батькові») чи нас самих (як-от покладання на себе, щоб досягти своїх цілей). Такі фальшиві боги створюють фальшиві закони, фальшиві визначення успіху та падінь, цінностей та стигми. Ідоли обіцяють благословення та застерігають від проклять, залежно від того, чи дотримуємося ми їхніх стандартів, чи ні. «Якщо я зароблю достатньо грошей, то почуватимуся в безпеці. Якщо я зможу сподобатися цим людям, то моє життя матиме цінність».

– Дейвід Поулісон «Ідоли серця та ярмарок марнославства»¹⁰

2. Емоційне поневолення.

У Римлян 1:25 читаємо, що кожен ідол «запаморочує серце» та поневолює нас (вірш 25: «І честь віддавали, і служили творінню»). Ми поклоняємося тому, чому і служимо. Ідол поневолює нас, створюючи «надмірні бажання» або *невпорядковані прагнення*.

«Ідоли серця яскраво зображено у Єзекіїля 14:1-8. Якщо «ідолопоклонство» – це характеристика та підсумок нашого відходу від Бога, тоді «розпуста» [невпорядковані бажання] – «*epithumiai*» – це характеристика та підсумок новозавітного слова про такий самий відхід. (Див. такі твердження-підсумки Павла, Петра, Івана та Якова у Галатів 5:16; Ефесян 2:3, 4:22; 1 Петра 2:11, 4:2, 1 Івана 2:16; Якова 1:14, де «*epithumiai*» – це все, що з нами не так). Десята заповідь [проти пожадання, тобто ідолопоклонського, неспорядкованого бажання чогось] також робить гріх «психодинамічним». Вона оголює жадібну природу людського серця, як бачимо в потужному описі Павла у Римлян 7. Новий Завіт зливає воедино концепцію ідолопоклонства та концепцію неспорядкованих бажань, які керують життям. Уся людська хтивість, бажання, жадоба, вимоги – це ідолопоклонство. (Ефесян 5:5 та Колосян 3:5)».

– Дейвід Поулісон «Ідоли серця та ярмарок марнославства»¹¹

3. Гріх під кожним гріхом.

Десять заповідей починаються з двох заповідей проти ідолопоклонства. Далі йдуть заповіді 3-7. Чому саме у такому порядку? Тому що фундаментальною проблемою завжди є ідолопоклонство. Іншими словами, *ми ніколи не порушимо заповіді 3-7 без порушення перших двох*.

«Ретельне прочитання Старого та Нового Завітів показує, що ідолопоклонство зовсім не схоже на грубу, примітивну картину, яка виникає у нас у голові та пов'язана з ідолом у якійсь далекій країні. Це *основна категорія опису невірства*. Це дуже складна ідея і вона складається з людської мотивації в індивідуалістичній психології соціального середовища, а також невидимого світу. Ідоли – це не просто фігурки на язичницьких вівтарях, а високоосвічені людські серця та розуми (Єзекіїля 14). Апостол Павло ототожнює динаміку людської заздрості, хтивості, жадібності та жажерливості з ідолопоклонством (Ефесян 5:5; Колосян 3:5). Біблія не дозволяє нехтувати ідолопоклонством, адже саме воно є центральною дійовою особою нашого життя».

– Річард Кіз: «Фабрика ідолів» у книзі «Немає Бога, крім Бога».¹²

Отож, це означає, що *ідолопоклонство завжди є причиною будь-якого нашого гріха*. Чому ми брешемо, не любимо, не дотримуємось обіцянок чи живемо егоїстично? Звісно, загальна відповідь: «Бо ми слабкі та грішні», але якщо бути

конкретним, то це тому, що завжди є щось інше, окрім Ісуса Христа, що ми *мусимо мати*, щоб бути щасливими, щось, що для нашого серця є значно важливішим за Бога, щось, що заводить нас на поле омани та поневолює наше серце через невпорядковані бажання. Секрет навернення полягає в тому, щоб завжди помічати ці ідоли серця. Біблія не вважає ідолопоклонство одним гріхом із багатьох (так ніби це рідкісний гріх, який притаманний примітивним людям). Натомість це – *єдина альтернатива справжній та повній вірі в Бога*. Уся наша неспроможність довіряти Богові цілковито чи жити праведно сягає корінням в ідолопоклонство – ми робимо щось важливішим за Бога. Завжди є *причина для гріха*. За нашими гріхами стоять ідолопоклонницькі бажання.

В. ЯК ПОМІЧАТИ ІДОЛІВ

1. «Кожна людина живе у певній системі цінностей, які надають її життю значущості. *Цінність* – це будь-яка добра створена річ: ідея, стосунки, предмет чи людина, в якій зацікавлена людина і з якої черпає свою значущість...
2. Ці цінності дають відчуття повноти. Людина схильна обирати *центр цінностей*, за яким оцінює інші цінності... Цей центр щоразу перебирає владу й отримує перевагу над іншими цінностями.
3. Коли якась скінченна цінність піднімається на центральне місце та стає центром сенсу життя людини, тоді людина обрала *бога*... Людина отримує бога, коли скінченна цінність стає настільки важливою, що без неї людина не може жити радісно... Щось має бути достатньо добрим, щоб поклонятися цьому, як богам. ... Якби моя дочка не була джерелом виняткової любові та насолоди, вона не була б для мене потенційним ідолом, однак у мене є спокуса обожнювати її, чого робити не можна.

Тривога [ідолопоклонство та майбутнє]

- [4]. Тривога невротично підсилюватиметься до того рівня, до якого я ідолізував якусь скінченну цінність... Скажімо, моїм богом є секс, моє здоров'я чи Демократична партія. Якщо я відчую, що чомусь буде загрожувати справжня небезпека, це схвилює мене до глибини душі.

Провина/гіркота [ідолопоклонство та минуле]

- [5]. Провина невротично підсилюватиметься до того рівня, до якого я ідолізував якусь скінченну цінність. Скажімо, я ціную свою здатність чітко спілкуватися... Якщо чітке спілкування стало для мене абсолютною цінністю, центром цінностей, згідно з яким я пріоритезую інші цінності, то якщо мені не вдасться добре навчати, мене охопить невротична провина.
- [6]. [Гіркота невротично підсилюється, коли хтось чи щось стоїть між мною та моєю найбільшою цінністю].

Нудьга/порожнеча [ідолопоклонство та теперішнє]

- [7]. Нудьгувати – це почуватися спустошеним [без сенсу]... Нудьга – це передчасний стан смерті... Я виставив скінченні цінності на такий п'єдестал, що коли ці цінності втрачаються, нудьга стає патологічною та примусовою. Тоді я можу почати сприймати цілий Всесвіт крізь призму своєї суб'єктивної нудьги. Таке зображення картини світу називається *відчаєм*. [Слабшими формами є розчарування, цинізм].

– Томас К. Оден: «Два світи: записки про смерть сучасності в Америці та Росії»¹³

Дайте відповіді на запитання

а. Якщо Ви *розлючені*, запитайте себе: «Чи є щось занадто важливе для мене? Щось, що, на мою думку, я *повинен* мати? Невже я розлючений тому, що не можу мати того, що вважаю необхідністю, коли воно таким не є?» Запишіть, що це може бути.

б. Якщо Вас огорнув *страх* чи *тривога*, запитайте себе: «Чи є щось занадто важливе для мене? Щось, що, на мою думку, я *повинен* мати?» Може, я відчуваю страх, бо те, що я вважаю необхідністю, хоча воно таким не є, опинилося під загрозою?» Запишіть, що це може бути.

в. Якщо Ви *пригнічені* чи *ненавидите себе*, запитайте себе: «Чи є щось занадто важливе для мене? Щось, що, на мою думку, я *повинен* мати? Може, я відчуваю пригніченість, бо втратив щось чи зазнав поразки у чомусь, що вважаю необхідним, хоча воно таким не є?» Запишіть, що це може бути.

Підкресліть ті думки, які причаїлися у Вашому серці

Ідолопоклонство влади: «Життя має сенс/я маю цінність лише тоді, коли я маю владу та вплив на інших».

Ідолопоклонство схвалення: «Життя має сенс/я маю цінність лише тоді, коли мене любить(-ять) і поважає(-ють) _____».

Ідолопоклонство комфорту: «Життя має сенс/я маю цінність лише тоді, коли я маю певний рівень задоволення чи конкретну якість життя».

Ідолопоклонство зовнішності: «Життя має сенс/я маю цінність лише тоді, коли у мене є певний вигляд чи будова тіла».

Ідолопоклонство контролю: «Життя має сенс/я маю цінність лише тоді, коли я можу керувати своїм життям у сфері _____».

Ідолопоклонство допомоги: «Життя має сенс/я маю цінність лише тоді, коли люди залежні від мене і потребують мене».

Ідолопоклонство залежності: «Життя має сенс/я маю цінність лише тоді, коли є хтось, хто може мене захистити та вберегти».

Ідолопоклонство незалежності: «Життя має сенс/я маю цінність лише тоді, коли я повністю вільний від зобов'язань чи відповідальностей піклуватися про когось».

Ідолопоклонство праці: «Життя має сенс/я маю цінність лише тоді, коли я дуже працьовитий і багато встигаю».

Ідолопоклонство досягнення: «Життя має сенс/я маю цінність лише тоді, коли мене визнають за мої досягнення та коли я просуваюся в кар'єрі».

Ідолопоклонство матеріалізму: «Життя має сенс/я маю цінність лише тоді, коли у мене є певний рівень достатку, фінансова свобода та багато майна».

Ідолопоклонство релігії: «Життя має сенс/я маю цінність лише тоді, коли я дотримуюся моральних принципів своєї релігії та успіху в їхньому виконанні».

Ідолопоклонство певно людини: «Життя має сенс/я маю цінність лише тоді, коли якась певна людина є у моєму житті і є щасливою/або щаслива зі мною».

Ідолопоклонство нерелігійності: «Життя має сенс/я маю цінність лише тоді, коли я повністю вільний від організованої релігії та сам визначаю мораль».

Ідолопоклонство раси/культури: «Життя має сенс/я маю цінність лише тоді, коли панівною є моя раса чи культура».

Ідолопоклонство внутрішнього кола: «Життя має сенс/я маю цінність лише тоді, коли мені вдасться увійти в конкретне соціальне, професійне чи інше коло».

Ідолопоклонство сім'ї: «Життя має сенс/я маю цінність лише тоді, коли мої діти/або мої батьки є щасливими і пишаються мною».

Ідолопоклонство стосунків: «Життя має сенс/я маю цінність лише тоді, коли «ця принцеса» чи «цей принц» закохана(-ий) у мене».

Ідолопоклонство страждання: «Життя має сенс/я маю цінність лише тоді, коли мене спіткає біль або проблема. Лише тоді я почуваюся шляхетно та гідним любові, й можу впоратися з виною».

Ідолопоклонство ідеології: «Життя має сенс/я маю цінність лише тоді, коли моя політична чи соціальна ідея/партія прогресує та поширює свій вплив і владу».

Дайте відповіді на ці діагностичні запитання:

а. Що є моїм найбільшим страхом? Про що я найбільше хвилююся?

б. Якщо я зазнаю невдачі чи втрачу це, чи примусить воно мене перестати хотіти жити? Що є моїм рушієм у житті?

в. На що я покладаюся та чим себе утішаю, коли все йде шкереберть?

г. Про що мені найлегше думати? До чого прямують мої думки, коли я вільний? Про що я найбільше думаю?

г. Відсутність відповіді на яку молитву змусить мене серйозно замислитися про те, щоб відвернутися від Бога?

д. Що найбільше додає мені власної гідності? Чим я найбільше пишаюся?

е. Чого я дуже хочу та очікую від життя? Що справді зробить мене щасливим?

Підсумок

Тепер, коли Ви відповіли на запитання, наведені вище, знайдіть у них спільні теми. Запишіть, що, на Вашу думку, є Вашими «фальшивими» господами. Які речі видаються Вам надто важливими?

Г. ЗЦІЛЕННЯ ВІД ІДОЛІВ ЄВАНГЕЛІЄМ

1. Уникайте «моралізаторського» підходу.

Це типовий підхід до особистого навернення, популярний у середовищах консервативних і традиційних християн, який можна назвати «моралізаторським». Його основне послання звучить так: *«Твоя проблема в тому, що твої вчинки є поганими. Покайся!»* Це зосередження на поведінці, але не глибше того. Нам потрібно знайти *коріння* нашої поведінки. Чому я хочу робити злі речі? Які невіпорядковані бажання спонукають мене до цих дій? Які ідоли та фальшиві вірування стоять за ними? Просто сказати нещасливій людині (чи собі) «покаятися та змінити поведінку» – це замало, бо брак самоконтролю походить від вірування, яке проголошує: «Навіть якщо ти житимеш згідно з моральними стандартами, то ти все одно невдаха, якщо ти не матимеш цього». Треба замінити таке вірування покаяттям за той гріх, який є підґрунтям цього всього – ідолопоклонство.

2. Уникайте «психологічного» підходу.

Це типовий підхід до особистого навернення серед ліберальніших релігійних груп, який можна назвати «психологічним». Його основна думка звучить так: *«Твоя проблема в тому, що ти не бачиш, що Бог любить тебе таким, який ти є»*. Радій! Це зосередження на почуттях, які здаються «глибшими» за поведінку, але цей підхід також не сягає достатньо глибоко. Нам також

потрібно знайти *корені* наших почуттів. Чому в мене таке сильне відчуття відчаю (чи страху, чи злості), коли це чи це трапляється? Які невіпорядковані бажання не справджують надій? Які ідоли та фальшиві вірування стоять за ними? Замало просто сказати нещасливій людині (чи собі) «Бог любить тебе – радій!», бо нещастя походить від вірування, яке проголошує: «Навіть якщо Бог любить тебе, ти все ще невдаха, якщо ти не матимеш цього». Треба замінити таке вірування покайням за той гріх, який є підґрунтям цього всього – ідолопоклонство.

3. Прийміть «євангельський» підхід.

Його основне твердження звучить так: *«Твоя проблема в тому, що ти шукаєш щастя у чомусь іншому, окрім Христа»*. Покайся і радій! Цей підхід докоряє людині, у якої під гріхами та під поганими почуттями лежить справжній гріх. Наша проблема полягає в тому, що ми віддали себе ідолам. Кожна ідольська система – це спосіб отримати спасіння через діла, а тому вона тримає нас під нашим власним «законом». Павло говорить нам, що пута гріха розриваються, коли ми виходимо з-під Закону, коли починаємо вірити в Євангеліє спасіння завдяки тому, що зробив Христос. Лише коли ми по-новому усвідомимо, що є праведними у Христі, сила ідола над нами зникне. «Бо хай гріх не панує над вами, ви бо не під Законом, а під благодаттю» (Римлян 6:14). Ми настільки будемо лише «під благодаттю» та станемо вільними від контролю ідолів, наскільки (1) ми покалися в ідолах *та* (2) натомість покладемося і шукаємо насолоди у спасальній праці та любові Христа. Як пояснює Річард Ловлейс:

«Віра, що перевершує ці докази, може запалитися від полум'я Божої любові, замість того, щоб таємно черпати любов і прийняття себе з інших джерел, – це і є корінням святості».

Сьогодні дуже часто у тих колах, які змішують популярну психологію з християнством, лунають думки, що нам треба спочатку полюбити себе, щоб бути вільними любити інших... Але жодна реальна людина не скаже, що легко любити себе чи прощати собі, а тому *їхнє прийняття себе мусить бути вкорінене у їхньому усвідомленні, що Бог приймає їх у Христі...* Є сенс, у якому найсильніша любов до себе – це просто дзеркальне відображення живого відображення того, що Бог любить нас...

Якою б палкою не була проповідь моралізму, зрештою, він може дати нам лише відчуття гріха та провини або якісь штучні чесноти, збудовані на силі волі...

Нас усіх автоматично тягне до припущення, що ми *виправдані рівнем нашого освячення*, а коли ми впускаємо таку думку до серця, це неминуче зосереджує нашу увагу не на Христі, а на адекватності нашого послуху. Ми розпочинаємо кожен день, покладаючи особисту безпеку не на Божу любов і жертву Христа, а на свої почуття тієї миті або ж на нещодавні здобутки у християнському житті. Оскільки ці аргументи не здатні вгамувати людську совість, то ми неминуче впадемо або в розчарування та апатію, або в самоправедність [що теж є формою ідолопоклонства], яка фальсифікує вимоги досягнення відчуття миру».¹⁴

ОБГОВОРЕННЯ

1. Що допомогло Вам найбільше?

2. Які запитання у Вас виникли?

¹ Мартін Лютер «Трактат про добрі справи (1520 р.)» (*Treatise Concerning Good Works* (1520)), проповідь 1, розділи X та XI.

² Джон Р. В. Стотт «Послання до галатів» (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1968), с. 105.

³ Річард Ф. Ловлейс «Динаміка духовного життя» (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1979), с. 211-212.

⁴ Елізабет Еліот приписує цю цитату Емі Кармайкл.

⁵ Джон Р. В. Стотт, с. 112.

⁶ Джон Р. В. Стотт, с. 114-115.

⁷ Д. Мартін Ллойд-Джонс «Життя у Бозі: вивчення 1 Послання Івана» (Wheaton, Ill.: Crossway, 1995), с. 196.

⁸ Стівен Чарнок «Існування та характеристики Бога», том 1, "On Practical Atheism" (Grand Rapids: Baker Book House reprint, 1979), с. 143.

⁹ Дейвід Поулісон «Ідоли серця та ярмарок марнославства», журнал біблійних порад, том 13, № 2, Зима 1995, с. 35.

¹⁰ Дейвід Поулісон, с. 42.

¹¹ Дейвід Поулісон, с. 36.

¹² Річард Кіз «Фабрика ідолів» у книзі «Немає Бога, крім Бога», Os Guinness and John Seel, eds. (Chicago: Moody Press, 1992), с. 31.

¹³ Томас К. Оден: «Два світи: записки про смерть сучасності в Америці та Росії» (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1992), с. 94-104.

¹⁴ Річард Ф. Ловлейс, с. 211-212, 214.

Послання апостола Павла до галатів

Благодать неплідній

Заняття 9 | Галатів 4:21-31

Павло вчив галатських християн – колишніх язичників, що вони повністю стали «дітьми Авраама» в ту мить, коли повірили в Христа (3:7; 4:7). Лжевчителі, з іншого боку, навчали галатів, що їм треба було прийняти увесь Закон Мойсея, зокрема обрізання, щоб бути «дітьми Авраама». Тепер Павло використовує приклад двох Авраамових синів: Ізмаїла та Ісаака, щоб навести вирішальний і драматичний аргумент, основна суть якого полягає в тому, що Євангеліє робить будь-кого дитиною Божою, а горді, моральні та релігійні люди зазвичай є тими, які залишаються поза Божою сім'єю. Євангеліє перевертає світові цінності з ніг на голову.

ВСТУПНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ

У цьому уривку порушуються питання тлумачення Біблії. Звичайно, що найкращий спосіб читати Біблію – це намагатися зрозуміти *оригінальне значення оригінального автора*. Оскільки віримо, що Бог надихав оригінальних авторів, то цей спосіб тлумачити текст є найбезпечнішим. Однак у вірші 24 Павло говорить, що «розуміти це треба *інакше*» [метафорично]. Він зачитує розповідь із Книги Буття про Сару та Агар як символ двох підходів до Бога – віри та діл. Чи це означає, що ми можемо ігнорувати задуми оригінального автора?

Відповідь: так. Павло використовує риторичне зухвальство, коли використовує слова Сари: «Прожени рабиню» (Буття 21:10; Галатів 4:30), радячи людям позбутися тих вчителів, які заперечують Євангеліє благодаті! (Сара не наказувала нам любити Євангеліє – вона просто заздрила!) Але інтерпретація Павла уривка про Сару та Агар не є маячню. Всім відомо, що, (а) щоб отримати сина через Агар, Авраамові не потрібно було віри. Він міг це зробити людськими зусиллями. Але (б) щоб отримати сина від Сари, потрібна була неймовірна віра, що Бог у чудесний спосіб дасть Авраамові те, що той ніяк не міг зробити сам. У цих двох жінках Авраам стикається з двома підходами до життя: жити вірою чи покладатися на власні зусилля. Павло усвідомлює це, читаючи історію, і сприймає її доволі серйозно та буквально. Павлове вчення про віру та діла – це лише один зі способів застосування уривка до нашого сьогоденного життя.

Якщо у Вас почнеться дискусія про «правила тлумачення Біблії», то Вам потрібно знати, що є класичний та історичний принципи: (1) *тлумачити текст якомога точніше до того, що оригінальний автор хотів подати своїм першослухачам*. Для цього треба розуміти мову, історію та культуру. Цей підхід традиційно називають «граматично-історичним тлумаченням» (також «*sensus literalis*»). (2) *Тлумачити текст у світлі всієї Біблії*. Це називається «теологічним тлумаченням» (також «*analogia fidei*»). Перший принцип постає з того факту, що Біблія мала справжніх людських авторів, а другий принцип – з факту, що за усіма іншими авторами Біблії стоїть також один Божественний Автор.

ПРОЧИТАЙТЕ ГАЛАТІВ 4:21-31

1. Що у вірші 21 означає хотіти бути «під Законом»? (Порівняйте з 4:4-5 та 5:16-20).

Щоб отримати чітке розуміння концепції Павла в його розповіді історії про Агар та Сару в Галатів 4:21-31, нам варто забігти трохи наперед (у розділ 5) та повернутися назад (до розділу 4).

Бути «під Законом» не може означати *дотримуватися* Закону. Це б означало, що християнин, який «вільний від Закону», не мав би його дотримуватися. Але річ не в цьому. У 5:16-20 маємо сильний приклад. Павло перераховує всі вчинки, які заборонені християнину: розпуста, гнів, егоїзм тощо (5:19-20). Це всі ті речі, які забороняє Закон Божий. У всіх своїх посланнях Павло припускає, що християни повинні говорити правду, любити інших, жити чистим життям тощо, як вимагає Божий Закон. Але шокуючий поворот – Павло у розділі 5 приписує цей непослух та дії «перебуванню під Законом!» Зверніть увагу, як у 5:16 Павло протиставляє «ходіння за Духом» та бажання «грішної природи/плоті», але у 5:18 він протиставляє «ходіння за Духом» і перебування «під Законом». По суті, він бачить перебування під Законом та поневолення нашою грішною природою як дуже близькі поняття. Тому список заборонених речей походить із перебування «під Законом». Це дивовижний спосіб показати, що Павло не заохочує непослух Законові. (Ми більше поговоримо про це дивовижне протиставлення «під Законом» та «вчинки тіла» у розділі 5).

Якщо «під Законом» не означає *дотримуватися Закону*, то що це тоді означає? Це означає *покладатися на Закон* задля свого статусу перед Богом. Як написав Джон Стотт:

«Послання цих віршів є дуже дотримуватися Закону. Сьогодні таких є багато. Вони не юдаїсти, яким писав Павло, це люди, які сповідують законницьку релігію, які уявляють, що шлях до Бога – це дотримання певних правил... Вони вважають, що їхні стосунки з Богом залежать від суворого дотримання постанов... [Отже], вони перебувають у їхньому полоні».¹

Ми це чітко бачимо у 4:4-5, де Павло говорить, що Христос відкупив тих, «хто під Законом», давши їм «усиновлення». Без Христа нам треба покладатися на Закон, щоб заслужити прийняття до Божої сім'ї (тобто заслужити «усиновлення»). Але Христос Сам став «під Закон» (4:4) і це означає, що Він прийшов і повністю виконав Закон для нас, щоб тепер наше «синівство» впливало не зі схеми «діла – праведність», а з того факту, що Христос виконав Закон. Християни *зараз* мають усі права синів – не треба чекати до кінця свого життя, щоб це прийняти, плекаючи надію на те, що ми впоралися.

Це означає, що у світі є чотири типи людей:

1. Ті, хто *дотримується* Закону та *покладається* на нього.

Ці люди під Законом і є зазвичай дуже «гордовитими», самоправедними та фарисейськими. Ззовні вони впевнені, що у їхніх стосунках з Богом усе гаразд, але глибоко в душі у них є багато невпевненості, адже ніхто по-справжньому не може бути впевнений, що живе за стандартами. Це робить їх чутливими, вразливими до

критики та спустошеними, коли немає відповіді на їхні молитви. **[Зверніть увагу:** тут йдеться також і про представників інших релігій, але я думаю переважно про людей, які ходять до церкви].

2. Ті, хто порушує Закон і покладається на нього.

Ці люди мають «релігійну совість», у їхньому житті сильно діє схема «діла – праведність», але їм не вдається її послідовно дотримуватися. Як наслідок, такі люди набагато смиренніші та толерантніші щодо інших, аніж згадані раніше фарисеї, але часто їхнім рушієм є провина, у них часто змінюється настрій, а інколи вони дуже бояться розмов на релігійні теми. **[Зверніть увагу:** дехто з цих людей може ходити до церкви, але вони залишатимуться «позаду» з огляду на свою низьку духовну самооцінку].

3. Ті, хто порушує Закон і не покладається на нього.

Це ті люди, які скинули концепцію Божого Закону. Інтелектуально вони є світськими та релятивістськими, або ж мають дуже розмиті «духовність». Загалом вони обирають власні моральні стандарти та наполягають на їх дотриманні. Але Павло у розділі 1 Послання до римлян говорить, що на підсвідомому рівні ці люди знають, що є Бог, Якого вони повинні слухатися. **[Зверніть увагу:** такі люди зазвичай є щасливішими й толерантнішими за обидві зазначені вище групи. Але зазвичай тут присутня сильна «ліберальна самоправедність». Вони, очевидно, заробляють своє спасіння через відчуття зверхності над іншими. Зазвичай це не така яскрава форма самоправедності].

4. Ті, що дотримуються Закону, але не покладаються на нього.

Це християни, які розуміють Євангеліє та живуть у його свободі. Вони дотримуються Божого Закону з вдячної радості, яка впливає з того, що вони знають про своє синівство, та зі свободи, що дає відсутність страху та егоїзму, породжених фальшивими ідолами. Вони є толерантнішими за групу № 3, співчутливішими, ніж група № 2, та впевненішими за групу № 1. **[Зверніть увагу:** більшість справжніх християн схильні чинити помилки груп № 1, № 2 та навіть № 3. Але духовно біднішають відповідно до рівня приналежності до цих груп].

2. Чому, на Вашу думку, Павло говорить, що ті, хто під Законом, насправді не слухають того, що каже Закон?

У вірші 21 Павло говорить: «Скажіть мені ви, що хочете бути під Законом: чи не слухаєте[сь] ви Закону [те, що Закон насправді каже]?» Цей аргумент показує, що їхня позиція є суперечливою. Павло говорить: «Той Закон, якого ви дотримуетесь, свідчить проти вас». Павло може використовувати слово «Закон», щоб говорити про старозавітний запис волі Божої.

Тож він повертається до історії Агар та Сари, яку, ймовірно, використовували лжевчителі, щоб застерегти галатів: «Ви насправді не є дітьми Авраама, якщо не дотримуетесь Мойсеєвого Закону».

Павло «перевертає столи», показуючи їм, що в Авраама було два сини, а тому є два способи бути «ріднею» Авраама: правильний і неправильний. Це

блискучий аргумент. Основна суть лжевчителів була така: «Так, добре, що ви вірите в Христа, але вам треба дотримуватися всього Закону, щоб вважатися дітьми Авраама». А основна суть Павла така: «У мить, коли ви повірили в Христа, ви *стали* дітьми Авраама, нащадками всіх Божих обітниць!»

3. Прочитайте з Буття 16:1-4; 18:10-14; 21:1-10 історію, яка лягла в основу цього уривка. Чим відрізнялося народження цих двох синів (вірш 23)?

В Авраама було два сини: Ізмаїл та Ісаак, від двох різних жінок. Агар, рабіня Сари, народила Авраамові Ізмаїла, а Сара, його дружина, народила йому Ісаака. Павло підводить підсумки відмінностей їхнього народження у вірші 23, кажучи: «Але той, хто був від рабині, народився за тілом, а хто був від вільної, за обітницею». Авраам отримав обітницю, що він матиме дитину, яка буде його спадкоємцем та продовженням його роду, з якого прийде спасіння для світу. І Бог сказав йому, що це буде дитина від Сари. Але Сара була неплідною жінкою, а також дуже старою, тому, щоб народився такий син, потрібне було *надприродне* втручання Бога. З іншого боку, в Сари була служниця Агар, яка була молодшою та плідною. За звичаями того часу, народження від неї сина було цілком законним вчинком (див. зауваження в кінці запитання 4). Саме тому Авраам вирішив отримати сина не через надприродний вчинок Бога, а доклавши людських зусиль – зробивши те, що він та Агар могли зробити.

4. Що, за словами Павла, символізує кожне народження/кожна мати (вірші 24-26)? Чому?

Павло чітко говорить, що Ізмаїл та Агар символізують заповіт Закону на Синаї та земне місто Єрусалим, до якого переважно входять ті люди, які не прийняли Христа, а тому вони перебувають «у рабстві» (вірш 25). Це майже стовідсотково стосується тих, хто «під Законом», оскільки саме з цієї фрази Павло починає уривок. У розділах 3 і 4 Павло називає «рабством» схему «діла – праведність» та спасіння Законом. Тому Агар символізує «спасіння ділами», а з іншого боку – Ісаак та Сара символізують «спасіння благодаттю»: «А вишній Єрусалим вільний, він мати всім нам!» Небесний Єрусалим – це Царство всіх віруючих.

Чому?

По-перше, ми повинні усвідомлювати, що Павло використовує цю історію лише для алегорії. Декого непокоїть, що Агар (яка у самій історії є невинною жертвою) символізує щось негативне, а Сара (яка у самій історії є невіруючим співучасником Авраама) символізує щось позитивне. Потрібно пам'ятати, що сказав сам Павло: «Розуміти це треба [можна] інакше» (вірш 24). Іншими словами, хоча нам треба читати буквальну правдиву історію та робити моральні та теологічні висновки з неї, тут Павло не робить цього. Він вбачає в історії добру символічну ілюстрацію «благодаті» та «діл». (Це також «перевертання столів» своїх опонентів, яке ми побачимо нижче).

Чому ця історія добре ілюструє благодать і діла? Йдеться переважно про вибори Авраама. В Авраама був вибір: (а) він міг чекати, щоб отримати те, що міг зробити лише Бог, або (б) він міг піти й отримати те, що міг зробити сам. Іншими словами: він міг обрати *віру в Божу обітницю та очікування на сина*, або ж *віру в свою власну силу та зусилля, щоб отримати сина*. (Зверніть увагу, що так чи інакше, йому потрібна була «віра», але вибір полягав у тому, якого «спасителя» він обере). Він обрав другий варіант, наслідки якого відразу

були катастрофічними. Сара почала сильно заздрити Аґар, і сім'ю охопили поділи і смутки. (Це й не дивно, адже Біблія однаково засуджує багатоженство та наложницю). З плином історії ворожнеча та війни між нащадками Ісаака та Ізмаїла тривали. Ізмаїла традиційно вважають предком арабів, а Ісаака – євреїв.

Подивіться, якою цікавою є ця аналогія. Євангеліє полягає в тому, що ми не намагаємося отримати праведність своїми ділами, але ми (а) отримуємо праведність через (б) надприродні вчинки Бога в історії (втілення, відкуплення та воскресіння Христа). Авраам покладався не на Божу благодать і на Його надприродне втручання в історію, але, радше, на свої власні зусилля. Коли нам не вдається довіритися Богові і ми шукаємо способи самим стати собі спасителями, то це призводить до безладу та розпаду у духовній та психологічній сферах, а особливо – у стосунках. Тож тепер розуміємо, чому Павло обрав цих двох синів, щоб проілюструвати два способи доступу до Бога.

Зверніть увагу: багато християн ставлять запитання, як Авраам міг мати стосунки зі служницею своєї дружини, заперечуючи біблійну етику про секс з однією дружиною та секс поза шлюбом. Багато старозавітних святих були полігамними або мали наложниць. Це не означає, що Бог «змінив Свою думку» чи мав інші стандарти у ті часи. Буття 2:24 та його контекст чітко заявляють, що Божя воля була, щоб у шлюбі було лише дві людини і ті двоє стануть «одним тілом». Яка ж тоді відповідь? Відповідь в тому, що Бог поступово та поетапно виявляв Себе в історії людства. В Авраама та Сари не було біблійних книг. (Адже перша книга Біблії написана про них!). Бог не обрав виявити повністю те, що Він думає, у всіх сферах. Авраам і Сара дотримувалися законів і звичаїв того часу. Вчинок Авраама вважався легальним і виправданим – чоловіку могли народитися діти від служниці дружини.

(Не потрібно бути великим соціологом чи психологом, щоб уявити, які дисфункційні сім'ї це породило б!). Гріх Авраама полягав не в порушенні законів, яких він не знав, але в тому, що не зміг повірити в обітницю, яку знав.

5. Мешканці Єрусалима ставилися до Сари як до своєї матері, а до Аґар – як до матері язичників. Чому Павло перевертає ці речі? Як це підкріплює його аргумент у 3:7 та 4:7-9?

Павлова згадка, що Аґар представляє «Аравію», – це стародавнє передання, що Ізмаїловими нащадками були араби, язичники. («Ізмаїлові» торговці у Бутті 37:27 продали Йосипа у рабство. Уже тоді ізмаїльтяни вважаються язичниками або невірними). Згадка про Аравію – це підтвердження того передання. Але тоді він каже, що Аґар є «духовною матір'ю» усіх, хто в Єрусалимі. Це було б абсолютно шокуючим тлумаченням не лише для фальшивих законницьких вчителів, але й для будь-якого єврея загалом. Але Павло виразно наголошує, кажучи: «сучасному Єрусалиму» (вірш 25).

Павло говорить, що ті, хто «під Законом», хто *покладається* на Закон, перебувають у такому ж духовному рабстві, які і Аґар у своєму буквальному рабстві. У віршах 24-25 Павло пов'язує до купи синайський Заповіт Закону, сучасний Єрусалим, Аґар та всіх, хто перетворює Закон на засіб виправдання перед Богом та на основний життєвий принцип. Від самого початку Павло

говорить, що ті, хто «під Законом», є рабами. У 4:7-9 він каже, що ті люди, які намагаються виправдати себе Законом, є такими ж рабами, як і язичники – рабами своїх богів. Законництво означає, що ти ніколи не впевнений у собі, тебе завжди атакує відчуття провини та неспроможності або ж потреба почуватися зверхньо.

Але хоча він це говорив від початку, тепер він блискуче та драматично повертається до цієї думки. Хоча лжевчителі гордо вважали себе нащадками Авраама від Сари та Ісаака, Павло говорить, що вони є духовними нащадками рабині, язичника та вигнанця. Їхнє серце та доступ до Бога є такими ж, як і витівка Авраама та Агар, а плід їхнього життя – як Ізмаїл – ще більше рабства! Хоча вони етнічно походять від Сари, у своїх душах та серцях вони є такими ж, як люди, яких вони зневажають. Вони покладаються на власні зусилля замість надприродної благодаті Божої.

Тому в цій риторичній зухвалості Павло говорить галатам: «О, друзі, ви, язичники, є справжніми синами Ісаака, а ті, хто панує над вами, називаючись «правдивими синами», насправді є синами Ізмаїла. Якщо ви вірите в Євангеліє, то *ви* – вільні, а *вони* – раби. Не віддавайте своєї свободи!» Це (звісно) блискуче завершення.

6. Прочитайте вірш 27. Що Павло має на увазі, цитуючи Ісаю 54:1? Як Сара є підбадьорливим образом для тих, хто вважає, що все зіпсував, чи для тих, хто розчарувався?

Чому Павло цитує Ісаю 54:1?

Павло цитує Ісаю 54:1, де йдеться, що «в покиненій буде більше синів від синів заміжньої». Первісно це пророче слово стосувалося євреїв у вавилонській неволі. Ці залишки ізраїльтян вважали, що їхнє національне життя закінчилося, що вони ніколи не повернуться додому і що ніколи більше не матимуть своєї країни. Вони здавалися слабкими, безпомічними та переможеними (їхнє заслання було покаранням) тоді, коли інші нації здавалися сильними та могутніми. Але Бог каже їм через Ісаю: «Тепер, коли ви безпомічні, ви побачите, що моя благодать проявляється у слабких! Сильні надто зайняті покладанням на себе. Я зроблю вас численними та великими». Пророцтво Ісаї покликається на Буття 16, де Бог дивиться на двох жінок: одна красива та плідна, а інша неплідна та стара. Він обирає спасти світ через неплідну. Через неї благословляться всі народи світу. Так працює Божа благодать.

Тепер Павло бере історію, яку використав Ісая, і дає їй навіть повніше та краще застосування. Лжевчителі «кривдять» галатів. Вони говорять їм, що ті забруднені, занадто грішні та недосконалі, щоб вважати себе – *presto!* – Божими дітьми з тієї миті, коли увірували. Але тут Павло «перевертає столи» і потужно утішає галатів. Вони є «неплідною жінкою». Якщо спасіння походить від діла, то лише «плідна» може народити дітей. Лише моральні та сильні, люди з добрих сімей, порядні громадяни можуть бути духовно плідними, насолоджуватися радістю та Божою любов'ю, а також змінювати життя інших. Але Євангеліє є правдивим, немає значення, ким ти є чи ким ти був. Ти можеш бути таким же духовним чи моральним вигнанцем, маргіналом, якою була в ті часи неплідна жінка. Немає значення! Ти даси вічний плід. Євангеліє каже: «Благодать не лише для плідної Агар, але й для неплідної Сари. Якщо Сара змогла породити, то й будь-хто зможе!»

Хіба Павло не говорить, що Євангеліє благодаті призначене *особливо* для неплідної? Хіба він не каже, що здатні та «плідні» думають, що можуть впоратися без Бога, а тому й відкидають Євангеліє благодаті? Павло говорить те саме, про що Ісус каже у притчі про блудного та старшого сина у Луки 15. Євангеліє показує нам, що саме «сильні», моральні, добрі, релігійні та самоправедні люди зрештою стають рабами.

Як Сара є підбадьоренням для тих, хто розчарувався чи вважає себе невдахою? Потрібно пам'ятати, що у стародавні часи «цінність» жінки фактично залежала від її здатності народжувати дітей. Звісно, що Біблія цього не схвалювала. Цей уривок робить навіть щось більше від цього – він повністю підриває жадливі помилки, які вчинили безліч суспільств. Стародавні культури говорили жінці, що її цінність і «праведність» була у здатності народжувати дітей. Якщо вона не могла народжувати дітей, то була непотрібною для племені.

(Навіть у нашому суспільстві незаміжні жінки часто почуваються великою мірою таврованими та непотрібними). Але тут Біблія показує, що нам не треба робити дітей нашим «життям» і цінністю (так само, як й інші речі, наприклад, кар'єру, гроші, владу, що підтверджують нашу гідність). Євангеліє проголошує, що неплідні, бідні та маргіналізовані люди – це люди, які були в полоні фальшивих ідей про власну гідність. Вони тепер можуть бути пліднішими, багатшими та могутнішими за всіх інших. Вони можуть давати великий плід, якщо почнуть жити Євангелієм і служити іншим.

Пастор афроамериканської церкви у Гарлемі (*район Нью-Йорка, в якому живуть переважно афроамериканці – перекл.*) розповідає, як понад вісімдесят років тому їхню церкву заснувала одна німкеня, яка жила у Мангеттені (*центральний район Нью-Йорка – перекл.*). Вона була ревною християнкою і завдяки її біблійній групі дві афроамериканки з Гарлему повернулися до Христа. Вони попросили її розпочати служіння в Гарлемі, щоб досягнути ще багатьох своїх друзів. У цієї німкені був наречений, який був дуже проти такого служіння. Він сказав, що розірве заручини, якщо вона вирішить заснувати служіння. Роблячи тяжкий вибір між Божим покликом і бажанням бути заміжньою, вона натрапила на уривок з Ісаї 54:1: «В покиненої буде більше синів від синів заміжньої». Вона пішла вслід за Божим покликом, втративши свого нареченого, але з цього народилася нова церква, яка називається сьогодні "Bethel Gospel" («Євангеліє Бет-Ел»).

Релігія та філософія в один голос говорять, що Бог і спасіння – це тільки для добрих. Євангеліє також є ексклюзивним – воно говорить, що Бог і спасіння призначені тим, хто знає, що *не* є добрими і можуть спастися лише благодаттю.

Але Євангеліє має значно «інклюзивнішу ексклюзивність»! Будь-хто може прийти до Бога через Євангеліє тієї ж миті, коли повірить, незважаючи на попередні вчинки, незважаючи на те, ким він є, що накоїв та яку має силу. Релігія – для шляхетних, умілих, моральних і сильних, а Євангеліє – для всіх. Ісус, до речі, сказав, що умілі, моральні та сильні перебувають даліше від Царства Божого, аніж моральні невдахи та слабкі люди (Матвія 21:31).

7. Беручи до уваги все, що Ви дізналися з цього уривка, дайте відповіді на такі запитання: чому релігійним людям потрібне Євангеліє? Чому нерелігійні люди потребують Євангелія? Чому релігійні люди переслідують вірних Євангелія?

а. *Навіть найбільш віддалені від релігії люди намагаються заслужити своє спасіння, поклоняючись чомусь. Усім людям потрібне відчуття гідності та цінності. Отже, кожен має віру в щось, чому поклоняється і з чого черпає свою цінність. Але ці речі контролюють і розчаровують нас, якщо ми здобуємо їх, і спустошують нас, коли ми їх втрачаємо.*

б. *Кожна людина, навіть найрелігійніша, відкидає Ісуса як Спасителя. Навіть наша релігія та моральність є зусиллями, щоб заслужити Божу ласку, щоб зробити Його своїм боржником та зберігати контроль над власним життям. Ми можемо використовувати Ісуса як приклад чи як помічника, але ми самі собі є спасителями. Підсумок: природа мотивації для служіння Богові, а також відмови від Нього є ідентичною. В обидвох випадках ми шукаємо незалежності від Бога, заперечуючи, що ми є настільки грішними, що потребуємо спасіння лише благодаттю. Натомість ми шукаємо, як заробити власну цінність.*

Ізмаїльтяни завжди в полоні – це те, до чого призводить покладання на себе. Нащадки Ісаака живуть у свободі.

в. *Переслідування. Павлове застереження є важливим. Він прямо говорить у вірші 29, що діти рабині завжди переслідуватимуть дітей вільної. Чому? Бо Євангеліє становить більшу загрозу для релігійних людей, аніж для нерелігійних. Релігійні люди є дуже вразливими та неспокійними, переймаючись своїм статусом перед Богом. Їхній неспокій робить їх ворогами Євангелія, яке наполягає, що навіть їхні найкращі справи є марними в Його очах. Один зі способів дізнатися, що наша самооцінка ґрунтується на виправданні у Христі, – це перевірити, чи ми ненавидимо і чи не ставимося вороже до людей, які відрізняються від нас. І наша самооцінка ґрунтується на виправданні ділами, якщо ми переслідуємо Церкву! Саме так працює цей принцип. Джон Стотт зауважує:*

«Переслідування справжньої Церкви приходить не завжди від світу, від якихось чужинців, а він наших напівбратів – релігійних людей, від номінальної церкви. Так було завжди. Господу Ісусу чинили шалений опір, Його відкидали, з Нього насміхалися – і все це робив Його рідний народ. Найзатятішими опонентами апостола Павла були релігійні лідери... Найбільші вороги євангельської віри сьогодні – це не невіруючі, але церква, установа, ієрархія. Ізмаїл завжди глузує над Ісааком і переслідує його».²

Послання апостола Павла до галатів

Євангельське прощення

Заняття 9 | Вправа

Читайте з олівцем

«!» – щось, що було для вас корисним.

«?» – є запитання.

Вступ: у Галатів 4:12-20 Павло настільки автоматично пробачає галатам зраду, що ми фактично цього навіть не помічаємо. Ми усвідомлюємо силу прощального духа Павла в тому, наскільки всі його заклики (якими б сильними вони не були) пронизані любов'ю і в тому, наскільки в них немає обурення. Згодом він застерігає галатів від обурення та «поїдання» одне одного (Галатів 5:15). Що більше вони втрачають контакт із Євангелієм, то більшими виростають обурення та образи.

На цьому занятті ми дізнаємося, як Євангеліє допомагає нам відновлювати свої стосунки через баланс правди та любові. (Подекуди ви можете помітити, що цей матеріал використовується на семінарах для одружених пар, але ці принципи можна застосовувати до всіх видів стосунків).

А. РЕСУРСИ ДЛЯ ПРОЩЕННЯ

1. Нам потрібно достатньо смиренності.

Ісус пов'язує нашу здатність *пробачати* з нашою здатністю *каятися*. («І прости нам провини наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим», Матвія 6:12). Це не означає, що Бог прощає наші гріхи через те, що ми прощаємо іншим. Це означає, що ми загалом є настільки прощеними Богом, наскільки прощаємо іншим, адже люди, які не прощають, – це люди, які не каються. Що більше ми таїмо образи, то менше бачимо своїх помилок і потреби прощення, але що більше ми бачимо, наскільки самі потребуємо прощення, то більше ми схильні пробачати іншим. Чому? Образа змушує людину ставати на позицію судді (Римлян 12:19-20). Ми можемо тримати образу тільки тоді, коли почуваємося вищими щодо іншої людини. Ісус прямо каже нам, що якщо ми тримаємо образу на когось, то ми не усвідомлюємо того, скільки ми заборгували Богові. Тому перша річ, яку нам варто збагнути, – це побачити потребу в прощенні. Нам потрібно достатньо смирення, щоб прощати.

Перехід: але цього недостатньо! Бо хоча гордість і є однією причиною, яка не дає нам прощати, інша причина полягає в емоційній невпевненості. Тому, окрім цього:

2. Нам потрібно достатньо «емоційного багатства».

Чому так буває, що деякі образи ми пробачаємо легко, а інші – ні? Це стається тому, що кожна людина черпає відчуття власної гідності (відчуття, що ми гідні любові та поваги) з певних речей. Люди не можуть «затвердити» самих себе. Ми шукаємо чогось, щоб переконати себе, що ми є важливими. Що більше ми впевнені у цьому, то більш «емоційно здоровими» є. Ми впевнені, врівноважені, у нас є мир. До яких речей ми звертаємося? Стівен Кові називає їх «особистими центрами», а Віктор Франкл називає їх «центрами значення». Це може бути кар'єра, майно, зовнішність, романтичні стосунки, групи за інтересами, досягнення,

добрі справи, моральний характер, релігія, діти, дружба або поєднання цього всього.

Однак це означає, що ми віримо, що нам безумовно *треба* мати все це, бо інакше ми станемо емоційними «банкрутами» і помremo. Усі наші найсильніші почуття пов'язані з цим. Нас огортає відчуття глибокої провини, якщо ми не можемо їх отримати, або глибокого гніву, якщо хтось стоїть на шляху між нами і ними, або глибокої тривоги, якщо вони опиняються під загрозою, або сильної мотивації (адже ми *мусимо* це здобути), або відчуття відчаю, якщо ми втрачаємо це назавжди.

Наприклад, чоловік і дружина виявили, що вчителька у школі емоційно знущала з їхньої дочки, внаслідок чого її навчальний рік зруйновано і з'явилася потреба організувати психологічне консультування. Батьки розлючені, але чоловікові значно легше «вгамувати» свій гнів, аніж дружині. Чому? Невже чоловік менше злиться? Ні, бо він буває імпульсивнішим за темпераментом. Може, він менше любить дочку? Ні. Річ у тому, що дружина прив'язала своє відчуття гідності до успіху та щастя дочки, а чоловік робить те саме зі своєю кар'єрою. Як наслідок, гнів дружини є значно глибшим, оскільки вона «банкрутує». Її почуття приблизно такі: «Якщо моя дочка не досягне успіху, то яка користь від мене?» Тому її гнів на вчительку дуже великий. Підсумок: іронія в тому, що як відчуття зверхності, *так* і почуття меншовартості не дозволяють нам прощати. І парадокс у тому, що вони часто поєднуються. Ми часто даємо раду своїй меншовартості, стаючи в позицію судді щодо когось іншого.

3. Характер прощення.

Визначення. Конкретніше, що таке *прощення*? Коли люди кривдять Вас, то це означає, що вони Вам завинили. У них є борг перед вами, який їм треба сплатити. Але коли Ви прощаєте, то берете на себе сплату цього боргу. Ви платите ціну та відмовляєтеся вимагати її у людини, яка Вас скривдила.

Прощення означає (а) звільнити особу від плати за гріх, (б) самому заплативши ціну.

Взірцевий приклад. Читаємо, що наше прощення має наслідувати Боже прощення у Христі. «А ви один до одного будьте ласкаві, милостиві, прощаючи один одному, як і Бог через Христа вам простив!» (Ефесян 4:32). (а) Як Бог простив? Читаємо, що Він не «пам'ятає» наших гріхів. Це не може означати, що Бог буквально забуває, що сталося, а те, що він «відкидає» наше покарання. Він не згадує цих випадків і не дозволяє, щоб вони впливали на Його стосунки з нами. (б) Як Бог простив «у Христі»? Написано, що Ісус заплатив ціну за наші гріхи. «Звершилося» означає «заплачено повністю» (Івана 19:30). Отець віддав Свого Сина, а Син віддав Своє життя. Бог Сам за все заплатив.

Б. ПРАКТИЧНІ КРОКИ ДЛЯ ПРОЩЕННЯ

1. Розрізняйте між «даруванням» прощення та «відчуттям» прощення.

Усвідомте, що ми *спочатку* даруємо прощення, а *потім* відчуваємо його (часто це *триває* довго). Прощення спочатку дарується, а потім відчувається (Луки 17:3-10). Насамперед це – не почуття, а набір дій і вчинків. Якщо коротко,

то прощення – це обіцянка *не* вимагати заплати ціни за гріх від людини, яка скривдила Вас. Ця обіцянка передбачає також повторний набір «платежів», в яких Ви відмовляєтеся від помсти. Спочатку це важко. Однак якщо активно дотримуватись обіцянки, то згодом відчуття гніву спаде. Важливо розуміти, що прощення – це не форсування чи придушення почуттів, а обіцянка, яку ми даємо і якої дотримуємось, *незважаючи* на свої почуття.

2. Ніколи не стягуйте ціну, однак платіть її самі.

Ден Гемільтон пише:

«[Прощення] – це основний спосіб боротися з емоціями, відмовляючи собі у злій насолоді прокручувати образи в голові. Колись я заручився з молодою дівчиною, яка, зрештою, передумала. Я пробачив їй, але поступовими «виплатами боргу» протягом року. Коли я говорив із нею і відмовлявся згадувати минуле, коли відрікся від своїх ревнощів та свого жалю до себе, коли бачив її з іншим чоловіком, коли хвалив її перед іншими, хоча насправді мені хотілося запламувати її репутацію. Такими були ці «виплати», яких вона, однак, ніколи не бачила. А я не бачив її «виплат»... однак знаю, що вона теж пробачила мені... Прощення – це більше, ніж просто відмова від того, щоб ненавидіти людину. Це також вибір виявляти кривдникові любов і прийняття... Біль є наслідком гріха. З ним неможливо впоратися легко. Дерево, цвяхи та біль – це валюта прощення, це та любов, яка зцілює».³

3. Два вчинки: стягування ціни; виплачування ціни.

Цитата Дена Гемільтона показує нам, що є безліч способів «стягнути» плату зі свого кривдника. Але кожного разу, коли ми стримуємося від цього, ми самі беремо на себе видатки і «виплачуємо борг». Нижче наведені способи, через які ми часто намагаємося стягувати плату.

а. Щодо своїх кривдників.

1. Ми можемо робити дошкульні зауваження, щоразу згадуючи щось із минулого.
2. Ми можемо бути значно вимогливішими до цієї людини та більше контролювати її, ніж інших. Усе тому, що глибоко в серці ми відчуваємо, що людина все ще нам винна.
3. Ми можемо карати людину самоправедним «милосердям», хоча насправді це спосіб зневажити її та виправдати самих себе.
4. Ми можемо ігнорувати її та прохолодно ставитися до неї як відкрито, так і приховано.
5. Ми можемо активно кривдити її, беручи від неї щось цінне.

б. У своїх стосунках з іншими.

1. Ми можемо обмовляти людину, роблячи вигляд, що хочемо попередити інших.
2. Ми можемо обмовляти людину, шукаючи в інших співчуття, підтримки та розділення кривди.

в. У своїх стосунках зі собою.

1. Ми постійно прокручуємо у думках «касету» кривди, щоб виправдати свій гнів і ворожість.
2. Ми можемо «вболівати» за невдачі людини, її біль.

Прощення – це обіцянка «не піднімати цю тему» перед людиною, перед іншими і навіть перед собою. Коли ми відчуваємо спокусу стягнути з людини «платню», ми відмовляємося від цього, хоча це й боляче – саме так ми сплачуємо борги.

а. Дії щодо кривдника.

У своїх вчинках, які стосуються кривдника, нам треба бути якомога ввічливими та теплішими. Якщо людина кається, то нам треба всіляко шукати можливості відновити стосунки. Чому «всіляко»? Якщо людина заподіяла жакливе зло, то це може означати, що довіру можна відновити лише частково. Якщо людина продовжує чинити щось подібне, то не потрібно полегшувати їй можливість грішити проти Вас. Є також інші обставини. (Наприклад, якщо раніше з цією людиною були романтичні стосунки, то, можливо, буде недоречно відновлювати такі стосунки).

Швидкість і рівень цього відновлення тягне за собою повернення довіри, а на це потрібен час. Також усе залежить від природи та серйозності завданої шкоди. Частиною справжнього покаяння, зазвичай, є запитання: «Що я можу зробити, щоб ти почав(ла) довіряти мені?» А також готовність прийняти відповідь. Частина справжнього прощення – це бути відкритим до можливості справжньої зміни у серці кривдника, а також бути готовим довіряти більше і більше – крок за кроком.

б. Дії щодо інших.

Ми не повинні критикувати свого кривдника перед іншими. Шукаючи підтримку у наших «тягарях» (Галатів 6:1-6), не можна використовувати їх, щоб переконувати інших у тому, якою жакливою є ця людина! Нам треба бути поміркованими. Звісно, це не означає, що ми ніколи не кажемо нічого, що кидає тінь на когось, але нам потрібно бути обережними зі своєю мотивацією.

Якщо людина не кається і залишається ворогом, то, можливо, буде необхідно попередити когось про неї, але знову ж таки, треба стежити за своєю мотивацією.

в. Дії щодо себе.

Що означає «не згадувати це собі»? Це означає не занадто багато розмірковувати про це у серці та не прокручувати «касету» зі скоєним у своїй уяві. Це оновлює відчуття втрати та болю для нас. Це означає, що, коли Ви готові, Вам треба молитися за цю людину і за

себе, нагадувати собі про Хрест (див. нижче) та спрямовувати думки на щось інше.

4. «Бажайте добра» іншим не тільки заради них, але й заради себе!

Зверніть увагу, що на хресті Ісус говорить: «Отче, відпусти їм, бо не знають, що чинять вони!» (Луки 23:34). Він, власне, не каже: «Я прощаю вам». Він, звісно, пробачає, але звертаючись до Отця в молитві та молячись за них, Він показує нам важливий метод прощення. Він визнає, що вони грішать (інакше вони не потребували би прощення!), але він бачить їх нужду і слабкість («бо не знають»). Він хоче, щоб вони це зрозуміли і щоб Бог їм пробачив. Він молиться за них.

Коли ми надто близько ототожнюємо «зло» із «злочинцем», то нас затягує у той самий вир враженої гордості, помсти та надмірних думок про себе, а це провокує ще більше гордині та помсти. Секрет подолання зла – це побачити «зло» і злочинця окремо одне від одного. Якщо так зробити, то це матиме такі два наслідки: (1) Зло не буде поширюватися на Вас. Уся ненависть і гордість не інфікує Вас. Подумайте про таке: єдиний спосіб «перемогти» злі наміри людини – це пробачити їй, щоб не стати такою ж, як вона. Якщо ми опановані гнівом, то кривдник все ще контролює нас. Навіть якщо ми йому протидіємо, однак ми все ще перебуваємо під його впливом. (2) Поширення зла може зупинитися у серці самого кривдника. Через наш докір серце людини може стати м'якшим. Тоді є шанс, що людина побачить своє зло. Ми обираємо бажати людині добра та прагнемо її зростання та зцілення. Ми обираємо молитися за неї.

Зверніть увагу: треба зазначити, що не можна дозволяти людині грішити та чинити зло. Прощення не означає, що ми не можемо критикувати тривалу деструктивну поведінку, протистояти їй чи боротися з нею. Прощення, яке відвертається від докору, не походить із любові – воно служить собі. Зазвичай ми діємо так: (а) гніваємося всередині себе (накопичуємо «платню») та (б) нічого не кажемо назовні. Це створює умови для поширення зла, як у вашому житті, так і в житті іншої людини. Натомість правильним буде: (а) повністю простити всередині себе (самим виплатити борг) та (б) лагідно докоряти назовні. Це запобігає поширенню зла навколо. Також нам не вдасться говорити до кривдника з любов'ю, якщо ми не вгамували свій гнів, самі йдучи дорогою прощення.

Прикладом цього є, звичайно ж, Христос, Який наговорив достатньо для того, щоб Його розіп'яли, але Який прощав Своїм кривдникам на кожному кроці. Результатом Його досконалого дотримання цього був триумф благодаті як у Його житті, так і в житті Його кривдників.

В. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ПРОЩЕННЯ

1. Отримати смирення.

Біблія чітко наказує нам прощати, «як і Бог через Христа вам простив» (Ефесян 4:32). Немає кращого способу отримати смирення, необхідне для прощення, ніж прийняти те, що Євангеліє говорить про нас. Воно говорить, що ми були створені на Божий образ і подобу, а тому ми повинні поставити Його у своєму житті на перше місце. Навіть релігійні люди звертаються до Бога лише тоді, коли потребують Його в часи труднощів. Ніхто з нас не любить Його так, як

треба – «усім серцем, душею, силою та розумом». Ісус Сам яскраво показує у Матвія 18:21-35, як це зробити. Коли Петро питає про прощення, Ісус розповідає притчу про слугу, якому було прощено неймовірно великий борг (10 000 талантів, що співвідноситься сьогодні приблизно зі 300 000 000 доларів США), але який відмовився простити боржникові, який заборгував йому кілька талантів. Ісус називає слугу «лукавим» та й каже: «Чи й тобі не належало змилюватись над своїм співтоваришем, як і я над тобою був змилювався?» (18:33). Це виклик для нас. *Ми маємо порівнювати наш борг перед Богом із боргами людей, які завинили нам* ТА порівнювати Христову плату за наше прощення зі своєю заплавою за їхнє прощення. Ми маємо сказати: «Господи, Ти не стягав з мене платню за мої борги. Ти, Ісусе, заплатив за них Своїм життям. Яке я маю право стягувати платню за їхні борги переді мною? Щоб простити, мені й близько не треба платити такої заплати, яку заплатив Христос!»

У Римлян 12 Павло показує нам ще один спосіб, як треба думати про образу та прощення. Він каже: «Не мститься самі, улюблені, але дайте місце гніву Божому, бо написано: Мені помста належить, Я відплачу, говорить Господь» (вірш 19). Тут бачимо нагадування, що будь-яка образа та помста – це ставати на місце Бога у ролі судді. Це означає бавитися у Бога. Але (1) тільки Бог відповідає критеріям Судді (ми недосконалі та самі заслуговуємо покарання), а також (2) лише Бог знає достатньо, що бути Суддею (ми не знаємо всього, з чим зіткнувся кривдник, та чого він заслуговує). І (3) Ісус взяв на Себе осуд Бога. Тому Павло каже: «Подумайте собі! Або людина, на яку ви злитеся, покається одного дня і тоді Ісус візьме на Себе її осудження, або людина не покається і Бог дасть Собі з нею раду. Але як би не було, ви не берете в цьому участі. «Гординя не дає місця прощенню, а прощення не залишає місця для гордині». Якщо ми не можемо пробачати, то це тому, що ми впевнені, що не є такими ж грішними, як наш кривдник.

2. Отримати «емоційне багатство».

Гнів – це результат любові. Це енергія на захист чогось, що ви любите, коли воно опиняється під загрозою. Якщо Ви не любите чогось, то не розлютитеся, коли воно опиниться під загрозою.

Якщо Ви любите щось трішки, то розлютитеся трішки, якщо це опиниться під загрозою. Якщо Ви щось любите «найбільше за все», тоді це те, що дає Вам сенс у житті, і Ви будете неймовірно розлючені, коли це опиниться під загрозою.

Якщо будь-що у житті стає абсолютною вимогою для нашого щастя та власної цінності, то це, по суті, наш «ідол», щось, чому ми поклоняємося. Коли ця річ опиняється під загрозою, то наш гнів стає абсолютним. Саме в кайданах цього гніву цей ідол тримає нас «на службі». Тому якщо ми помітимо, що наш гнів і гіркота не минають попри всі наші зусилля простити, то нам, напевно, слід зазирнути глибше і запитати себе: «Що я захищаю? Чому мені так важливо, що я не можу жити без цього?» Може таке бути, що допоки якісь невпорядковані бажання не будуть знайдені та подолані, ми не зможемо вгамувати свій гнів.

Ось приклад. Одна жінка, якій вже було далеко за 30, ніколи не була заміжньою. Її сім'я та люди в її країні вважали, що з будь-якою жінкою, яка була незаміжньою в таких роках, щось не так. Вона дуже страждала від сорому та відчуття меншовартості, а також мала багато накопиченого гніву на чоловіка,

з яким зустрічалася роками, але який їй так і не зробив пропозицію руки та серця. Вона пішла до психолога. Лікар правильно сказав їй, що вона взяла надто близько до серця підхід своєї сім'ї до її особистої цінності та гідності. Вона тримала гіркоту на цього чоловіка лише тому, що він став між нею і тим, що вона вважала потрібним для отримання власної цінності. Психолог порадив, щоб вона відкинула такий недалекий погляд і зосередилася на здобутті кар'єри.

Десь у цей час вона почала ходити до церкви, де вперше чітко почула Євангеліє. Вона почула, що Євангеліє – це *не* прожити гідне життя, а тоді віддати його Богові, щоб Він став нашим боржником. Але що Ісус Христос уже прожив гідне життя (Він прожив життя так, як мали б прожити його ми, і помер смертю, якою ми мали б померти) і тепер Він дає його нам, коли ми увіруємо. Ми цілковито прийняли та маємо любов Того Єдиного у Всесвіті, любов Якого насправді має значення. Це дає нам найбільше «емоційне здоров'я», відчуття любові, яка є настільки глибокою, що ми можемо пробачити будь-кому. Жінка усвідомила, що психолог із благими намірами пропонував їй замінити неполіткоректну схему «діла – праведність» на політкоректну! Вона сказала собі: «Навіщо мені переходити від системи, де основною цінністю є сім'я, в систему, де основною цінністю є кар'єра? Це ж одне і те ж! Хіба я не буду такою ж спустошеною, коли зазнаю невдачі в кар'єрі, як і тоді, коли зазнала невдачі в романтичних стосунках? Ні. Я отримаю праведність Христа і навчуся радіти у ній. Тоді я зможу дивитися на чоловіків *чи* кар'єру і сказати: Ісус робить мене красивою в очах Бога, а не ці речі. Лише тоді я матиму силу, свободу та силу прощати». Вона знайшла «передумови» для прощення.

Зверніть увагу: один із найпоширеніших «ідолів», яких ми можемо мати, – це наш чоловік або дружина. Ми можемо потребувати його або її схвалення та поваги через ідолопоклонство – ми можемо в ньому або в ній вбачати свого «спасителя», джерело нашої гідності. Немає такої людини, яка могла б витримати такий тиск. Ваш чоловік чи дружина – це обмежена людина. Він чи вона *не* зможе любити Вас послідовно. А якщо Ви намагатиметеся отримати від неї те, що може дати лише Господь, то опинитесь у зачарованому колі.

Ви не зможете прощати провини доти, доки не знайдете Того, Чия любов є такою ж досконалою, як і Його прощення.

Г. КРОКИ ДО ПОКАЯННЯ

Чому ми тільки зараз говоримо про покаяння? І чому так мало? Покаяння та прощення – це насправді різні способи поглянути на одне й те ж. Можна було б левову частку заняття присвятити покаянню, а потім насамкінець додати зауваження про прощення. Ось у чому ці два поняття є однаковими: (1) у них однакові передумови (обидва блокуються гордістю та емоційним банкрутством. Обидва потребують смирення та емоційного багатства). (2) Їхній характер є ідентичними. (Обидва, по суті, говорять: «Я готовий взяти ціну за те, що зробив»). (3) Навіть кроки до їхнього виконання є майже однаковими (див. нижче).

1. Чесне визнання провини з Вашого боку. Можливо, у непорозумінні ви винні лише на 10% або на 30%, або на 80%. Визнайте свою частку провини без будь-яких виправдань чи перекладання вини. Навіть якщо інша людина

вірити, що ви *більше* завинили, ніж ви думаєте, визнайте правду. Лише запропонуйте проаналізувати та описати ту частину безладу, за який Ви відповідальні.

2. Не виправдовуйтеся. Не починайте пояснювати, чому Ви так зробили, починаючи перекладати вину. Ставтеся до інших «факторів-збудників» як до *випадків*, а не *причин*. Справжньою причиною була Ваша егоїстичність або нечутливість тощо. Те, що інші зробили Вам, лише оприявнило ті гріхи у грішній зовнішній поведінці. Якщо Ви цього не зробите, то Ваше покаяння буде спробою не каятися взагалі!

3. Будьте готові вислухати реальну розповідь про те, чого завдана Вами кривда коштувала іншій людині. Можна використати покаяння, щоб «заткнути пельку» іншій людині. Як? (а) Якщо Ваше покаяння дуже драматичне та емоційне, то ви кажете: «Поглянь, як я погано почуваюся! Не говори мені більше нічого про те, як я тебе скривдив!» або навіть: «Подивися, як мені погано через це! Хіба ти не хочеш забрати свої слова назад?» (б) Якщо Ваше покаяння є швидким та аналітичним, то інша людина може відчувати, що не може поділитися своїми почуттями. У такий спосіб Ви наче говорите: «Мені не цікаво слухати про твої почуття».

4. Давайте «плоди» покаяння, а не просто виявляйте жаль. Запропонуйте внести зміни у поведінку, які відновлять або певним чином компенсують заподіяну шкоду. Запропонуйте внести зміни у поведінку, які зроблять повторення інциденту малоімовірним. Якщо Ви такого не зробите, то інша людина матиме право думати, що Ви не покаялися.

Якщо компетентне покаяння та компетентне прощення збігатимуться, то такий досвід може бути радісним оновленням стосунків. Він трохи нагадує досвід навернення через реальність і солодкість стосунків, які були переоцінені по-новому. Ви побачите стосунки як подарунок, а тому знайдете нове емоційне багатство, оскільки любов іншої людини вказуватиме Вам на Самого Господа. Але якщо інша людина не кається, то Вам (а) усе одно *треба* пробачати, оскільки це єдиний спосіб зупинити поширення зла у вас обох (див. вище), а також (б) Ви все ще *можете* пробачити, якщо створите для цього передумови (див. вище).

ОБГОВОРЕННЯ

1. Що допомогло Вам найбільше?

2. Які запитання у Вас виникли?

3. Де ви почнете використовувати те, що дізналися?

¹ Джон Р. В. Стотт «Послання до галатів» (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1968), с. 121-122.

² Джон Р. В. Стотт, с. 127.

³ Ден Гемільтон «Прощення» (Forgiveness, Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1980), с. 7, 10-11, 13.

Послання апостола Павла до галатів

Свобода Євангелія

Заняття 10 | Галатів 5:1-15

У Галатів 5:1 Павло знову говорить про ідею християнської свободи, про яку він згадає раніше у Галатів 2:4. Концепцію християнської «свободи» легко зрозуміти неправильно. Павло говорить, що ми є вільними від «опіки» Закону (3:25) та що ми більше не «під» Законом (5:18). Але чи означає це, що ми маємо свободу не слухатися та відкинути його? Якщо ні, то що означає ця свобода? Павло непрямо відповідає на це у 5:2-6, а прямо – у 5:13-15.

ВСТУПНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ

Це дуже важливий уривок, у якому Павло говорить нам, що християнам не варто боятися будь-якого засудження від Закону, бо ми є праведними у Христі. Багато людей, які чують це, кажуть: «Якби я у це вірив, я жив би, як мені заманеться!» На перший погляд здається, наче Євангеліє забирає будь-який стимул для святого життя. Саме тому в історії багатьох церков виникла потреба «підкоригувати» радикальні заяви Євангелія. Однак це призводить до втрати справжньої природи Євангелія, яка, за словами Павла, є чудовим стимулом для святого життя. Як Павло показує, що наша євангельська свобода від страху та засудження веде нас до послуху Богові?

Він говорить, що з нашої *об'єктивної* свободи від покарання за гріх та від дотримання Закону заради отримання спасіння приходить нова *суб'єктивна* свобода, що складається з нової мотивації та нової причини робити будь-що. Загальноприйняте визначення «свободи» – це «можливість робити те, що ти *найбільше* хочеш робити». Павло говорить, що в Євангелії та лише в Євангелії догодження та послух Богові нарешті стає тим, що ми найбільше хочемо робити. Це і є свобода! Наші найглибші бажання нарешті узгоджуються з реаліями Всесвіту та нашою власною справжньою природою.

Коли ми були «під Законом» і намагалися спасти себе, то послух Богові – це було те, що ми *мусили* робити, а не те, що ми хотіли робити. Ми слухалися, тому що боялися бути відкинутими й покараними. Ми слухалися, щоб отримати щось від Бога, тобто переслідуючи власні інтереси, а не тому, що ми любимо Бога. Ця мотивація може змінити зовнішню поведінку, але не наше серце. Це створює життя механічної дисципліни та підпорядкування правилам. Тепер ми вже не слухаємося через обтяжливий, рабський страх, але з огляду на запевнення у благодатній любові (див. Римлян 8:15). Багато людей тільки тому кажуть, що якби вони вірили у Євангеліє, то жили б, як заманеться, що єдина мотивація для послуху, про яку вони знають, – це страх наслідків.

ПРОЧИТАЙТЕ ГАЛАТІВ 5:1-15

1. Підсумкову тезу останніх розділів Павла знаходимо у 5:1. Чого Павло навчає нас у цих двох реченнях?

У тезі Павла є дві частини. (1) По-перше, Павло каже нам, що ми маємо глибоку мудрість у Христі. Він буквально говорить «Христос для волі

вас визволив». У грецькому оригіналі «воля» – це і дієслово, і іменник. Павло говорить, що воля – це і засіб, і завершення християнського життя! Усе в християнському Євангелії є свободою. Уся місія Ісуса – це була операція з визволення. А дієслово, яке перекладене як «визволив», вжито в аористі. У грецькій мові цією формою часу позначають одноразову дію в минулому, яка є завершеною щодо теперішнього часу. Отож, Павло максимально прямо каже нам, що християни були звільнені. (2) А також, по-друге, Павло говорить нам, що свободу, яку ми маємо в Євангелії, можна втратити. Такі слова Павла є важливими, адже через переможне та тріумфальне оголошення у 5:1 може здатися, що ця свобода Євангелія є настільки величною і сильною, що її не можна втратити. Однак Павло каже, що навіть беручи до уваги її Божественне походження, вона є крихкою і може випасти з наших рук.

Є щонайменше два наслідки цієї тези. По-перше, щоб зберегти свою свободу, нам треба «стояти міцно». Тут є цікава паралель із політичною свободою. Ми часто бачимо, що для підтримання своєї політичної незалежності, потрібна пильність і відповідальність народу або групи людей. Павло говорить, що з духовною свободою відбувається те саме. Він використовує термін, яким послуговуються також і в інших місцях (1 Коринтян 16:13; Филип'ян 1:27, 4:1). «Стояти міцно» – це військовий термін, який поєднує ідеї пильності, сили, протистояння та згуртованості. Якщо коротко, то попри «ствердження» християнства (що ми уже були спасенні Христом), є ще й «наказ» християнства (щоб ми постійно ретельно пам'ятали, зберігали, раділи та жили згідно зі своїм спасінням).

Другий наслідок цього повертає нас до радикальної тези у розділі 4, який ми вже обговорювали. Павло закликає їх не «обтяжувати себе ярмом». У юдаїзмі того часу вивчення та виконання всього Мойсеєвого Закону зазвичай описували, використовуючи образ «ярма». І Христос, і рання Церква бачили, як фарисеї та вчителі Закону поневолювали людей цим ярмом (Дії 15:10; Матвія 11:29-30). Небезпека такого поневолення нависла і над галатами. Але дивує слово в останньому реченні – «знову». Галатські християни були язичниками під рабством буквального ідолопоклонства – «за основними стихіями світу» (4:3, 8-9). Але тут Павло знову говорить щось дуже радикальне, кажучи, що язичницьке ідолопоклонство та етичний моралізм – це, по суті, одне і те ж. Галати були «аморальними лібералами», а зараз от-от стануть «дуже моральними консерваторами». І те, і те – говорить Павло – призводить до духовного рабства!

Чому релігія є таким же ярмом рабства, як і розбещене язичництво? Ми побачили, що ідолопоклонство завжди поневолює. По-перше, якщо ми зазнаємо невдачі, то ідол *не простить нам*, а «прокляне» нас. Як саме? (а) Якщо ідолам загрожують обставини, то у нас з'являється неконтрольована тривога. (б) Якщо нашим ідолам загрожують люди, то у нас з'являється неконтрольована образа. (в) Якщо ми втрачаємо їх через особисту невдачу, то починаємо неконтрольовано «самобичувати» себе. По-друге, навіть якщо ми переважно успішно задовольняємо своїх ідолів, *вони нас не задовольнятимуть*. Вони не зможуть «благословити» нас у житті. Тому що ідоли – це не боги. Хоч як добре бути батьком, але ми станемо рабом, якщо зробимо щастя своєї дитини основною ціллю в житті, тобто своїм ідолом. Якщо нам не вдасться стати добрим батьком, то ми більше ніколи не відчуємо прощення. Якщо ж нам

це вдасться, то цього буде недостатньо для цілковитого наповнення. Чому? Бо наша сім'я, попри усю свою важливість, не є богом. Вона не є правдивим Богом. Лише Він може пробачити та наповнити.

Дуже моральні та релігійні люди, які не розуміють Євангелія, практикують форму ідолопоклонства. (Як сказав Лютер: «Вони самі себе ставлять на місце Спасителя»¹). Замість роботи, сім'ї чи досягнення, їхніми ідолами стають релігія та моральні приписи. Вони їм служать і поклоняються. Через них ці люди намагаються переконати себе та інших, що вони є гідними та значущими. Тепер їхньою метою є ефективність їхнього служіння та моральні досягнення, але коли їм не вдається досягти чогось, то їх опановує тривога і провина. Наприклад, якщо ми кажемо: «Я знаю, що Бог прощає мені, але я не можу простити собі», то ми насправді кажемо: «Я підвів свого *справжнього* Бога – свої моральні вчинки – і я під прокляттям. Моя мораль мені не пробачить». Тому може прийти релігійний моралізм і скасувати сили та цінність благодаті у нашому житті. У 5:1 Павло говорить, що під обрізанням галати знову відчують таку ж тривогу і провину. Вони матимуть те саме життя у ярмі, яке вони мали, коли були язичниками. Вони ніколи не матимуть впевненості, що живуть згідно зі стандартами. Їхнє життя буде сповнене страху, гордості та мотивації провини, як і раніше (може ще й більше!). Вони впадуть у вразливість, невпевненість, гордість, розчарування та знемогу – це життя людей, які ніколи не впевнені в тому, що вони мають цінність (праведність).

2. Щодо чого Павло застерігає галатів у 5:2-4? Чи говорить Павло, що галати, які є справжніми християнами, втратять своє спасіння (вірш 4)? (Як вірш 10 прояснює вірш 4?)

У віршах 2-4 представлено надзвичайно серйозне застереження від Павла. Вчення юдаїстів було таким: «Якщо ви не обріжетеся та не будете дотримуватись Закону, то не можете спастися» (див. Дії 15:1, 5). Павло відповідає аналогічно, що якщо вони приймуть це вчення та будуть його дотримуватися, *тоді* вони не будуть спасенні: Христос «буде без жодної користі» їм (вірш 2), вони повинні будуть «виконувати увесь Закон» (вірш 3), а також вони «відпадуть від благодаті» (вірш 4). Павло використовує таку ж методику «або, або», як і в розділі 1. Не можна додати щось до Христа, не забираючи Христа. Якщо ми вирішимо, що спасаємося за схемою «Христос плюс послух», то, як каже Павло, ми будемо зобов'язані виконати увесь Закон (вірш 3), щоб виправдатися перед Богом (вірш 4).

Це просто неможливо, бо ніхто не дотримується Закону досконало (3:10-11). Навіть якщо ми будемо намагатися, то цим будемо робити себе спасителями і, як наслідок, відчуватися від Христа. Це серйозне попередження, що добрі діла не можуть спасти людину, а кожен, хто наполягатиме на власних зусиллях, буде втраченим.

Якщо коротко, то вірш 1 нагадує нам про нашу «суб'єктивну» свободу у Христі: ми не слухаємося Бога, тому що наша мотивація є обтяженою, змушеною та поневоленою. Вірші 2-4 нагадують нам про нашу «об'єктивну» свободу у Христі: ми вільні від обов'язку виконувати Закон, щоб бути виправданими перед Богом. Врешті-решт Павло каже, що Євангеліє звільняє нас як від вини та рабства гріха, так і від засудження гріха і мотивації грішити.

Чи каже він, що галати, які є справжніми християнами, втратять своє спасіння? (Вірш 10). Чи означає вірш 4, що справжні християни можуть втратити своє спасіння? Дуже мало ймовірно, що йдеться про це (хоча визнаємо, що так може здаватися). Далі ми побачимо, що християни ґрунтують усе своє життя на впевненості та запевненні у своєму прийнятті Богом (вірші 5-6). Ми не можемо бути впевненими у спасінні, якщо думаємо, що маємо заробляти спасіння своїми ділами. Якщо ми самі «утримуємо своє спасіння», то як ми можемо бути впевнені, що ми «достатньо добрі», щоб зберегти Божу ласку? Жодна свідомо людина не може бути певною в своєму статусі перед Богом. Однак Біблія часто говорить, що християни можуть *знати*, що вони в цілковитій безпеці (1 Івана 2:3). Іншими словами, якщо ми думаємо, що можемо втратити своє спасіння, то ми намагаємося його заслужити. Це суперечить усьому, що говорить Павло. В іншому місці Павло каже, що коли ми у Христі Ісусі, то на нас немає жодного осуду (Римлян 8:1). Завершальні слова Римлян 8 (див. вірші 31-38) є найбільшим оголошенням, що ми не можемо втратити Божу любов. Іван говорить про тих, хто покидає віру назавжди: «...до нас не належали. Коли б були належали до нас, то залишилися б з нами» (1 Івана 2:19).

Павло також говорить галатам, що навіть попри своє попередження, він упевнений, що вони *не* відвернуться від Євангелія (вірш 10). Він може так казати лише в тому разі, якщо він упевнений, що вони є справжніми християнами, чи не так? Їхня позитивна відповідь на його застереження покаже, що вони щиро вірять у Євангеліє.

То що ж Павло каже у вірші 4? Треба розуміти, що Павло викладає тут загальний принцип. Він каже: «Ті, хто покладається на власні зусилля, є втраченими – крапка. Це стосується всіх». Він має на увазі: «Навіть якщо Ви наполягаєте, що навернулися, чи відчуваєте, що Христос змінив Ваше життя, але заперечуєте спасіння лише через віру і лише через Христа, то ви не можете отримати Його спасіння». Павло говорить, що це «лакмусовий папірець», щоб дізнатися, чи хтось є християнином, чи ні.

3. Чому, на Вашу думку, Павло говорить «ми надіємося на праведність» (вірш 5), коли у 3:6 та в інших місцях він каже, що у нас є праведність? Як ми можемо «надіятися» на неї практично?

Чому він просить нас «надіятися» та «чекати»?

Біблійне слово *“elpida”*, що перекладається як «надія», є дуже сильним словом, значно сильнішим, ніж у нашій мові (див. Євреїв 11:1: «А віра то підстава сподіваного, доказ небаченого»). У Біблії «надія» не означає «може так, а може ні». Це сильне запевнення та впевненість у чомусь.

Тут використано справжню суть слова «надія», адже Павло говорить, що ми просто «очікуємо» цієї праведності. Ми не заслуговуємо на неї і не стараємося її отримати. Ми знаємо, що вона прийде. Більше того, ми чекаємо на неї з *нетерпінням*, а не з тривогою. Чого ж саме ми очікуємо? *Праведність* означає щось значно більше, ніж доброту. Це радше цілковито «правильні» вчинки та «правильні» стосунки з Богом. Павло говорить, що ми можемо жити сьогодні у світлі свого гарантованого майбутнього прославлення та Божого прийняття. Він уже сказав це у 4:7: «Оскільки ти вже син, то Бог зробив тебе також і спадкоємцем». Більше ніхто: ні світські люди, ні послідовники інших релігій не можуть дивитися так далеко у майбутнє! Нерелігійні люди й гадки

не мають, де вони будуть через мільйон років, релігійні люди без Євангелія також переймаються своїм майбутнім. Вони не можуть розслабитися і чекати його з нетерпінням. (Пишемо це не для того, щоб принизити інших, але щоб дати змогу своїм серцям відчувати цей привілей). Мати впевненість щодо свого майбутнього з Богом є плодом Євангелія. **[Зверніть увагу:** Ви бачите, чому це не в'яжеться з думкою, що можна втратити своє спасіння, якщо не «старатися» у християнському житті?]

Говорячи про майбутнє, Павло звертає нашу увагу на те, що означає бути осяйними, славними, красивими і досконалими. Віншомумісці Павло говорить, що Ісус живе, щоб представити нас Собі «славними ... що не мають плями чи вади, чи чогось такого, але щоб були святі й непорочні!» (Ефесян 5:27). Ми знаємо, що це гарантовано, а тому – і це важливо! – справджується вже *зараз*. Те, що Павло говорить у вірші 5, він красномовно висловив у Колосян 1:22: «...тепер же примирив смертю в людській тілі Його, щоб учинити вас святими, і непорочними, і неповинними перед Собою...» Ми повинні жити сьогодні з усвідомленням, що ми є і завжди будемо абсолютною красою в Божих очах. Іншими словами, Бог любить і шанує нас зараз так само, як і в майбутньому, коли ми будемо сяяти досконалістю в раю.

Як ми можемо практично «очікувати» на цю праведність?

У вірші 5 читаємо, що нам треба (1) «вірою» та (2) «в Дусі» почати «з нетерпінням чекати» на нашу гарантовану славу. Про що він говорить? Йдеться просто про те, щоб зрозуміти ідею, що ми підемо до раю, коли помremo, і погодитися з нею? Ні, для такого опису його мова є занадто яскравою, а наслідки – занадто сильними.

Павло говорить про духовну дисципліну. Про те, щоб розвивати таке серце, таку пристрасну насолоду у всьому, що ми отримали у Христі. Йдеться про те, щоб роздумувати і розмірковувати про своє виправдання, своє усиновлення та своє прийдешнє прославлення, а потім узгоджувати власні вчинки згідно з цими істинами. «Як це мало б вплинути на мене вже зараз, якщо вже тепер я – Його, я – вічно люблений, багатий спадкоємець Отця?» Павло говорить, що треба спрямовувати свій розум на те, «ким ми є та що маємо у Христі» настільки часто, щоб це збурювало наші серця та змінювало нашу поведінку відповідно до цієї небаченої реальності. Лише «Дух» може допомогти нам це зробити (див. Ефесян 1:18-19 та 3:16-19). Він Єдиний може прославити Христа у нашому серці (Івана 16:14).

4. Що означає, що Євангеліє робить як «обрізання, так і необрізання» (релігійність і нерелігійність) однаково безсилим (вірші 5-6)?

Слово, яке у вірші 6 перекладено як «сила», означає «мати силу», коли йдеться про людей, але якщо йдеться про речі, то воно означає «бути корисним», або «давати прибуток». Обрізання у певному сенсі символізує увесь спектр релігійних дисциплін та обов'язків, а необрізання тоді означає язичництво, непослух та аморальні практики. Саме тому Павлове твердження так захоплює подих. Він каже: «Ні моральні зусилля, ні моральні падіння не мають значення». Як саме? Бачимо тут два способи.

По-перше, ні релігійність, ні нерелігійність *не береться до уваги при встановленні стосунків із Богом*. У вірші 5 Павло щойно сказав, що зусиллями

Христа ми вже отримали гарантію того, що Бог нас прийме у майбутньому. Тому коли він каже, що ні релігійність, ні нерелігійність «не береться до уваги», то у цьому контексті ці слова стосуються нашої праведності та статусу перед Богом. Павло говорить: «Мої добрі вчинки не примирюють мене з Богом, так само як і мої злі вчинки не роблять мене більше загубленим і безнадійним. Усі люди є однаково загубленими та однаково підходять для спасіння». Коли християнин переживає якийсь успіх, то він повинен сказати собі: «Але цей успіх не додає нічого до Божої любові до мене. А навіть більше: щось було успішним саме тому, що Він любить мене (а не навпаки!)». А коли християнина спіткає поразка, то він має сказати собі: «Але якщо б я не зазнав цієї поразки, то це не дало б мені більше любові чи прийняття Богом, ніж я маю цієї миті! А навіть більше: саме через Його любов до мене (а не брак любові) Він дозволив, щоб це сталося (див. Римлян 8:28)!» Який радикальний принцип! Він має давати величезний мир і стабільність у християнському житті. А також прибрати з життя великі злети і падіння. Усі ми постійно перебуваємо в «обрізанні» (духовному успіху) та в «необрізанні» (духовній поразці), але Павло говорить, що ні одне, ні інше «не береться до уваги».

Звісно, що Павло має тут на увазі те, про що Лютер говорив у своїй передмові до цього Послання.

«Люди через свою сутність, коли стикнуться з небезпекою чи навіть смертю, обов'язково оцінять свою значущість. Ми захищаємо себе від усіх небезпек, складаючи перелік своїх добрих справ і моральних зусиль. Але тоді спогади про наші гріхи та недоліки беруть гору і невідворотно розривають нас на шматки. Ми думаємо собі: «Скільки помилок та зла я накоїв!» Але справжнє зло — це те, що ми покладаємось на свої власні сили для праведності, а не зводимо свої очі до Христа і того, що Він зробив для нас...»²

По-друге, ні релігійність, ні нерелігійність *не впливають на зміну характеру та серце, сповнене справжньої любові*. У вірші 6 написано, що «віра» буквально «заряджає» [робить чинною] любов. Ні релігійний моралізм, ні аморальна нерелігійність не можуть цього зробити, бо обидва підходи є егоїстичними та непевними. Егоїстичність і непевненість не можуть породити саможертвовної любові. «Віра», каже Павло, породжує любов, яку було щойно описано у вірші 5. Саме вірою ми роздумуємо над впевненістю у своїй праведності і над тим, що Бог нас прийняв. Якщо ми будемо так робити, то ось що з нами станеться, за словами Павла. (а) Наші падіння та злети, добрі та погані вчинки тепер не будуть спонукати нас ані пишатися, ані впадати у відчай («бо ні обрізання, ні необрізання сили не має»), бо наш статус у Христі є незмінним. (б) Ця віра, що чекає з нетерпінням (вірш 5), тепер природно породжуватиме багато любові («віра, що виявляє себе через любов»). Якщо ми нагадуємо собі про цю надію та живемо в її світлі, то *будемо мати* серце, сповнене любові. А якщо в нас буде мало любові або ж вона буде холодною, тоді це означає, що ми не дивимося на свою надію вірою.

Вірші 5:5-6 можна перефразувати так: «Євангельська віра дає впевненість, що ми є святими й прекрасними. Що більше ми усвідомлюємо цю впевненість, то менше на нас впливатимуть падіння та злети, а наше серце дедалі більше наповнюватиметься любов'ю. Як ця євангельська віра породжує любов, на що не здатна схема «діла – праведність»?

5. З віршів 5:13-15 дайте відповідь на запитання: «Чому християнин слухається Бога?»

Якщо я вірю в Євангеліє, то я знаю, що послух Богові та служіння іншим не дадуть мені жодної нагороди. Цим я не зможу заслужити раю і це не дасть мені відчуття власну гідність.

До того, як повірити у Євангеліє, я слухався Бога не заради Нього, а заради себе, щоб потрапити в рай та отримати відчуття власної значущості. Окрім цього, я ніколи не служив людям заради них, а тільки заради себе – щоб потрапити в рай та отримати відчуття власної значущості. Я ніколи не служив Богові з огляду на Його величність, а тільки з огляду на те, що міг випросити в Бога; я також ніколи не служив людям тому, що вони є цінними, а лише задля того, щоб отримати щось від них.

Уявіть собі, як би Ви почувалися, якби хтось до Вас підійшов і запропонував одружитися, а потім Ви усвідомили, що Вас не хочуть, якщо у Вас немає спадку. Ви б почувалися «використаними». Ви не відчували б ані крихти любові. Ми всі знаємо, що не відчуваємо любові, якщо нас люблять не за те, ким ми є, а за те, яка від нас користь. Ця аналогія допомагає нам зрозуміти мотивацію Євангелія. Коли ми вважали, що наші діла спасали нас, то ми служили Богові заради того, що могли від Нього отримати. Ми використовували Його. Але після того, як «надія» Євангелія оселилася в нас і ми побачили Божу благодать та красу, ми любимо Його за те, Ким Він є.

У Євангелії ми бачимо, що Христос помер за нас і цінує нас не тому, що ми можемо щось Йому дати. Ми нічого не можемо Йому дати! Але Він полюбив нас заради нас самих. І якщо ми маємо це Євангельське усвідомлення, то й відповідаємо згідно нього. Тепер ми можемо служити Богові не за те, що Він нам дає (бо ми вже маємо все), а заради того, Ким Він є та що Він зробив для нас. Тепер ми можемо любити Бога за те, Ким Він є. Тепер ми також можемо служити іншим не за те, що вони можуть дати нам, але за те, ким вони є. Що більше вірш 5 ставатиме для нас реальністю, то більше ми житимемо віршем 6. Що більше радості у нас буде через наше благодатне спасіння, то більше мотивації любові та вдячності у нас буде, щоб робити добро просто заради краси добра та насолоди Богом, а також просто з огляду на любов до ближніх.

Галатів 5 прояснює нам текст Галатів 2:19: «Бо Законом я вмер для Закону, щоб жити для Бога». Ключове запитання таке: «Заради чого ми насправді живемо?» Як релігійні, так і нерелігійні люди насправді слухаються Бога, щоб щось від Нього отримати. Саме тому і ті, і ті живуть для себе, бо ніхто з них «не помер для Закону». Оскільки обидві категорії покладаються на власні зусилля, то абсолютно все, що вони роблять, вони роблять задля власного зиску, заради самих себе. Вони нічого не роблять просто з любові та радості, але, радше, з міркувань егоїстичного зиску. Однак коли в Євангелії ми «помираємо для Закону» і для всієї схеми «діла – праведність», то ми починаємо слухатися Бога заради Бога. Я живу для того, щоб догоджати Йому та насолоджуватися Ним з огляду на те, Ким Він є, а не заради того, що Він може мені дати. Ми помираємо для Закону, щоб жити для Бога та для інших

Паралельним уривком є Тита 2:11-14: «Бо з'явилася Божа благодать, що спасає всіх людей, і навчає нас, щоб ми відцурались безбожності...» Зверніть

увагу, що ми не просто кажемо «ні» безбожності! Божа благодать навчає нас говорити «ні». Ми вже побачили, що благодать підриває всю стару мотивацію гріха (усуваючи старі страхи та ідоли, які спонукали нас до цього) та наповнює нас новою вдячністю та змогою любити Бога та інших заради них самих.

Отже, ми бачимо, що свобода Євангелія охоплює щонайменше ці два аспекти. По-перше, існує «свобода совісті». Я вільний від *провини* за свої недосконалі вчинки. А по-друге, в мене тепер є «мотиваційна свобода». Я тепер вільний навіть від неправильної мотивації для своїх добрих справ (тобто від тих, *заради* кого я їх роблю).

Я вже не маю потреби і не хочу йти старими стежками, щоб отримати свою праведність чи утвердити власну цінність.

6. Порівняйте вірш 5:1 та вірш 5:13. Про які два неправильні застосування євангельської свободи згадує тут Павло? Які помилки мислення приховані за цими неправильними моделями застосування?

У вірші 1 Павло говорить: «Не втрачайте свободу Євангелія», а у віршах 13-15 говорить: «Не зловживайте свободою Євангелія».

У віршах 5:1-12 ми побачили, що свою свободу дуже легко втратити, знову впавши в законництво та у схему «діла – праведність».

У цьому, власне, вся суть Послання до галатів. Хоча християни можуть знати правильну теоретичну відповідь щодо віри в Євангеліє, вони практично не проживають життя із Євангельським підґрунтям.

Але у віршах 5:13-15 Павло говорить про ще одну велику помилку, яку допускають християни. Це не законництво, а вседозволеність. Впасти у законництво означає, що ми втрачаємо свою свободу, а впасти у вседозволеність означає, що ми зловживаємо своєю свободою. Ми побачили, що свобода Євангелія – це свобода, яка (а) усуває провину за гріх та (б) забирає мотивацію до гріха. Але Павло знає, що слово «свобода» може заплутувати людей. Він знає, що коли він скаже «вільний від Закону», то деякі подумають, що він має на увазі, ніби люди тепер є вільними настільки, щоб самим визначати власні стандарти поведінки. Тому він стверджує, що Євангеліє *не* звільняє нас, щоб грішити! «Щоб ваша воля не стала приводом догоджати тілу» (вірш 13). Це цілком зрозуміло. Також у вірші 7 Павло говорить «Бігли ви добре. Хто заборонив вам коритися правді?» Отож, Павло говорить, що християни *мають* «слухатися правди», а також мати євангельську динаміку або євангельську мотивацію, щоб слухатися правди, і раніше галати її мали («ви *бігли*»), однак тепер вона зникає.

Євангеліє говорить нам, що Бог є настільки Святим, що Його не може задовольнити нічого, що є меншим за цілковиту заплату за гріх та за досконалу праведність Христа. (Отож, Він набагато святіший, ніж законницький бог, якому достатньо недосконалих «зусиль»). З іншого боку, Євангеліє говорить нам, що Бог є настільки люблячим, що ми можемо вже зараз отримати цю досконалу праведність і бути досконалими в Божих очах. (Отож, Він значно сильніше любить, ніж ліберальний бог, який не страждає та не вмирає на хресті, щоб здобути нас). Тому Євангеліє не веде нас до життя у вині (бо є Боже

любляче прийняття), і до несвятого життя (через Божу абсолютну святість). Якщо ми забуваємо одне або інше, то впадаємо або у помилку 5:1, або у 5:13 і втрачаємо усвідомлення Євангелія.

7. Підсумуйте: як християни є «вільними» від Закону, а як не є вільними?

У вірші 3 Павло говорить, що християни є вільними від зобов'язання дотримуватися всього Закону, але у вірші 14 він пише їм: «Любіть свого ближнього, як самого себе», що є звичайним підсумком Божого Закону. Тому Павло прямо говорить, що вони повинні його дотримуватися. Як нам це розуміти? Ми мусимо, але не мусимо? Яка ж відповідь? А ось яка: ми мусимо його дотримуватися в один спосіб, але не повинні дотримуватися його в інший спосіб.

Коли Павло каже у вірші 3: «[Ви] повинні виконати увесь Закон», то одразу додає: «Ви ...що [намагаєтесь] виправдатися Законом» (вірш 4). «Зобов'язання», яке зникло для християн – це «зобов'язання виконувати Закон, щоб заслужити спасіння». Павло говорить, що якщо ми намагаємося заслужити своє спасіння, то ми повинні усвідомити, що ми зобов'язані бути не просто добрими, але й досконалими – «увесь Закон».

Євангеліє звільняє нас від «зобов'язання спасіння» перед Законом. Але тепер, коли ми цілковито спасенні безкоштовною благодаттю, то ми, як ніхто, ще *більше* зобов'язані слухатися Закону! Чому? Бо у нас є більше причин «любити» Бога (вірш 6), ніж будь-коли раніше. Любов виникає з віри в Євангеліє (вірші 13-15). Тому християни звільнені від Закону як способу заслужити Бога, але не вільні від Закону як способу догоджати Богові. І навіть більше: таке зобов'язання посилюється. Бо Закон – це вияв Божого характеру та серця, тому тепер ми повинні *подвійно* використовувати Закон, щоб догоджати Богові та наслідувати Його. Ми повинні догоджати Йому, бо, по-перше, Він – наш Творець, Він створив нас, а тому ми Йому належимо. Він має право вимагати, а також мудрість, щоб знати, як нам жити. По-друге, ми повинні догоджати Йому, бо Він – наш Відкупитель, оскільки ми захочемо догоджати Тому, Хто вирятував нас, заплативши таку захмарну ціну.

Зрозуміло, чому людей спантеличує це місце. Ми «вільні від Закону» і ми «зобов'язані його виконувати», каже Павло. Тут звичайне людське серце нетерпеливо дивуватиметься, чи не означає це, що тепер ми можемо вільно жити так, як нам заманеться.

Але Павло каже, що це не так. Ми ще *більше*, ніж раніше, зобов'язані любити Бога та наших ближніх так, як це звелів Бог. У світлі цього ми бачимо тепер, що неможливо, щоб свобода Євангелія була заохоченням до гріха, бо Євангеліє поглинає будь-яку мотивацію, яку ми маємо до гріха. Вона повністю знекровлює нашу потребу «жити, як заманеться». Кожен, хто наполягає, що Євангеліє заохочує нас до гріха, просто не зрозумів його і не відчув його сили.

Подумайте, наприклад, про брехню. З одного боку, свобода Євангелія означає, що я не боюся, що Бог мене вижене, якщо я збрешу. Я вільний від законного покарання за ту брехню. Людина, яка прагне бути досконалим чесною, щоб здобути Божу ласку, буде спустошеною, якщо зірветься і збреше. Але Євангеліє запевняє нас, що та нечесність не відправить нас до пекла. Однак

запитаймо: «Чому я хочу брехати?» Євангельський аналіз показує нам, що ми брешемо лише тоді, коли на карті лежить щось, чого ми дуже/фанатично потребуємо. Людина, яка, щоб мати радість і цінність, *мусить* мати схвалення, владу, комфорт чи успіх, брехатиме, якщо ця надважлива річ опиниться під загрозою. Євангеліє звільняє нас, щоб ми могли сказати: «Мені цього *не треба*, а тому я можу сказати правду».

Можна ще сказати це інакше: Євангеліє звільняє нас від того, щоб жити як заманеться. Але якщо (а) Євангеліє проаналізувало нашу самоправедність і (очевидно) наших фальшивих богів і докорило у провині та небезпеці всієї схеми доступу до Бога, нас самих та навколишнього світу, і якщо (б) Євангеліє зачарувало нас тим, як Ісус не лише просто помер, щоб впоратися з нашими випадковими невдачами, але й дав нам усе досконале Своє життя, щоб ми вистояли перед Богом, тоді ми запитаємо: «Як мені тепер жити для Нього»? А відповіддю буде: поглянь на Божу волю, виявлену в Законі.

Коли ми складемо разом 5:1-4 та 5:13-15, то побачимо, що Павло говорить, що Євангеліє звільняє нас *від Закону для Закону*. Це забирає нашу стару мотивацію для дотримання Закону, що змушувала нас стогнати від його виконання, та дає нову мотивацію, щоб виконувати його з огляду на любов і вдячність.

8. Поміркуйте над певною сферою свого життя, де Вам потрібно значно більше любові, аніж у Вас є, щоб зіткнутися з чимось або зробити правильний вчинок. Як вірші Галатів 5:5-6 можуть Вам допомогти?

ДОДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ

Стисло про погляд Павла на свободу Євангелія

Старий шлях або система поневолення. Ми є вільними *від* зобов'язання виконувати увесь Закон (вірш 3), щоб цим виправдовуватися перед Богом (вірш 4). Якщо це буде наша мотивація для виконання Закону, то вона буде «ярмом», «рабським» поневоленням (вірш 2). Ми також побачимо, що це навіть підсилить нашу «гріховну природу» (вірш 13). (Це *суб'єктивне* поневолення владою гріха). Окрім цього, ми так і не досягнемо своєї мети: ми будемо втраченими (вірш 4), а Ісус не зможе нас спасти (вірш 2). (Це *об'єктивне* поневолення провинною або покаранням за гріх).

Новий шлях або система свободи. Ми є вільними *для* виконання Закону з любові (вірш 14), бо ми виправдані Богом та примирені з Ним (вірш 6). Тепер нашою мотивацією є палке бажання бути праведними (вірш 5), тому послух стає природним виявом нашого серця (вірш 6). (Це *суб'єктивна* свобода від влади гріха). І це ще не все, бо ми досягнемо цієї мети, маючи гарантію майбутньої слави (вірш 5). (Це *об'єктивна* свобода від покарання за гріх).

Євангеліє та морква.³

Давним-давно в далекому королівстві жив собі селянин, який виростив на своєму городі велетенську морквину. Цей чоловік любив своє королівство, а тому викопав цю моркву і пішов до короля. Та й сказав: «Ось найкраща морквина, яка тільки могла вирости в мене на городі. Прийми її на знак моєї любові». Король зрозумів, що намір чоловікового серця – це любов і відданість, а також зрозумів, що той не хоче нічого взамін. Це зворушило короля – і він дав йому більше землі, тому чоловік пішов додому з великою радістю. А один вельможа при дворі підслухав цю розмову. Та й подумав собі: «Гм... Якщо король так щедро відплачує за такий дріб'язковий подарунок, то що він мені дасть, коли я принесу йому дорогий?» Тож наступного дня він привіз королю красивого коня і сказав: «Ось найкращий кінь, який тільки може бути у моїх конюшнях. Прийми його на знак моєї любові». Але король побачив намір серця вельможі, повернув йому коня і звелів іти геть. Побачивши спантеличений вираз обличчя вельможі, король сказав:

«Подарунок селянина справді був подарунком любові, а ти просто хочеш заробити грошей. Він подарував морквину *мені*, а ти коня подарував *собі*».

Чи зрозуміли Ви мораль цієї казки? Якщо Ви знаєте, що Бог пропонує Вам Своє спасіння безкоштовно і що Ви не можете зробити нічого, окрім як прийняти досконалу праведність Його Сина, тоді з любові до Бога та з любові до ближніх Ви можете нагодувати голодних та одягнути нагих. Але якщо Ви думаєте, що добрими справами Ви здобуваєте спасіння, то Ви годуєте *себе* та *себе* ж зодягаєте.

Слово Мартіна Лютера про мотивацію.

«Якщо хтось не має сумнівів у переконанні, що Христос є його праведністю, то він не лише бадьоро і радісно працює у своєму покликанні... але й упокорюється перед усіма тягарями та небезпеками земного життя, адже знає, що такою є воля Божа і що такий послух Йому до вподоби»⁴ (див. частина 5d). Він також пише: «Нехай ніхто не думає, що ми відкидаємо важливість добрих справ чи виконання Закону. Коли ми отримуємо Христову праведність, то ми можемо природно жити добрим життям – просто з вдячності. Якщо ж ми виконанням багатьох добрих справ намагаємося заслужити свою праведність, то насправді не робимо нічогосінько. Ми і Богові не догоджаємо, і не цінуємо причини, задля якої було дано Закон».⁵

Лютер говорить нам, що без досвіду благодаті всі наші добрі справи, по суті, служать нам, вони є байдужими і не безумовними. Ми робимо «щось правильне» задля того, щоб потрапити в рай чи підняти свою самооцінку тощо. Але той, хто знає, що він уже цілком прийнятий, робить «щось правильне» з вдячності та любові. «Ні [релігійність], ні [нерелігійність] не мають ніякої сили. Єдине, що береться до уваги, – це віра, яка виявляється через любов» (Галатів 5:6). Лише у Євангелії можна слухатися Бога заради Бога, а не заради того, що Бог тобі дасть. Саме тому лише у Євангелії можна любити людей заради них самих (а не заради себе), робити добро заради нього самого (а не заради себе) та слухатися Бога заради Нього Самого (а не заради себе). Лише Євангеліє перетворює «добрі вчинки» на радість і насолоду, а не робить із них ярмо, на якому можна потрапити в рай.

Послання апостола Павла до галатів

Сини чи раби?

Заняття 10 | Вправа

Читайте з олівцем

«!» – щось, що було для вас корисним.

«?» – є запитання.

ДИНАМІКА ХРИСТИАНСЬКОГО ЗРОСТАННЯ

У динаміці християнського зростання є дві частини. (Вона нагадує «цикл двигуна внутрішнього згоряння». Якщо іскра запалилася в серці, то це дасть динамічне зростання характеру). Ці дві частини є «негативом» та «позитивом». Згадки про них можна знайти у багатьох місцях.

Колосян 3

Вірш 1: «шукайте того, що вгорі, де сидить Христос по Божій правиці... Який є вашим життям»

Вірш 5: «Отож, умертвіть ваші земні члени ідолослуження».

Євреїв 12

Вірш 2: «дивлячись на Ісуса, на Начальника й Виконавця віри.... [Який] сів по правиці престолу Божого».

Вірш 1: «...скиньмо всякий тягар та гріх, що обплутує нас».

Римлян 8

Вірш 5: «... хто за духом [думають] про духовне».

Вірш 13: «а коли духом умертвляєте тілесні вчинки, то будете жити».

Галатів 5

Вірш 25: «Коли духом живемо, то й духом ходімо!»

Вірш 24: «А ті, що Христові Ісусові, розп'яли вони тіло з пожадливостями та з похотями».

«Негатив» (права колонка) – це **покаяння**: помічати конкретних ідолів серця (Колосян 3:5), свої гріхи, які нас тривожать (Євреїв 12:1), та викорінювати їх на рівні мотивації (Римлян 8:13). «Позитив» (ліва колонка) – це **віра**: бачити себе досконалими у Христі (Колосян 3:1), Який зробив усе від початку до кінця, що було необхідним для нашого прийняття (Євреїв 12:2), щоб ми стали усиновленими синами та дочками Бога (Римлян 8:14). Ось як працює ця динаміка: (а) ми викорінюємо ідолів серця та (б) живемо тими, ким ми є, – дітьми Божими.

Ці два елементи є сторонами однієї медалі. Починаючи робити щось одне, ми помічаємо, що виконуємо також інше. Один елемент стимулює інший. Якщо один не працює, то інший втрачає силу. Як це відбувається? З одного боку, без знання про наш неймовірний гріх та ідолопоклонство, ціна, яку Христос заплатив на хресті, здається мізерною, а тому таке

послання не заряджає нас і не змінює. З іншого боку, без знання про наше цілковите прощення та усиновлення через Христа, послання про гріх так тиснутиме на нас, що ми його або заперечуватимемо, або придушуватимемо. Але що більше ми знаємо про Божу непохитну батьківську любов, то більш реалістично ми зможемо поглянути на свої вади та падіння. А що більше ми будемо бачити свій гріх, то ціннішою здаватиметься нам Його спасальна любов і благодать.

У цій вправі ми розглянемо, як жити життям дитини Божої.

СИНИ ЧИ РАБИ?

У Галатів 4:5-9 написано:

1. Коли ми стаємо християнам, ми «[приймаємо] усиновлення» – отримуємо усі права синів (Галатів 4:4-5). Ми стаємо синами Божими.
2. До того ми були «рабами», але це вже в минулому. «Тому ти вже не раб, але син» (Галатів 4:7).
3. Тим не менше, навіть якщо ми – християни, ми все одно можемо повертатися до певного рівня рабства та втрачати своє «усвідомлення синівства». «Раніше... ви були рабами... Чи бажаєте стати поневоленими знову?» (Галатів 4:8-9) (див. також Римлян 8:15: «бо не взяли ви духа неволі [=що поневолює вас знову]»). Ми насправді можемо бути Божими дітьми, але повертатися до страху/рабства.

Саме тому два основні шляхи в житті не в тому, щоб жити релігійно чи нерелігійно, але жити (а) або як раб, сповнений страху, або (б) як дитина Божа, сповнена віри, що виявляється у любові.

Порівняння сина та раба.

Як Галатів 4:1-7 та Римлян 8:15-16 порівнюють рабство з синівством.

Два різні розуміння: брехня та правда

Раб: «благодать» Божа додатково допомагає мені докладати зусиль, щоб прожити добре життя (див. Заняття 5: «Євангеліє та віра»).

Син: благодать – це незаслужена Божа праця у моєму житті, щоб зробити мене схожим на Христа.

Раб: «віра» – це спроба повірити без сумніву та любити Бога для того, щоб Він прийняв мене.

Син: віра – це дисципліна пам'ятати та жити життям усиновленої дитини Божої.

Раб: «послух» означає уникати основних гріхів та дотримуватись правил етичної поведінки.

Син: послух – це насамперед зростання у плоді Духа та характері Христа.

Два різні життя: життя страху та життя віри, що проявляється через любов

Раб: примусовий послух. Я слухаюся Бога та моральних принципів, тому що боюся бути відкинутим. Це примусовий, вимушений моралізм. Низька мотивація в роботі. Нереалістичні цілі, багато самокритики.

Син: я слухаюся Бога з радості у своєму Батькові та з вдячності і впевненості у любові. «Як я можу невдячно жити перед Тим, Хто ніколи мене не відкине?»

Раб: приховування. Є багато стратегій приховування зовнішніх та внутрішніх вад від себе та від інших. Багато пліток, перекладання вини, гніву на інші раси/класи, захисна позиція.

Син: відкритість і прозорість. Свобода від того, що потрібно захищатися. Здатність цінувати інакших і скривджених людей. Покаяння щодо інших є природнішим та робиться з радістю.

Раб: ізоляція. Відчуття, що ніхто не розуміє і не піклується. Небажання довіряти або ж надмірна, ідолопоклонницька довіра до когось, хто, рано чи пізно, підводить.

Син: через відкритість, прозорість і відсутність егоцентричного жалю до себе з'являється коло друзів, від яких я не надто незалежний, але й не надто залежний.

Раб: під контролем через думку інших людей. Очікування та схвалення від інших стають справжнім моральним стандартом. Коли ми відходимо від інших християн, то впадаємо у гріх.

Син: порядність та сміливість, незалежно від того, хто поруч із нами. «Лише думка мого Батька є важливою! Що мені до того, що думають інші».

Раб: відчай у труднощах. Труднощі – це «відплата» Бога за гріхи. Раб, у якого є труднощі, переповнений або провинною (бо відчуває, що заслужив), або гіркотою (бо відчуває, що не заслужив!).

Син: труднощі – це мудрість Батька. Ми знаємо, що Бог не дасть нам того, на що ми заслужили (тому ми не маємо провини), але ми заслуговуємо на значно гірше, ніж те, що отримуємо (тому ми не відчуваємо гіркоти).

Раб: неохоче покаяння. Визнання провини руйнує наш «вигляд» (який ґрунтується на відчутті моральної адекватності). Тому покаяння перед Богом – це неприємний винятковий захід.

Син: визнання провин зміцнює наш «вигляд» (нагадуючи нам, що попри свої вади ми маємо прощення та любов). Покаяння тепер ґрунтується не на тому, що ми боїмося бути відкинутими, а на тому, що сумуємо, бо ми зневажили/засмутили Того, Хто стільки постраждав, щоб ми ніколи не були відкинутими. Сум від того, що ми кривдимо Батька, Який любить нас безумовно, є значно сильнішим, але він також значно більше сповнений надії, аніж той страх, який приходить через кривду Бога, Якого ми просто боїмося. Покаяння раба рідкісне, вимушене, травматичне та дає мало довготермінових змін. Покаяння дитини є регулярним, бажаним, у ньому є багато солодкості, змішаної з сумом, що й зумовлює постійні зміни.

ОБГОВОРЕННЯ

1. Що допомогло Вам найбільше? Які запитання у Вас виникли?

2. Погляньте на список рис «сина» та «раба». Над чим Вам потрібно зараз найбільше працювати?

3. Поділіться ситуацією з минулого, теперішнього або майбутнього, у якій «рабська» ментальність була для Вас особливою проблемою.

¹ Мартін Лютер «Вступ до Послання до галатів», адаптовано Тимоті Келлером.

² Мартін Лютер «Вступ до Послання до галатів», адаптовано Тимоті Келлером.

³ Вважається, що автором цієї історії був Чарльз Сперджен.

⁴ Мартін Лютер «Коментарі до Послання св. Апостола Павла до галатів», 1535 р. (London: James Clarke & Co., 1953), с. 28.

⁵ Мартін Лютер «Вступ до Послання до галатів», розділ 4, адаптовано Тимоті Келлером.

Послання апостола Павла до галатів

Євангельський характер

Заняття 11 | Галатів 5:16-25

У першій половині розділу 5 Павло показує, що «християнська свобода» дає нам нову мотивацію для життя. Дехто може сказати: «Якби я думав, що Бог приймає мене пропри все, то я втратив би будь-який стимул вести святе життя». Правильна відповідь така: «Якщо ти, втративши весь страх бути відкинутим, помічаєш, що також втратив стимул до святості, то єдиним твоїм стимулом був страх!» У більшості релігій мотивацією до моралі є страх. У Євангельському християнстві мотивацією є динаміка любові (5:6, 14). У цьому уривку Павло пояснює, як ми зростаємо у характері через цю нову динаміку.

ВСТУПНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ

Аргумент уривка

Як ця свобода Євангелія конкретно сприяє появі змін у житті? Через двосторонню дисципліну: (1) визначення (5:19-21) та знищення (5:24) наших конкретних форм самоправедності (5:17-18) і (2) перевірку (5:22-23), зміцнення та втілювання в життя (5:16, 25) нашого усвідомлення, що ми у Христі (5:17-18).

ПРОЧИТАЙТЕ ГАЛАТІВ 5:16-25

1. З огляду на цей уривок, які дві «природи» діють у житті кожного християнина (вірші 16-18)?

Павло порівнює «грішну природу» з «Духом» (вірші 16 та 17). З одного боку, Павло говорить про "sarx", що можна перекласти як «плоть, тіло» або «грішна природа». «Плоть» у Новому Завіті, коли протиставляється Духові, означає наше фізичне тіло на противагу душі, це радше грішний аспект усього нашого єства, що протиставляється аспекту бажання Бога. Звідки ми це знаємо? Лише погляньте на список «вчинків тіла [тобто гріховної природи]» у вірші 19. «Ненавість... заздрість... гнів... суперечки» (вірші 19-21) не мають нічого спільного з фізичним тілом, але стосуються духа. Інші вчинки, однак, стосуються тіла. Тому "sarx" – наше грішне серце. Це – той стан нашого серця, коли воно ще не оновлене Духом.

З іншого боку, Павло говорить про «Духа». На перший погляд може здатися, що це боротьба між чимось всередині нас (нашою гріховною природою) та чимось ззовні (Святим Духом). Але оскільки Павло говорить, що кожна сторона створює у нас риси характеру, а також з огляду на слова, що стосуються двох видів «бажань» (вірш 17), стає очевидним, що цей «конфлікт» відбувається в нас самих. Саме тому «Дух», ймовірно, означає християнське серце, оновлене Святим Духом.

Наша гріховна сутність була у нас від природи, ще до того, як ми стали християнами. Дух, однак, ввійшов у нас надприродно, коли ми вперше стали християнами, і почав оновлення, що тепер є нашою «новою природою». Павло називає ці дві природи «стародавня людина» та «нова людина» (або в іншому перекладі «старий/новий чоловік») в Ефесян 4:22-24.

2. Як вони впливають на нас? Що християнин справді «хоче» і чому?

Павло двічі говорить про «бажання» кожної із природ.

«Надмірні бажання» грішної плоті

У вірші 5:16 та 5:24 Павло називає бажання плоті грецьким словом *“epithumia”*. Це слово перекладено як «пожадливість» або «похоті», що змушує українських читачів думати, що йдеться про сексуальні бажання. Інколи це слово ще перекладають як просто «бажання», однак це теж не надто точний переклад. Буквально *“epithumia”* означає «надмірне бажання» або «невпорядковане бажання» – нестримний потяг і прагнення. Це важливо. Це означає, що основною проблемою нашого серця є не так прагнення поганих речей, як надмірне бажання добрих речей. Ми розглядали це, коли говорили про ідолопоклонство. Коли добра річ стає нашим «богом» або спасінням, то починає створювати «надмірні бажання». Отже, Павло говорить, що грішні бажання стають глибокими речами, які починають керувати нами. Гріх створює у нас відчуття, що ми мусимо це мати. Ось стислий підсумок:

«Якщо “ідолопоклонство” – це характеристика та підсумок нашого відходу від Бога, тоді «розпуста» [невпорядковані бажання] – *“epithumiai”* – це характеристика та підсумок новозавітного слова про такий самий відхід. (Див. такі твердження-підсумки Павла, Петра, Івана та Якова у Галатів 5:16; Ефесян 2:3, 4:22; 1 Петра 2:11, 4:2, 1 Івана 2:16; Якова 1:14, де *“epithumiai”* – це все, що з нами не так). Десята заповідь [проти пожадання, тобто ідолопоклонського, невлпорядкованого бажання чогось] також робить гріх “психодинамічним”. Вона оголює жадібну природу людського серця, як Павло потужно зображає у Римлян 7. Новий Завіт зливає воедино концепцію ідолопоклонства та концепцію невлпорядкованих бажань, що керують життям. Уся людська хтивість, бажання, жадоба, вимоги – це ідолопоклонство. (Ефесян 5:5 та Колосян 3:5)».

– Дейвід Поулісон «Ідоли серця та ярмарок марнославства»¹

Потужні бажання Духа

Одне із цікавих та інтригуючих тверджень знаходимо у вірші 17: «Бо тіло надмірно бажає проти Духа, а Дух проти тіла». Зверніть увагу, що Павло не говорить, що Дух також «надмірно бажає» [як Дух може *надмірно* чогось бажати?], однак конструкції вказують, що Дух також має прагнення, і вони є, щонайменше, настільки ж потужними! Чого прагне Дух? Ісус навчає, що Святий Дух прийде у світ, щоб «прославити Мене» (Івана 16:14). У той час, коли наша плоть прославляє, обожнює та пожадає будь-які створені речі, умови та людей, Дух прославляє та прагне Ісуса.

Дух говорить про красу та величність Христа. Дух прагне тоді показати нам Христа і зробити нас схожими на Христа (див. Якова 4:5).

Чого насправді «хоче» християнин?

Це легко пропустити, але Павло робить радикальне твердження, коли каже: «супротивні вони один одному, щоб ви чинили не те, чого хочете» (вірш 17). Це паралельний уривок до Римлян 7:22-23, у якому він каже, що «... маю задоволення в Законі Божому за внутрішнім чоловіком», однак визнає силу «у членах своїх, що воює проти закону мого розуму, і полонить мене». Іншими словами Дух – це те, чого ми найбільше «хочемо», але грішна природа продовжує породжувати інші прагнення, які ми відчуваємо та яким

піддаємося, але які тепер уже суперечать нашій незмінній любові та меті. Людина, народжена згори, тепер має і грішні, і Божі бажання, але найбільш по-справжньому *ми* хочемо того, чого прагне наша духовна природа.

Це твердження сповнене надією та запевненням. Навіть коли падаємо у гріх, ми можемо сказати разом із Павлом: «Це не *справжній* я, це не те, чого я справді хочу. Я хочу Бога та Його волі».

3. Що протиставляється Духові у вірші 5:16? А що, своєю чергою, протиставляється цьому у вірші 18? Що це говорить нам про те, як діє «грішна природа» чи «плоть»?

Саме тут можна знайти ключ до усього уривка. Зверніть увагу на паралелі:

вірш 16	«Ходіть [живіть] за Духом»	на протигагу	«...вчините пожадливості тіла»
вірш 18	«Коли вас Дух провадить»	на протигагу	«...під Законом»

У вірші 16 «ходити за Духом» протиставляється грішній природі, але у вірші 18 «ходити за Духом» протиставляється перебуванню під Законом. Отож, для Павла ці речі або є схожими між собою, або це різні способи пояснити одне і те ж. Це розповідає нам не тільки про вчинки грішної природи, але й розкриває її мотивацію (тобто не просто той факт, що вона не слухається Бога, а чому вона «хоче» цього). Грішова природа у нас хоче, щоб ми самі були собі спасителем та господом. «Плоть» тоді – це те, як серце продовжує функціонувати під Законом, як воно продовжує відкидати безкоштовний подарунок Христової праведності та спасіння і як шукає своєї власної праведності та спасіння. Саме тому гріх під усіма іншими гріхами, тобто мотивація для нашого непослуху – це завжди брак довіри у Божу благодать та доброту, а також прагнення захистити свої власні життя, намагаючись спасти себе самотужки.

У світлі цього можна сказати, що ці дві «природи», про які згадує Павло, – це дві половинчасті мотиваційні системи у нас. Мотиваційна система зосереджується на тій меті, яку ми уявляємо собі красивою та бажаною. Ця мета створює те, що ми сприймаємо як «потреби», і намагається «досягати» їх. Грішова природа – це насправді наша стара мотиваційна система, з власними цілями, тому і з власними потребами та бажаннями, які все ще діють.

Як ми побачили, гріх – це рабство, бо його *мета* (заслугування цінності/праведності через служіння ідолам) зосереджується на якійсь речі, яку плоть перетворила на *ідола*, через якого ми шукаємо власне спасіння («я буду мати цінність, якщо мене любитимуть» або «якщо я матиму добру кар'єру», або «якщо мої діти любитимуть мене»), що, зрештою, і породжує *надмірні бажання*.

4. Що у світлі вірша 5:18 означає «розіп'ясти грішну природу» з її «надмірними бажаннями»? Що означає «жити» або «ходити за Духом»?

На відміну від тих понять, які можуть спантеличувати, «розіп'ясти плоть» – це насправді вияв і знищення ідолів, про яких ми говорили раніше. Це означає покласти край пануванню та звабливій силі, яку мають у нашому житті ідоли, а тому знищити їхню можливість запалювати наші думки та бажання.

Перефразувати Дж. І. Пакера, у вірші 24 йдеться про «викорінення гріха на мотиваційному рівні», замість того, щоб налаштовувати себе на боротьбу з гріхом на рівні поведінки. Справжні зміни у нашому житті не можуть відбутися без визначення наших «рис плоті», тобто конкретних ідолів і бажань, які від неї походять. Ми маємо запитати себе не просто, *що ми чинимо погано, а чому ми так чинимо*. Ми не слухаємося Бога, щоб отримати щось, що, як нам здається, ми *мусимо* мати. Це і є «надмірне бажання» – *“epithumia”*. Чому ми повинні це мати? Бо це спосіб, через який ми перебуваємо «під Законом» – це щось, у що ми повірили, ніби воно дасть нам сенс. «Розіп’ясти свою плоть» – це сказати: «Господи, моє серце думає, що я *мушу* мати це, інакше я не матиму цінності. Це – псевдоспаситель. Але це означає забути, що я означаю для Тебе, як Ти показав мені у Христі. У Твоєму Дусі я роздумуватиму про Твою любов до мене, аж доки ця річ не втратить своєї привабливої влади над моєю душею». **[Зверніть увагу:** у наступному занятті ми поговоримо про зрощення плоду Духа докладніше].

Що означає «ходити» (крок за кроком) з Духом?

«Ходити в Дусі» означає щось значно більше, ніж просто послух (хоча це не означає нічого *меншого* за це). Вірш 25 буквально говорить «ходити з Духом крок за кроком». Дух – це Жива Особа, Яка прославляє та звеличує працю Христа (див. Івана 14-16 про працю Духа). Коли ми знайдемо конкретні фальшиві вірування своєї плоті, які породжують «надмірні бажання» та вводять нас у гріх, то нам треба замінити їх Христом. Це не просто розумова вправа. Ми повинні поклонятися Христові у Святому Дусі, насолоджуючись Ним, допоки наше серце не побачить Його красивішим за ту річ, яку ми відчували, що *мусимо* мати.

Це приблизно те саме, що й «бо ми в дусі з віри чекаємо надії праведності» (Галатів 5:5-6) та «шукайте того, що вгорі» (Колосян 3:1).

5. Які звичні помилки роблять люди, намагаючись зрозуміти слова «розіп’ясти плоть» (вірші 5:24-25)?

Протягом років багато людей хибно вважали, що вірш 24 означає перешкоджати задоволенню тілесних бажань. В основному це було спричинено перекладом, адже «розіп’ясти плоть» звучить наче «треба бути суворим до себе, особливо до свого тіла». Наприклад, стара, як світ, традиція «відмовлятися від чогось під час Посту». Зазвичай це означає позбавляти себе відпочинку, комфорту чи насолоди. Це серйозна помилка. Зі списку «вчинків тіла» (вірші 19-21) видно, що багато з них не мають жодного стосунку до тіла (як-от: заздрість, зазидки, гнів). Інші ж роблять менш серйозну помилку, читаючи цей вірш як просто стоїчну впертість проти волі гріха. Інакше кажучи, люди вважають, що розпинають плоть, коли «просто кажуть “ні” гріху».

Але ми побачили, що «плоть» – це бажання повернутися «під Закон». Це первинна самоправедність, яка відкидає спасіння благодаттю та наполягає на самоспасінні, перетворюючи тим самим добру річ на ідола-спасителя, яку ми потім починаємо «надмірно бажати». Усі наші хвилювання, страхи, гіркота та вкорінені погані звички походять від цих надмірних бажань. Тому просто говорити «ні», не досліджуючи мотиви, що криються за вчинками, може бути частиною нового духовного рабства (пам’ятайте, що галати збиралися «просто сказати «ні» багатьом речам, але у спосіб, який, за словами Павла, відчужить

їх від Христа!). «Плоть» – це (а) ідолопоклонницькі надмірні бажання, що виринають із (б) серця, яке боїться довіритися Богові, прагнучи натомість самому бути своїм власним спасителем і господом.

Є ще й третя помилка, яку інколи допускають. У Римлян 6:6 та Галатів 2:20 написано, що «ми були розіп'яті з Христом», а тому багато людей вважали, що це одне й те ж. Однак у цих уривках вжито пасивний стан. Тобто *ми були розіп'яті* – це дія, яку чинять щодо нас. А тут «розп'яття» – це те, що *ми* робимо зі своєю грішною природою. І навіть більше: текст у Римлян 6:6/Галатів 2:20 стосується того об'єктивного статусу, яке дає нам спасіння. (Ми вільні від засудження у гріху, ніби ми вже сплатили його своєю власною смертю. Ось що означає, що ми були «розіп'яті з Христом»). У Галатів 5:24 йде мова про суб'єктивний аспект спасіння, коли ми умиртвляємо в собі свою стару природу.

6. Вірші 5:19-21 розбивають «вчинки» плоті на категорії. Що цей список розповідає нам про людське серце? Що ми дізнаємося про себе?

а. Є три слова, які стосуються вчинків тіла у сфері сексуальності:

(1) *сексуальна аморальність* (“*porneia*”): це слово має конкретне значення у Біблії, що означає статеві контакти між неодруженими людьми. (2) *Нечистість* (“*akatharsia*”) стосується неприродних сексуальних практик і стосунків. (3) *Розпусти* (“*aselgia*”) стосується неконтрольованих проявів сексуальності.

б. Є два слова, які стосуються сфери релігії:

(1) *ідолопоклонство* (“*eidololatria*”), оскільки його написано разом із (2) *чарами* (“*pharmakeia*”), то тут воно не стосується широкої інклюзивної практики перетворювання на «божка» добрих речей на зразок кар'єри (див. Ефесян 5:5 та Колосян 3:5). Павло радше має на увазі конкретні окультні та язичницькі релігійні практики. Дональд Гутрі пояснює: «Ідолопоклонство та магія були... прикладами гріхів язичницьких поклоніння. Перше було неадекватною заміною Бога, а інше – підробкою діл Духа».²

в. Є вісім слів, які описують, як плоть знищує стосунки. Чотири з них описують види деструктивного ставлення:

(1) *егоїстичні амбіції* (“*eritheia*”) – дух суперництва та кар'єризму; (2) *зздрість* (“*phthonoi*”) – це те, що називають «пожаданням», тобто прагненням мати те, що мають інші; (3) *зздрість* (“*zdllos*”) означає «запал», але тут воно має означати ревність і запал, які виникають через голодне его; (4) *ненависть* (“*echthrai*”), що є узагальнювальним словом на позначення ворожості, суперництва.

Чотири інші слова описують наслідки такого ставлення у стосунках: (1) *розбрат* (“*eris*”) означає «що любить сперечатися», це – бойова поведінка; (2) *приступи гніву* (“*thumoi*”) – це спалахи люті, які призводять до (3) *незгоди* (“*dichostaiiai*”), поділу між

людьми та (4) фракцій (*"aireseis"*) – постійних сторін і воюючих фракцій.

г. Два слова стосуються зловживання алкоголем:

(1) *П'янство* пов'язане з (2) *гулянками*. Одним із вчинків плоті є залежність від речовин, що дають насолоду, та відповідна поведінка.

Цей список можна розбити і на інші категорії. Зверніть увагу, що деякі гріхи притаманні релігійним людям (егоїзм, заздрість, ревність, поділи), а інші більше характеризують нерелігійних (аморальність, пияцтво). Цей список показує, що Бог не робить такого розрізнення, яке робимо ми. Наприклад, Він не бачить секс чи пияцтво більш грішним, аніж заздрість і кар'єризм.

7. Як Ви розумієте таке твердження: «Радісне покаяння у залишковій самоправедності, яка ховається і за нашими гріхами, і за нашими добрими справами, є ключем до змін»? (Чому?)

Павло говорить, що гріх, який залишається у нашому серці – «тіло, плоть» (Галатів 5:16) – продовжує схилати нас до того, щоб жити «під Законом» (Галатів 5:17). Інакше кажучи, за кожною проблемою та складністю є залишкова самоправедність, «недобитки» системи самоспасіння. Чому ми відчуваємо гіркоту? Чому – відчай? Чому – тривогу? Бо щось стало важливішим за Ісуса і керує нашим відчуттям праведності та цінності. Чому ми робимо добрі вчинки? Відповідь буде такою ж. Якщо ми не покаємося у самоправедності, що ховається за нашими гріхами, то не зможемо викоринити силу і динаміку, які їх живлять. Якщо ми не покаємося у самоправедності, що ховається за нашими добрими вчинками, то ми наражатимемо себе на тривогу та гнів, коли все піде шкереберть (бо будемо відчувати, що Бог мав би бути перед нами «в боргу»). Євангеліє веде нас до покаяння, а не просто до протистояння поверхневим вчинкам. Покаяння без Євангелія стосується лише тих учинків, які лежать на поверхні, а не йдуть з нашого серця. Деякі люди (як-от релігійні) просто зосереджуються на зміні поведінки, а інші (як-от нерелігійні) – на зміні або вгамуванні емоцій. Але покаяння у самоправедності викриває те, що ховається і за нашою поведінкою, і за почуттями.

Отож, Лютер каже, що для християнина усе життя – це постійне радісне покаяння.

«Ця «пасивна» праведність є таємницею, якої світ не може зрозуміти. І навіть християни ніколи до кінця не розуміють її самі, а тому не користуються нею, коли стикаються з труднощами чи спокусами. Тому ми повинні постійно її вивчати, повторювати та втілювати у життя. Кожен, хто не розуміє цієї праведності чи не цінує її в своєму серці, буде постійно сповнений страху й депресії. Нічого не дає такого миру, як пасивна праведність».³

Послання апостола Павла до галатів

Плід Духа

Заняття 11 | Вправа

Читайте з олівцем

«!» – щось, що було для вас корисним.

«?» – є запитання.

ЧАСТИНА А. ВСТУПНЕ СЛОВО ПРО ПЛІД

«Господь же то Дух, а де Дух Господній, там воля. Ми ж відкритим обличчям, як у дзеркало, дивимося всі на славу Господню, і змінємося в той же образ від слави на славу, як від Духа Господнього» (2 Коринтян 3:17-18).

Мета Духа

Найвища мета діяльності Святого Духа у житті християн – це не просто дати нам відчуття загального комфорту чи сили, але змінити наш характер на характер Ісуса (див. Римлян 8:29: «...і призначив [нас], щоб були подібні до образу Сина Його» та Ефесян 4:13: «аж поки ми всі не досягнемо з'єднання віри й пізнання Сина Божого... Христової повноти»). Кінцевою метою не є якийсь загальний комфорт, сила чи влада, але конкретна, практична зміна у нашому характері – у тому, як ми думаємо, відчуваємо та діємо *звично і природно*.

Метод Духа

(Дивовижний) метод Духа – це показати нам славу Христа. Складне слово, яке використовує Павло – це *katoptrizdomenoi*, що означає «поводитися в дзеркалі». Це слово поєднує такі ідеї: (а) довго і сильно дивитися на щось та (б) нагадувати або відображати щось. Отож, ми покликані до (а) тривалого та вдумливого споглядання Господа Ісуса та до (б) зміни, яка відображала б Його образ. Яка яскрава картина! Що більше ми роздумуватимемо про Ісуса, то більше Дух показуватиме нам Його славу, а ми будемо перетворюватися на подобу того, що будемо бачити. Що означає «бачити славу» чогось? Це означає усвідомлювати у своєму серці його важливість, красу та цінність для нас. Дух змінює наш характер, впливаючи на серце та життя тим, що ми бачимо в Особі та ділах Христа.

Процес Духа

Дух не дає нам характеру Христа автоматично, Він робить це поступово. Саме тому подібність до Христа є процесом, а не одноразовою дією. Це зростання не відбувається рівномірно, але радше «ривками», як і в природному світі.

Відчуття Духа

Християнин відчуває цей процес перетворення як «свободу». Це не означає, що немає зусиль, болю чи суворої дисципліни, але що христоподібний характер насамперед визволяє. Зростання у любові, мирі та стриманні дає відчуття, що ми «стаємо собою».

«Коли я говорю мовами людськими й ангольськими, та любови не маю, то став я як мідь та дзвінка або бубон гудячий! І коли маю дара пророкувати, і знаю всі таємниці й усе знання, і коли маю всю віру, щоб навіть гори переставляти, та любови не маю, то я ніщо! І коли я роздам усі маєтки свої, і коли я віддам своє тіло на спалення, та любови не маю, то пожитку не матиму жадного! Любов довготерпить, любов милосердствує, не заздрить, любов не величається, не надимається, не поводить нечемно, не шукає тільки свого, не рветься до гніву, не думає лихого...» (1 Коринтян 13:1-5).

Випробовування Духа

Коринтяни мали чудесні дари («дар пророкувати»), дари навчання («знаю всі таємниці й усе знання»), дари бачення та лідерства («віру, щоб гори переставляти»), турботу про суспільство («роздам вбогим») та готовність померти за віру. Однак вони були нетерплячими, різкими, критичними, грубими, заздрісними та егоцентричними. Павло прямо говорить, що *дари Духа* (навички, те, що ми робимо) є набагато менш важливими, ніж *плід Духа* (характер, те, ким ми є). Він каже, що дари Духа – це таланти, які Дух використовує, щоб допомогти іншим та досягти мети, але Дух може використовувати нас навіть тоді, коли їх у нас мало або взагалі немає благодаті в серці («я – ніщо»). Дух може використовувати дари, які походять із серця, зміненого благодаттю, або навіть якщо це серце ще не змінилося. Дух використовував також Саула та Юду, щоб пророкувати, робити чуда тощо. Дари також можуть діяти, коли наша любов, радість і стримання є дуже низьким. Але зростання плоду Духа відбувається лише у Божій дитині. Єдиним справжнім доказом, що Дух живе у нас, як у Божій дитині, – це наше зростання у плоді Духа.

«Багато лихих людей мають ці духовні дари. *“Багато-хто скажуть Мені того дня: Господи, Господи, хіба ми не Ім'ям Твоїм пророкували, хіба не Ім'ям Твоїм демонів ми виганяли, або не Ім'ям Твоїм чуда великі творили?”* А Ісус скаже їм: *“Я ніколи не знав вас...”* [Матвія 7:21]. Такі люди мають дари Духа, але Дух не працює у їхньому житті. Дари [таланти та вміння] – це чудово, але це зовсім не стосується справжньої благодаті та святості. [Вони] неначе коштовне каміння, яке людина носить із собою. Але справжня благодать – це коли саме серце стає коштовністю. Божий Дух може впливати на багато речей, до яких прямо не промовляє. Ось Дух Божий ширяв над водними просторами, однак не промовляв прямо до води. Але коли Дух через Свій вплив дарує благодать, що спасає, то Він Сам втілює Себе у душі. Тому благодать – це свята природа Святого Духа, втілена у душі».⁴

– Джонатан Едвардс «Доброчинність та її плоди», проповідь друга

Динаміка Духа

Згадки Павла про «мідь» (цимбали) та «бубон» стосуються, напевно, язичницьких поклоніння у коринтських храмах Деметри та Кібели. Язичницькі поклоніння були видовищами, метою яких було показати свої заслуги та привабити ласку богів. Павло вказує, що ми можемо так само вести і християнське служіння. Ми можемо допомагати іншим провадити широку християнську діяльність, щоб довести собі та іншим (а також Богові), що ми «щось».

Це різновид схеми «діла – праведність». Коли дари використовуються так, то вони вказують на нетерплячість, роздратування, гордість, зранені почуття та

заздрість. Плід Духа зростає, коли ми пам'ятаємо Євангеліє, радіємо у своєму спасінні та використовуємо наші дари як жертву подяки. Тоді наша допомога іншим буде у смиренні, любові, терплячості та лагідності.

ЧАСТИНА Б. ЄДНІСТЬ ПЛОДУ

«Любов усе зносить, вірить у все, сподівається всього, усе терпить!» (1 Коринтян 13:7). «А плід духа: любов, радість, мир, довготерпіння, добрість, милосердя, віра, лагідність, здержливість» (Галатів 5:22).

Ці два твердження є дивовижними. Хоча Павло говорить про «віру, надію і любов» в 1 Коринтян 13:13, у вірші 7 він каже, що любов має і віру, і надію, тобто якщо у нас буде любов, то буде й віра та надія. У Галатів 5:22 він навмисно використовує слово «плід» в однині, щоб подати цілий перелік рис характеру. З цього ми дізнаємося про сутнісну характеристику плоду Духа.

Йдеться про те, що плід Духа завжди росте цілісно. Коли ми дивимося на перелік рис у цих «списах плоду» (1 Коринтян 13:4-7; Галатів 5:22-23), то помічаємо, що за природою ми є сильнішими у деяких із них, ніж інші. Але наші сильні сторони, окремо від Святого Духа, є властивостями природного темпераменту (ми маємо якусь рису через хімічні процеси в мозку або ранній розвиток), або ж природного самозацікавлення (ми навчилися якоїсь риси, щоб впоратися з чимось у житті). Наприклад, дехто є природно ввічливим та дипломатичним (що нагадує духовний плід *лагідності*). Але зазвичай такі люди водночас не є хоробрими чи сміливими, коли це потрібно (духовний плід *вірності*). З огляду на те, що Павло каже про єдність плоду, виходить, що лагідність не є справжнім смиренням, але просто м'яким характером. Іван говорить: «Якщо хтось каже: «Я люблю Бога», але брата свого ненавидить, той неправдомовець» (1 Івана 4:20). Зверніть увагу, що він не каже: «Якщо хтось любить Бога, але не любить брата, то він просто ще не доріс у любові». Ні, він називає таку людину брехливою. Справжня любов до Бога (*любов*) завжди поєднується з любов'ю до інших (*лагідністю*). Якщо обидві ці риси не присутні, то насправді жодна з них не є присутньою в житті.

Таких випадків є дуже-дуже багато. Дехто може здаватися щасливим і енергійним (плід радості) і йому легко зустрічати нових людей, але він є ненадійним і йому важко зберегти дружбу («вірність»). Це не радість, це – екстравертність. Дехто здається незворушним та безтурботним щодо всього. Такі люди ніколи не хвилюються й не засмучуються. Це виглядає наче духовний плід *миру*, але часто такі люди не є співчутливими до інших, це може бути байдужість або цинізм. Така риса дає змогу без болю пройти крізь труднощі життя, але вона віддаляє нас від людей і не підпускає їх до нас.

ЧАСТИНА В. ВИЗНАЧЕННЯ ДУХА

1. Аґапе (любов)

а) *Визначення*: готовність служити людям за те, ким вони є, а не за те, що вони можуть нам дати.

б) *Протилежність*: страх, самозахист і брутальне поводження з людьми.

в) *Підробка*: егоїстична любов. Спасіння інших людей, але насправді спасіння самих себе. Привабливість не самої людини, а того, які відчуття ми отримуємо від її любові.

2. Хара (радість)

а) *Визначення*: задоволення Богом та Його спасінням просто через Його красу та цінність.

б) *Протилежність*: безнадія, відчай.

в) *Підробка*: ейфорія, яка зосереджується на благословенні, а не на тому, Хто благословляє! Радість, яку можна втратити через обставини.

3. Ейріні (мир)

а) *Визначення*: впевненість і спокій у Божій мудрості та суверенності, замість своєї мудрості.

б) *Протилежність*: хвилювання та неспокій.

в) *Підробка*: байдужість, апатія, індиферентність. «Мені однаково».

4. Макротумія (терплячість)

а) *Визначення*: вміння зносити труднощі (через інших або через життя) без зривів чи «опускання рук», страждати з радістю.

б) *Протилежність*: почуття образи на Бога та інших.

в) *Підробка*: цинізм, самоправедність. «Це дрібниці, не варто ними перейматися».

5. Хрестотес (добрість)

а) *Визначення*: практична лагідність та вразливість, що впливає з глибокої безпеки.

б) *Протилежність*: заздрість, невміння розділити чужу радість.

в) *Підробка*: маніпулятивні добрі справи. «Права рука знає, що робить ліва». Прославлення самого себе і самоправедність.

6. Агатосуне (милосердя, цілісність)

а) *Визначення*: чесність, прозорість. Залишатися послідовним у будь-яких ситуаціях.

б) *Протилежність*: фальш, лицемірство.

в) *Підробка*: правда без любові. «Скинути тягар з плечей» без любові чи мудрості.

7. Пістіс (вірність, віра)

а) *Визначення*: відданість і хоробрість. Керуватися принципами, залишатися абсолютно надійним і вірним своєму слову.

- б) *Протилежність*: ненадійна дружба, корисливість.
- в) *Підробка*: любов без правди. Відмова дорікати чи кидати виклик, прагнучи зберегти лояльність.

8. Праутас (лагідність, смирення)

- а) *Визначення*: забуття про себе
- б) *Протилежність*: зверхність, величання себе – егоцентричне прагнення до величі.
- в) *Підробка*: відчуття нижчовартості; величання себе – егоцентрична самовдоволеність

9. Егкратея (самовладання, здержливість)

- а) *Визначення*: здатність обирати термінове над важливим.
- б) *Протилежність*: вмотивована, імпульсивна, неконтрольована людина.
- в) *Підробка*: сила волі через гордість чи інших фальшивих ідолів.

Висновок

Мета цього проекту показати, що ми потребуємо зростання у плоді Духа значно більше, ніж нам здавалося. У частині А ми побачили, що у нас є схильність дивитися на свої *дари* як на знаки своєї подібності на Христа, але це хибно. У частині Б ми побачили, що у нас є схильність вбачати у своїх *природніх сильних сторонах* знаки, що ми є схожими на Христа. Хоча Бог робить світ добрим, бо дає багатьом людям природні таланти, це не те саме, що плід Духа. Коли ми порівнюємо природу, єдність і визначення плоду Духа, то більше розуміємо, наскільки нам бракує всього цього.

ОБГОВОРЕННЯ

**1. У якому одному чи двох плодах Ви нещодавно помітили зростання?
Знайдіть час, щоб подякувати за це Богові.**

2. У якому одному чи двох плодах Вам потрібно найбільше зростати?

¹ Дейвід Поулісон «Ідоли серця та ярмарок марнославства» (*Журнал біблійних порад*, Том. 13, № 2, Зима, 1995), с. 36.

² Дональд Гутрі «Послання до галатів» (London: Thomas Nelson and Sons, 1969), с. 146.

³ Мартін Лютер «Передмова до Послання до галатів», адаптовано Тимоті Келлером.

⁴ Джонатан Едвардс «Добричинність та її плоди», проповідь друга (London: Banner of Truth Trust, 1969), с. 30, 35-36.

Послання апостола Павла до галатів

Євангельські стосунки

Заняття 12 | Галатів 5:26-6:5

Це дуже короткий уривок, але він рясніє практичними принципами ставлення до інших. Євангеліє дає нам цілковито новий погляд на себе (5:26, 6:3-5), який не базується на порівняннях з іншими. Лише Євангеліє дає нам рівновагу між самовпевненістю та заниженою самооцінкою, дозволяючи водночас бути сміливими та смиренними. У Євангелії ми не заробляємо свою цінність схваленням від людей або виявляючи силу над людьми. Ми ані не є надто залежними від інших, ані не боїмося віддатися стосункам чи бути вразливими. Це проявляється у наших стосунках з усіма.

ПРОЧИТАЙТЕ ГАЛАТІВ 5:26-6:5

1. Беручи до уваги контекст 6:1-5, як би Ви дали визначення «чванливості»? Згідно з віршем 26, які є два потенційних наслідки «чванливості» у стосунках?

Як би Ви дали визначення «чванливості»?

Контекст 6:1-5 показує небезпеку порівнювання себе з іншими (див. вірш 4: «Нехай кожен досліджує діло своє... а не в іншому!») Це узгоджується з поясненням оригінального грецького слова. Слово, яке вжито тут на позначення «чванливості» – “*kenodoxoi*” – буквально означає «без честі» або «марнославний». Чванливість зароджується із глибокої невпевненості, відчуття відсутності честі та слави із супутньою потребою доводити свою гідність самому собі та іншим. А це, своєю чергою, зосереджує наш розум на порівнюванні себе з іншими. Коли нам здається, що ми є кращими за когось у певній рисі характеру, то наш «голод за славою» надимається і переоцінює нас. Коли нам здається, що ми є гіршими за когось, то це спустошує нас з тієї ж причини. Окрім того такий «голод за славою» дуже налаштовує нас на суперництво. Це – опис природного стану серця, без впливу Євангелія.

Які два наслідки чванливості має на стосунки?

Чванливість може мати два наслідки: а) *провокування* інших та б) *заздрість* іншим. У слові *провокування*, без сумніву, є значення ворожості. “*Prokaleo*” буквально означає «викликати», «кидати виклик» комусь на змагання. *Заздрість*, звісно, означає заздрити комусь.

Цілком можливо, що Павло просто описує людей, які вороже налаштовані (*провокують*) до людей, яким заздять. Хоча також можливо, що (як вважає коментатор Джон Стотт) Павло говорить про дві різні патології стосунків. (а) «Провокування» – це позиція зверхності, де ми дивимося на інших згори. (б) «Заздрість», натомість, – це позиція когось, хто почувається нижчим за інших, дивлячись «вгору» на когось через заздрість.

2. Як може «чванливість» і гордість призводити і до «зверхності», і до відчуття «заниженої самооцінки»?

Як можуть такі два різні прояви впливати з одного й того ж? Павлове твердження тут яскраве та глибоке. Він каже, що і одне, і друге є формами чванливості. Як таке може бути? Можна сказати про це так: і зверхня

людина, і людина з комплексом неповноцінності є зосередженою на собі. Зверхня наша поведінка чи скромна – вона все одно є проявом егоцентризму, бо в обох випадках для вас надто важливо, що ви відчуваєте та як виглядаєте на фоні іншої людини, замість того, щоб зосереджуватися на тому, що відчуває інша людина та як вона виглядає на фоні вас.. Це можна проілюструвати ще на прикладі «діла – праведності». Обоє хочуть набути ідентичності, перемігши чи перевершивши інших. Обоє хочуть бути гордими та зверхніми. Єдина різниця між зверхньою людиною і людиною з низькою самооцінкою – це те, що людина з низькою самооцінкою прогала гру, не змогла подолати перешкоду. І хоча провокування та заздрість виглядають як протилежності, насправді вони є формами чванливості. Якщо коротко, то Павло каже: «Смирення – це не думати погано про себе, це думати про себе *менше*». Самобичування та низька самооцінка – це не євангельське смирення. Це таке ж саме відкинення Євангелія, як і гордість та зарозумілість!

Тому коренями як манії величі, так і комплексу неповноцінності є невпевненість і неповноцінність. Це два різних способи дати собі раду з вакуумом слави. Саме тому вірш 26 можна перефразувати так: «Не дозволяйте, щоб прагнення слави перетворило Вас на нахабну людину, або на таку, яка заздрить іншим».

3. Яка тенденція переважає у Ваших стосунках – провокувати чи заздрити?

Щоб відповісти на це запитання, запитайте себе: у Вас переважає тенденція надиматися чи закриватися в собі? Ви вступаєте в суперечки з людьми чи навпаки – уникаєте конфронтацій? Ви схильні командувати людьми чи навпаки почуваетесь некомфортно й залякано серед певних людей? Також подумайте, як Ви сприймаєте критику. Ви злитесь, обурюєтесь й атакуєте у відповідь? Чи, навпаки, знеохочуєтесь й захищаєтесь, багато разів просите вибачення, здаєтесь? Також запитайте себе: чи почуваетесь так, наче Ви ніколи-ніколи не вчините так само, як ця людина? Чи кажете Ви, дивлячись на людей: «Я ніколи не зможу досягти того, що й інші»?

Як за допомогою Євангелія подолати будь-яку крайність?

Євангеліє дає нам новий образ (5:26, 6:3-5), який не базується на порівняннях з іншими. Лише Євангеліє дає нам рівновагу між самовпевненістю та заниженою самооцінкою, але водночас дозволяє бути сміливими та смиренними. Це проявляється у наших стосунках з іншими. Євангеліє – єдине, що виступає проти чванливості та марнославства.

Що більше ми будемо заробляти на власну гідність своєю поведінкою (тобто за схемою «діла-праведність»), то більше ми будемо поводитися або зверхньо, або крізь призму комплексу неповноцінності. Чому? Якщо ми спасаємося власними вчинками, то я можу бути або впевненим, але не смиренным (якщо живу згідно з правилами), або смиренным, але не впевненим (якщо мені не вдається жити відповідно до правил). Іншими словами, окрім Євангелія, ми будемо змушені або залишатися зверхніми, або жити з почуттям неповноцінності, або ж поводитись так, або по-іншому, залежно від того, які люди навколо. Нас постійно кидатиме у крайнощі природи нашого образу самих себе.

Але ми говорили раніше, що Євангеліє створює нам новий образ самих себе.

Воно дає смирення перед усіма, кажучи, що кожен із нас є грішником, який був урятований лише благодаттю. Однак воно також дає мені хоробрість перед усіма, кажучи, що Творець Всесвіту любить і цінує мене, а це – єдине, що має значення. Тому Євангеліє дає відвагу і смирення, які не ворогують між собою, але доповнюють одне одного.

Висловлюючись практично, нам треба використовувати Євангеліє, проповідуючи його самим собі в ситуаціях свого нового життя. Наприклад, якщо Ви помітили, що маєте схильність постійно захищатися перед кимось, то в той момент Вам потрібне Євангеліє, яке скаже: «Немає значення, що ти думаєш про мене. Моя праведність, моя ідентичність, моя гідність – у тому, що Ісус прийняв мене, а не ти».

НОТАТКИ ДЛЯ ЛІДЕРА

Тематичне дослідження

Ви – керівник відділу, а один популярний працівник, якого Ви взяли на роботу, погано дає собі раду, знижуючи продуктивність усього відділу. Він заслуговує на звільнення. Які є два неправильні способи вирішити ситуацію – через «провокацію» та через «комплекс меншовартості»? Яким є правильний спосіб? (Усе у світлі 5:26).

З одного боку, є спокуса звільнити працівника при всіх, покаравши його і зробивши «офірним цапом». Це мінімізує Вашу відповідальність за звільнення та перекладе на працівника всю провину за невдачі відділу. Це також буде видом помсти за завдану шкоду. Ось «провокативний» спосіб: «втерти носа працівникові». З іншого боку, Ви можете боятися звільнити працівника, бо ненавидите конфлікти, а також і тому, що його друзі будуть невдоволені Вами. Тому Ви відкладаєте. Можливо, Ви навіть підлаштуєте все так, начебто звільнення було наказом «згори». Обидва способи підживлені Вашим «вакуумом слави». Правильний спосіб звільнити людину – зробити це приватно, віч-на-віч, з повагою та чутливістю, чітко називаючи причини звільнення, дозволяючи людині пояснити свою позицію тощо.

4. Порівняйте текст 6:2 з 5:13-14. Визначте, що таке «Закон Христа» та «носіння тягарів». Як «носіння тягарів» допомагає нам окреслити свої стосунки з іншими?

На початку розділу 5 Павло показує нам, що християнин тепер вільний від Закону як системи отримання спасіння і має нову мотивацію вдячної любові (5:5-6). Тоді Павло говорить, що суть усього Закону та його виконання зводиться до одного: «Люби ближнього свого» (5:13-15). Тому майже стовідсотково можна ствердити, що «Закон Христа» – це принцип, щоб ми «служили одне одному в любові» (5:13), бо ми безкоштовно прийняті в Євангеліє. Ось паралель:

5:13-14

«Любов'ю служіть один одному» (5:13) [бо] «Бо весь Закон в однім слові міститься: Люби свого ближнього, як самого себе!» (5:14).

6:2

«Носіть тягарі один одного, і так виконаєте закона Христового».

Тому «Закон Христа» – це «Закон, що в однім слові міститься: Люби свого ближнього». Чому Закон любові названий «Законом Христа»? Бо Христос – це верховний та найвищий приклад такої любові. Ми маємо любити інших, як Христос полюбив нас (Івана 13:34; Ефесян 4:32). Хоча увесь старозавітний Закон можна підсумувати у заповіді «любви», саме життя та смерть Христа стали найвищим втіленням такої любові. Коли дивимося на Його життя, ставлення та діла, то маємо в певному сенсі «Закон» – це захопливий приклад життя, яким нам треба прожити.

Це також означає, що «носіння тягарів» – це паралель до «служить один одному». Що це нам говорить? Це спускає високу концепцію любові на землю. Це означає, що ми не можемо дозволяти людям носити свої тягарі самотужки. «Тягар» – це, звісно, будь-що. Це може бути якась відповідальність, наприклад, виховання дитини або ремонт удома. Або це можуть бути якісь труднощі, проблема. Описуючи відповідальність та проблеми як «тягарі», Павло дуже яскраво та практично навчає, як християнин має ставитися до інших. Щоб допомогти з тягарем, людина має (а) по-перше, підійти дуже близько до обтяженої людини, стоячи буквально на її місці та, (б) по-друге, «підставити своє плече» під тягар, щоб його вага розподілилася порівну, тим самим полегшивши навантаження для ближнього. Так само християнин має (а) слухати та розуміти і (б) фізично, емоційно та духовно брати на себе частину тягара іншої людини.

Імовірно, що Павло ще раз натякає на «юдаїстів», лжевчителів, які намагалися перетягти галатів під Закон Мойсея. Ці вимоги називали «тягарем» через неузгодженість між язичницькими християнами та єврейським церемоніальним Законом (див. Дії 15:10, 28; Луки 11:46). Тому Павло іронізує, що ми, мовляв, повинні не ходити навколо і *вішати* тягарі на інших, щоб виконати Закон (як це робили лжевчителі), а *піднімати* тягарі інших, щоб виконати Закон!

Саме тому фраза «Закон Христа» символізує радісне і вдячне підпорядкування всього свого життя на приклад Христа. Це життя, в центрі якого є людина, а не моральний кодекс. У нас тепер нове «зобов'язання», на відміну від того, що ми мали раніше. Тепер ми носимо тягарі одне одного, бо Христос поніс наші. Вірш 2 можна перефразувати: «Беріть тягарі одне одного, та ідіть слідами Христа, Який узяв ваші тягарі».

5. Прочитайте вірші 6:2 та 6:5 та поясніть, чому в цьому контексті вони не суперечать один одному. Як наш погляд на себе (вірші 3-5) впливає на наше ставлення до інших (вірш 2)?

(У Галатів 6:2 та 6:5 в українському перекладі Біблії Івана Огієнка вжито одне і те ж слово – тягар. Однак у грецькому оригіналі, за словами Тима Келлера, ці слова є різними. Це передано в англійському перекладі. Галатів 6:2 – тягар, Галатів 6:5 – вантаж. – перекл.)

Вірші 3-5 є інтригуючими розмовами про смирення та гордість, у яких йдеться про те, як людина дивиться на себе. Вони впливають з вірша 2 (вірш

3 починається з грецького прийменника «бо», хоча український переклад Біблії цього не передає). У 5:26 бачимо, що наш погляд на себе впливає на наші стосунки з іншими («провокація», «заздрість»). Тому ми бачимо, що не можемо носити тягарі один одного, якщо у нас немає цього правильного погляду на себе.

По-перше, у вірші 3 Павло говорить, що треба мати смирення, щоб носити тягарі інших. «Коли бо хто думає, що він щось» (вірш 3), то він думатиме надто гордо про себе, щоб мати серце слуги, помічаючи тягарі інших та допомагаючи їм (вірш 2). Це застереження є суворим, і нам не варто робити відносним твердження Павла про те, що ми – це «ніщо». Християнин сповнений надії та впевненості, але – у Христі. Самі по собі, без Нього ми – ніщо. Павло не вигадує, Ісус Сам сказав: «...без Мене нічого чинити не можете ви» (Івана 15:5).

Але тоді у вірші 4 Павло починає говорити про законний вид «гордості», яку можуть мати християни. Павло застерігає, щоб ми не порівнювали себе з іншими. Якщо так чинитимемо, то можемо впасти або в «зверхність», або в «меншовартість» (див. 5:26). З одного боку, ми можемо бути не дуже люблячими людьми (наприклад), але якщо нас оточуватимуть егоїстичні люди, то ми матимемо невпорядковану гордість у собі та не будемо любити так, як треба. З іншого боку, ми можемо жити згідно з даними Богом можливостями, але оскільки навколо нас будуть дуже обдаровані люди, то ми будемо надмірно знеохочені та не цінуватимемо те, якими нас Бог створив та що Він нам дав. Нам треба натомість «перевірити» «наше діло» (вірш 4). Це означає, що ми маємо оцінювати наші *власні* можливості (дари, які Бога дав) та наші *власні* відповіді на них. У певному сенсі нам треба міряти себе по собі.

Якщо пов'язати вірш 5 із віршем 2 (див. зауваження вище), то побачимо, що «вантаж» – це не те саме, що «тягар». Грецьке слово у вірші 2 («тягар») – це щось, що дуже багато важить, а у вірші 5 вживається слово «вантаж», яке описує щось таке, яке важить менше, наприклад, рюкзак. Вірш 5 означає, що Бог дав кожному з нас різний набір відповідальностей та можливостей, а також різний набір слабкостей і дарів. Наш «вантаж» – наша відповідальність перед Богом. Тому нам не треба порівнювати себе з іншими. Ми повинні дивитися на свої конкретні обов'язки та виклики і слухняно відповідати на них.

Якщо ми так дивимося на життя, то й відповідно до цього оцінюємо те, що відбувається в нашому житті. Коли ми будемо бачити прогрес, то отримаємо законну гордість, незалежно від того, чи є ми кращими, чи гіршими за інших. Якщо у нас такий погляд на життя, то ми не поспішатимемо осуджувати інших. Ми не будемо осуджувати та будемо щедрими. (Наприклад, якщо ми побачимо, що хтось розлючений, то подумаємо: «Я не знаю, що ця людина зараз проходить, або який у неї рівень емоційного самовладання. Можливо, сьогодні вона більше слухається Бога, ніж я!»)

Саме тому у віршах 2 та 5 немає суперечностей. Ми маємо допомагати іншим із їхніми завданнями та проблемами. Та все ж, як зауважує Джон Стотт: «Є один тягар, який ми не можемо розділити з кимось... це наша відповідальність перед Богом Судного дня. Того дня ви не можете взяти мій тягар, а я не можу взяти ваш».¹

6. Які принципи Павло викладає в 6:1? Як вірш 2 проливає світло на вірш 1?

Ми можемо розбити пораду Павла на такі чотири принципи:

а) *Людина в потребі*. Павло говорить, що ми не можемо ігнорувати ситуацію, коли бачимо, що хтось «*впав у гріх*». Це не означає, що ми повинні всім дорікати за будь-які гріхи. 1 Петра 4:8 («*Любов покриває багато гріхів!*»), 1 Коринтян 13:5 («*Любов не рветься до гніву, не думає лихого*») і 1 Коринтян 13:7 («*Любов усе зносить, сподівається усього*») звертають нашу увагу, що не варто занадто швидко критикувати і вказувати людям на їхні вади. Павло показує нам, коли ми не повинні заплющувати очі на чужий гріх – тоді, коли людина «*впала*» у гріх або гріх заволодів нею цілковито. Тут йдеться про таку гріховну поведінку, яка здобула перемогу над цією людиною. Це така гріховна звичка, яку людина не зможе перемогти без сторонньої допомоги. Саме тому Павло наголошує, що християни не повинні критикувати поспішно, але й не повинні боятися докорити.

б) *Відповідальна людина*. Павло каже, що ми, «*духовні*» є відповідальними за те, щоб допомогти людині, яка впала у гріх. Очевидно, що Павло не говорить про якусь особливу духовну еліту. Цей вірш потрібно читати у контексті попередніх віршів 5:16-18 та 15. Він каже: «Якщо ви йдете слідом за Духом, за бажаннями Духа, то зробите це». Іншими словами, ця відповідальність лежить на кожному, хто намагається жити християнським життям.

в) *Необхідна дія*. Павло просить нас «*виправляти*» людину, що впала у гріх. Тут вживається дуже промовисте грецьке слово – “*katartizdo*”. Цей термін широко використовували у грецькій мові, і він означав «вправити зміщену кістку назад на її місце». Зміщена кістка болить, тому що перебуває не там, де повинна бути щодо інших частин тіла. Щоб вправити кістку, потрібно завдати болю, однак цей біль є цілющим. Це означає, що ми повинні не тільки докорити, але й шукати зміни життя та серця.

г) *Необхідний дух*. Павло застерігає нас від різкого, неприємного духу. По-перше, він каже, що треба докоряти «*духом лагідності*», а також нагадує, що ця лагідність з’явиться лише тоді, коли ми будемо пильнувати себе, усвідомлюючи власну вразливість до спокуси. Це – дуже складна, але практична порада. Ми не зможемо правильно докорити комусь, якщо вважаємо, що не здатні вчинити схожий гріх. Якщо ми почуваємося вищими за цю людину, то в нашій розмові буде витати атмосфера зверхності, яка замість того, щоб «*виправити*», знищить людину.

Дуже важливо бачити зв’язок між віршами 1 та 2. Докір за гріх – це служіння іншим, це носіння тягара. З одного боку, це означає, що людина, яка слухає докір, повинна усвідомити, що таким чином члени Христового Тіла служать їй. З іншого боку, це означає, що коли ми докоряємо, то маємо ретельно перевірити свою мотивацію. Ми повинні думати, як послужити людині, якій ми докоряємо, а не просто як її відшпетити. Треба намагатися носити тягар

одне одного, а не шукати способу, як можна було б скинути цей тягар зі своїх плечей! Джон Стотт пише:

«Зверніть увагу, наскільки позитивною є вказівка Павла. Якщо ми помітили, що хтось робить щось лихе, то ми не повинні вдавати, ніби це не наша справа і ми не повинні втручатися. Але ми також не можемо у своєму серці зневажати чи засуджувати людину або зловтішатися, коли така поведінка вилізла людині боком. Нам не варто пліткувати про неї з нашими друзями... Ні, ми маємо «виправляти»...»²

Мартін Лютер додає (беручи до уваги Галатів 6:1):

«Біжіть до людини, простягайте їй свою руку, піднімайте її знову, утіште її солодкими словами та огорніть її материнськими обіймами».³

7. Складіть список причин, чому християнам так важко даються стосунки на зразок 6:2 та 6:1.

Наскільки добре, на Вашу думку, Вашій малій групі чи церковній спільноті вдається досягати «відновлення» з Галатів 6:1?

Що практично можна покращити, щоб бути успішнішим у 6:2? А також у 6:1?

Послання апостола Павла до галатів

Євангельські стосунки

Заняття 12 | Вправа

Читайте з олівцем

«!» – щось, що було для вас корисним.

«?» – є запитання.

А. ПОГЛЯД НА СЕБЕ ТА ПОГЛЯД НА ІНШИХ

Євангеліє дає нам цілковито новий погляд на себе (5:26, 6:3-5), який не впливає з порівняння з іншими. Лише Євангеліє дає нам рівновагу між самовпевненістю та заниженою самооцінкою, але водночас дозволяє бути сміливими та смиренними. Завдяки Євангелію ми не заробляємо нашу цінність схваленням від людей або застосовуючи силу над людьми. Ми не є ані надто залежними від інших, ані не боїмося будувати стосунки чи бути вразливими. Це проявляється у наших стосунках з усіма.

Євангеліє – єдине, що виступає проти чванливості та марнославства. Що більше ми будемо заробляти на власну гідність своєю поведінкою (тобто за схемою «діла-праведність»), то більше ми будемо поводитися або зверхньо, або крізь призму комплексу неповноцінності. Чому? Якщо ми спасаємося власними вчинками, то я можу бути або впевненим, але не смиренным (якщо живу згідно з правилами), або смиренным, але невпевненим (якщо мені не вдається жити відповідно до правил). Іншими словами, без Євангелія ми будемо змушені або залишатися зверхніми, або жити з почуттям неповноцінності, або ж поводитися то так, то інакше, залежно від того, які люди будуть навколо. Нас постійно кидатиме у крайнощі нашої людської природи.

Але ми вже говорили раніше, що Євангеліє витворює в нас новий образ самих себе. Воно дає смирення перед усіма, кажучи, що кожен із нас є грішником, якого було врятовано лише благодаттю. Але воно також наділяє мене хоробрістю перед усіма, кажучи, що Творець Всесвіту любить і цінує мене, а це – єдине, що має значення. Тому Євангеліє дає хоробрість і смирення, які не ворогують між собою, але доповнюють одне одного.

Б. «ДВА ЗЛОДІЇ» ТА СТОСУНКИ

Раніше ми бачили, що є дві помилки, які є однаково протилежними і противляться Євангелію: «законництво» та «антиноміанізм», які тут можна назвати «моралізмом» та «гедонізмом».

Законництво

Спасіння через самозречення.

Наголос на виконанні обов'язків.

Ти – грішник, а отже, не прийнятий.

Істина є важливішою за любов.

Моралізм: роби те, що правильно.

Антиноміанізм

Спасіння через самопізнання.

Наголос на задоволенні потреб.

Ти прийнятий, а отже, не є грішником.

Любов є важливішою за істину.

Гедонізм: роби те, що тебе щасливлює.

Який «третій шлях» у стосунках пропонує Євангеліє?

Моралізм часто перетворює стосунки на гру взаємних звинувачень. Чому? Мораліст дуже свідомо намагається заслужити спасіння добрими вчинками, а сюди входять також і стосунки. Моралісти повинні підтримувати «обличчя доброї людини».

Деякі моралісти роблять це, перекладаючи вину на інших, осуджуючи та завжди наполягаючи на своїй правоті. Вони не здатні вчитися (сприймати нове), у них немає смиренного визнання помилок чи слухання. Але моралісти також можуть грати у цю гру, звинувачуючи себе. Моралісти можуть «заробляти власне спасіння» своєю готовністю допомогти іншим, доводячи собі у такий спосіб, що вони є достойними людьми. Такий вид самоспасіння начебто робить мораліста дуже відкритим, щоб вислуховувати, смиренным і здатним вчитися. Однак це може бути способом заробити спасіння і створити переконання, що вони є достойними людьми. Це часто створює так звану «взаємозалежність» – таку форму самоспасіння, у якій ми потребуємо інших людей, або ж нам потрібні люди, які потребували б нас (наприклад, щоб спасати себе, спасаючи інших). Тому моралізм діє або через звинувачення інших, або звинувачення себе. За будь-яких обставин він робить стосунки нестерпними.

Гедонізм нівелює любов у стосунках до рівня взаємної вигоди. Це звучить так: «Стосунки – це добре тільки тоді, коли дві людини допомагають одна одній досягнути своїх цілей». Але щойно стосунки починають вимагати серйозних жертв, гедоніст ставить на них тавро «невдалих» і виходить із них (існують невдалі стосунки, але тільки тоді, коли жертву звершують з огляду на «голодний» егоїзм, а не з повноти любові). Тому гедоніст підтримує стосунки доти, доки йому це нічого не коштує.

Тому вибір (без Євангелія) – це егоїстично використовувати інших (гедонізм) або ж егоїстично дозволяти, щоб інші використовували нас (моралізм). Євангеліє не веде нас ні до того, ні до іншого. Так, ми жертвуємо і посвячуємо себе, але не через потребу переконати себе чи інших, що ми чогось варті. Тому ми можемо любити іншу людину настільки, що можемо їй дорікнути, але також і залишатися з людиною навіть тоді, коли це нічого нам не дає.

В. ВИДИ СТОСУНКІВ

1. Євангеліє та сімейні стосунки

Моралізм може зробити з нас раба батьківських очікувань. Ми можемо бути (а) настільки прив'язаними до них, що не можемо жити без постійної думки про них, або (б) настільки розлюченими за їхній контроль або недбалість, що не можемо жити без постійної думки про них. Життя у постійній дії або протидії щодо них означає, що ми все ще залишаємося рабами їхньої думки про нас. У якийсь спосіб вони все ще нас переслідують. Гедонізм, однак, не бачить потреби у вірності сім'ї чи дотриманні обіцянок, якщо ті «не задовольняють моїх потреб».

Євангеліє звільняє нас від того, щоб перетворювати батьківське схвалення на абсолютне або психологічне спасіння, оскільки вказує на те, як Бог став нашим найбільшим Батьком. Тоді ми не будемо ані надто залежними, ані надто ворожими у ставленні до своїх батьків.

2. Євангеліє та сексуальні стосунки

Моралісти дивляться на секс як на щось брудне чи, щонайменше, як на небезпечний імпульс, який постійно призводить до гріха. Щодо сексу тут переважатиме стратегія уникнення. Обтяжена совість мораліста вестиме або до цілковитого уникнення сексу або ж до напруженої потреби в сексуальній активності.

Одне і друге походить із «вакууму слави» всередині людини, яка використовує секс для того, щоб заповнити в собі якусь порожнечу. Гедоністичний погляд на секс говорить, що це суто біологічна та фізична потреба, тому гедоністи не надто ним переймаються. Однак вони також ігнорують глибоку потребу своїх сердець розділити сексуальну єдність із кимось, хто абсолютно, безумовно та постійно їм вірний.

Євангеліє показує нам, що сексуальність має відображати самопожертву Христа. Він віддав Себе повністю, безумовно. Тому ми не повинні шукати близькості, одночасно контролюючи власне життя. Якщо ми віддаємо себе сексуально, то маємо віддавати себе повністю – юридично, соціально, особисто. Секс має мати місце лише у цілком присвячених, постійних стосунках шлюбу. Коли Христос перемінює нас, то цей ідеал можна відчувати навіть між двома грішниками.

3. Євангеліє та інші стосунки

Ставлення до інших рас і культур. Ліберальний підхід полягає в тому, щоб усі культури зробити відносними. («Ми всі можемо порозумітися, оскільки немає абсолютної істини»). Консерватори стверджують, що існує істина для оцінки культур, тому вони обирають певну культуру, роблять її вищою за інші та перетворюють на ідола, ставлячись до інших зверхньо в пориві самовиправдальної гордості. Євангеліє ж спонукає нас, (а) з одного боку, дещо критично ставитися до всіх культур, зокрема й до своєї (оскільки істина є), а з іншого – (б) ні до кого не ставитися зверхньо. Адже ми всі спасенні лише благодаттю. Християни проявлятимуть моральні переконання зі співчуттям і розумінням.

Ставлення до свідчення нехристиянам. Ліберальний/прагматичний підхід зовсім відкидає легітимність євангелізації. Консерватори/моралісти дотримуються ідей прозелітизму, адже «ми маємо рацію, а вони – ні». Такий прозелітизм завжди ображає. Але Євангеліє формує у нас цілий спектр рис.

По-перше, спонукає нас до того, щоб ділитися Євангелієм з любові та щедрості, а не з почуття провини. По-друге, ми є вільними від страху перед насмішками або образами інших, адже у нас є Божя ласка, яку ми отримали через благодать. По-третє, ми ставимося до інших смиренно, бо знаємо, що спасенні лише благодаттю, а не вищістю свого характеру чи розуму. По-четверте, ми плекаємо надію щодо всіх, навіть «найважчих випадків», бо ми були спасенні лише благодаттю, а не тому, що були добрими кандидатами на християнство. По-п'яте, ми є люб'язними й обережними у ставленні до людей. Нам не потрібно тиснути на них чи змушувати їх, бо лише Божя благодать може відкрити серця, а не наше красномовство чи наполегливість. Усі ці риси не лише формують чудових місіонерів, але й прекрасних людей у багатокультурному суспільстві.

Ставлення до людської влади. Моралісти схильні надмірно коритися людським інститутам влади (сім'ї, племені, уряду, культурним традиціям), адже вони потрібні їм, щоб надути «щоки» моральної та порядної людини. Прагматики або занадто коряться людській владі (оскільки у них немає вищої влади, щоб судити інші культури), або ж замало (адже вони можуть коритися лише тоді, коли знають, що їх не піймають на гарячому).

Це призводить або до авторитаризму, або до анархії. Але Євангеліє дає нам такий стандарт, за яким можна і протистояти людській владі (якщо вона суперечить Євангелію), і мати стимул підкорятися світській владі з усього серця, навіть якщо непослух може зійти Вам із рук.

Висновок

Поза Євангелієм ми або впевнені (якщо нам щось вдається), або смиренні (якщо не вдається), але з нашого нового євангельського погляду на себе виростає смілива смиренність, яка переображує всі стосунки.

Без Євангелія наша самооцінка ґрунтуватиметься на намаганні жити згідно з якимось стандартом – або нашим, або тим, який хтось нав'язав. Якщо ми житимемо відповідно до нього, то будемо впевненими, але не смиреними. Якщо не житимемо, то будемо смиреними, але невпевненими. Лише в Євангелії можна бути як неймовірно хоробрим, так і дуже чуйним і смиреним, бо ми є і досконалими, і грішниками! Павло показує нам, що цей новий, унікальний погляд на себе змінює всі стосунки. «Не будьмо чванливі, не дражнімо один одного, не завидуймо один одному!» (Галатів 5:26). Через те, що ми упокорені Євангелієм, ми не «провокуємо» нікого та ні до кого не ставимося з відчуттям зверхності. Маючи у Євангелії величезну любов, ми нікому не «заздримо» і ні до кого не ставимося з відчуттям меншовартості. Євангеліє застерігає нас і від взаємозалежності, і від незалежності від людей. Адже обидва підходи є, по суті, намаганнями через стосунки заслужити собі свою цінність. Тепер нам *не потрібно* мати людей, які служили б нашим потребам, і нам також *не потрібно* служити тому, чого вони потребують. Ми є достатньо вільними, щоб жертвувати себе і посвячуватися у стосунках, але й також достатньо любимо людину, щоб докорити її.

Лютер так пише про цей новий погляд на себе:

«Тому тепер ми з упевненістю можемо думати: «Хоча я все ще грішу, я не падаю духом, бо Христос живе, Він є моєю праведністю та вічним життям». У цій праведності я не маю гріха, страху, провини на совісті та страху смерті. У цьому житті та в цій своїй праведності я насправді є грішником, але у мене є інше життя, інша праведність, що перевершує це життя, – вона у Христі, Сині Божому, Який не знає ні гріха, ні смерті, але є вічною праведністю та вічним життям».⁴

ОБГОВОРЕННЯ

1. Що було найкориснішим для Вас особисто?**2. Які запитання у Вас виникли?**

¹ Джон Р. В. Стотт «Послання до галатів» (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1968), с. 159-160.

² Джон Р. В. Стотт, с. 160.

³ Мартін Лютер «Коментарі до Послання Святого апостола Павла до Галатів», 1535 р. (London: James Clarke, 1953), с. 538.

⁴ Мартін Лютер «Передмова до Послання до галатів», адаптовано Тимоті Келлером.

Послання апостола Павла до галатів

Що посієш – те й пожнеш

Заняття 13 | Галатів 6:6-18

Останні слова Павла, на перший погляд, видаються набором непов'язаних між собою тверджень, але Павло, власне, дає останнє застереження (вірші 6-10) та останній заклик (вірші 11-18) галатам жити згідно з Євангелієм.

ВСТУПНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ

Короткий огляд

6:6-10 **Застереження: що посієш – те й пожнеш.**

Вірш 6 Слухайтесь навчання своїх учителів, бо

Вірші 7-8 якщо відкинете Євангеліє, то пожнете руйнування.

Вірш 9-10 Плід Євангелія може приходити повільно, але він прийде.

6:12 **Випробування 1: ваша релігія глибока чи поверхнева?**

Вірш 12 Лжевчителі наголошували на зовнішніх вчинках, замість мотивів і стану серця.

Вірш 12 Вони лестили, замість того, щоб «докоряти» Євангелієм безкоштовної благодаті.

6:13-16 **Випробування 2: вашу релігію будете ви самі чи Христос?**

Вірш 13 Вони самі використовували своїх адептів, щоб «хвалитися». І (за іронією) це було їхньою власною стратегією самоспасіння.

Вірш 14 Євангеліє означає, що ми «хвалимося». Ми не черпаємо свою радість/цінність з жодного іншого місця, окрім із того, що зробив Христос.

Вірш 14 Якщо я так чинитиму, то світ більше не контролюватиме мене. Немає нічого, що я «мушу» мати. Нічого не контролюватиме мого серця.

Вірш 15 Тоді жодний статус чи досягнення не зможуть залякати мене, і жодна невдача не зможе знеохотити та зневажити мене.

Вірш 16 Цей принцип є ключем до всього. Усіх, хто житиме згідно з ним, він дасть мир і радість та виявить їх як дітей Авраама.

Вірш 17 У мене є знаки влади, але вони є важливими, бо це знаки люблячого Ісуса.

Вірш 18 Хай благословить вас Бог!

ПРОЧИТАЙТЕ ГАЛАТІВ 6:6-18

1. На основі контексту віршів 4-7 чому, на Вашу думку, Павло включає вірш 6? Чому у вірші 7 Павло пише: «Не обманюйте себе»?

Грецьке слово на позначення «того, хто отримує вказівки» – це слово *“katechoumenos”*, – той, хто проходить катехизм. Це показує, наскільки важливо було дати новонаверненим основи християнської доктрини (*катехизм*). Це робив якийсь учитель (тут вжито слово «катехизатор»).

Чому Павло порушує тему їхньої катехизації одразу після віршів 4-5? Павло, напевно, подає це уточнення, щоб його правильно зрозуміли. Він щойно сказав, що кожна людина є відповідальною перед Богом, щоб слухняно відгукнутися на ті можливості, які дав їй Бог. Не може такого бути, що ці нагоди роздаються просто так. Тепер, однак, Павло хоче впевнитись, що його твердження не сприймуть як просування певного радикального індивідуалізму. Як християни, ми не можемо підготувати самих себе. Щоб уникнути самообману, нам усім потрібно підкорятися учителю, який, зі свого боку, відповідальний перед іншими вчителями.

До чого Павло закликає нас тут? Існує певна неоднозначність щодо дієслова *“koinoneo”*, яке означає «ділитися», або «мати спільність». Його можна зрозуміти дуже загально, наприклад, що вчитель та учень повинні бути цілковитими партнерами. Християнське учнівство має відбуватися у спільноті, де учень є повноцінним партнером (а не пасивним пішаком), а вчитель є повноцінним другом (а не суворим диктатором). Слово *“koinoneo”*, безумовно, це виражає. Але фраза «усяким добром» не може не означати фінансової підтримки. Отже, тут Павло говорить, що для них обох буде корисно, якщо учитель отримуватиме підтримку, щоб постійно займатися своєю роботою. Коментуючи цей вірш, Лютер сказав, що неможливо для учителя «трудитися день і ніч, щоб заробити на хліб», і все ще знаходити час на «навчання Святого Письма, як того вимагає посада».¹ Павло думає про себе та про інших проповідників, євангелістів та вчителів на утриманні (див. Ефесян 4:11-12). У світлі цього слово *“koinoneo”* стає навіть багатшим, бо зарплата християнського вчителя не повинна вважатися зарплатою. Це, радше, «спільність». Так, як і вчителі діляться з учнем тими духовними дарами, які дав їм Бог, так само й учні діляться з учителем тими фінансовими дарами, які дав їм Бог.

Як ми практикуємо це сьогодні? (1) Деякі наші вчителі є працівниками у церкві, тому ми покликані щедро підтримувати їх. Ми не повинні бути «споживачами», які приходять до церкви та просто розкрадають її багатства, не вкладаючи у неї нічого. (2) Це також означає, що ми повинні правильно ставитися до давання пожертв. Катехизм – це не просто ще одна послуга, яку потрібно оплатити. Це багатство спільності Божих дарів та взаємообмін ними. (3) Багато християнських учителів, які доклалися до Вашого навчання, є також місіонерами та служителями поза місцевою церквою. Такі християнські місії не можуть добре функціонувати, якщо їхні лідери мусять самі підтримувати себе у служінні. Вони мають отримувати добру підтримку. (4) Зрештою, нам потрібно втілювати цю ідею учнівства/спільності на усіх рівнях. Лідер Вашої малої групи може (ще!) не потребувати Вашої фінансової підтримки, але Ви повинні зробити його роботу «партнерством». Порівняйте Євреїв 13:17. Ви маєте радісно працювати зі своїм лідером, щоб отримувати поради та вказівки

для міцного зростання. Вам треба працювати не лише для того, щоб «вивчити уроки», але щоб відкрити своє життя та ділитися своїми потребами з ним/нею.

Джон Стотт вказує, що слово “*koinoneo*” можна використати, щоб запобігти зловживанню спільнотою з боку її служителів і навпаки. «Якщо ми кажемо, що принцип, коли спільнота платить служителю, може спонукати служителя бути ледачим і недбалим, то треба також сказати, що цей принцип може спокушати спільноту намагатися контролювати служителя».²

Чому після вірша 6 Павло каже: «Не обманюйтеся»?

Певним чином фраза «не обманюйтеся» (вірш 7) – це тема цілого Послання до галатів! Вони перебувають у великій небезпеці, коли лжевчителі можуть їх обманути. Павло чітко заявляє, що ці вчителі не перебувають «у спільності» з галатами. Натомість вони наживаються на них (4:17-18). Вони не є «партнерами у спільності», якими мали б бути (6:6). Тому Павло згадує про правильні стосунки вчителя та учня у вірші 6, що негайно підводить його до останнього заклик у протистояти лжевчителям і триматися Євангелія. Тому «не обманюйтеся» – це початок останнього заклик Павла триматися істини.

2. Який принцип бачимо у віршах 6:7-8? Сформулюйте цей принцип своїми словами. Як ми можемо практично його дотримуватися?

Павло починає свій останній заклик із суворого застереження. Дехто називає його «законом великого повернення». Павло використовує один із найвідоміших принципів у всьому світі, а саме апелює до сільськогосподарської практики «що посієш – те й пожнеш», «Бо що тільки людина посіє, те саме й пожне!» (вірш 7). У сільському господарстві це абсолютний принцип і Павло, здається, хоче продемонструвати нам такі два його аспекти. По-перше, *те*, що посіємо, те й пожнемо. Це означає, що якщо ми посіємо помідори, то кукурудза не виросте, хоч би як нам не хотілося кукурудзи. По-друге, *те*, що посіємо, те й *пожнемо*. Це означає, що хоча впродовж довгого часу зерно може лежати в землі, не подаючи ознак, рано чи пізно воно зійде. Не жнива визначають урожай, а сіяння.

Павло чітко говорить, що яким би невблаганним не був цей закон у сільському господарстві, те ж саме відбувається в моральному та духовному світі. Як делікатно сказав про це Мойсей: «А якщо не зробите так, то ви згрішили Господеві, і знайте, що ваш гріх знайде вас!» (Числа 32:23). Павло подає нам свою версію цього Мойсеевого твердження, коли каже: «Бог осміяний бути не може», використовуючи слово, яке означає «легковажити». Тоді він продовжує: «Бо хто сіє для власного тіла свого, той від тіла тління пожне» (вірш 8).

Чи це означає, що Бог є мстивим – Таким, Який сидить на небесах і відплачує за зневагу та гріхи? Ні (хоча у слові «осміяний» можна таке побачити). Образ «сіяння – жнив» вказує, що процес моральних наслідків є значно природнішим та органічнішим. Павлова згадка про сільське господарство вказує, що в моральному всесвіті також відбуваються певні процеси та є певна «матерія». Гріх проти Бога руйнує матерію морального/духовного всесвіту так само, як, скажімо, споживання жирної їжі руйнує фізичну матерію нашого серця. Якщо ми бідно посіємо, то й пожнемо бідний урожай (і бідність). Якщо ми їстимемо жирну їжу, то пожнемо бідне серце (та передчасну смерть). Якщо ми піддаємося гріховній природі, то пожнемо духовний розпад і тління.

Слово «тління» саме це й означає – розпад і руйнування. Павло говорить, що гріх спричиняє руйнацію. Гріх у духовному світі діє так само, як і смерть у моральному світі. Як гріх, так і смерть розбивають на шматки те, що колись було цілісним.

Тому ця метафора означає, що так само, як певна поведінка може зруйнувати матерію та цілісність у фізичному світі, так і руїна, яку ми пожинаємо, походить із «розпаду матерії» морального всесвіту. Сіяння для тіла різноманітними способами пожинає руїну. Усю Книгу Приповістей можна підсумувати віршем із Галатів 6:7-8! Посіявши нечесність, ми руйнуємо матерію стосунків і творимо руїну самотності. Посіявши заздрість та ревності, ми руйнуємо матерію задоволення і творимо руїну гіркоти. І так *“ad infinium”* – до безкінечності. У метафорі Павла можна побачити два аспекти. *Те, що посіємо, те й пожнемо* (гріх завжди приносить руїну, а не радість та життя). *Те, що посіємо, те й пожнемо* (гріхи дадуть плоди, їхніх наслідків неможливо уникнути).

Але застереження Павла треба читати у світлі цілого послання. Коли він каже про «сіяння тілом», то має на увазі щось дуже конкретне. У 5:16-18 він показав, що «тіло» – це та частина серця, яка (1) хоче контролювати наше життя, стаючи фальшивим спасителем і господом, і (2) противиться Євангелію безкоштовної благодаті, постійно намагаючись заробити свою власну праведність. Впродовж усього Послання Павло вказує, що християни можуть часто впадати в якесь рабство гріха та втрачати Євангеліє з поля зору. Але він також застерігає, що якщо відкинути Євангеліє, а натомість офіційно прийняти схему «діла – праведність», то така руїна може бути незворотною. Тут, очевидно, висвітлено обидва «рівні». Якщо ми як християни не зможемо використати Євангеліє і житимемо «у плоті», намагаючись заслужити своє спасіння іншими способами, то відчуємо втрату цілісності, радості та сили у своєму житті. Якщо хтось відкидає Євангеліє та цілковито живе у плоті, то погне вічну руїну замість вічного життя.

Як же ж нам тоді «сіяти для Духа»? Як це робити, показує нам ціле Послання до галатів, і саме це ми намагалися розкрити на цих заняттях. На найпростішому рівні ми сіємо для Духа, коли слухаємося Бога з вдячної радості, що походить із твердого усвідомлення, що ми є дітьми Божими.

Коли ми так робимо, то ідоли, що контролювали наше життя, втрачають силу, а ми стаємо вільними, щоб жити для Бога. Ми сіємо для тіла, коли не слухаємося або *слухаємося* букви Божого Закону, прагнучи самі бути своїм спасителем і господом.

3. На основі цього контексту, що, на Вашу думку, Павло мав на увазі під «роблячи добре» (вірш 9)? Зважаючи на свій досвід та спостереження, розкажіть, як ми «пожинаємо» від того, що робимо добро?

Цей зв'язок не так важко розпізнати, як інші. У період між сіянням та жнивими завжди є чекання. Фермери-початківці переживатимуть багато тривоги, дивлячись, як сонне зерно не сходить і не сходить, мабуть, думаючи собі: «Та воно ніколи не зійде!» Але воно завжди сходить. У віршах 7-8 Павло застерігає грішників, що, хоча й здається, що гріх «не знайшов вас», він усе одно знайде.

Тепер у вірші 9 він переходить від застережень до заохочення. Він говорить людям, які роблять добро, що рано чи пізно вони *побачать* плід. Так само, як і гріх рано чи пізно «сходить», так само «зійдуть» і праведні діла. Він каже: «Не зневірюйтеся», бо як і фермери-початківці через свою знеохоту можуть перестати поливати зерно, так і християни можуть втратити наполегливість у своєму служінні. «Недогляд» у служінні може так само заглушити врожай, як і у фермерстві.

Що це за сіяння – «робити добре»? У вірші 10 читаємо, що ми маємо «робити добро» всім людям, особливо іншим християнам. Ця невелика фраза містить багато попри те, що є зовсім простою. По-перше, вона показує нам, у чому суть християнського життя. Вона полягає у «добрі» до ближнього, коли ми віддаємо йому найкраще. Це означає, що ми не використовуємо людей заради власної вигоди, а посвячуємо себе добру інших. По-друге, слово «робіть» показує, що ми маємо давати їм *усе те*, що любов визначить як їхню потребу. Звісно, що ми ділимося Євангелієм, але це лише засіб, метою якого є любов. (А не навпаки, коли ми любимо їх, щоб повернути!). Слово «робіть» означає, що ми не повинні обмежувати себе до євангелізації та християнського учнівства. Нам треба любити як словом, так і ділом. Ми маємо надавати їм будь-яку необхідну допомогу, яка в наших силах, щоб задовольнити будь-яку потребу – матеріальну, соціальну чи духовну. Ця невеличка фраза показує, що християнське служіння такою ж мірою поєднує в собі ремонт будинку, як і пояснення, як віддати своє життя Христу. На кого ми спрямовуємо це життя любові? На «всіх людей». Щоб нас це одразу не перевантажило, Павло додає: «Коли маємо нагоду» («поки маємо час»). Це не лише показує, що від нас не очікується, що ми особисто зможемо задовольнити всі потреби світу, а й показує, що ми маємо бути органічними і послідовними у своєму служінні. Нам треба озирнутися навколо і побачити тих, хто поруч. Наостанок цей вірш говорить нам, що потрібно надавати пріоритет «одновірцям» (в оригіналі «дому віруючих») – це чудова фраза, що показує, що *всі християни є однією сім'єю*. Якщо ми усиновлені (4:5), то ми всі є братами і сестрами в Божому домі. Ми повинні активно «робити добро» тим, хто перебуває у спільноті з нами.

Що ж, зрештою, ми «пожнемо» від такого життя? Павло не говорить нам. Він залишає нас у здогадах. Можливо, тому, що переваги такого життя є необмежено різноманітними і багатими. У короткостроковій перспективі таке життя вимагає неймовірних жертв. Ми емоційно прив'язуємо своє життя до людей, які є нестабільними, тому відчуваємо виснаження, якого могли б уникнути. Ми відрізаємо себе від багатьох можливостей, які мали б, якби не були задіяні у служінні. У нас менше грошей, адже ми щедро жертвуємо окремим людям, служінням і проектам. Плата висока, але нагорода, натякає Павло, є значно більшою, як і врожай є значно дорожчим за ціну зерна! По-перше, ми часто отримуємо пряму і глибоку насолоду від того, що бачимо змінені життя (Матвія 9:37). (Часто ми навіть отримуємо подяку за те, що допомагаємо їм нести тягарі. Це справді «вишенька на торті»). По-друге, ми можемо отримати пряме і глибоке задоволення, коли будемо бачити сім'ї та спільноти, навіть міста, які стають добрими і щасливими місцями для життя. По-третє, ми навіть можемо побачити, що ті люди, тягарі яких ми носимо, починають також носити тягарі інших. Ми можемо побачити, як переображені життя змінюють інші життя.

Але потрібно усвідомлювати, що є глибший «врожай», який зростає, навіть коли ззовні ми не бачимо великого успіху. По-перше, ми помітимо, що через служіння змінюватиметься наш характер. Ми побачимо, що наша совість буде чистою, а наше серце щасливим (оскільки вони не лише догоджають собі). Ми побачимо, що наш характер став вірним і не таким егоїстичним, і це дуже допомагає нам тоді, коли ми опиняємося в умовах тиску. Навіть більше, існує якась зворотна пропорція між успіхом у нашому служінні на землі та благословенням і славою, яку дає нам Бог (Матвія 6:1). Навіть якщо лише один із сотні покається, то це причина радості та слави на небі (Луки 15:7).

4. Що вірші 12-13 виявляють про мотиви Павлових противників? Як Павло використовує це, щоб відрізнити справжнє Євангеліє від «релігійності»?

У віршах 12-13 Павло говорить галатам, що справжнє християнство – це зміна зсередини, а не зовнішнє дотримання правил. Тут він відкрито говорить галатам про мотиви лжевчителів. «Усі ті, хто бажає хвалитися тілом» (вірш 12). Це справджується у кілька способів. Павло сказав у 5:11-12, що проповідання Євангелія неймовірно ображає людське серце. Людей ображає, коли їм кажуть, що вони є занадто слабкими та грішними, щоб зробити будь-що задля свого спасіння. Тому проповідання Євангелія є непопулярним і веде до відчуження. Християнське Євангеліє, однак, завжди мало такий негативний посил та ексклюзивність. Тепер Павло говорить, що цей тиск стати таким, як світ, щоб він нас прийняв, криється за законницьким вченням юдаїстів. «Єдина причина, чому вони це роблять, – це щоб уникнути переслідування за хрест Христа» (вірш 12). Вони хочуть «хвалитися» (вірш 13).

Вони стали релігійними заради слави, престижу та честі, яку це може дати їм у світі. Іншими словами, їхнє служіння – це вид їхнього самоспасіння.

Як наслідок такої турботи про зовнішні атрибути та прийняття світом, лжевчителі пропонують релігію, яка зосереджується переважно на вчинках і поведінці (обрізання та ритуальний закон), а не на внутрішній зміні серця, мотивації та характеру. (Євангеліє також дуже переймається зміною поведінки, але бачить її тільки як плід нової внутрішньої зміни серця (5:5-15). Павло ще раз гостро критикує таку форму релігії: «Бо навіть і ті, хто обрізується, самі не зберігають Закону» (вірш 13). Саме по собі законництво не працює. Якщо ми справді читаємо Закон та розуміємо, чого він вимагає (як-от: «Люби ближнього свого, як самого себе» 5:14), то ми побачимо, що ніяк не можемо спасти себе, дотримуючись його. Тому релігія, що ґрунтується на зовнішніх вчинках і поведінці, – це спосіб спасіння, який не може виконати своїх обіцянок.

5. Чи погодилися б Ви, що вірші 14-15 підсумовують усе, що Павло говорив у цьому Посланні? Чому?

У віршах 13-14 Павло говорить, що серце нашої релігії – це те, чим ми хвалимося. Іншими словами, що примиряє нас із Богом? Якщо «хрест» – це лише допомога і нам треба доповнювати своє спасіння добрими справами, то насправді наші справи є основою відновлення стосунків із Богом. Саме тому ми «хвалимося своїм тілом» (вірш 13), тобто моральними зусиллями. Але якщо ми розуміємо Євангеліє, то «хвалимося» лише «хрестом» і більше нічим. Тут ми підходимо до сучасних категорій погляду на себе та на ідею

«побудови нашої ідентичності у Христі». Наша ідентичність ґрунтується на тому, що дає нам відчуття гідності та значущості – це те, чим ми хвалимося. Релігія призводить до того, що ми хвалимося чимось у нас. А Євангеліє веде нас до того, що ми хвалимося хрестом Ісуса. Це означає, що наша ідентичність безпечно збережена у Христі. Ми «хвалимося», однак, зі смиренням, тому що глибокого відчуваємо свою гріховність і нужденність.

Тому Євангеліє можна підсумувати такими двома дивовижними реченнями:

«Нехай нічим не хвалюся, хіба тільки хрестом Господа нашого Ісуса Христа» (вірш 14). Це означає, що я цілком спасений лише тим, що зробив Христос, а не своїми зусиллями. Що означає «нічим не хвалюся, хіба»? Це означає, (а) по-перше, що це не моя заслуга, що я можу стояти виправданим перед Богом, але також, (б) що Христос зробив те, чим я тепер «хвалюся». Хвалитися – це радісно насолоджуватися, торжествувати, мати впевненість у чомусь. Павло має на увазі, що усвідомлення, що ми спасенні *лише* працею Христа, приносить радісну «хвалебну» впевненість, яка не є самовпевненістю. **[Зверніть увагу:** саме з огляду на слово «хіба» Лютер говорить, що Павло навчає, що ми спасаємося «лише» вірою у Христа]. Якщо я хвалюся лише у Христі, то наслідок цього такий:

«Що ним розп'ятий світ для мене, а я для світу» (вірш 14). Це приголомшує. Джон Стотт перефразовав це так: «Тепер, коли ми побачили, що Христос був розп'ятий, взявши на Себе наші гріхи, то нам байдуже, що світ думає, говорить чи робить нам».³ Дональд Гутрі каже, що це означає, «що навколишній світ втратив владу над нами».⁴ Гутрі, напевно, краще за Стотта зрозумів натяк Павла. Він говорить не лише про те, що думають люди цього світу, хоча про це також іде мова. Він говорить, що у світі немає нічого, щоб зараз мало би владу над ним. Зверніть увагу, що він не каже, що світ є «мертвим», але що він став мертвим *для нього*. Євангеліє знищує його владу. Чому? Як ми й говорили від початку, якщо нічого у цьому світі не є моєю праведністю чи моїм спасінням, якщо немає нічого, чим я міг би хвалитися, тоді немає нічого у світі, щоб контролювало б мене – немає нічого, що я МУШУ мати.

У цьому контексті Павло не говорить, що тепер мені нема діла до людей і речей у світі. (Іронія в тому, що якщо я відмежовуюся від світу, то це означає, що він має наді мною дуже багато влади! Якщо я не можу перебувати у світі, то він не розп'ятий для мене, а я для нього). Павло має на увазі, що тепер він має свободу, щоб насолоджуватися світом. Йому більше не треба боятися його чи поклонятися йому.

Наостанок вірш 15 ще раз говорить майже те саме, що він сказав у 5:6. «Бо сили не має ані обрізання, ані необрізання, а створіння нове». «Обрізання та необрізання» означає «релігійність/моральні здобутки або релігійність/моральні невдачі». «Обрізання не має сили» означає, що «у Євангелії я нікого не боюся і не почуваюся меншовартісним». «Необрізання не має сили» означає, що «у Євангелії я ні до кого не є ані презирливим, ані зверхнім». У цьому і є резюме 5:26. Євангеліє дає мені новий погляд на себе та цілком новий спосіб ставлення до інших. І замінивши фразу «віра, що виявляється через любов» (5:6) фразою «нове створіння» (6:15), Павло показує, що це фактично одне і те ж. Євангеліє дає нову мотивацію для послуху: вдячна любов, що походить із

віри у те, що зробив Христос. Така нова мотивація оновлює нас зсередини – це нове народження, надприродне перетворення характеру, нове створіння. Тому тут він коротко повторює увесь розділ 5.

Отож, вірші 6:14-15 можна перефразувати так:

Євангеліє змінює те, чим я найбільше хвалюся. Воно змінює всю основу для моєї ідентичності (вірш 14). Саме тому ніщо у цьому світі не має жодної влади наді мною – нарешті я можу вільно насолоджуватися світом, бо він мені не потрібен (вірш 14). Я не почуваюся ані меншовартісним, ані вищим за когось, і я перетворююся на когось і щось абсолютно нове (вірш 15).

6. Який стосунок має це «правило» до миру, милосердя та благодаті (вірш 6:16)? Що, на Вашу думку, є «Ісусовими ранами»? Чи є вони у Вас?

Зверніть увагу на невеличке продовження вірша 16. Павло називає життя у Євангелії «правилом». Усі, хто піде за ним, знайдуть мир і милосердя. Він називає усіх таких «Божим Ізраїлем». Це підсумовує те, що він говорив у розділі 3. Ми є дітьми Авраама.

Що таке «Ісусові рани» на тілі Павла? Імовірно, він говорить про буквальні шрами, які він отримав через тортури, ув'язнення та побиття заради Христа. Це також може бути підсумком того, що він говорив про апостольську владу у розділах 1 та 2. Тобто він каже: «Не сумнівайтеся у мені! Бо у мене є справжні знаки апостольської влади – це не моя велич, але знаки мого страждання та слабкості» (див. 2 Коринтян 11 та 12).

Послання апостола Павла до галатів

Ще одне слово Лютера

Заняття 13 | Читання та роздуми

Читайте з олівцем

«!» – щось, що було для вас корисним.

«?» – є запитання.

ТЕЗА: Євангеліє пропонує не лише прощення наших поганих вчинків, але й цілковите прийняття завдяки досконалим вчинкам Христа.

ХРИСТОС НЕ ЛИШЕ ПОМЕР ЗАМІСТЬ НАС, АЛЕ Й ПРОЖИВ ЗАМІСТЬ НАС ДОСКОНАЛЕ ЖИТТЯ, САМЕ ТОМУ МИ НЕ ПРОСТО ОТРИМУЄМО ВІД ХРИСТА ПРОЩЕННЯ СВОЇХ ГРІХІВ, АЛЕ Й ЦІЛКОВИТЕ ПРИЙНЯТТЯ. ЙОГО ДОСКОНАЛЕ ЖИТТЯ (У БОЖИХ ОЧАХ) ТЕПЕР СТАЄ НАШИМ.

Лютер: «Це вчення є абсолютно унікальним у всьому світі. Тож тепер ми можемо думати: «Хоча я все ще грішу, я не впадаю у відчай, бо Христос живе, Він є моєю праведністю і вічним життям». У цій праведності у мене немає ні гріха, ні страху, ні провини на совісті, ні страху смерті. Я справді грішник у цьому своєму житті та у своїй праведності, але я маю інше життя, іншу праведність, що є більшою за це життя. Вона у Христі, Сині Божому, Який не знає гріхів чи смерті, але є вічною праведністю та вічним життям».⁵ Деякі інші релігії навчають, що Бог простить гріхи, якщо ми будемо мати моральні здобутки. Але жодна релігія не говорить, що Бог дає нам досконалі вчинки, тобто ставиться до нас, як до абсолютно святих, прийнятих і непорочних. Інші релігії говорять: «Дай Богові добрі справи і тоді Він перед тобою в боргу». Але Євангеліє говорить: «Бог (через Ісуса Христа) дає нам досконалі добрі справи, а тоді ми живемо для Нього».

ТЕЗА: Євангеліє не має альтернативи, але існує схема «діла – праведність». Як релігійність, так і нерелігійність є її проявами.

НЕРЕЛІГІЙНІ ЛЮДИ НАМАГАЮТЬСЯ ЗДОБУТИ «ПРАВЕДНІСТЬ» СВОЇМИ ВЛАСНИМИ ЗУСИЛЛЯМИ ТА РЕЛІГІЙНІ ЛЮДИ НАМАГАЮТЬСЯ ЗДОБУТИ «ПРАВЕДНІСТЬ» СВОЇМИ ЗУСИЛЛЯМИ. ФАКТИЧНО МІЖ НИМИ НЕМАЄ ВІДМІННОСТЕЙ.

Лютер: «Сатана у раю переконав наших прабатьків, що вони самі своєю мудрістю та силою можуть бути немов боги. З тих часів увесь світ вигадує собі численні релігії та способи, якими без Христа завдяки своїм ділам хочуть відкупити себе від злого та гріхів».⁶ Усі люди прагнуть отримати відчуття гідності та цінності – «праведності» (хоча рідко це так називають) – своїми спробами та зусиллями, бо у кожного є вроджене відчуття провини та сорому, успадковане від гріха та людського гріхопадіння. Також: «Не існує жодного компромісу між християнською праведністю та схемою «діла – праведність». Немає альтернативної християнської праведності, яка не вкладалася б у схему «діла – праведність»: якщо ми не будемо свою впевненість на ділах Христа, то, без сумніву, будемо її на впевненості у своїх ділах».⁷ Кожен, хто не до кінця довіряє Христовій праведності почуття власної гідності (наша «впевненість») та статус перед Богом, неминуче здобуває їх, використовуючи схему «діла – праведність», і ці діла можуть бути або релігійними, або нерелігійними.

ТЕЗА: Коренем кожного гріха є ідолопоклонство, що впливає зі схеми «діла – праведність».

ОСТАТОЧНОЮ ПРИЧИНОЮ ТОГО, ЩО ЩОСЬ, ОКРІМ ХРИСТА, Є НАШОЮ АЛЬТЕРНАТИВНОЮ «ПРАВЕДНІСТЮ» АБО ДЖЕРЕЛОМ ВПЕВНЕНOSTІ, А ТОМУ «ІДОЛОМ», Є ПСЕВДОСПАСИТЕЛЬ, ЯКИЙ СТВОРЮЄ НАДМІРНІ БАЖАННЯ.

Лютер *«Вступ до Послання до Галатів»*: «Цим каменем, який ми називаємо доктриною виправдання через віру, затряс був сатана у раю, коли переконав наших прабатьків, що вони самі своєю мудрістю та силою можуть бути немов боги. З тих часів увесь світ поводить ся, як божевільний, вигадуючи собі численні релігії та способи, якими без Христа, завдяки своїм ділам хоче відкупити себе від злого та гріхів. Усе це підтверджують вчинки та свідчення хронік усіх народів».⁸ Також Лютер каже: «Усі ті, хто у всій своїй праці не довіряють Його [Божій] ласці, благодаті та добрій волі, але натомість шукають Його волі в інших речах або ж у самих себе, не дотримуються цієї [першої] заповіді та беруть участь у справжньому ідолопоклонстві, навіть якщо збираються виконувати всі заповіді».⁹ Будь-яка спроба заслужити своє спасіння створює «ідолів» необхідності. Бо якщо ми робимо свою кар'єру, мораль чи шлюб своєю фундаментальною «впевненістю» у житті, своєю «мудрістю» та «силою», тоді все це стає ідолами, до яких ми звертаємося за нашим «спасінням» замість Христа. Тому ті, хто «виконують» дев'ять інших заповідей і вбачають у цьому спосіб заслужити своє спасіння, насправді своєю моральністю порушують першу заповідь! А тому їхні добрі діла служать ідолові задля того, щоб уникнути Спасителя Христа.

ТЕЗА: Каятися потрібно протягом усього життя – не так за свої гріхи, як за свою праведність.

БУДЬ-ЯКА НЕВДАЧА У СПРАВЖНІЙ ПРАВЕДНОСТІ – ЦЕ ЗАВЖДИ НЕВДАЧА ЖИТИ ЗГІДНО З ПОДАРОВАНОЮ НАМ ПРАВЕДНІСТЮ. МИ РОБИМО ЩОСЬ, ОКРІМ ІСУСА, СВОЄЮ СПРАВЖНЬОЮ НАДІЄЮ ТА ЖИТТЯМ. ВІРИТИ В ЄВАНГЕЛІЄ – ЦЕ КАЯТИСЯ НЕ ПРОСТО У СВОЇХ ГРІХАХ, АЛЕ У СВОЇЙ (САМО)ПРАВЕДНОСТІ, ЯКА Є КОРЕНЕМ НАШИХ ВЧИНКІВ. ЦЕ КЛЮЧ ДО НАВЕРНЕННЯ.

Лютер *«Вступ до Послання до Галатів»*: «Коли Закон підкрадається до вашої совісті, навчіться використовувати проти нього аргументи Євангелія. Скажіть: “О, Законе!.. Не турбуй мене! Бо я не дозволю тобі... владарювати у моєму серці та совісті, бо вони є тронієм та храмом Христа, Сина Божого, Який є Царем праведності та миру та моїм найсолодшим Спасителем і Посередником. [Тоді] Він вбереже спокій і радість у моїй совісті через чисту істину Євангелія, через усвідомлення незаслуженої небесної благодаті”».¹⁰ (Він називає цю спробу «дотриманням Христової праведності у серці»¹¹). Нерелігійні люди взагалі не каються, а релігійні каються лише у своїх гріхах. Але християни «каються у своїй праведності». Це те, через що вони і *стають* християнами – коли вони каються не лише у поганому, але й у численних способах бути добрими *задля того, щоб уникнути довіри лише до Христа щодо своєї надії, гідності та спасіння*. Покаяння – це також те, через що вони *зростають* у подібності до Христа. Кожна невдала спроба жити так, як потрібно, – усі спокуси, страх, гнів, зневіра – означає, що щось, окрім Христа, продовжує бути для нас надто важливим, а тому є ідолом, тобто засобом отримання «праведності». Отже, зростання відбувається у такий же спосіб, як відбулося перше навернення – через покаяння у відмові від Христа-Спасителя.

ТЕЗА: Євангельське покаяння дає нову мотивацію у наших стосунках із Богом, з іншими та собою, а також до нашого життя у світі.

ЛИШЕ ЧЕРЕЗ ЄВАНГЕЛІЄ Є НОВЕ ПОЧУТТЯ НАСОЛОДИ У СЛУЖІННІ БОГОВІ, А ТАКОЖ У СЛУЖІННІ ЙОМУ З ОГЛЯДУ НА ТЕ, КИМ ВІН Є, А НЕ ЧЕРЕЗ ТЕ, ЩО ВІН НАМ ДАЄ. ЦЕ ЗВІЛЬНЯЄ НАС, ЩОБ ЛЮБИТИ ІНШИХ І РОБИТИ ДОБРІ СПРАВИ ЗАРАДИ НИХ САМИХ, А НЕ ЗАРАДИ ТОГО, ЯКУ КОРИСТЬ ВІД НИХ МИ ОТРИМАЄМО.

Лютер «Вступ до Послання до Галатів»: «Будь-хто, хто без сумнівів переконаний, що Христос є його праведністю, не лише бадьоро і радісно працює у своєму покликанні... але й упокорюється перед усіма тягарями та небезпеками земного життя, адже знає, що такою є воля Божа і що такий послух Йому подобається».¹² По-перше, Євангеліє перемінює нашу працю. Тепер ми виконуємо її з «радості», адже наша праця та кар'єра вже не є способами отримати «впевненість» та «силу». Коли ми поклалися на свої власні зусилля, щоб отримати відчуття важливості та гідності, то вся ця діяльність була тільки для нас. Ми не робили це, радіючи самими добрими справами. По-друге, підґрунтям та умовою наших стосунків із Богом тепер вже не є те, наскільки добре нам вдається жити правильно. Якщо ми слухаємося Бога лише для того, щоб отримати від Нього добре життя, тоді наші стосунки з Ним – це постійні злети і падіння, залежно від нашого успіху, процвітання та комфорту. Якщо щось іде не так, то ми відкидаємо Бога, і це показує нам, що ми використовували Його, щоб задовольнити наших справжніх богів. Але тепер Євангеліє дає стабільність і безумовне прагнення догоджати Йому заради Нього Самого. Лютер пише: «Ніхто хай не думає, що ми відкидаємо важливість добрих справ чи виконання Закону. Коли ми отримуємо Христову праведність, то ми вже природно можемо жити добрим життя – просто з вдячності. Якщо ми намагаємося заслужити свою праведність, виконуючи багато добрих справ, то насправді ми не робимо анічого істинно. Ми ані не догоджаємо Богові, ані не зважаємо на причину, з якої було дано Закон».¹³ «Добрі» справи, які зроблені, щоб маніпулювати Богом, насправді взагалі не є «добрими». Ми їх робимо не заради Нього чи інших, а тільки заради себе. Це способи контролювати Бога та спасати себе самотужки. Лише тоді, коли ми визнаємо, що наші добрі діла не були добрими, вони нарешті зможуть стати добрими і стати прийнятними для Бога!

ТЕЗА: Євангеліє – це не лише спосіб увійти в Боже Царство, але й також спосіб вирішити будь-яку проблему, постати перед будь-яким викликом та зрости у Христі.

Лютер: «Зі всіх фронтів нас атакують і пригнічують різноманітні спокуси, щоб цієї доктрини не викладали, до неї не заохочували та не повторювали її. Якщо її втратити, тоді це означатиме втрату всього знання про істину, життя та спасіння. Якщо ж ця доктрина процвітатиме, тоді процвітатимуть усі добрі справи».¹⁴ Він також каже, що Євангеліє – це спосіб постати перед будь-яким випробуванням та трудностю: «Цю різницю легко висловити, але дуже важко застосовувати в житті. [Тому Ви, майбутні вчителі та порадики іншим], я застерігаю вас, щоб ви постійно вправлялися [у цій науці] через вивчення, читання та роздумування у Слові та молитві, щоб у часи спокуси Ви змогли *настановити* та *потішити* себе та інших, щоб привести їх від Закону до благодаті, від активної праведності, яку ми заробляємо собі самотужки, до пасивної незаслуженої Христової праведності».¹⁵ Багато людей вважають, що Євангеліє – це спосіб «спастися», а зростаємо ми потім уже докладаючи зусиль у житті згідно з біблійними принципами. Однак Лютер показує нам, що не тільки наше перше навернення відбувається через Євангеліє, але й усе зростання та «освячення» відбувається лише через постійне повернення до Євангелія та зосередження на ньому.

ОБГОВОРЕННЯ

1. Що Ви помітили такого, чого ніколи не помічали раніше?

2. Що було найкориснішим із прочитаного?

ПОВТОРЕННЯ ПОСЛАННЯ ДО ГАЛАТІВ

Галатів 1:1-6:18

1. Придумайте заголовок до Послання до галатів з 3-4 слів. Напишіть його головну тему одним реченням.

2. Пригадуючи все Послання, які основні уроки були для Вас найкориснішими?

3. Поділіться одним або двома улюбленими віршами з Послання та поясніть, чому вони є важливими для Вас.

4. Розкажіть, яка вправа чи розділ «читання» після занять були для Вас найкориснішими.

¹ Мартін Лютер «Коментарі до Послання Святого апостола Павла до галатів», 1535 р. (London: James Clarke, 1953), с. 552.

² Джон Р. В. Стотт «Послання до галатів» (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1968), с. 168.

³ Джон Р. В. Стотт, с. 180.

⁴ Дональд Гутрі «Послання до галатів», (London: Thomas Nelson and Sons, 1969), с. 161.

⁵ Мартін Лютер «Передмова до Послання до галатів», адаптовано Тимоті Келлером, розділ 4.

⁶ Мартін Лютер, с. 16, розділ 1.

⁷ Мартін Лютер «Передмова до Послання до галатів», адаптовано Тимоті Келлером, розділ 5.

⁸ Мартін Лютер, р. 16, розділ 1.

⁹ Мартін Лютер, Трактат «Про добрі діла», Проповідь 1, розділ 10.

¹⁰ Мартін Лютер «Коментарі до Послання Святого апостола Павла до галатів», с. 28, розділ 5.

¹¹ Мартін Лютер, с. 28, Розділ 5.

¹² Мартін Лютер, с. 28, Розділ 5.

¹³ Мартін Лютер «Передмова до Послання до галатів», адаптовано Тимоті Келлером, розділ 4.

¹⁴ Мартін Лютер, с. 21, Розділ 1.

¹⁵ Мартін Лютер, с. 27.

www.kraynebo.com

Видавництво «Крайнебо»
Львів, Україна